

LYNN AUSTIN
Întoarceți-vă la Mine

Întoarceți-vă la Mine

Seria Cronicile întoarcerii din exilul

Traducere de Mariana Wilson

Copyright e 2013 Lynn Austin

Cartea a fost publicată în limba engleză cu titlul *Return to Me*, la Bethany House Publishers, un imprint al Baker Publishing Group, Grand Rapids, Michigan, 49516, SUA.

Toate drepturile rezervate.

Toate drepturile asupra ediției în limba română aparțin editurii Casa Cărții. Orice reproducere sau selecție de texte din această carte este permisă doar cu aprobarea în scris a editurii Casa Cărții, Oradea.

Întoarceți-vă la Mine de Lynn Austin

Copyright e 2016 Casa Cărții OP 2, CP 30 410670, Oradea

Tel/Fax: 0259 - 469 057; 0359 - 800761; 0728 - 874975 E-mail: infoecasacartii.ro www.ecasacartii.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
AUSTIN, LYNN

Întoarceți-vă la Mine / Lynn Austin; trad.: Mariana

Wilson.

— Oradea: Casa Cărții, 2016 ISBN 978 - 606 - 732 - 046 - 6

I. Wilson, Mariana (trad.)

821.111 (73) - 31 = 135.1

Traducerea: Mariana Wilson Editarea: Camelia Luncan Tehnoredactarea: Vasile Gabrian Coperta: Marius Bonce

Tiparul executat la Metropolis srl, str. Nicolae Jiga 31, Oradea Tel/Fax: 0259 - 472 640

Soțului meu, Ken, și copiilor mei.

Joshua, Vanessa, Benjamin, Maya și Snir

„Întoarceți-vă la Mine”, zice Domnul oștirilor.

„Și Mă voi întoarce și Eu la voi”.

Zaharia 1: 3

Toamna 539 î.Hr.

Un bubuit de tunet îl trezi pe Daniel dintr-un somn adânc. Rămase întins în beznă, buimăcit, așteptând ca scânteierea unui fulger să-i lumineze odaia. Bubuitul răsună din nou - numai că nu era tunet, ci o bătaie în ușă. Dar cine să bată acum, în toiul nopții?

— Vin, strigă el când zgomotul continuă. Vin acum!

Se dădu jos din pat cu mișcări lente ca la cei optzeci și doi de ani ai săi și își înfășură mantia după umeri ca pe o pătură. Simți sub picioare răceala podelei de piatră în timp ce orbecăia prin întuneric. Deschise ușa, fiind lovit de vâlvătaia orbitoare a unei torțe.

— Da! Cine e? întrebă el, acoperindu-și ochii cu mâinile.

— Ești dorit la palat, domnul meu.

Daniel se încruntă în fața luminii puternice. Erau doi bărbați în tunici roșii ca sângele. Slujitori ai împăratului. Se întrebă dacă nu cumva încă visa. Tot într-o noapte ca aceasta, cu ani și ani în urmă, împăratul Nebucadnețar trimisese slujitori în toiul nopții să-l aducă la palat.

Împăratul avusese un coșmar și l-ar fi dat morții atât pe Daniel, cât și pe ceilalți înțelepți dacă Atotputernicul nu i-ar fi dezvăluit visul și tâlcul acestuia. Era mult mai tânăr pe atunci. Acum îl chema nepotul lui Nebucadnețar.

Se frecă la ochi să-și alunge toropeala.

— La palat? De ce? Ce s-a întâmplat?

— Împăratul Belșatar și împărăteasa mamă îți trimit vorbă să vii. Ești așteptat la palatul împărătesc, domnul meu.

Tonul imperativ al slujitorului îl convinse că nu era un vis.

— Prea bine. Așteaptă o clipă.

— Grăbește-te, rogu-te, domnul meu.

N-avea rost să întrebe de ce era chemat. Slujitorii mai mult ca sigur nu știau nici ei și, de altfel, o convocare la palat nu putea fi ignorată. Daniel își aranjă părul răvășit de somn, se schimbă de haine și-și încălță sandalele cât de repede îi permitea vârsta. Slujitorii împăratului porniră înainte cu pas grăbit, conducându-l prin labirintul de străzi, curți și saloane până la palat. Daniel crescuse aici, în Babilon. Slujise trei generații de împărați păgâni babilonieni. Nimic din ce făceau acești monarhi n-ar mai fi trebuit să-l surprindă, dar își simți stomacul întorcându-se pe dos de groază.

Drumul se încheie la sala de ospete a palatului. Ușile masive se deschiseră brusc și Daniel îl zări pe regele Belșatar și alte câteva sute de oaspeți adunați la unul dintre somptuoasele ospete împărătești. Pe toate mesele se aflau abandonate resturi de la masa extravagantă, vase de vin goale și ulcioare cu băuturi tari. Ospățul părea să se fi încheiat brusc, înghețat parcă în timp. În loc de râsete de bețivi și voie bună, oaspeții vorbeau în șoapte ce foșneau prin odaie ca niște frunze moarte. La intrarea lui Daniel, până și sușotitul încetă. Aerul duhnea a vin, sudoare și frică.

Își roti privirile prin jur, în timp ce slujitorii îl înghiontă înaintea. Cântăreții de la curte stăteau drept ca niște statui, cu instrumentele mute în mâinile fără vlagă. După ochii sticloși și postura lăbărțată a multora, se vedea clar că sunt beți, dar expresiile lor erau neobișnuit de alerte. Cu toții păreau răvășiți, de parcă pământul însuși se zguduisse din temelii, punând brusc capăt orgiei. Daniel le văzu privirile ațintite asupra lui în timp ce pășea printre mese, înaintând spre baldachinul împărătesc unde îl așteptau împăratul Belșatar și împărăteasa mamă. Talerele de aur și argint sclipeau în lumina torțelor pe masa principală și, recunoscând unele inscripții, Daniel mai că nu căzu de pe picioare. Aceste comori proveneau din Templu, din Templul sfânt al lui Dumnezeu din Ierusalim, întocmai ca iudeii, aceste vase sacre fuseseră smulse din locurile lor de drept pentru a fi înjosite și pângărite de păgânii închinători la idoli. Blasfemia folosirii lor la orgia împărătească îl indignă la culme; *„Până când, Doamne mă vei uita neîncetat? Până când se va ridica vrăjmașul meu asupra mea?”*

Magii și vrăjitorii în mantii întunecate de la curte stăteau îngrămădiți în jurul împăratului ca un stol de ciori, privindu-l pe Daniel cum se apropie. Gândul îi zbură din nou la noaptea aceea în care împăratul Nebucadnețar își chemase înțelepții și se întrebă dacă nu cumva era ultima speranță a lui Belșatar. Cărmuitorii babilonieni nu-i cereau de obicei sfatul decât în momente de criză. În tot restul timpului, preferau să-l știe cât mai departe, ca nu care cumva să le aducă aminte de Dumnezeul suveran al lui Israel și de legile Lui.

Daniel se opri în fața împăratului, dar nu se închină. Belșatar părea suferind, cu fața de un pământiu bolnăvicios. Glasul îi tremură când vorbe:

— Tu... tu ești Daniel? Unul dintre robii aduși de părinții mei din Iudeea?

— Da.

— Am auzit că duhul dumnezeilor e în tine.

Aruncă o privire spre împărăteasa mamă, de parcă ar fi căutat la ea confirmare.

— Am auzit că ești înzestrat cu pricepere, inteligență și o înțelepciune ieșită din comun.

Daniel nu răspunse. Lingușirea unui om lipsit de bun-simț și stăpânire de sine, ca să nu mai vorbim de frică de Dumnezeu, îl lăsa rece.

— Vreau să te uiți la asta.

Împăratul arată spre zidul din spatele lui. Daniel făcu un pas înainte și zări niște semne ce păreau zugrăvite pe perete de niște raze de lumină venite de departe, de la mare înălțime. Numai că nu se vedea nicio fereastră sau vreo altă sursă de lumină. Daniel urcă pe baldachin și ocoli masa de ospăț a regelui, încercând să descifreze tâlcul semnelor. Păreau a fi slove și cuvinte, un soi de scriere.

— I-am adus înaintea mea pe toți înțelepții și cititorii în stele, zise Belșatar, arătând cu mâna spre aceștia. Le-am poruncit să citească și să tâlcuiască cele scrise, dar n-au fost în stare.

Daniel se rugă în gând cerând înțelepciune și studie atent zidul, trecându-și degetele peste tencuiala lui aspră.

— Cum au apărut aceste semne, majestate? Le-ai scris Măria Ta?

Când împăratul nu răspunse, Daniel se întoarse să repete întrebarea și citi groaza din ochii lui. Belșatar nu părea în stare să spună niciun cuvânt. Un bărbat de lângă el zise:

— S-au arătat niște degete de mână omenească și au scris pe tencuiala zidului.

Belșatar dădu din cap și înghiți în sec, recăpătându-și în cele din urmă graiul.

— Da... chiar așa. Stăteam pe locul acesta, când am văzut o... o mână... ivindu-se de nicăieri și... scriind

cuvintele pe care le vezi.

Să fi fost o vedenie pricinuită de excesul de vin? O viață de băuturi tari îi putea duce pe oameni la delir. Daniel auzise de bărbați care preferau moartea fiarelor cumplite ale propriei imaginații la beție. Dar toți ceilalți din sala de mese se holbau și ei la zid. Nu putea fi vorba de halucinare în masă. De altfel, Daniel însuși vedea scrisul.

Se întoarse să studieze zidul și citi cuvintele cu voce tare: „*Mene, mene, tekel, parsin*”. Erau trei unități de măsură, trei unități monetare. Se rugă din nou în gând Atotputernicului să-i dezvăluie tâlcul.

— Am auzit... începu regele cu glasul ascuțit de groază.

Și-l drese și o luă de la început:

— Am auzit că știi să tâlcuiești visele și să dezlegi întrebări grele. Dacă reușești să citești ce scrie și să îmi spui... să ne spui... ce înseamnă, te voi îmbrăca în purpură, îți... îți voi pune un lanț de aur la gât... și te voi face al treilea cârmuitor din împărăție.

Al treilea cârmuitor. Era o onoare, nu încapă vorbă. Împăratul Nabonidus, monarhul de pe tronul Babilonului, era plecat pe perioada lunilor de iarnă și-l lăsase la cârmă pe fiul său, Belșatar. Dar Daniel nu voia să aibă nimic de-a face cu această împărăție coruptă. Nu voia decât să se întoarcă acasă, în patul lui.

Îi era din ce în ce mai limpede ce însemna scrierea de pe perete. De mai bine de șaiszeci și cinci de ani era captiv în această țară și slujise în adunarea de sfetnici ai împăratului cea mai mare parte din acest timp. Dar în ultimii ani văzuse Imperiul Babilonian ducându-se încet de răpă chiar sub ochii lui. Visul împăratului Nebucadnețar prevestise această zi a căderii Babilonului. Capul de aur al statuii va fi înlocuit cu un piept și brațe de argint. Propriul vis al lui Daniel cu cele patru fiare uriașe confirma că Imperiul Babilonian nu va dăinui. Dar sfârșitul venea mult

mai repede decât crezuse. Se întrebă ce va însemna căderea Babilonului pentru el și confracții lui iudei ce lânzezeau în exil.

— Ei bine? Ne poți tâlcui scrierea? întrebă împăratul.

— Păstrează-ți darurile și dăruiește onorurile altcuiva.

— Dar îți poruncesc să-mi deslușești scrierea! Cutezi să mi te împotrivești?

— Dă-mi voie să termin, împărate, zise Daniel, ridicând mâna. N-am râvnă și nici trebuință de răsplățile Mariei Tale, dar am să citesc și am să tâlcuiesc totuși scrierea aceasta.

Așteptă să se potolească murmurele și să se facă liniște în sală. Avea să vorbească în numele Domnului, să proclame adevărul și pe urmă... fie ce-o fi... viața lui era în mâinile lui Dumnezeu, așa cum fusese întotdeauna.

— O, împărate, Atotputernicul Dumnezeu a dăruit bunicului Mariei Tale, Nebucadnețar, mărimă, slavă și strălucire. Toate neamurile și oameni de toate limbile se temeau și tremurau înaintea lui. Căci omora pe cine voia, osândește și cruța după bunul plac, înălța și cobora după voia inimii. Dar când i s-a îngâmfat inima și i s-a împietrit duhul de mândrie, Dumnezeu l-a aruncat de pe tronul împărătesc și l-a despuiat de toată slava lui. A fost izgonit din mijlocul oamenilor și a dat în mintea fiarelor sălbatice. Căci păștea iarbă ca boii și trupul îi era scaldat în rouă cerului până a recunoscut că Dumnezeul cel Preaînalt stăpânește peste împărățiile oamenilor.

Belșatar schiță un gest de nerăbdare.

— Cunosce pățania bunicului. Treci peste ea. Vreau să-mi tâlcuiеști scrierea.

Daniel inspiră adânc și-și goli încet plămânii, pregătindu-se să-i vestească împăratului judecata lui Dumnezeu.

— Dar tu, urmașul lui, o, Belșatar, nu te-ai smerit,

măcar că ai știut de el, după cum tu însuși mărturisești. Te-ai înălțat în schimb împotriva Domnului ceresc. Acestea sunt vasele sfinte ale lui Dumnezeu, zise el, arătând spre masa de ospăț. Au fost închinat spre folosință în Templul Său, dar le-ai adus aici ca să bei vin din ele cu nobilii, nevestele și țiitoarele Mariei Tale. Te închini la dumnezei din aur și argint, care nu văd, n-aud și n-au pricepere. Și nu-L slăvești pe Dumnezeu în mâinile Căruia e însăși viața Mariei Tale. De aceea a trimis mâna asta să scrie această solie.

Tânărul împărat se holbă la el așteptând și Daniel constată că nici după acest memento dramatic, inima lui Belșatar nu era cuprinsă de căință, ci de spaimă.

— Iată tâlcul acestor cuvinte, zise Daniel, și glasul lui își recăpătă vigoarea. *Mene*: Dumnezeu a numărat zilele domniei tale și le-a pus capăt.

Un val de murmure străbătu prin sală. Împăratul beat își lăsă o clipă capul în piept, apoi și-l ridică din nou sfidător.

— *Tekel*, continuă Daniel. Ai fost cântărit în cumpănă și ai fost găsit ușor.

Înțelepții împăratului păreau îngroziți de vorbirea fără ocolișuri a lui Daniel. Dar lui nu-i păsa.

— *Peres*: împărăția Mariei Tale va fi împărțită și dată pe mâna mezilor și perșilor.

Întreaga sală se umplu de glasuri puternice. Râsete nervoase. Indignare. Daniel lăsă scrierea și dădu să plece.

— Stai! porunci împăratul.

Daniel încremeni. Ce mai era acum? încercă să respire adânc, dar nu reuși.

— Înveșmântați-l în purpură. Puneți-i lanțul meu de aur la gât. De mâine, Daniel va sta la dreapta mea, al treilea cârmuitor al împărăției.

Umerii i se lăsară de ușurare. Clătină din cap dezgustat. Nu râvnea aceste onoruri, dar Belșatar părea

hotărât să-și țină cuvântul. Mai trecură treizeci de minute până reuși să scape în sfârșit din mijlocul acelor evenimente dramatice și să se întoarcă la el în dormitor. Soarele nu răsărise încă, dar i se păru că aude larmă și forfotă pe străzile orașului, în apropiere de palat. Să se fi răspândit atât de repede vestea uimitoarei întâmplări din sala de ospete?

Daniel nu-și bătu prea mult capul cu asta. Dumnezeu îi dezvăluise clar în noaptea aceea că împărăția Babilonului era pe sfârșite, iar Belșatar și tatăl lui, Nabonidus, sortiți osândeii. Ce avea să aducă această cădere în viața lui și a poporului său – nu-și putea închipui. Încă din tinerețe, când fusese luat rob de babilonieni la Ierusalim, viața lui fusese în mâna lui Dumnezeu – aceeași mână ce scrisese pe zid în noaptea aceea. Și așa avea să fie întotdeauna. Orice-ar fi să fie, Dani-hse putea odihni în pace în mâinile Dumnezeului său suveran, i

Partea întâi

Babilon

Pe malurile râurilor Babilonului, ședeam jos și plângeam când ne aduceam aminte de Sion. Dacă te voi uita, Ierusalime, să-și uite dreapta mea destoinicia ei! Să mi se lipească limba de cerul gurii, dacă nu-mi voi aduce aminte de tine, dacă nu voi face din Ierusalim culmea bucuriei mele!

Psalmul 137: 1, 5 - 6

Capitolul 1

Ido se trezi din vis cu respirația întretăiată. Coșmarul aproape îl mistuise. Auzi glasul mângâietor al soției sale și îi simți mâna odihnindu-i-se pe piept, de parcă ar fi încercat să-i potolească bătăile inimii.

— Șșș... N-a fost decât un vis, Ido. Un simplu vis...

Dar nu era un simplu vis – nu unul obișnuit cum aveau ceilalți când dormeau, cu imagini lipsite de noimă la lumina zilei. În visele lui, Ido retrăia amintiri, amintiri

intense, la fel de vii ca în ziua când le trăise în copilărie. Imaginile, zgomotele și grozăviile i se întipăriseră în suflet la fel cum cuțitul lasă urme pe lutul moale. Cuptorul suferinței le întărise și nu se mai puteau șterge.

Luă o gură de aer tremurat și-și trecu mâna peste față, ștergându-și viguros lacrimile.

— Îmi pare rău, Dina, șopti el. Îmi pare rău...

— Ești mai bine? îl întrebă ea. Mă duc să-ți pregătesc ceva cald de băut.

El îi puse mâna pe braț s-o oprească.

— Nu, rămâi în pat. La ce bun să fim treji amândoi?

Se ridică de pe rogojină, orbecăind prin beznă după manta. Oricum n-ar mai fi putut să adoarmă.

Ziua mai reușea cumva să-și potolească viziunile ce-l încolțeau ca niște șacali la periferia conștiinței, privind cerul cutureiat de nori sau studiind perfecțiunea degetelor minuscule ale nepotelului său. Dar noaptea, când întunericul camufla frumusețea Creatorului, imaginile și sunetele năvăleau asupra lui, zgâriindu-l și atacându-l cu ghearele, refuzând să fie reduse la tăcere. Și, odată ce-l copleșeau, îl despuiau de tot ce realizase, sfâșiind în bucăți bărbatul de acum și reducându-l la băiatul de zece ani de la căderea Ierusalimului – neajutorat, îngrozit și gol, tremurând înaintea vrăjmașilor. Patruzeci și șapte de ani se scurseseră de când trăise coșmarul în realitate – ani petrecuți de el aici, în Babilon. Avea acum soție, copii și nepoți – născuți cu toții aici. Dar grozăviile văzute în Ierusalim rămăneau la fel de vii ca lumea lui de fiecare zi. Coșmarul nu pălea și nu se estompa niciodată.

Așteptă să i se domolească bătăile inimii și să-și recapete răsuflarea, apoi își târșai picioarele spre ușă, deschizând-o și închizând-o la loc fără zgomot, să nu-și trezească familia. Ajuns afară, în curtea întunecoasă, trasă cu privirea silueta familiară a clădirilor din cărămizi de

zgură din împrejurimi și curmalii țepoși ce creșteau de-a lungul unui canal din apropiere. Își ridică bărbia și privi stelele dispărând și apărând la loc de după norii jucăuși ai nopții. „Când privesc cerurile – lucrarea mâinilor Tale – luna și stelele pe care le-ai făcut, îmi zic: Ce este omul, ca să te gândești la el? Și fiul omului, ca să-l bagi în seamă?”. Psalmii împăratului David erau încă o armă care îl ajuta să țină la distanță șacalii fricii.

Teroarea ce nimicise Ierusalimul era pedeapsa Atotputernicului. Așa spuneau toți prorocii. Dumnezeu nu mai sălășluia printre ai Săi, căci îi fuseseră necredincioși. Templul Lui era în ruine și poporul răsfirat printre neamuri, în mijlocul idolilor păgâni. Singura speranță a lui Ido – și a familiei lui – era să studieze Legea lui Dumnezeu, să-și umple inima și mintea cu scrierile Torei, respectându-le cuvânt cu cuvânt în fiecare zi a vieții. Poate dacă-L va căuta cu toată puterea pe Dumnezeul părinților lui, Cel Preasfânt va avea milă de ei și se va întoarce la ai Săi.

Ido tremura în răcoarea aerului de toamnă, nădăjduind că pacea nopții îi va alina sufletul. Dar în locul tăcerii adânci după care tânjea, auzi ecouri ale zgomotelor din coșmar: vuiete înăbușite ca tropăitul a sute de pași cadențați, tânguieți și strigăte îndepărtate – sau să fi fost doar țipete de păsări? Trăise nenumărate nopți nedormite, dar zgomotele din vis nu mai stăruiseră niciodată în felul acesta. Oare imaginația îi juca feste? Urcă treptele exterioare spre acoperișul său plat și privi orașul. Luminile dansau în depărtare ca fulgerele de vară – numai că nu puteau fi fulgere. Cerul împânzit de stele se întindea de la un capăt la celălalt al zării în peisajul neted, norii nopții reducându-se la niște smocuri răzlețe.

O comoție bruscă îi atrase atenția jos în stradă și privi chiorăș în direcția umbrelor. Îl zări pe vecinul său, Matania, stând cu mâinile în șold și cu privirea ațintită spre centrul Babilonului. Lângă el se afla un alt vecin, Ioel,

descendent al preoților Templului ca Ido. Auzeau și ei zgomotele?

Ido coborî degrabă scările și ieși în stradă pe poarta de la curte. Cei doi se întoarseră la auzul pașilor lui.

— Te-a trezit și pe tine hărmălaia? întrebă Matania.

— Ce e? Ce se petrece?

— Nu știm, răspunse Ioel. Babilonienii își sărbătoresc în noaptea asta un zeu păgân de-al lor, dar fiul meu Ruben zice că par mai degrabă ostași în pas de marș.

— Da... Așa mi se pare și mie, zise Ido.

— Ne întrebam dacă nu cumva au invadat oștirile mezilor și perșilor orașul, zise Matania.

Ioel clătină din cap.

— N-au cum să biruiască. Porțile Babilonului sunt strașnic întărite și zidurile cetății groase de peste șase metri. Sunt imposibil de răzbătut!

Ido își aminti însă de zidurile surpate ale Ierusalimului și se cutremură.

— Fiul meu s-a dus să vadă ce se petrece, continuă Ioel. Îl așteptăm să se întoarcă.

Ido se alătură vecinilor săi, trăgând cu urechea la zgomotele îndepărtate și vorbind în șoaptă în așteptarea întoarcerii lui Ruben. Când acesta se înapoie în sfârșit, înfierbântat și gâfâind de alergătură, un arc roșatic de lumină colora zarea la răsărit.

— Să nici nu-ți vină să crezi, *aval* M-am dus în piața publică de lângă poarta Iștar și străzile vuiesc de soldați lângă palatul de miazăzi! Cu sutele!

— Soldați babilonieni? întrebă Ido.

— Nu, domnul meu. Nu seamănă cu niciun soldat babilonian pe care l-am văzut eu până acum.

— Atunci chiar e o invazie! exclamă Matania.

— Se poate. Dar cum a reușit să treacă inamicul de zidurile noastre? întrebă Ioel.

— Cred că știu cum, răspunse Ruben. M-am întors

acasă pe malul râului și apa nu-mi ajunge decât până aici...

Arată spre mijlocul coapsei.

— E posibil ca ostașii să-și fi croit drum prin apă pe sub zidurile cetății, folosind drept cărare albia râului – ca în povestirea din *Tora* când s-au despicat apele să treacă ai noștri, mai știți?

O *invazie*. Ido se întoarce fără un cuvânt și se grăbi înapoi în curtea sa împrejmuită, închizând poarta de lemn în urma lui și sprijinindu-se cu spatele de ea. Trebuie că visa în continuare. Că nu se trezise încă din coșmar. În orice clipă avea să-l zgâlțâie Dina, deșteptându-l din somn. Închise ochii și trase adânc aer în piept, apoi îi deschise din nou. Se afla tot în curtea lui, auzind vuiet de pași cadențați în depărtare.

Dacă totuși nu era vis, însemna că, pentru a doua oară în viață, ostași inamici îi invadaseră orașul. Coșmarul devenea din nou realitate. Făcu câțiva pași poticniți spre casă și se opri din nou, descriind un cerc inutil, ca un animal prins în capcană. Trebuia să fugă, să scape cu soția și familia. Poate nu era prea târziu. Ar fi putut să se furișeze prin apă până la ieșirea din oraș și să se pitească în mlaștinile din afara zidurilor. Poate Atotputernicul despicase apele anume pentru ei, ca să poată scăpa. Mai făcu doi pași înainte și se opri din nou.

Atotputernicul.

Oare le va veni în ajutor? Trebuia să se roage, să ceară înțelepciune și ocrotire înainte să fugă. Urcă din nou scările pe acoperiș – abia reușind să se cațere din pricina picioarelor tremurânde – și căzu la pământ cu fața spre apus, în direcția Ierusalimului.

— Binecuvântat ești, Doamne, Dumnezeul nostru, împăratul universului...

Se opri. Tatăl și bunicul său se prosternaseră și ei în curtea Templului de la Ierusalim, împreună cu ceilalți preoți, cerând zi și noapte ajutor, ocrotire și salvare. Dar

rugăciunile lor rămăseseră fără răspuns.

— Binecuvântat ești, Doamne, Dumnezeul nostru, începu el din nou.

Poate de data asta va fi altfel. Poate Atotputernicul va auzi glasul poporului Său cerșind îndurare. Ido și ceilalți ascultaseră îndemnul prorocilor: „Luați-vă neveste și faceți fii și fiice. Urmăriți binele cetății în care v-am dus în robie!”. Ido făcuse întocmai. Nu numai că se străduiseră să respecte fiecare literă din lege, dar ridicaseră și un paravan de legi protectoare în jurul Torei, pentru ca nimeni să nu se încumete vreodată să încalce vreuna dintre poruncile lui Dumnezeu. Cinsteau ziua de Sabat cum se pricepeau mai bine, chiar și când cotropitorii nu le dădeau zile de odihnă. Se adunau la rugăciune de trei ori pe zi ca și cei trei patriarhi de odinioară și...

Ido își ridică brusc capul. De ce să se roage singur? Ceilalți trebuie că se treziseră și ei deja. Avea să meargă la rugăciunea de dimineață, să se reunească cu ceilalți și să ia împreună o hotărâre. Când coborî să-și ia șalul de rugăciune și filacterele, găsi întreaga casă forfotind. Dina stătea în genunchi în fața vetrei cu un pumn de paie în mâini, suflând asupra cărbunilor să ațâțe focul. Fiica lui, Rahela - frumoasa și vulnerabila Rahela - fredona împăturind hainele de pat. Ido auzea murmure și din celelalte odăi pe care le atașase la casă pentru fiii săi, Berechia și Osea, soțiile și copiii acestora. Nepotul cel mic plângea, cerând tată, iar tânguitul lui neajutorat îl făcu să se înfioare amintindu-și de copiii din Ierusalim - prea hămesiți să mai ceară de mâncare. Oare la fel va fi și la această invazie? Aceeași suferință, aceeași foamete?

— Mă duc la rugăciunea de dimineață, îi spuse el Dinei.

Femeia îl privi uimită.

— Deja? Nu-ți stă în obicei să pleci așa devreme.

— Trebuie să stau de vorbă cu ceilalți. S-a întâmplat

ceva și nu știu dacă...

— Ce tot spui acolo? Ce s-a întâmplat?

Se ridică și-l studie atent cu ochii negri plini de îngrijorare. Părul lung îi cădea încă despletit și fără acoperitoare și Ido rezistă cu greu ispitei de a-i cuprinde în palme bucelele dese și moi. Niciun fir argintiu nu marca pletele închise la culoare ale Dinei, în timp ce părul și barba lui încărunțiseră cu totul de un deceniu deja, înainte să împlinească cincizeci de ani.

— Te simți bine, Ido? întrebă ea.

El îi ocoli privirea.

— Fiul lui Ioel s-a întors azi dimineată cu... cu vești. Trebuie să vorbesc cu ceilalți ca să mă dumiresc ce înseamnă.

— Ce fel de vești?

Nu putu s-o spună cu voce tare - nu fu în stare să pomenească de o invazie inamică.

— Ai grijă să rămâi aici cu celelalte. Și cu pruncii. Nu lăsa pe nimeni să iasă din curte până nu mă întorc eu. Să nu mergeți nici măcar la fântână, la piață sau la cuptoare...

— Ido, mă înspăimânți!

— Nu te îngrijora, o rugă el.

Vorbe în vânt. Dacă era adevărat ce spunea Ruben, aveau toate motivele să se îngrijoreze. Dădu să plece, dar se opri din nou o clipă în pragul ușii, întrebându-se dacă să-și cheme și fiii cu el. Mai bine nu. Berechia și Osea nu dădeau decât rar pe la rugăciunile de dimineată - de ce ar fi făcut-o azi?

— Nu stau mult, îi zise el Dinei.

Habar n-avea dacă spunea sau nu adevărul.

Bet kneset, sau casa adunării, era aproape plină la sosirea lui Ido. Nu-i trebui mult să afle că zvonul era adevărat: oșteni străini invadaseră Babilonul. Unul dintre bătrânii lui Israel - membru al Marii Adunări - venise tocmai de la capătul celălalt al cetății să le dea vestea.

— Mezii și perșii au deviat apa fluviului Eufrat într-un canal la nord de oraș, le spuse el. Oștirile au așteptat la miazăzi să scadă apele destul de mult ca să le poată trece și au pătruns pe sub ziduri în toiul nopții.

Preț de o clipă sau două, sala se cufundă în tăcere.

— Cum e cu putință? întrebă cineva într-un târziu. Cum se poate ca împăratul Babilonului și oastea lui să fie luată prin surprindere? N-au pus paznici de strajă? Ei n-au văzut nimic?

— E mâna Atotputernicului, răspunse bătrânul. A făgăduit că, într-o zi, Imperiul Babilonian va cădea și iată că azi-noapte s-a și întâmplat. Babilonienii își sărbătoreau idolii lor și, pe când și-au dat seama că mezii și perșii au trecut dincoace de ziduri, a fost prea târziu. Împăratul Belșatar e mort. Nobilii lui au fost uciși cu miile. Darius medul a preluat cârmuirea împărăției.

Ido se prăbuși pe una dintre băncile aliniate de-a lungul sălii pe când ceilalți începură să vorbească cu toții deodată, inundând odaia cu întrebări cuprinse de panică.

— Și mezii și perșii ăștia vor măcelări și vor prăda ca babilonienii?

— Cum să ne protejăm familiile?

— Să fugim din oraș?

— Cum poate să ni se întâmple din nou una ca asta?

Erau aceleași întrebări pe care Ido nu se încumeta să le pună. Bătrânul își ridică mâinile să restabilească liniștea.

— Ascultați la mine... vă rog. Să vedem mai întâi ce au de spus dreptul Daniel și prinții lui Iuda. Până atunci, însă, ați face bine să vă întoarceți la casele voastre. Babilonienii rămân azi acasă și ar trebui să facem și noi la fel. Dacă atmosfera în oraș e la fel de liniștită și la rugăciunile de seară, să ne adunăm din nou aici. Poate între timp vom mai primi vești.

În timp ce se pregătea să plece, Ido n-avea în minte

decât o singură întrebare: cum să-și protejeze familia? Adevărul era că n-avea cum. În timp ce bărbații mai tineri se grăbeau acasă să-și baricadeze ușile și să-i apere pe cei dragi cu bâte și cuțite de bucătărie, cei de vârsta lui Ido, care-și aminteau de Ierusalim, erau conștienți că n-aveau nicio scăpare.

Pe când se întoarse, Dina pregătise deja micul dejun. Fiii, nurorile și nepoții lui se adunaseră în odaia spațioasă din mijlocul casei.

— Ce se petrece, *ava*? îl întrebă Berechia. Mama ne-a spus că pari îngrijorat și că ne-ai lăsat vorbă să nu ieșim din casă.

Odaia se cufundă în tăcere, iar Ido le explică puținul ce-l știa despre invazie. Până și nepoții se potoliră.

— Ce înseamnă asta pentru noi? întrebă fiul său Osea după ce termină de vorbit.

— Nu știe încă nimeni. Dar un bătrân din Marea Adunare ne-a promis să revină cu mai multe știri când ne adunăm la rugăciunile de seară. Între timp, trebuie să rămânem cu toții în casă ca babilonienii.

Se uită la Dina și o luă de mână, văzându-i teama din priviri. Era apărătorul ei, patriarhul familiei, și îl dorea faptul că n-o putea ocroti de primejdie.

— Nu ne putem duce nici după apă la fântână? întrebă fiica lui.

— Nu, Rahela, și nici în piață sau la cuptoare.

— Și-atunci ce ne facem?

— Stăm aici, în casă. Ca în zilele de Sabat.

— Și dacă ni se termină apa?

— Ne descurcăm noi cumva până la apusul soarelui, Rahela.

Vorbele îi ieșiră pe gură mai aspre decât le intenționase, dar întrebarea ei îi trezi amintiri din îndelungul asediu al Ierusalimului, când orașul rămăsese fără hrană și apă. Își aminti de gura uscată ca nisipul și de

nesfârșita durere de stomac. De insectele pe care le mâncase pentru a-l umple și de apa sălcie ce nu reușea să-i astâmpere setea.

— Ne vom petrece ziua cerând îndurare în rugăciune, zise el, privind-și fiii. Mă găsiți pe acoperiș, dacă vreți să veniți și voi.

Puse la loc pe masă pâinea neatinsă și ieși să urce scările.

Cartierul lui Ido și orașul îndepărtat păreau straniu de tăcute de pe acoperiș. Vuietul stins de pași cadențați se potolise în sfârșit și, îngenunchind pe țișlele încălzite de soare, Ido se întrebă dacă tăcerea era un semn bun sau rău. Într-o zi obișnuită, ar fi plecat deja la muncă împreună cu fiii lui. Ido lucra ca scrib pentru babilonieni - ținând evidența contabilă, sortând corespondența, înregistrând încărcături și demersuri comerciale de pe tot cuprinsul imperiului. Băieții lui aveau propriul negoț și obțineau profituri constante - cel puțin până acum. Cine știe ce va fi de acum încolo? Dar adevărata menire a lui Ido și a fiilor săi, întocmai ca a străbunilor lor, era de a sluji ca preoți ai singurului Dumnezeu adevărat. Să fi trăit în Ierusalim, nu în robie, ar fi adus jertfe în Templul Acestuia, așa cum făcuseră tatăl și bunicul lui, începând încă de la Aaron, primul preot al Israelului. Ido mai ținea minte Templul din Ierusalim și cum obișnuia să ia parte la jertfe în copilărie, inhalând aroma cărnii fripte și ascultând trâmbițele și corurile de leviți. Azi Templul sfânt nu mai exista.

Dar Ido era încă preot. Odată ajuns la vârsta maturității, își începuse ucenicia în Babilon cu preoții mai bătrâni surghiuniți împreună cu el, învățând regulile, în credința că într-o bună zi vor rezidi Templul, după cum făgăduise prorocul Ezechiel.

— E pierdere de vreme, *ava*, comentară băieții lui când ajunseră și ei la vârsta uceniciei. La ce bun să învățăm ritualurile moarte ale unei religii moarte?

Să fi avut dreptate? Oare credința părintelui lor Avraam și legile date de Dumnezeu lui Moise nu erau decât niște vestigii ale trecutului, lipsite de viață ca trupurile neînsuflețite ce împânziseră odată străzile Ierusalimului?

Orașul rămase calm tot restul zilei. Niciuna dintre temerile legate de moarte și nimicire ale lui Ido nu se concretizară - cel puțin nu încă.

— Veniți cu mine la rugăciune la casa adunării, își îndemnă el fiii în seara aceea. Mi-ar plăcea să fiți acolo când se dau veștile, oricare ar fi ele. Așa vom putea lua împreună o hotărâre.

— Nu mai așteptăm câteva zile până se liniștesc apele înainte să ieșim din casă? întrebă Berechia. Încă nu știm cum vor fi noii cotropitori și...

— Nu. Se cade să le oferiți o pildă de credință copiilor voștri.

Ido arătă spre Zaharia, băiatul cel mai mare al lui Berechia, care avea doisprezece ani și era preferatul lui. Acesta tocmai îi adusese tatălui său șalul de rugăciune și aștepta cu el în mâini, numai ochi și urechi.

— Trebuie să ne rugăm! Nu vă dați seama în ce situație gravă ne aflăm? făcu Ido.

— Ba bine că nu. Dar mă gândesc și la copiii noștri. Dacă noii cârmuitori perși își fac impresii greșite despre adunarea noastră și ne acuză că punem la cale o răscoală?

— Sunt gata să-mi asum acest risc. Haide, e vremea s-o luăm din loc.

— Pot să vin și eu? întrebă Zaharia. Înainte să apuce Ido să răspundă, Dina își cuprinse nepotul de la spate și-l trase spre ea.

— Nu, Zaki, tu rămâi aici. Încă nu știm sigur dacă a trecut pericolul.

Faptul că nu le putea oferi alor săi un sentiment de siguranță îl scotea din sărite pe Ido. Se hotărî să-și

depășească frica și să adopte credința. Domnul Preasfânt era de partea lor, nu a vrăjmașilor. Îl luă de mână pe Zaharia.

— Ba da, poți să vii. Ne va ocroti Atotputernicul.

Spera să nu se înșele.

Nimeni nu rosti niciun cuvânt în răstimpul în care Ido, fiii și nepotul său străbătură drumul spre casa adunării. Sute de bărbați erau îngrămădiți deja în încăpere și un fior de emoție răzbătea din mijlocul tuturor.

— Ce se petrece? îl întrebă Ido pe un alt preot. Ce am pierdut?

— E *rabi* Daniel, șopti acesta. Trăiește! A scăpat cu viață la invazie și a venit tocmai de la palatul împărațesc să se roage cu noi!

Neliniștea lui Ido se topi, înlocuită de ușurare. *Rabi* Daniel cel drept era profund venerat în Babilon, nu numai în cercurile evreiești, ci și printre babilonieni și căpeteniile acestora. Dacă mezii și perșii îi cruțaseră viața, exista nădejde și pentru Ido și confracții săi. Nu-l întâlnise decât de două ori în viață pe acest personaj legendar și se bucura nespus să-l vadă acum, încântat că fiii și nepotul lui vor auzi și ei ce avea de spus. Sala se cufundă în tăcere în momentul în care bătrânul urcă pe *bimah* să ia cuvântul.

— Nu trebuie să ne fie teamă de noii cârmuitori, zise Daniel. Darius medul m-a rugat să-l slujesc așa cum i-am slujit pe babilonieni.

— Atunci suntem în siguranță? întrebă cineva.

— Da, suntem cu toții în siguranță.

Ido închise ochii, în timp ce vestea isca murmure de ușurare de la un capăt la celălalt al sălii.

— Și asta nu e tot, continuă Daniel. Mă rog și studiez scrisele prorocilor de o bună bucată de vreme și Cel Preasfânt mi-a arătat că anii noștri de robie se apropie de sfârșit. El a vorbit prin prorocul Ieremia, care a spus că vom sluji vreme de șaptezeci de ani împăratului

Babilonului, dar că la împlinirea acestora, îi va pedepsi pe babilonieni. Invazia mezilor și a perșilor e începutul acestei pedepse. Au fost deja uciși mai bine de trei mii de cotropitori, printre care împăratul însuși și nobilii lui. Robia noastră se apropie de sfârșit. Încă puțin și ne vom putea întoarce acasă, la Ierusalim.

Un chiot se ridică din mijlocul celor adunați. Ido se sprijini de umărul lui Zaharia să-și recapete echilibrul. Acasă. La Ierusalim, îi venea să izbucnească în strigăte de slavă alături de ceilalți, dar vestea îi tăiasе răsuflarea. Se temea să-și creadă urechilor, să dea crezare unui gând atât de neverosimil ca întoarcerea la Ierusalim. Și chiar să fie adevărat, va găsi oare tăria să se întoarcă printre ruinele fantomatice pe care le lăsase în urmă în copilărie?

— Robia noastră a început când împăratul Nebucadnețar l-a adus pe împăratul Ioiachin în Babilon în obezi de bronz, continuă Daniel. Am făcut și eu parte din acel prim convoi de surghiuniți de acum șaiszeci și șapte de ani. Ceea ce înseamnă că cei șaptezeci de ani se apropie de sfârșit. Trebuie să ne rugăm azi și în fiecare zi ca Domnul Preasfânt să se îndure de noi și să ne aducă înapoi în țara pe care a făgăduit-o părintelui nostru, Avraam. De aceea am venit la voi în seara asta: să ne rugăm împreună.

— Avem învoire de la cuceritorii noștri să ne întoarcem? întrebă cineva.

— Încă nu, dar avem făgăduința lui Dumnezeu. Am răbdat o vreme pedeapsa, dar Cel Preasfânt ne-a făgăduit să ne aducă înapoi, să-și reia părtașia cu noi și să continue prin poporul nostru planul Său de mântuire a întregii omeniri.

În timp ce *rabi* Daniel se pregătea de rugăciune, Ido și ceilalți se întoarseră cu fața spre Chivot, unde erau păstrate manuscrisele sacre al *Torei*. Daniel se rugă cu glas puternic, ridicându-și mâinile spre cer, iar credința și siguranța din glasul său îl făcură pe Ido să se înfioare.

— O Doamne, Dumnezeuule măreț și puternic, care ții legământul iubirii cu toți cei ce Te iubesc și păzesc poruncile Tale, am păcătuit și am săvârșit nelegiuire înaintea Ta. Am fost răi și ne-am răzvrătit. Toată această nenorocire s-a abătut asupra noastră după cum stă scris în Legea lui Moise. Dar acum, Doamne, Dumnezeul nostru, care cu brațul Tău cel puternic ai scos poporul Tău din țara Egiptului, ascultă și rugăciunile noastre și iartă-ne, după mare mila Ta. Fă să strălucească fața Ta peste sfântul Tău locaș pustiit. Nu pentru că am fi neprihăniți îți cerem asta, ci datorită mării Tale îndurări. Ascultă, Doamne! Iartă, Doamne! Pentru slava Ta, Dumnezeuule, nu zăbovi, căci Numele Tău este chemat peste cetatea și poporul Tău.

Rugăciunile se prelungiră până noaptea târziu și, pe când se terminară, pe Ido abia-l mai țineau picioarele să ajungă până acasă. Dar grijile i se risipiseră ca prin farmec, purtate parcă pe aripile rugăciunilor.

— Vezi, Zaharia? Ce-i mai greu a trecut, zise el în timp ce intrau pe poarta de la curte. Dar trebuie să ascultăm de *rabi* Daniel și să ne rugăm mai departe. Atotputernicul ne-a promis că, dacă noi, poporul Lui, ne vom smeri și ne vom ruga, ne va ierta de păcate și ne va vindeca țara. Ne vom întoarce la Ierusalim și...

Berechia îl apucă de braț, oprindu-l înainte să intre în casă.

— *Aval* Chiar crezi că ne vom întoarce la Ierusalim? întrebă el încet.

— Cum să nu cred? N-ai auzit ce-a spus *rabi* Daniel? Atotputernicul ne-a făgăduit prin glasul prorocilor că ne vom întoarce.

Ido își coborî privirea spre tânărul său nepot și dădu să-l liniștească, dar tatăl băiatului îl înghionti spre ușă.

— Treci în casă, Zaharia. Bunicul și cu mine mai stăm puțin.

Osea rămase și el și cei doi fii schimbară între ei

priviri îngrijorate.

— Ascultă, *ava*. E o nebunie să crezi că vom fi lăsați să ne întoarcem, zise Osea. Robii nu sunt niciodată sloboziți și nici prinșii de război lăsați să se întoarcă pe tărâmurile natale.

— Robii au fost sloboziți pe vremea lui Moise, replică Ido. Trebuie să li se fi părut și lor la fel de imposibil ca nouă.

— Și cine va cuteza să vină înaintea acestui nou „faraon” și să-i ceară să ne slobozească? întrebă Berechia.

— Poate Atotputernicul îl va trimite pe *rabi* Daniel să...

— Să ce? Să facă minuni ca Moise? Chiar crezi că Dumnezeu va trimite ciumă și întuneric ca să-i silească pe cotropitori să ne elibereze? Chiar crezi în poveștile astea?

Ido nu putu să răspundă. Ceea ce i se păruse atât de verosimil în timp ce se ruga în casa adunării i se părea absurd acum, pus față în față cu îndoielile fiilor săi.

— *Ava*, tu ar trebui să știi mai bine ca oricine că rugăciunea nu e o formulă magică. Atotputernicul nu ne măsluiește cărțile. Dacă ar face-o, am fi acum la Ierusalim, aducându-l jertfe la Templu, nu aici, în Babilon.

— Dar Domnul trebuie să ne ducă acasă! zise Ido. Dacă rămânem aici, credința noastră se va stinge cu desăvârșire. O văd deja diminuându-se pe zi ce trece. Cum să supraviețuim dacă rămânem aici, printre păgâni și rânduielile lor nelegiuite? Vom deveni ca ei.

— Dar credința noastră n-a dispărut, *ava*. A rezistat - chiar și aici.

— Atunci de ce n-o practicați? Nu mai veniți aproape deloc cu mine să vă rugați sau să studiați *Tora*.

— Credința e una, ritualul alta, zise Berechia. Faptul că nu mă rog de trei ori pe zi cu ceilalți nu înseamnă că nu cred.

— Dar măcar acum, când mai-marii noștri ne-au

îndemnat să ne adunăm și să ne rugăm împreună pentru libertatea noastră, nu vreți să veniți și voi? Credeți sau nu în făgăduințele Atotputernicului?

Cum Berechia nu răspunse, o făcu Osea pentru amândoi:

— Cred că mai-marii noștri fac o greșeală hrănindu-le tuturor speranțele, când adevărul e că nu vom fi lăsați niciodată să ne întoarcem. Nici pomeneală!

— Destul! Nu vreau să mai aud niciun cuvânt!

Ido își smulse brațul și urcă scările pe acoperiș să se roage singur.

Știa că numai el era de vină pentru necredința fiilor săi. Când fuseseră mici, propria-i credință fusese prea slabă să facă față întrebărilor și îndoielilor lor. Iar acum, când erau oameni în toată firea, îi preocupa mai mult lumea ce se vedea în fața ochilor decât cea nevăzută a credinței și rugăciunii.

Dar Ido avea să-i insufle credință nepotului său, Zaharia. Va face totul ca la carte de aici încolo. Poate atunci Atotputernicul le va auzi rugăciunile și va scoate poporul Său din exil.

Capitolul 2

Dina luă ultimul rând de pâini de pe vatră și le puse la răcit lângă celelalte. Coaja li se rumenise, făcându-se de un auriu închis și umplând întreaga încăpere cu o aromă îmbietoare.

— Ce mai avem de făcut? întrebă ea, rotindu-și privirile prin jur. Sunt gata toate? Sabatul bate la ușă.

Soarele se lăsa mult prea repede la orizont în zilele acelea scurte de iarnă și Dina, împreună cu fiica ei Rahela și cele două nurori, Sara și Naomi, trebuiau să termine de făcut mâncarea înainte de apus.

— E gata linteă? întrebă ea.

— Da, mamă.

— Perfect.

Privi din nou în jur și zări un norișor de fum de la vatră ce persista în odaie. De obicei găteau afară în curte, dar ziua ploioasă de iarnă le gonise în casă. Propti ușa deschisă ca să alunge ultimele urme de fum. Când se asigură că totul era gata, luă oala cu mâncarea rămasă în plus de pe raftul de încălzit de lângă vatră.

— Mă duc în vecini să i-o duc lui Miriam și familiei. Nu stau mult. Închideți ușa dacă se face prea frig în odaie.

— De ce nu-i inviți și pe ei să ia masa cu noi? întrebă Naomi, mutându-și copilașul de pe un umăr pe celălalt.

— I-am invitat, dar n-a vrut Matania. Zice că e prea mult zgomot și prea multă forfotă pentru Miriam.

Dina trebuia să admită că în casa ei era forfotă mare, cu toți membrii familiei extinse viețuind și mâncând laolaltă. Dar adora fiecare secundă din viața ei aglomerată. La cei cincizeci și patru de ani ai săi, avea brațele pline și inima mulțumită.

Ieși grăbită din casă și se repezi în vecini prin ploaia mărunță, cu oala cu mâncare caldă învelită în ștergare.

— V-am adus ceva pentru masa de Sabat, zise ea când îi deschise ușa Iael, fiica lui Miriam. Cum se simte mama azi?

— Tot așa, făcu fata, ridicând din umeri. Avea zece ani și aproape că nu-și văzuse niciodată mama sănătoasă. Dar înrăutățirea bruscă a stării lui Miriam din ultimele luni o îngrijora pe Dina.

— Intră, zise Iael, deschizând larg ușa. Mama se va bucura să te vadă.

— Nu pot sta mult. Începe Sabatul. Doar să pun oala lângă foc, ca să rămână caldă mâncarea până la cină.

Dar focul din vatră se stinsese și odaia era rece și jilavă ca o peșteră. Dina puse jos mâncarea și se aplecă să pună pe foc ca să reaprindă jăraticul.

— E acasă taică-tău? întrebă ea, auzind murmur de glasuri în odaia vecină.

— Nu încă. E Partia, îi ghicește mamei norocul. Mi-a promis că mi-l va ghici și mie. Vrei să ți-l spună și ție?

— Mai bine nu, Iael. Nu pot să stau prea mult.

— Dar ghicitoarea asta nouă o nimerește întotdeauna. I-a spus lui *ava* că-i va merge bine și a doua zi l-a tocmnit cineva să-i clădească o magazie.

Dina suflă în jărat și se aprindă paiele, stânjenită la știrea Iaelei. Știa că soțul lui Miriam angaja o grămadă de vraci și magi babilonieni, căutând semne și minuni în încercarea disperată de a găsi un leac pentru soția sa. Dar acum acest „hocus-pocus” începea s-o fascineze și pe Iael.

Când focul se întetea, Dina se ridică și-și șterse mâinile de paie și funingine într-o bucată de sac. Studie atent fața senină și înflăcărată a Iaelei, văzând dincolo de exteriorul ei aproape sălbatic o copilă adorabilă, o fată care, fără doar și poate, avea să se transforme într-o femeie încântătoare. Avea nevoie de brațul călăuzitor al unei mame ca s-o pregătească pentru acest rol, dar Miriam era prea bolnavă s-o facă. Iael cutreiera adesea singură împrejurimile și se juca la canal cu nepotul Dinei, Zaharia. Ce se va alege de ea dacă Miriam va muri?

— Poate am să arunc totuși o privire să văd cum e mama ta, zise ea. Nu se putu stăpâni să nu-i dea la o parte din ochi părul negru și ciufulit, dar fata se feri din calea ei.

— Trebuie să-i aduc mamei niște apă. Du-te înainte. Vin și eu imediat.

Dina dădu la o parte perdeaua ce separa cele două încăperi și o zări pe Miriam proptită în capul oaselor pe rogojina de dormit, cu fața trasă și palidă ca tencuiala zidului din spatele ei. O femeie babiloniană îmbrăcată în negru, cu părul negru ca smoala și pielea ca lutul șlefuit al olarului stătea pe un scăunel în fața ei. La gât îi atârnavă mai multe straturi de lăntișoare și amulete, iar pe cap purta o diademă de aur minuțios lucrată ce-i atârna pe frunte. Cercuri de brățări strălucitoare îi încadrau

încheieturile întunecate, zornăind și zăngănind în timp ce amesteca în vasul cu condimente din brațe. Înșirate în fața ei se aflau mai multe vase pline cu frunze și rădăcini cu aspect ciudat. Dintr-unul din vase se ridica un smoc spiralat de fum de tămâie, făcând-o pe Dina să tușească când îi ajunsese în gâtlej.

— Intră, Dina, zise Miriam de cum o văzu. Ea e Partia, noua mea ghicitoare.

Femeia își ridică privirea spre Dina fără niciun cuvânt, reluându-și apoi îndeletnicirea.

— Nu pot să stau decât o clipă. Soarele stă gata să apună. V-am adus niște fiertură pentru masa de Sabat.

— Draga de Dina. Întotdeauna atât de bună cu noi.

— Cum te simți?

— Mult mai bine. Partia mi-a adus vești bune azi. Zice că stelele trec într-o poziție favorabilă pentru vindecare.

Dina nu putu să răspundă. Se dădu la o parte din calea Iaelei, care își croi drum în încăpere, jonglând cu trei cupe pline cu apă în mâinile mici, cu unghii roase. Îi dădu una Dinei și alta mamei ei, iar pe a treia o păstră pentru sine. Dina sorbi ascultătoare, deși nu ceruse de băut.

— Mi-ar plăcea să te răsplătesc cumva pentru ajutorul tău, Dina, zise Miriam. Nu vrei s-o întrebi ceva pe ghicitoare dacă tot e aici?

Dina mai luă o gură de apă, încercând să tragă de timp. Îi venea s-o întrebe dacă făgăduința lui *rabi* Daniel că se vor întoarce la Ierusalim avea să se adeverească. Din seara de după invazie, soțul ei nu mai vorbea despre nimic altceva și se temea că nerealizarea ei i-ar fi frânt inima. Pe de altă parte, nu-și putea închipui ce schimbări catastrofale ar fi adus împlinirea ei în propria viață.

— Mulțumesc... dar nu, răspunse ea în cele din urmă. Ido s-a supărat pe mine când am apelat la ultimul tău cititor în stele.

— De ce? Ce-i rău în faptul că ai cerut îndrumare ca

să alegi ziua nunții Rahelei? Nu vrea și el ca fiica voastră să-și înceapă căsnicia sub cele mai bune auspicii?

— Ba da, cum să nu, dar... Ido spune că...

Spusese că totul nu era decât aiureală babiloniană și că ar fi trebuit să ceară binecuvântarea Atotputernicului pentru nunta Rahelei, nu să cocheteze cu astrologia păgână. Îi interzisese să mai aibă de-a face cu vrăjitoriile din vecini.

— Dar nu-i musai să știe el, nu? făcu Miriam cu un surâs. Haide, dă-i Părtiei cupa.

Dina i-o întinse fără să se gândească și, în clipa următoare, ghicitoarea aruncă în apă un vârful de pulbere din vasul ei. Brățărilor îi zornăiră în timp ce învârtea conținutul, bolborosind vorbe lipsite de noimă. Apoi clinchetul încetă și femeia privi țintă în cupă, studiind amestecul și așteptând să se limpezească apa.

— Văd că ți se va frânge inima în două, încep ghicitoarea. Ceva foarte drag îți va fi smuls și...

— Destul!

Dina îi smulse cupa din mâini, vărsând o parte din conținutul ei pe podeaua de piatră.

— Nu mai vreau să aud!

— Dar de ce? făcu Miriam. Nu vrei să fii pregătită pentru viitor?

— Știu că voi avea parte de suferințe în viitor. Ca toată lumea, de altfel. Și nu ne putem pregăti niciodată îndeajuns.

Gândul Dinei zbură la suferința îndurată de părinții ei și la toate încercările prin care trecuse Ido în copilărie. Să fi știut dinainte ce avea să urmeze, ar fi fost oare mai pregătiți? În realitate, *cunoscuseră* și ei viitorul – fuseseră avertizați de prorocii lui Israel despre judecata iminentă a lui Dumnezeu – dar de suferit, suferiseră la fel.

— N-are niciun rost să știu dinainte, zise ea în cele din urmă. De ce să ne îngrijorăm înainte de vreme? Voi

înfrunta totul la timpul potrivit.

— Citește-mi mie, zise Iael, întinzându-și cupa ghicitoarei.

Femeia îi aruncă Dinei o privire plină de dispreț și se ridică de pe scaun.

— Nu aici, micuț. Hai cu mine. Am adus și tablele pe care ți le-am promis și am să te învăț să citești în stele.

Duse apa și vasul cu pulbere în odaia din față, cu Iael topăind în urma ei.

— Îmi pare rău, zise Dina. N-am vrut să vă stric sedința.

— Nu-ți face griji. Matania o plătește bine.

Miriam se prăbuși la loc pe perne. Vioiciunea ce o însufletise cu o clipă înainte se topi ca prin farmec, cum se dezumflă aluatul împuns.

— Te înțeleg că nu vrei să afli viitorul, Dina. Te bucuri deja de o viață minunată. Dacă ai fi suferindă ca mine, ai vrea să știi și tu la ce să te aștepti.

— Dar ghicitoarea asta n-are cum să știe ce se va întâmpla, nu crezi? De ce să-ți irosești zilele bune făcându-ți griji pentru ceva ce s-ar putea să nu mai vină niciodată?

— Dacă am să mor, vreau să pot face pregătiri pentru familia mea.

Dina se ghemui în fața prietenei sale și o luă de mână.

— Nu știm niciunul dacă vom mai apuca ziua de mâine, Miriam. De ce să nu trăim orice zi cu speranță?

— Dar ea îmi oferă speranță! Și a avut dreptate în privința invaziei perșilor. A spus că Babilonul va trece printr-o perioadă de frământări profunde și așa a și fost. A citit-o în stele.

Dina se întrebă ce diferență era între această femeie babiloniană, cu stelele și apa ei tulbure, și prorocii lui Israel, care la rândul lor susțineau că știu viitorul. De ce asculta Ido de ei, dar nu și de ghicitoare?

— Știu de la Matania ce-a spus dreptul Daniel, continuă Miriam. Că în curând poporul nostru se va putea întoarce la Ierusalim. Așa că am întrebat-o de această prorocie și mi-a spus că...

— Nu! Nu-mi spune!

Dina se ridică, lăsând-o de mână.

— Nu vreau să știu.

— Ești sigură?

Un surâs stins luminează chipul lui Miriam.

Dina șovăi o clipă înainte să răspundă.

— Da, sunt sigură. Acum trebuie să plec. Vezi ce repede se face întuneric? *Șabat Șalom*, Miriam.

Se aplecă și-și sărută prietena pe amândoi obraji.

— *Șabat Șalom*. Și îți mulțumesc încă o dată pentru mâncare.

Dina se grăbi acasă să se spele și să se schimbe pentru ziua de

Sabat. Nurorile ei își îmbăiaseră și-și dichisiseră deja cu nădejde pruncii - patru băieți și trei fete - în timp ce Rahela întinsese pe jos rogojina pentru masă, punând pâinea și vinul la capătul la care stătea Ido. Nu bine aprinse Dina lumânările de Sabat și rosti binecuvântarea, că se întoarseră și fiii ei de la lucru și Ido de la rugăciunea de la casa adunării.

— Să dea Domnul să sărbătorim în curând Sabatul la Ierusalim, zise el, întâmpinând-o cu un sărut. Dina îl ajută să-și dea jos pelerina umedă și o întinse cu o clamă lângă vatră.

— Chiar crezi că ne vom întoarce? întrebă ea, cu gândul la ghicitoarea lui Miriam.

— Cum să nu? Ne rugăm să facă Atotputernicul o minune și să ne putem întoarce acasă.

Dar Dina *era* deja acasă. *Aici* era casa ei, în locul în care se născuse. Și chiar să fi făcut Atotputernicul o minune care să ducă la un al doilea exod, de ce și-ar fi

dorit bărbatul ei să se întoarcă în locul coșmarurilor lui? Casa lor era aici, în Babilon, nu în Ierusalimul părăsit și în ruine, împânzit de schelete și fantome, aflat la mii de kilometri depărtare.

— E totul gata? întrebă Ido. Cheamă copiii. Să ne spălăm și să ne apucăm de mâncat.

Dina privi satisfăcută cum săvârșiră bărbații ritualul spălării mâinilor și copiii se trântiră pe rogojină la locurile lor.

Cu treizeci și șase de ani în urmă, doi pețitori cum nu se poate mai diferiți veniseră la tatăl ei să-i ceară mâna. Ioel era chipeș și plin de sine, fruntaș al comunității încă de la o vârstă fragedă. Se născuse în Babilon la fel ca ea. Dar Dina fusese atrasă de Ido, cu firea lui blândă și devotamentul lui neprecupețit față de religia sa. Iar, când acesta se trezise urlând dintr-un coșmar în prima noapte în care împărțiseră același pat, îl iubise și mai mult pentru vulnerabilitatea lui. Ar fi dat orice să-l poată ocroti, să-l poată ajuta să-și alunge demonii. Dar, chiar și în zilele cele mai fericite, tristețea trona asupra lui Ido. Era ca un șoricel pitit în umbră, așteptând ca șoimul să se repeadă și să-l înhațe. Dina constatase cu timpul că tot ce iubea mai mult la el – blândețea, legalismul rigid – erau simptome ale unei suferințe mai profunde, insuportabile – aceeași suferință obsedantă pe care o văzuse la părinții ei și la alți iudei din generația exilului. Odată cu trecerea anilor, calitatea pe care ajunsese s-o îndrăgească Dina cel mai mult la soțul ei era tăria de a merge înainte în ciuda acestei suferințe.

Acum, privindu-l cum binecuvânta și frângea pâinea, apoi cum binecuvânta și turna vinul, Dina fu copleșită brusc de intensitatea iubirii copleșitoare pentru el. Îl urmări trecând de la unul la altul străchinile cu fiertură și linte, cu măslina și grăunțe prăjite, și văzu un om îmbătrânit înainte de vreme. Oare Cel Preasfânt voia să-l

smulgă de lângă ea? Oare asta văzuse Partia? Dacă moartea avea într-adevăr de gând să-l smulgă pe Ido de lângă ea, ar fi preferat să nu știe.

Masa continuă în tihnă și Dina începu să se relaxeze după ziua aglomerată de gătit, savurând mâncarea și tradițiile, râzând, înfruptându-se și cântând împreună cu ceilalți. Dar izvorul mulțumirii ei profunde nu erau ritualurile, ci familia.

— Să ne întoarcem neîntârziat la Ierusalim! zise Ido, ridicându-și cupa cu vin. Dina o ridică și ea pe a ei împreună cu ceilalți, dar cuvintele lui Ido iscară o tensiune în odaiele lui păru să-i scape.

— Îmi amintesc vag sărbătorile de Sabat de la Ierusalim de pe vremea când eram mic, continuă el. Dar amintirile acestea sunt umbrite de cele din perioada asediului Ierusalimului.

Odaia se cufundă în liniște. Ido nu vorbea niciodată despre amintirile lui și trebuie că erau cu toții uimiți să-l audă făcând-o acum.

— Eram lihniți de foame spre sfârșit. Zile în șir n-am avut nimic de mâncare. Iar acum...

Glasul i se înecă și își aținti privirea spre masă.

Dina îl luă de mână.

— Iar acum suntem binecuvântați cu mâncare din belșug, zise ea.

El o privi buimăcit și-și retrase mâna.

— Iar acum ne vom întoarce în Țara Făgăduinței, o corectă el.

— Sper să ai dreptate, *ava*, zise Berechia, dar tare mă tem că vei fi dezamăgit. Lumea nu mai e ca pe vremea când erai copil. Seminția lui Iuda nu mai există.

— Au încercat să ne smulgă din patria noastră, zise el, de la credința și rânduielile noastre, în speranța că ne vom încuscri cu păgânii și vom dispărea de pe fața pământului!

Dina nu-l mai văzuse în starea asta la cină, cu chipul înfierbântat și vocea – de obicei atât de blândă – ridicată.

— N-a fost Atotputernicul cu noi și aici, Ido? întrebă ea. Ce contează pe ce petic de pământ locuim?

— Contează enorm!

Se întoarse spre nepotul lor, Zaharia.

— Mai știi ce am învățat zilele trecute despre cele trei făgăduințe ale lui Dumnezeu?

— Da, *saba*.

Băiețelul zâmbi, încântat să ia parte la conversația adulților. Era un flăcău isteț și talentat nevoie mare, dar firav și plăpând la cei unsprezece ani ai săi. Din ziua când venise pe lume, reușise să aducă un zâmbet pe buzele lui Ido și îi aprindea o licărire în ochi de fiecare dată când intra cu pași mărunți în odaie, făcându-l să uite durerea ce-l bântuia. Chiar să nu fi avut încă un milion de motive să-și iubească primul nepot, ar fi fost de ajuns și atât ca Dina să-l îndrăgească pe Zaharia.

— Ne-a făgăduit țara, răspunse Zaharia, ridicând un deget. Și că vom fi la fel de numeroși ca stelele cerului...

Ridică un al doilea deget.

— Un cer cam înnorat dacă noi suntem singurele stele, mormăi unchiul Osea printre dinți.

— A făgăduit că ne va binecuvânta între toate neamurile pământului...

— Toate neamurile ne urăsc, făcu Osea cu voce tare de data asta. Nu prea văd cum am putea fi o binecuvântare pentru cineva.

— Osea, te rog, murmură Dina.

— E adevărul gol gol, mamă. Pentru babilonieni nu suntem o binecuvântare decât ca robi și slujitori.

— Spune-ne a patra făgăduință, Zaki, îl îndemnă Dina.

— Că va sălășlui cu noi și va fi Dumnezeuul nostru.

— Chiar așa! Am fost creați pentru a trăi cu

Dumnezeu, zise Ido. Și locașul Lui pe acest pământ e Templul din Ierusalim. De aceea e atât de important să ne întoarcem și să-l reclădim. Fără el, păcatele noastre ne vor despărți și pe mai departe de Domnul.

— Trebuie neapărat să fie în Ierusalim? Întrebă Osea.

— Sigur că da! Crezi că ar sălășlui cu noi aici, printre temple și idoli păgâni?

Nepoțelul încă sugar al Dinei se foi în brațele mamei, simțind parcă neliniștea din odaie. Masa de Sabat nu mai fusese niciodată atât de zgomotoasă, cu glasuri ridicate și sfadă. Dina se ridică și-l luă de la mama sa.

— Să văd dacă pot să-l liniștesc eu, zise ea.

Plecă din odaie fără să privească în urmă și ieși cu bebelușul în ogradă, legănându-l duios în brațe.

Ploaia încetase, dar noaptea de iarnă era rece, așa că își strânse nepoțelul la piept să-l încălzească. Își lipi obrazul de pielea lui moale, catifelată, și încercă să-l liniștească, alinându-și în același timp propria inimă îngrijorată. O mână de stele licăreau printre nori, amintindu-i din nou de făgăduința făcută de Dumnezeu lui Avraam – că seminția lui va fi la fel de numeroasă ca stelele cerului. Dar de ce nu se putea împlini și aici această făgăduință? Dina era mulțumită cu viața ei. De ce nu putea fi și Ido?

„Ceva foarte drag îți va fi smuls...”

Își strânse și mai tare la piept nepoțelul, fredonând un cântec de leagăn ca să-și alunge din minte vorbele ghicitoare. Încetul cu încetul, copilașul se domoli și propriul ei suflet de asemenea. Când micuțul adormi, îl duse înăuntru și-l culcă în pat. Dar nu apucă să se întoarcă la ceilalți, care ședeau încă laolaltă după terminarea mesei, că bătu la ușă un bărbat din comunitate.

— Iertați-mă că vă întrerup masa de Sabat, zise el, dar a sosit sorocul. M-a trimis Cheția, soția mea, după moașe.

— Sigur, cum să nu, răspunse Dina. Copiii nu așteaptă să se sfârșească Sabatul, nu-i așa? Mai ales al treilea copil. Stai numai să-mi iau șalul și vin.

Dinei îi plăcea nespus să moșească și să aducă pe lume copii, îi plăcea să lucreze cot la cot cu verișoara ei, Suzana, moașă și ea, chiar dacă asta însemna să fie deranjată de la masă. Își înștiință familia și porni grăbită pe uliță după Suzana.

Copilul Cheției era mai mare decât ceilalți doi și, deși travaliul mergea bine, nașterea era dificilă. Dina încercă s-o mângâie în ceasurile de dureri chinuitoare și contracții nesfârșite.

— Nu mai pot! se văicărea Cheția.

— Gândește-te la viitor, o îndemnă Dina. La clipa când îți vei ține în brațe copilașul nou-născut. O viață cu totul nouă.

— Nu mai pot!

— Ba poți, Cheția. Trebuie să găsești în tine puterea să o faci.

După strădanii îndelungi, veni pe lume în sfârșit primul băiat al Cheției. Ținându-l în brațe, femeia părea sleită de puteri dar fericită, și expresia de pe chipul ei o făcu pe Dina să lăcrimeze. Miracolul nașterii o înduioșa de fiecare dată.

Trecuse cu mult de miezul nopții când se întoarseră Dina și Suzana la casele lor. Dina încercă să se strecoare în pat fără să-l trezească pe Ido, dar acesta era deja treaz.

— Îmi pare rău dacă te-am supărat la cină, zise el, strângând-o în brațe s-o încălzească după drumul prin frig spre casă.

— Nu suport să vă aud certându-vă.

— Dar ești de acord cu fiii noștri, Dina? Crezi că au dreptate și că toți prorocii se înșală?

— Habar n-am. Ce știu eu de asemenea lucruri?

Închise ochii, dornică de somn, nu de discuții. De ce

să umbrească bucuria adusă de miracolul muncii ei din acea noapte?

— Dina, părerea ta contează enorm pentru mine. Ești de acord cu fiii noștri sau nu?

Ea oftă și se întoarce pe spate, conștientă că Ido nu se va da bătut până nu va primi un răspuns.

— Berechia și Osea nu ți-au spus decât să te uiți în jur la ce ai acum, chiar aici, în locul acesta, în loc să tânjești după trecut sau să încerci să descifrezi viitorul.

— Dar Dumnezeu își ține întotdeauna cuvântul. Și El a spus că, atâta timp cât va fi un soare și o lună, va dăinui și Israelul. Și ce vezi strălucind pe cer în fiecare dimineață?

— Soarele, dar el răsare și în Babilon, nu numai la Ierusalim.

Ido răspunse cu un pufăit exasperat.

— Aici m-am născut, Ido. E singurul „acasă” pe care îl știu. Și am fost fericită aici toată viața, cu familia, cu munca mea. N-am trecut prin încercările tale și nici n-am trăit durerea ta... Ce n-aș da...

— Ce n-ai da să ce?

— Ca *rabi* Daniel și ceilalți proroci să nu-ți fi aprins niciodată speranțele în această privință. Ce te faci dacă se înșală și nu va fi decât o nouă dezamăgire în viața ta?

— Nu se înșală.

Dina își trecu degetele prin părul lui cărunț, coborându-le spre barba albă și moale.

— Atunci am să mă rog să fie cum zic prorocii. Dar acum hai la culcare, Ido. Te rog.

Închise ochii la loc, cuibărindu-se în brațele lui. Dar nici în timp ce încerca să adoarmă, Dina nu reuși să scape de teama că deznădejdea pricinuită de iluziile spulberate îl va ucide pe Ido.

„Văd că ți se va frânge inima în două...”

Inima i se înfioră. Ce n-ar fi dat să n-o fi lăsat pe

femeia babiloniană să i se uite în cupă.

Capitolul 3

Zaharia ședea încovoiat în răcoarea dimineții, luându-și micul dejun cu tatăl și bunicul său. N-aveau voie să facă foc de Sabat și aerul din odaia neîncălzită îl făcea să se zgribulească. Simți ochii tatălui său ațintiți asupra lui și-și ridică privirea.

— Hai cu mine la lucru în dimineața asta, Zaki. Aș vrea să vezi...

— Taman de Sabat? îl întrerupse bunicul. E destul de rău că te duci tu să lucrezi de Sabat, dar să-ți mai chemi și feciorul să-l pângărească?

— Tocmai mi-am amintit că în curând va împlini doisprezece ani. Va deveni adult și studiile lui de *Tora* vor lua sfârșit. E timpul să deprindă arta negoțului de la mine și de la Osea.

— Și dacă preferă să vină cu mine la casa adunării?

Zaharia își aținti ochii în pământ, în timp ce replicile continuau să zboare de la unul la altul. Ținea la amândoi, dar uneori avea impresia că tatăl său îl apuca de un braț și bunicul de celălalt, smucindu-l în direcții opuse, gata să-l sfâșie în două. Nu suporta să fie prins la mijloc, dar dacă i-ar fi cerut cineva părerea, ar fi preferat să meargă cu *ava*. Munca alături de tatăl său ar fi fost o alternativă binevenită la o dimineață întreagă de rugăciune - deși detesta să-și dezamăgească bunicul.

— E fiul meu, zise într-un târziu *ava*. Eu hotărâsc. Ne vom întoarce la timp pentru rugăciunea de după-masă.

Se ridică și-i făcu semn lui Zaharia.

— Ești gata?

Încercând să-și ascundă entuziasmul, băiatul se ridică să-și aducă mantaua și sandalele. N-avu puterea să-l privească în ochi pe bunicul, care își luă șalul de rugăciune și filacterele și se strecură afară pe ușă, pornind singur spre casa adunării.

Cu pași mari și grăbiți, *ava* lăsă în urmă comunitatea evreiască, dar Zaharia își încetini ritmul să studieze atent împrejurimile în timp ce străbăteau străzile bizare și exotice ale Babilonului. Nu i se iva prea des prilejul să vadă această lume străină dintr-un alt unghi decât de pe acoperișul casei.

— Ce-i clădirea aia? întrebă el când trecură pe lângă o minunată construcție cu coloane.

— E templul lui Iștar, una dintre zeițele Babilonului.

— Așa arăta și Templul din Ierusalim?

— Nu știu. Nu l-am văzut. Va trebui să-l întreb pe *saba*.

Doi bărbați urcau treptele templului îmbrăcați în cele mai minunate haine albe pe care le văzuse Zaharia vreodată, împodobite cu broderii din purpură și aur.

— Ce sunt bărbații aceia? întrebă băiatul.

— Preoți, bănuiesc. Nu știu prea multe despre religia babiloniană. Au cel puțin o duzină de temple în oraș închinat zeilor lor păgâni, asta fără să punem la socoteală marele *zigurat*.

Zaki stătu pe loc să se holbeze la bărbați până când se făcură nevăzuți înăuntru, apoi se grăbi să-l ajungă din urmă pe tatăl său.

— *Saba* zice că și noi vom purta asemenea haine albe într-o zi, când vom fi preoți.

— Tu și cu mine nu vom fi niciodată preoți, orice ar zice bunicul tău.

— De ce nu?

— Pentru că Templul din Ierusalim nu mai există. E distrus. Ras de pe fața pământului.

— Dar *rabi* Daniel a spus...

— Prorocii nu sunt decât niște visători, fiule. E mult mai înțelept să-ți pui nădejdea în ceea ce vezi cu ochii. Măcar așa nu vei fi dezamăgit. De aceea lucrăm din greu – eu și unchiul – să punem pe picioare acest negoț pentru

tine și frații tăi. Știi că țin mult la bunicul, dar nu putem trăi toți în lumea viselor ca el.

— E adevărat ce ai spus azi dimineață? Că după ziua mea am să vin cu tine la lucru în loc să studiezi *Toral*

— De fapt... poate nu ți-ar strica să mai studiezi o vreme. Dar negoțul meu va fi într-o bună zi al tău, așa că e timpul să înveți să îl conduci alături de mine.

Câteva minute mai târziu, se pomeniră în fața unei clădiri turtite, cu acoperiș jos, din preajma canajului și intrară pe o ușă din spate. După ce trecuse pe lângă clădirile masive ale Babilonului, Zaharia se simți dezamăgit de aspectul mohorât al odăii de lucru a tatălui său. Pereții interiori ai structurii cu o singură cameră erau liniați cu rafturi și ticsiți cu suluri de pergament și tăblițe de lut - mai multe chiar ca la *ieșiva* unde mergea Zaki. Așa îi arătă masa de birou la care ședea toată ziua cu unchiul Osea, vânzând și cumpărând mărfuri de pe tot cuprinsul imperiului și ținând evidența datoriilor și a vânzărilor. Munca nu i se păru cu nimic mai diferită sau mai interesantă ca zilele de *ieșiva*, în care studia pergamentele Torei.

Așa îl conduse în partea din față a clădirii și deschise o ușă ce dădea înspre canal.

— E cel mai lent sezon al anului, zise el. Corăbiile din Armenia nu vor începe să vină decât la redeschiderea sezonului de negustorie din primăvară.

— Corăbii ca aceea? Întrebă Zaharia, arătând spre un vas cu catarg înalt asemănător celor văzute pe canal lângă casă.

— Unele da. Dar cele din Armenia sunt rotunde și construite din stîngii de salcie și piei de animale. Călătoresc în josul râului din Armenia cu mărfuri de vânzare - aducând și câte un măgar, doi. Și, pentru că navigarea pe râu nu se poate face decât într-o singură direcție, negustorii își vând mărfurile, își dezmembrează

bărcile și încarcă stinghiile și pieile pe spinarea măgarului să facă drumul de întoarcere. E un spectacol interesant.

— Ce n-aș da să pot călători și eu undeva departe!

Ava îi puse o clipă mâna pe creștet.

— Poate într-o zi vom avea prilejul s-o facem. Dar acum trebuie să mă uit peste conturi. Du-te și aruncă o privire prin jur până termin cu lucrul.

Zaharia își petrecu următoarele ore hoinărind pe marginea canalului în apropiere de clădirea tatălui său, urmărind forfota de pe linia coastei și din celelalte magazine și depozite. Îi plăcea să asculte vuietul și pleoscăitul apei ce se lovea de docuri și să viseze la locuri îndepărtate. Dar, deși nu făcea nimic interzis, Zaki se simțea vinovat că nu plecase la casa adunării cu *saba* și cu ceilalți în dimineața aceea de Sabat. Când în sfârșit făcu cale întoarsă, auzi muzică și ritm de tobe în depărtare. Dădu buzna în camera de lucru a tatălui său.

— Ce muzică se aude, *ava*? O auzi și tu?

Ava stătea aplecat la masa de lucru, dar se îndreptă îndată, ciulindu-și urechile.

— Nu știi... Dar stai o clipă să termin și mergem să vedem.

La scurt timp după aceea, *ava* încuie clădirea și o luară grăbiți în susul străzii pe urmele sunetului.

— E alaiul împărătesc, îi spuse un străin lui *ava* când întrebă. Se vede cel mai bine din vârful zidului.

Ava găsi cele mai apropiate trepte până în vârful zidurilor masive ale Babilonului și le urcară gâfâind. Zaharia nu mai fusese niciodată la o așa înălțime. Zidurile erau largi ca Alea Procesiunii, drumul principal al Babilonului, și destul de încăpător să încapă curse de cai și căruțe pe el. Ostași perși minusculi în tunici albastre, strălucitoare, forfoteau pe drum dedesubt ca un roi de insecte, eliberând calea pentru alai. Muzica se întetea, iar tobele băteau și bubuiau în ritmul inimii lui Zaki. În față,

defila o ceată de cântăreți, urmată de patru cai albi minunați ce trăgeau după ei o caleașcă de aur. Bărbatul din caleașcă purta o mantie lungă, purpurie, cu broderii aurite, și oamenii de o parte și de alta a străzii i se închinară când trecu pe lângă ei.

— E noul împărat persan? întrebă în șoaptă Zaharia.

— Cred că da. Bine că privim de-aici, de sus. Noi nu ne închinăm decât în fața Atotputernicului.

Minunata paradă înainta încet - cu ostași călare, nobili în care de luptă și statui de aur ale zeilor babilonieni purtate în care cu roți, sclipind sub razele strălucitoare ale soarelui. Zaki nu mai văzuse în viața lui așa ceva, dar *ava* îl asigură că regii și împărații călătoreau peste tot în asemenea splendoare.

— Așa au călătorit și împărații David și Solomon? întrebă el.

— Poate... Dar asta a fost tare demult, fiule.

Rotindu-și privirile deasupra Babilonului, Zaharia contemplă frumusețea orașului, cu clădiri și temple împodobite cu cărămizi poleite în albastru, roșu și auriu. Cartierul lui evreiesc, Cu clădiri pătrate, îngrămădite una lângă alta, părea mohorât și de culoarea nămolului în comparație cu acestea. Se roti încet, măsurând totul cu privirea, și își zise că n-ar fi putut trăi nicăieri altundeva decât în Babilon. Într-un târziu coborâră treptele și o luară înapoi spre casă.

— *Ava*, chiar ne vom muta la Ierusalim cum a zis *saba* aseară?

El clătină din cap.

— Niciun împărat nu și-ar lăsa robii să plece liberi. Ai văzut cumva vreo schimbare de la venirea persilor?

— Nu.

Viața lui Zaki se scurgea la fel ca înainte, împărțită între școală, muncă și rugăciune la casa adunării. Ziua de azi era primul indiciu că ar fi putut să se schimbe ceva și

băiatul era nespus de emoționat, chiar dacă locul de muncă al tatălui său se dovedise o mare dezamăgire.

Plecară împreună la rugăciunea cum făgăduise *ava*. Apoi Zaharia se întoarse acasă cu bunicul, încercând să se revanșeze.

— Mai avem oleacă de vreme să studiem *Tora* înainte de masă, zise *saba*. Ce-ar fi să ne suim pe acoperiș?

Zaharia își înăbuși un suspin. Asta însemna că nu mai putea fugi la joacă cu vecina lui, Iael. Iael era prietena lui cea mai bună și, deși era fată, avea apucături de băiețoi, explorând canalul cu el ori de câte ori aveau puțin timp liber. Abia aștepta să-i spună despre cele văzute azi cu tatăl său. Dar *saba* deschisese deja poarta de la curte și se îndrepta spre treptele către acoperiș. Zaharia mai aruncă o privire spre palmierii îndepărtați de pe malul apei și urcă repede scările din fața lui. Îi plăcea să studieze cu *saba* – dar asta când lecțiile nu durau o veșnicie.

De pe acoperiș, zări fluviul Eufrat curgând lin prin mijlocul orașului ca un șarpe gros, maroniu. Văzu vârful ziguratului situat în centru, la mare depărtare de cartierul său evreiesc.

Și-ar fi dorit să urce într-o bună zi acel munte de cărămizi și să admire panorama de la înălțimea lui glorioasă.

— La ce te uiți? întrebă *saba* când ajunseră în capul scărilor.

— Îmi place cum strălucește soarele deasupra ziguratului. Nu-i așa că-i frumos?

Saba întoarse spatele priveliștii fără să răspundă.

— Uite ce nu pricep eu, *saba*: Cum au putut să treacă deja șaptezeci de ani de la exil? Că doar tu n-ai încă șaptezeci de ani și mai ții minte când ai fost adus aici.

— Robia noastră a început înainte de nașterea mea, fiule. Ai noștri au fost aduși în robie în trei rânduri în mai puțin de douăzeci de ani. Nu-mi amintesc primele două

invazii, dar când s-a răzvrătit ultimul rege al Iudeei împotriva babilonienilor, oștirile acestora au pustiit totul și m-au adus aici.

Zaharia se așeză pe covor lângă bunicul său, sperând să-i spună mai multe. *Saba* nu vorbea niciodată de trecut sau de amintirile lui. Dar seara trecută la cină făcuse câteva aluzii și Zaharia tânjea să afle mai multe.

— Câți ani aveai pe atunci? Erai de vârsta mea?

— Aveam zece ani când au trecut babilonienii dincolo de ziduri și au distrus Templul. Iar acum vom fi printre cei binecuvântați să ne întoarcem și să-l reclădim.

Zaharia se simți din nou cu inima împărțită. Babilonul era casa lui, pe când Ierusalimul, doar un ținut îndepărtat pe care nu-l cunoștea decât din *Tora*. În fiecare an, de Paște, sărbătorea ieșirea din robia egipteană, dar de fiecare dată i se părea totul mai degrabă un mit, cu nimic diferit de poveștile trase de păr ale babilonienilor despre zeii lor, Marduk, Iștar și Enlil. Gândul îi zbură la Templu și la preoții pe care-i văzuse azi și întrebă:

— Mai ții minte jertfele de la Templu?

— Ca prin vis. Eram doar un țânc, prea mic să zăresc peste capetele bărbaților mai înalți. Îmi amintesc că mama m-a ridicat o dată în brațe să-l văd pe tata în veșminte albe, dar eram prea mic să înțeleg semnificația jertfelor.

— Și soldații chiar au nimicit totul?

Saba dădu din cap și închise ochii.

Întoarceți-vă la Mine

9

— Zile întregi am simțit în gură gustul cenușii. Țara pârjolită era pustie și, când bătea vântul, scrumul ne intra în gâtlee și în ochi. Duhoarea morții era pretutindeni. Nu găseam nicăieri scăpare.

Glasul îi devenise cât se poate de blând.

— Nu-ți poți închipui ce frică ne-a fost când am căzut în mâinile vrăjmașilor. Ne-au dezbrăcat și ne-au pus să

mărșăluim, și ne era atât de groază...

Se opri și clătină din cap, ațintindu-și ochii în pământ. Zaharia știa de coșmarurile lui *saba*. Îl auzise noaptea urlând.

— Trebuie că a durat o veșnicie să ajungeți pe jos până aici, zise el o clipă mai târziu.

— Da, dar n-aveam de ales. Soldații ne sileau să mergem mai departe, oricât am fi fost de obosiți - kilometru după kilometru, peste munți și pustii... Mulți au pierit pe drum, mai ales bătrânii și copiii slăbiți deja de foame. Oamenii trebuiau să care în spate trupurile celor dragi, căci ostașii nu-i lăsau să se oprească și să-i îngroape și nici nu-i puteam abandona în voia fiarelor sălbatice. Așa că-i îngropam noaptea, fără piatră de mormânt și fără vreun răgaz de doliu sau rugăciune. Apoi adormeam ca să ne trezim din nou în zori pentru o altă zi de marș.

Se opri, cu glasul înecat de emoție.

Zaharia regreta acum că-și întristase bunicul. Încercă să găsească ceva care să-l înveselească, dar nu-i veni nimic în minte, într-un târziu, *saba* își dresе glasul.

— Iar acum, dacă binevoiește Dumnezeu, vom face cale întoarsă, zise el. Atotputernicul va înlesni un nou exod și ne vom întoarce acasă, așa cum a făgăduit prin proroci.

Zaki își aminti cum îi numise *ava* pe proroci o adunătură de visători. Nu putea avea dreptate și el, și *saba*.

Auzi glasuri jos în stradă și se ridică să privească peste parapet. O zări pe Iael intrând în curtea casei lor, însoțită de o femeie babiloniană înzorzonată cu bijuterii de aur. Îi făcu semn cu mâna, dar fata nu-și ridică privirea și el nu se încumetă s-o strige. *Saba* se ridică și veni să privească și el peste zid.

— Ce caută nelegiuita aia în cartierul nostru? Și chiar în zi de Sabat!

— Mama Iaelei zace la pat și femeia asta îi citește în

stele. Iael zice că stelele și planetele ne influențează destinul și că...

— Aiureli! Atotputernicul a creat corpurile cerești ca să putem ține socoteala soroacelor și a anotimpurilor. Cum să lase ceva atât de îndepărtat și indiferent ca o stea să ne hotărască soarta? Tatăl Iaelei știe că vrăjitoria păgână e interzisă. *Tora* ne spune să le ucidem cu pietre pe ticăloasele de teapa ei.

Zaharia nu-și putea închipui o moarte atât de cumplită - să fii lovit cu pietre și bolovani până mori.

— Făgăduiește-mi să nu te apropii de femeia aceea, zise *saba*.

— Făgăduiesc.

— Acum hai la treabă.

Saba se întoarce cu spatele spre casa Iaelei și se așezară pe un petic înșorit să-și înceapă studiul.

— Vrei să mă ajuți să repet fragmentul din *Tora*, *saba*? Vreau să-l citesc perfect în ziua ceremoniei de *bar mitva*. Să te fac mândru de mine.

— Dar sunt deja mândru de tine, fiule.

Studiară până la vremea mesei și Zaharia făcu progrese mari în învățarea pasajului din Scripturile iudaice. După ce fu gata masa și se dădură jos de pe acoperiș, rămase în urmă și dădu o fugă acasă la Iael s-o întrebe dacă nu voia să meargă cu el la explorat după-masă.

Se opri înainte să ajungă la poarta fetei. Femeia babiloniană stătea cu spatele la el, în timp ce Iael îngenunchea lângă prag. Săpau o groapă - activitate interzisă în ziua de Sabat. Zaharia își aminti cum îi povestise bunicul că în exil își îngropau morții pe marginea drumului și se întrebă dacă nu cumva avea să moară mama Iaelei.

Când își ridică privirea și-l zări, Iael îi făcu semn să se apropie. El clătină din cap, amintindu-și de făgăduința

făcută. Fata se grăbi spre el, curățându-și noroiul de pe mâini.

— Hai, Zaki. Nu vrei să ne ajuți?

— Ce faceți?

— Ghicitoarea a adus cu ea un demon de lut și vrem să-l îngropăm sub prag ca să alungăm duhurile rele și să se însănătoșească mama. Stelele zic că se va face bine dacă nu intervine nimic.

— Și tu chiar crezi prostiile astea? Mie mi se par... drăcovenii.

Iael își puse mâinile în sold provocatoare.

— Tu ce ai face dacă mama ta ar fi bolnavă? Ia zi, ce ai face?

Cu toată bravada ei, ochii îi sclipeau de lacrimi.

— Nu știu, cred că aș încerca orice.

Nici nu voia să-și închipuie cum ar fi fost s-o piardă pe mama, deși *safta* Dina și mătușile ar fi avut grijă de el. Iael în schimb nu avea pe nimeni. Își aminti din nou cum își pierduse *saba* toată familia. De ce îngăduia Cel Preasfânt să se întâmple astfel de lucruri?

— Vrei să vezi demonul înainte să-l îngropăm? întrebă Iael.

— Nu pot. I-am promis lui *soba* să mă țin departe de... de ea.

Arătă cu capul spre femeia babiloniană.

— De Partia? De ce?... Hei, știi ce mi-a zis? Că am și eu darul ghicitului. Și acum mă învață să ghicesc viitorul.

— Viitorul?

Făcu un pas ușor înapoi. *Soba* zicea că Partia trebuia ucisă cu pietre.

— Zice că pot să fac bani din ghicit și s-o ajut pe mama să-și plătească licorile și alte cele. Ghicitorile costă mult, să știi. Haide, arată-mi palma să-ți arăt ce am învățat până acum.

Îl luă de mână înainte ca el s-o oprească și i-o răsuci

cu palma în sus.

— Uite linia vieții. Hei, a ta e lungă, nu glumă! Iar aici e linia dragostei. Vezi toate ramificațiile ce se desprind din ea? Vei avea un harem întreg de neveste.

— Nu-i adevărat! replică Zaharia, smulgându-și mâna.

Iael făcea haz de el. Dar avea un râs atât de zglobiu și de lipsit de griji, că Zaharia nu-și putu stăpâni zâmbetul.

Dar râsul fetei se stinse și zise:

— Mi-e frică să mă uit în palma mamei la linia vieții.

Zaharia fu cuprins de milă. Erau vecini dintotdeauna, dar viața Iaelei era cu mult mai grea ca a lui. Nu și-o putea închipui pe prietena lui ghicind norocul ca babilonienii, muncind să câștige câțiva bănuți, deși toți oamenii pe care-i știa tânjeau să cunoască viitorul.

— Vino înapoi, Iael! o strigă femeia, ademenind-o cu degetul. Groapa e destul de adâncă. Să isprăvim ce am început.

— Chiar nu vrei să vezi demonul înainte să-l îngropăm? întrebă Iael.

— Nu, mulțumesc. Trebuie să merg la masă. Vrei să vii apoi cu mine la canal?

— Sigur că da. Pe curând, Zaki.

Băiatul dădu buzna în casă și se spală repede pe mâini, așezându-se la masă cu familia. În timp ce-și asculta bunicul rostind binecuvântarea, binecuvântând pâinea și turnând vinul, se întrebă de ce tatăl lui nu credea în ritualul legării filacterelor dimineța sau în odihna de Sabat ca *saba*. Oare convingerile lui *saba* erau o pierdere de vreme ca vrăjitoria babiloniană? Cum să facă distincția dintre superstiție și credință? Se simți smucit din nou în direcții opuse, de parcă s-ar fi aflat într-o căruță cu câte un bou înjugat la fiecare capăt. Direcția în care îl trăgea *saba* părea cea corectă - dar tot corectă părea și a lui *ava*. Zaharia îi iubea pe amândoi, dar cum să poată alege?

Își aminti de spusese lui *rabi* Daniel cel drept la casa adunării și hotărî ca, dacă Domnul Preasfânt le deschidea o cale să se întoarcă la Ierusalim, era un semn că toate relatările din *Tora* erau adevărate. Dacă nu, avea dreptate *ava* și toți prorocii erau niște visători. Dar dacă *rabi* Daniel se înșela, i-ar fi frânt inima bunicului.

Capitolul 4

Iael îngenunche lângă așternutul de paie al mamei sale și o zgâlțâi ușor de umăr.

— Mamă... Mamă, trezește-te, te rog.

Îi simțea măduarele prin pielea lividă unde ar fi trebuit să fie carne și mușchi. Mama nu mâncase de zile întregi. Nu făcea decât să doarmă. Cuprinsă de un fior de teamă, Iael o zgâlțâi din nou.

— Mamă, trezește-te, te rog, și mănâncă puțin. N-ai cum să te faci bine dacă nu mănânci.

Într-un târziu, mama se foi și deschise ochii. Păreau enormi și întunecați pe fundalul chipului ei uscățiv.

— Iael...

— Tham adus ceva de-ale gurii. Trebuie să mănânci, ca să te înzdrăvenești.

Nu putea să moară, nu, pentru nimic în lume! Demonul de lut îngropat de Partia săptămâna trecută ar fi trebuit să alunge deja cât mai departe duhurile rele ale bolii. Partia promitea un efect garantat. Dar mama își ridică privirea spre Iael, prea slăbită parcă să se clinească.

— Unde-i taică-tău?

— La lucru.

Iael ridică strachina cu mâncare și i-o puse sub nas și o miroase.

— Ne-a adus bunica lui Zaki ceva de-ale gurii. Mănâncă până nu se răcește.

— Dina?... E aici Dina?

— Nu, n-a vrut să te trezească. Să te ajut să te ridici?

— Du-te după Dina. Adu-o înapoi.

— De ce? Te ajut eu.

— Știu... Dar cheam-o totuși, te rog.

Iael puse jos strachina și dădu fuga în vecini, dorindu-și să nu-i mai fie atât de teamă. O găsi pe Dina în curte cu familia, stând la soare.

— Te cheamă mama, zise ea. Poți să vii chiar acum?

— Cum să nu.

Se ridică, lăsând bebelușul pe care-l legăna în grija mamei lui.

— Cum se simte azi?

— Păi... nu știu sigur.

Iael îl văzu pe Zaharia, prietenul ei, stând împreună cu ceilalți și-i zise:

— Poți veni și tu, Zaki.

Băiatul îi dădea întotdeauna curaj în explorările lor și acum i-ar fi prins bine așa ceva. Nu voia să afle nimeni cât era de speriată.

Îi conduse în casă, în odaia mamei, și zări tulburarea profundă a Dinei când îngenunche la căpătâiul acesteia.

— Sunt aici, Miriam, zise ea, luând-o de mână. Ce pot face pentru tine? Vreau să te ajut.

Glasul mamei era stins ca o șoaptă, fiecare cuvânt rostit cu greutate.

— Dina, făgăduiește-mi că vei avea grijă de Iael când eu nu voi mai fi... Să te porți cu ea ca și cu o fiică...

Iael se prăbuși în genunchi lângă ea.

— Nu, mami! Nu vorbi așa!

Se pregătea să moară?

Mama nu păru s-o audă, strângând-o în schimb și mai tare de mână pe Dina și privind-o ținută.

— Ar trebui s-o învăț una, alta... dar nu mai pot... Făgăduiește-mi s-o faci tu, Dina.

— Desigur, Miriam. Dar... dar vei putea face asta chiar tu după ce te însănătoșești.

Mama clătină din cap.

— Găsește-i un soț vrednic... Promite-mi să faci asta pentru mine.

— Desigur. Dar trebuie să te faci bine, draga mea.

— Ia-o acasă la tine. Să fie fiica ta de-acum încolo.

— Nu, mami! N-ai să mori! Toate stelele spun că ai să te faci bine.

Mama își desprinsese mâna din a Dinei, bâjbâind după a Iaelei.

— Stelele se înșală. Nu vreau să te las singură, draga mea Iael, dar sunt atât de obosită. Nu mai pot să mă lupt cu boala asta.

Fata își îngropă capul în pat și se agăță plângând de mama ei.

— Șșș... Șșș... Mie nu mi-e frică, o liniști aceasta, mângâind-o pe păr.

Atingerea îi era ușoară ca o adiere.

— Moartea e ușoară, închizi doar ochii și adormi.

— Mami, nu mă lăsa, te rog! Te implor!

— Aș mai sta dacă ar fi după mine... dar nu e, Iael. Îmi pare rău...

— Du-te acasă, Zaki, și găsește-l pe taică-tău, auzi Iael glasul Dinei în spatele ei. Spune-i să dea de Matania și să-l aducă imediat aici.

Ceasurile ce urmară fură desprinsă parcă dintr-un coșmar. *Ava* sosi acasă și se adunară toți la căpătâiul mamei, unde șezură o vreme plângând și luându-și rămas-bun. Se lăsă noaptea și mama adormi, dar, deși epuizată, Iael nu putu să se odihnească. Se culcă încolăcită lângă mama ei, ascultându-i ritmul respirației sacadate. Într-un târziu, respirația îi încetini. Apoi i se opri de tot.

— Mami! urlă fata.

— S-a dus, rosti Matania. S-a dus.

Iael se aruncă în brațele tatălui ei, vărsând lacrimi furioase.

— De ce n-ai făcut nimic? De ce n-ai salvat-o? Ai lăsat-o să moară!

— Am încercat totul, Iael - zodiace, licori, farmece, tot ce am găsit. Nu mi-a mai rămas nimic de făcut. Jelesc și eu ca tine.

Nu-și mai văzuse niciodată tatăl plângând, dar acum plângea strângând-o în brațe.

— Ce ne vom face fără ea? întrebă ea cu glasul înăbușit la pieptul lui.

— Nu știu... Nu știu...

— Cum a putut să plece și să ne lase?

— N-a fost voia ei, Iael. Ar mai fi stat dacă ar mai fi putut.

Mama era moartă. Pierdută pe veci. Iael își petrecu următoarele ore într-o stare de buimăceală, în timp ce casa li se umplu de cunoscuți veniți să le împărtășească jalea. Dina și verișoara ei, Suzana, o spălară pe mama și o unseră cu mirodenii. Aroma puternică umplu odaia, înecând-o. Mai privi o dată - pentru ultima dată - la chipul frumos al mamei sale, înainte ca aceasta să fie înfășurată într-un lîntoliu curat.

Iael se agăță de brațul lui *ava*, neputând să privească cum îi e îngropată mama, nesuportând gândul că trupul ei moale și cald va zăcea în pământ ca demonul de lut pe care-l îngropaseră mai deunăzi. Îi venea să scoată din pământ figurina de lut și s-o sfărâme în bucăți. Nu ajutase la nimic. Nimic nu ajutase.

Pe când lumea se întorcea de la cimitir, strigătele sfâșietoare ale bocitoarelor mai răsunau încă în urechile Iaelei, deși acum mergeau cu toții în tăcere. Își dădu seama că veneau de undeva, din adâncul propriei inimi. Oamenii se străduiau s-o mângâie, dar vorbele lor nu făceau decât să înrăutățească situația.

— Suferă de atâta vreme, spuneau cu toții. Ai fi vrut să trăiască mai departe așa, în chinuri?

De parcă dorința ca mama să rămână în viață ar fi făcut-o o persoană cumplită.

Femeile le aduseră de mâncare, dar Iael nu fu în stare să mănânce. Se opri în curtea casei, dorindu-și să plece toți și să o lase în pace. Privind prin poarta deschisă la un grup de vizitatori care plecau, o zări pe Partia uitându-se uluită la ceilalți îndoliați. Clocotind de mânie, se repezi la ea și răbufni.

— Numai tu ești de vină! urlă ea, îmbrâncind-o la o parte. Ai spus că mama se va face bine, dar în schimb a murit! A murit!

În furia ei, Iael ar fi fost în stare să-i scoată ochii ghicitoare, dar bunicul lui Zaharia se repezi din spate, cuprinzând-o înainte să atace din nou. O ținu strâns să nu se poată elibera și o târî înapoi în curte.

— Pleacă! îi strigă el Pârtiei. Pleacă și să nu mai pui piciorul pe-aici! Nu ești bine-venită!

O luă în brațe pe Iael, cărând-o astfel ultimii metri spre casă.

— Știu... știu, o mângâie el. Știu ce tare doare.

Și nu mințea. Iael știa de la Zaki că bunicul lui își pierduse ambii părinți pe când era de vârsta ei. Îl lăsă s-o țină în brațe până i se mai potoliră flăcările mâniei și ale durerii, apoi se zbătu să se elibereze și fugi să se ascundă în casă.

Ziua i se păru lungă cât o sută de ani, dar în cele din urmă plecară toți îndoliați. Iael ieși din nou în curte și îl cuprinse cu brațele de mijloc pe tatăl ei, luându-și rămas-bun de la familia lui Zaki, care plecă ultima.

— Îmi pare tare rău, prietene, zise Ido, punând o mână pe umărul lui *ava*. Îți înțeleg jalea. Dar încă puțin și vei lăsa în urmă toate aceste chinuri și amintiri și ne vom întoarce acasă, la Ierusalim.

— La ce bun să mă întorc acolo? întrebă *ava*.

Iael îi auzi amărăciunea din glas și constată că-i

împărtășea furia.

— Nu cred în balivernele astea. Religia n-a ajutat-o cu nimic pe soția mea.

— Vorbești de vrăjile și superstițiile babiloniene? Astea nu sunt religie adevărată, Matania.

— Care-i diferența? Nu sunt toate basme și mituri? Despicarea Mării Roșii? Minuni? Hai să fim serioși! De ce să vrea Dumnezeu să-mi ia soția? Pe mama copilului meu?

— Nu știu, Matania. Îmi pare rău. Nu există răspunsuri simple, așa că n-am să te insult oferindu-ți unul oarecare.

Iael se desprinsese din brațele tatălui său. Cum să li se ceară să-și lase în urmă căminul? Doar mama era îngropată în Babilon. Nu puteau s-o lase aici. Iael străbătu în fugă curtea și se năpusti afară pe poartă, neștiind nici ea încotro s-o apuce. Îl auzi pe Zaki strigând-o din urmă:

— Iael, stai! Unde te duci?

Se făcu că nu-l aude și alergă mai departe, dar el o ajunse cu ușurință din urmă.

— Nu te mai ține după mine! zise ea, îmbrâncindu-l cu cotul. Când băiatul rămase neclintit, se opri brusc și se întoarse spre el.

— Ce vrei, Zaharia?

— Să vin cu tine.

— De ce?

— Ca să nu fii singură.

— Dar eu tocmai asta vreau, să fiu singură. N-am chef să vorbesc cu tine și cu nimeni altcineva.

— Bine, zise el ridicând din umeri. Nu-i nevoie să vorbim.

Continuă să se țină după ea și după ce își reluară mersul, luând-o spre canal. Iael nu o recunoscuse pe față, dar cu cât se îndepărtau mai mult, cu atât se simțea mai ușurată că venise și Zaharia. I-ar fi fost frică de una singură, mai ales când dădu cu ochii de un grup de

vlăjgani babilonieni ce pescuiau pe malul canalului. Zaki o conduse la un mănunchi de stufăriș și palmieri din susul apei și se așezară unul lângă altul la umbră. Păsările se roteau în cercuri deasupra lor, vorbindu-și prin strigăte, în timp ce șlepurile și corăbiile cu un catarg pluteau la vale pe canal. Cum putea viața să meargă înainte de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat? Nu era drept.

— Ce se întâmplă cu oamenii după ce mor? întrebă ea după o vreme.

— *Tora* zice că trupul lor rămâne în pământ, dar că duhul lor continuă să trăiască în altă parte.

— Unde? Unde se duce?

— Asta nu știe nimeni. *Tora* nu ne spune prea multe despre viața de apoi, ca să luăm aminte la viața de acum și să ne pregătim pentru veșnicie.

— Și tu crezi asta? Că duhul nu moare?

— Uite cum mi-a explicat bunicul: Cel Preasfânt le-a spus lui Adam și Evei să nu mănânce din pomul interzis, că vor muri. Ei nu l-au ascultat, dar n-au murit pe loc, ca atunci când mănânci un fruct otrăvitor. Au trăit mai departe, dar într-un alt loc, nu în *Gan Eden*. De aici știm că moartea nu e sfârșitul. Duhul nostru trăiește mai departe, dar în altă parte.

— Înseamnă că am s-o revăd pe mama?

El dădu din cap.

— Da, și nu va mai fi bolnavă.

Iael izbucni în plâns, iar Zaharia o cuprinse cu brațele, lăsând-o să stea rezemată de el. Șezură așa unul lângă altul vreme îndelungată, până când razele calde ale soarelui și apa ce clipea lin începură s-o toropească. Se ridică greoi în picioare, sprijinindu-se de umărul prietenului ei.

— Hai acasă, zise ea.

Erau aproape de casă, când Partia țâșni brusc din umbră, tăindu-i calea.

— Îmi pare tare rău pentru maică-ta, micuțo. A fost o femeie foarte curajoasă.

— Ne-ai înșelat!

Iael se năpusti spre ea cu pumnii încleștați s-o lovească.

— Ai spus că se va face bine, dar nu s-a făcut!

Partia fu mai rapidă de data asta. O apucă de încheieturile mâinii și o ținu strâns.

— Îmi pare rău, dar duhul necredinței a fost prea puternic și mi-a zădărnicit eforturile. El vine de acolo, zise ea, arătând cu capul spre casa lui Zaki din vecini. Am făcut tot ce-am putut, dar n-a fost destul. I-am spus eu mamei tale că duhurile necredinței sunt prea puternice printre iudei, dar n-a vrut să plece de aici și să vină cu mine.

— N-am vrut să moară!

— Știu, micuțo. Știu.

Iael încetă în sfârșit să se mai zbată și Partia o luă în brațe, strângând-o la piept. Ghicitoarea mirosea minunat, a tămâie și parfum dulceag. Și era atât de frumoasă, cu pielea înnegrită de soare, hainele de in fine și bijuteriile de aur. Iael se agăța de ea plângând, tânjind să rețină o frântură din mama ei și din ceea ce crezuse aceasta.

— Ești o copilă de mare credință, Iael. Și ai fost înzestrată cu darul unei profunde pătrunderi spirituale. Am așteptat să plece ceilalți ca să stau de vorbă cu tatăl tău. Vreau să-l rog să te lase să vii să locuiești la mine. Te voi învăța tot ce știu, toate lucrurile în care a crezut mama ta. Îmi vei fi ca o fiică...

— Să pleci de-aici chiar acum! o întrerupse bunica lui Zaki. Iael se desprinsese din îmbrățișare și, când își ridică privirea, o văzu pe Dina repezindu-se spre ei și amenințând cu degetul arătător. Era însoțită de Zaki. Trebuie că băiatul dăduse fuga acasă după ea.

— Repede, am ceva pentru tine, zise Partia.

Îi strecură la gât un colier, lăsându-l să-i cadă pe sub

veșminte.

— E talismanul cu piatra lunii pe care ți l-am promis. Poartă-l să te protejeze. Și ține și tablele astea ale constelațiilor pe care ți le-am pregătit.

Îi vârî sub braț o desagă ticsită cu suluri de pergament, acoperindu-le cu mantaua să le ascundă.

— Întoarce-te unde ți-e locul, zise Dina, și să nu mai pui piciorul pe aici! Iael, mama ta m-a rugat să am grijă de tine, mai știi? I-am făgăduit s-o fac și...

— Fata e destul de puternică să decidă singură, o întrerupse Partia. Ar trebui să fie alegerea ei.

Brățărilor îi zornăiră când își puse mâna pe capul fetei.

— Ce preferi, micuțo? Ești bine-venită să vii să locuiești la mine.

— Nu-i a ta, zise Dina, dând la o parte mâna Pârtiei. Iael e de neam iudeu. Locul ei e printre noi. Asta a vrut și mama ta, Iael, nu mai ții minte?

Ba ținea minte. Dar poate era chiar vina Dinei și a Dumnezeuului ei că vrăjile Pârtiei nu avuseseră efectul scontat. Să meargă să locuiască cu Partia, urmând convingerile mamei?

Cele două stăteau cu ochii pe ea, într-o luptă tăcută pentru supremație. Iael nu știa ce să spună. Partia rupse prima tăcerea:

— Nu-ți face griji, micuțo. Am să vorbesc cu tatăl tău și am să-i spun de darul pătrunderii cu care ai fost înzestrată. Un dar ca ăsta i-ar putea aduce un car de bani.

Se răsuci pe călcâie și plecă.

Lui Iael nu-i păsa de bani. Nu voia să ajungă pe mâna niciuneia dintre ele. O voia înapoi pe mama. Se năpusti în casă și aruncă pe jos sulurile de pergament, apoi se prăbuși pe patul mamei și plânse de parcă n-ar mai fi avut de gând să se oprească niciodată.

Capitolul 5

Lui Ido îi dispăcea profund să străbată zonele păgâne ale Babilonului, dar n-avea încotro. Mergea cu capul plecat, cu privirea ținută în pământ, ferindu-se să privească idolii și dumnezeii interziși și încercând să parcurgă cât mai repede străzile aglomerate. Babilonienii își împodobiseră cu idoli clădirile și templele, ba chiar și zidurile cetății. Ido îl chemase cu el pe vecinul său, Matania, temându-se că nu se va descurca singur prin orașul dezordonat.

— Știi cumva de ce au convocat membrii Marii Adunări această reuniune? întrebă Matania.

— Nu mai multe decât știi tu - ceva legat de o proclamație a împăratului persan care ne privește.

Trecuseră cinci luni de când cotropiseră mezii și perșii Babilonul și viața lui Ido se scurgea la fel ca întotdeauna. Știa din experiență că veștile importante erau de obicei vești proaste, așa că misterioasa proclamație era pentru el o sursă deși mai mare îngrijorare ca scenele idolatrice. Nutrise o vreme fantezia că el și confrății săi iudei se vor aduna în audiență la împăratul Cyrus, cerându-i acestui nou faraon să le slobozească poporul, cum făcuse odinioară Moise. Adevărul era însă că, în ultimele luni, fiii săi îi erodaseră treptat certitudinea, susținând că prorocii nu erau decât niște smintiți visători și că poporul lor nu va fi lăsat să se întoarcă acasă niciodată.

— N-ai mai dat pe la rugăciuni în ultima vreme, zise Ido. Ți-am simțit lipsa.

— Am avut multă treabă la serviciu, răspunse Matania. Am fost tocmiți să ridicăm un nou depozit pe malul râului.

— Ai să te întorci după ce termini lucrarea?

— Nu știu, Ido. La ce atâtea rugăciuni?

— Cum să-și păstreze poporul credința dacă tineri ca tine și ca fiii mei continuă să plutească în derivă?

— Trebuie să muncesc ca să-mi întrețin casa și să-mi

hrănesc fiica.

Ido se hotărî s-o lase baltă. Dina îi spunea mereu că era prea aspru și cicălitor cu cei ce nu-i împărtășeau devotamentul în credință. Străbătu restul drumului în tăcere alături de Matania până la palatul de sud, reședința de odinioară a împăraților babilonieni, ce aparținea acum noilor domnitori perși. Se adunaseră deja mai mulți fruntași și bătrâni iudei în uriașa piață pavată din fața palatului, așa că găsi un loc unde să stea amândoi lângă vecinul lor, Ioel. Deși conștient că era o nerozie, Ido se simțea întotdeauna stingherit în preajma lui Ioel, bărbatul care ceruse și el mâna Dinei cu ani în urmă. Desigur, Dina nu îl preferase pe el, dar Ido se întreba dacă nu cumva își regretase vreodată alegerea, mai ales când acesta se însurase cu verișoara ei, Suzana.

— Am pierdut ceva? întrebă Ido.

— Încă nu. Dar bărbatul ăla e neprihănitul Daniel, nu? Cel de-acolo, din capul scărilor!

Ido își duse mâinile streășină la ochi.

— Da. Iar cei ce-l însoțesc sunt prinții de viță împărătească ai lui Iuda. Pot număra pe degete de câte ori i-am văzut pe la vreo ocazie importantă, așa că am și uitat cum arată. Dar cine-ar putea uita robele acelea brodate?

— Trebuie să fie o reuniune foarte importantă dacă au venit și ei, zise Ioel.

Poate fanteziile lui Ido aveau să se adeverească la urma urmei. Poate prinții și bătrânii lui Iuda vor cere într-adevăr slobozirea poporului.

— Bărbatul mai în vârstă, cu barbă cenușie, e Șeșbațar, fiul împăratului Ioiachin, le explică Ido celorlalți. Iar cel mai tânăr e nepotul lui, Zorobabel, fiul lui Șealtiel și nepotul împăratului Ioiachin.

— N-am știut că Iuda are încă familie regală, zise Matania. Credeam că babilonienii i-au osândit la moarte.

— Nu pe toți, replică Ido. Cel Preasfânt i-a făgăduit

împăratului David că va avea întotdeauna un urmaș pe tron, și Cel Preasfânt nu minte. *Rabi* Daniel e și el urmaș de viță împărătească.

Daniel ieși în sfârșit în față și-și ridică mâinile să facă liniște.

— E o zi de vești minunate pentru poporul nostru, începu el, ziua pe care ne-a făgăduit-o Cel Preasfânt. Se cuvine ca prințul Șeșbațar însuși să citească proclamația de la curte a suveranului nostru persan, împăratul Cyrus.

Ido se încordă de nerăbdare când Șeșbațar desfășură pergamentul din mâini și începu să citească:

— Ascultați cuvintele lui Cyrus, împărat al perșilor și mezilor și al întregului pământ: „Domnul, Dumnezeuul cerului mi-a dat în mâini toate împărățiile pământului și m-a chemat să-l zidesc un Templu în Ierusalimul lui Iuda...”

Ido îl apucă de braț pe Matania.

— Ce-a spus?

— „Oricare dintre voi faceți parte din poporul Său - Dumnezeu să fie cu el și să meargă la Ierusalimul lui Iuda, să zidească acolo Templul Domnului, Dumnezeuul lui Israel, care locuiește în Ierusalim...”

Ido scoase un strigăt de bucurie, în timp ce alte chiote și aclamații se ridicară din mulțime.

— „... Iar oamenii din orice loc unde locuiesc rămășițe din poporul lui Iuda să le pună la dispoziție aur și argint, avere și vite, pe lângă alte daruri de bunăvoie pentru Templul din Ierusalim”.

Șeșbațar ridică ochii spre mulțime, înfășurând la loc pergamentul.

— Bucură-te, popor al lui Dumnezeu! împăratul Cyrus ne îngăduie să ne întoarcem la Ierusalim! Vom reclădi Templul lui Dumnezeu!

Urmă un răstimp lung de tăcere, în care bărbații se holbară unii la alții, nevenindu-le să creadă. Apoi începură să vorbească cu toții deodată.

— Să fie oare cu putință? întrebă Matania.

— Mie unul nu-mi vine să cred, zise Ioel. Trebuie să fie vreo capcană - vreo clauză ascunsă, vreun tertip... sau ceva de felul ăsta.

— E o minune! suspină Ido.

Pentru asta se rugase și nădăjduse, dar, deși auzise vestea cu urechile lui, parcă tot nu-i venea să creadă.

— Împăratul Cyrus a anulat măsurile politice ale asirienilor și babilonienilor, strigă Șeșbațar peste murmurele uluite. El le îngăduie tuturor popoarelor captive - printre care și nouă - să se întoarcă în locurile de baștină și să se închine dumnezeilor lor!

— Mergem acasă, zise Ido. Mergem acasă!

— Prorocul Isaia a prevestit această zi cu aproape două sute de ani în urmă, zise *rabi* Daniel, pășind în față alături de Șeșbațar, și chiar l-a pomenit pe împăratul Cyrus după nume zicând: „El este păstorul Meu și va împlini toată voia Mea; el va zice despre Ierusalim: «Să fie zidit iarăși!», și despre Templu: «Să i se pună temelii!» „Și iată că acum s-a întâmplat. E brațul atotputernic al lui Dumnezeu!

Ido nu mai zărea platforma de lacrimi. Peste tot în jur, oamenii se îmbrățișau, râzând și plângând ca niște copii, neputându-și stăvili lacrimile.

— Duceți familiilor voastre aceste vești minunate, zise Șeșbațar peste hărmălaia din jur, și sărbătoriți bunătatea lui Dumnezeu. E cu adevărat o zi a bucuriei.

Lui Ido îi venea să alerge tot drumul spre casă, proclamând vestea oricui era dispus să îl asculte. Dar era atât de emoționat și buimăcit de cele auzite, că merse în schimb poticnindu-se ca prin ceață.

— Mă bucur că ai venit cu mine, Matania, altfel ai mei nu m-ar fi crezut când le-aș fi spus. Ar fi zis că le vând gogoși.

— Nici mie nu-mi vine să cred.

— Închipuie-ți! Ni se vor strânge frații din toate ținuturile în care am fost exilați și va fi un exod la fel de mare ca cel dintâi. Numărul nostru trebuie să se ridice deja pe la vreun milion, cu toți copiii și nepoții risipiți prin împărăție. Ne vor trebui care și căruțe...

— Chiar crezi că se vor întoarce toți?

— Desigur! De ce nu?

Matania șovăi, privindu-l încruntat.

— Păi... ar însemna să renunțăm la tot ce am construit aici. Doar n-am trudit să facem cărămizi fără paie pentru faraon în toți acești ani! Mulți confrăți iudei au propășit și și-au făcut avere. Iar acum vor trebui s-o ia de la capăt într-o țară lăsată în paragină în toți acești ani.

— Cine n-ar fi dispus să renunțe la tot ce are acum pentru viitorul copiilor lui?

— Pentru unii viitorul e aici, replică Matania. Uite-l de pildă pe iudeul căruia îi clădesc magazia. Duce o viață de huzur aici împreună cu fiii lui.

— Dar tu n-ai auzit ce spune proclamația? Nu numai că ne vom întoarce acasă, dar vom putea și să rezidim Templul! Dumnezeu va locui din nou cu noi. Închipuie-ți!

Ido mai că nu sărea în sus de bucurie la gândul că el și fiii lui vor sluji ca preoți.

— Peste câteva săptămâni vom sărbători Pastele, Matania. Nu va fi minunat să rememorăm primul exod acum când Atotputernicul ne-a binecuvântat cu minunea celui de-al doilea? Cine ar fi crezut vreodată?

— Da, chiar așa... Cine ar fi crezut?

Masa de seară îl aștepta pe Ido la întoarcere. Fiii lui și nevestele lor mișunau prin curte în lumina tot mai palidă a serii, nerăbdători să afle pricina întrunirii bătrânilor. Le văzu chipurile îngrijorate și nu-și mai putu reține lacrimile, prea coplesit de bucurie să vorbească.

Dina dădu buzna spre el.

— Ce e, Ido? Ce s-a întâmplat? Care-i necazul?

— Sunt lacrimi de bucurie, Dina. Împăratul persan ne-a lăsat liberi.

Băieții se grăbiră să se adune și ei în jurul lui.

— Ce tot spui acolo, *ava*? Ce-a zis împăratul?

Ido se șterse la ochi.

— Împăratul Persiei a îngăduit poporului nostru să se întoarcă la Ierusalim și să reclădească Templul.

— Nu te cred.

— E adevărul adevărat. Ne vom întoarce din nou acasă după șaptezeci de ani, cum au zis prorocii.

Fiul său îl apucă de braț.

— Ești sigur că nu te înșeli?

— Întrebați-i pe Matania și pe Ioel. Au auzit și ei. Nu v-am spus eu că ne vom întoarce acasă, în țărișoara noastră?

— E de necrezut, zise Berechia.

— Cărmuitorii noștri nu vor pierde vremea. De îndată ce termină pregătirile necesare, vom lăsa în urmă Babilonul pentru totdeauna.

Ceilalți din familie nu păreau să-i împărtășească bucuria. Păreau uluiți, neîncrezători. Își zise că poate aveau nevoie de timp să se obișnuiască cu vestea.

— Hai, Dina. Deschide un burduf cu vin, o îndemnă el. În noaptea asta vom sărbători, ne vom bucura și L vom lăuda pe Domnul pentru minunea asta de necrezut.

O serbare spontană se încinse în seara aceea și toți membrii comunității se adunară în piața publică de lângă casa adunării. Cântăreții își aduseră instrumentele, iar Ido și ceilalți bărbați dansară și se învârtiră voioși în cerc, bătând din palme, cântând și aducându-l slavă lui Dumnezeu. Nu ținea minte să mai fi fost atât de fericit în viața lui.

„Lăudați pe Domnul, căci este bun”, cânta el împreună cu ceilalți. „Căci în veac ține îndurarea Lui”.

Verișoara Dinei, Suzana, conducea la rândul ei un

cerc de dansatoare, dând glas cântării strămoașei lor, Maria prorocița: „*Cântați Domnului, căci și-a arătat slava: a năpustit în mare pe cal și pe călăreț*”.

Ido era la capătul puterilor când se încheie serbarea și oamenii porniră spre casele lor, dar se simțea prea tulburat să meargă la culcare. Nu-și încăpea în piele de bucurie și de slava Atotputernicului, și cu cine să-și împartă aceste gânduri dacă nu cu nepotul său?

— Hai cu mine, Zaharia, zise el, luându-l din sânul familiei. Vreau să-ți arăt ceva.

— Unde te duci la ceasul acesta din noapte? se neliniști Dina. E târziu.

Dar îngrijorarea ei nu reuși să-i alunge buna dispoziție. Era amețit de bucurie, nu de vin.

— Nu stăm mult. Tu întoarce-te acasă cu ceilalți.

Își conduse nepotul în direcție opusă, străbătând ulițele înguste prin labirintul de clădiri.

— Unde mergem, *sabal*

— M-am gândit să te duc la canalul unde îți place ție să te joci.

Zaharia stătu pe loc ca un vinovat silit să se întoarcă la locul crimei. Ido râse în hohote.

— Chiar credeai că nu știu unde fugiți cu prietena ta Iael în după-amiezile de Sabat?

— Ești supărat pe mine, *sabal*

— Nu, fiule. Nu sunt supărat. Cine-ar putea să condamne un flăcău ca tine că preferă uneori acțiunea învățăturii? Haide, arată-mi unde vă duceți.

Încă șovăitor și puțin îngrijorat, Zaharia îl conduse pe drumurile întunecate, unde doar câteva case decolorate din cărămidă de zgură mai aveau câte o candelă aprinsă la ferestre.

— Ce zici de proclamație, Zaharia?

— Tot ce au spus prorocii s-a adevărit, *sabal*

Ido citi uimirea și admirația din glasul nepotului său

și râse.

— Sigur că da! Dumnezeu nostru e real și la fel e și cuvântul Lui pentru noi.

— *Ava* a spus că împărații nu-și slobozesc robii, dar împăratul *Cirus* a făcut-o! Ne-a lăsat liberi, ca faraon! Toată *Tora* e adevărată, *sabal*

Ido îl trase pe băiat spre el să-l îmbrățișeze.

Câteva minute mai târziu, se pomeniră la gura largă, sclipitoare a canalului și se opriră pe mal să asculte clipocitul lin al apei. Pe valuri pluteau șalupe de vânătoare cu catarge înalte, unduitoare. Aerul era mai răcoros în apropierea apei și un mănunchi de palmieri foșneau ușor în adierea vântului. Mai mult chiar, cerul părea să se însenineze deasupra capetelor lor.

— Privește în sus, *Zaki*. Vezi toată puzderia aceea de stele? Mai ții minte cum a creat Cel Preasfânt stelele, palmierii și păsările? Ce ne învață *Toral*

— Nu ne spune cum. Doar că Dumnezeu a zis: „Să fie lumină! „și...

— Și a fost lumină! Chiar așa! Atotputernicul a desăvârșit întreaga creație prin *cuvânt*. De aceea te-am adus aici, să vorbim despre însemnătatea cuvintelor. Împăratul *Cirus* ne-a dat azi o proclamație – simple cuvinte pe o bucată de hârtie – și totuși vezi ce putere au ele? Datorită lor vom pleca din Babilon la Ierusalim, vom deveni din oameni care n-au nimic pe lume oameni cu o patrie a lor. Cuvintele astea vor muta pietrele din loc, zidindu-l un Templu Dumnezeului nostru. Mare putere în cuvinte, nu-i așa?

— Da, foarte mare.

Ochii negri ai lui *Zaki* sclipeau la lumina lunii.

— Și știi de ce ne îngăduie Dumnezeu să ne întoarcem? Din pricina îndurării și a dragostei Lui. El ne va ierta și va locui din nou cu noi.

Își ațintiră privirea spre suprafața apei, care era atât

de lină, încât Ido zărea luna în oglinda ei sclipitoare. Când Zaharia începu să tremure și-și încrucișă brațele în răcoarea nopții, Ido se întoarse spre el și-i făcu semn că era timpul să plece.

— Suntem creați după chipul și asemănarea Celui Preasfânt și cuvintele noastre au putere. Dacă-i spui cuiva că e urât sau prost și i-o repeți destul de des, poți naște în acel om urâtenie sau prostie. Dar laudă-l numai pentru bunătatea și blândețea lui și vei naște în el și mai multă bunătate. Trebuie să avem mare grijă să rostim cuvintele vieții.

Câteva minute mai târziu ajunseră la poarta casei. Gândul lui Ido zbură la fiii lui, la convingerea lor neșămutată că prorocii se înșală și că poporul lor nu se va întoarce niciodată din robie. Se întrebă dacă nu cumva acele cuvinte pline de necredință vor căpăta putere asupra lor. Poate că, în adâncul sufletului, nici nu-și doreau să se împlinească prorociile, pentru că nu voiau să se întoarcă. Și, deși îi era greu să conceapă una ca asta, Ido se întrebă dacă nu cumva vor sfârși prin a da curs propriilor declarații necredincioase, refuzând să pășească prin poarta deschisă în chip atât de miraculos de Cel Preasfânt.

Capitolul 6

Dina puse pe cap ulciorul și porni spre fântâna comunitară. Timpul se scurgea mult prea rapid. De la proclamația împăratului Cirus, săptămânile goniseră ca focul prin paie. La suprafață, viața ei părea neschimbată, cu aceleași griji ale casei și familiei. Dar un iz de schimbare pătrundea subtil în viața de zi cu zi, transformându-se treptat într-un infern ce amenința să-i mistuie viața pe care o cunoștea și o iubea. Groaza de viitor îi răpea prezentul, ca și când și-ar fi cunoscut dinainte ceasul morții și trebuia să privească goana timpului către clipa aceea.

Își găsi prietenele și vecinele la fântână, râzând și

stând la taclale.

— Dina! Te-am așteptat, spuse verișoara ei, Suzana. Vrem să auzim totul despre planurile voastre de a vă întoarce la Ierusalim. Nu-i așa că sunteți înflăcărați?

Dina coborî frânghia cu găleata în fântână, cu aceeași grijă cu care încerca să-și formuleze gândurile. Celelalte o priveau cu admirație și respect, dar adevărul era că ea nu voia să plece din Babilon. Nu era zi în care să nu caute o cale de a-l face pe Ido să se răzgândească. Dar, în public, nu îndrăznea să recunoască că nu era de acord cu soțul ei.

— Ido e responsabil cu planurile, zise ea, ridicând găleata înapoi la suprafață. Zice că drumul ne va lua cel puțin trei luni. Nu-mi pot închipui o călătorie atât de lungă și epuizantă. Voi ce ziceți? Pare imposibil.

— Mie mi se pare palpitant, zise Suzana. La început, Ioel s-a cam codit să meargă, dar l-am convins până la urmă.

— De ce, Suzana?

— Pentru că e cel mai important pas pe care l-am putea face vreodată. Dacă nu ascultăm de Atotputernicul și nu-l reclădim Templul, vom rămâne pe veci despărțiți de El.

Dina se holbă la verișoara ei. Lucrau împreună ca moașe de douăzeci de ani. Cum puteau încerca simțăminte atât de diferite? își umplu repede ulciorul, în timp ce Suzana începu să le povestească celorlalte cum își reconstituiseră Ioel și Ido genealogia pentru a-și dovedi descendența preoțească. Femeile păreau interesate, dar Dina nu-și dorea decât să se întoarcă acasă cât mai repede, înainte să-i mai pună Suzana și alte întrebări.

Ido era convins că avea să plece cu toată familia din Babilon, dar Dina știa că băieții lor nu voiau să meargă. Ce va face dacă se va întâmpla inimaginabilul și familia ei se va scinda în două, o parte rămânând aici și cealaltă

mutându-se la Ierusalim? Nesiguranța apăsă greu pe inima ei, furându-i somnul.

„*Văd că ți se va frânge inima în două*”, îi spusese ghicitoarea. Pe zi ce trecea, încerca să se agațe tot mai mult de ceea ce avea mai de preț, dar i se părea din ce în ce mai greu s-o facă, de parcă i-ar fi alunecat totul printre degete ca niște pietre nestemate risipite pentru totdeauna.

În seara aceea la cină, Ido se întoarse spre fiii lui și îi întrebă:

— Câte care vă trebuie pentru familiile voastre? câți boi și asini? Bătrânii i-au rugat pe capii de familie să vină cu o cifră aproximativă.

Tinerii făcură schimb de priviri. Într-un târziu, Berechia răspunse în numele amândurora:

— *Ava*, noi... noi ne-am hotărât să rămânem aici, în Babilon.

— Ce?

Nu rosti întrebarea cu mânie, ci cu o neîncredere calmă.

— Nu vom pleca luna viitoare cu primul convoi.

— Nu înțeleg.

— Copiii sunt prea mici să bată atâta cale. Poate mai încolo, când vor mai crește puțin...

— Iar eu și Naomi trebuie să ne gândim la copilaș, adăugă Osea. E prea mic pentru o călătorie atât de lungă.

Ido îi privi cu chipul împietrit și alb ca varul.

— Nu puteți rămâne aici, în Babilon. Atotputernicul ne-a deschis o cale să ne întoarcem și trebuie să împlinim voia Lui.

— Știu, *ava*. Dar nu e timpul potrivit. Eu și Osea ne-am hotărât să venim mai târziu.

Dina așteaptă răspunsul soțului ei. Dar acesta parcă încremenise, cu fața lipsită de orice expresie. Se rugă ca el să-și dea seama în sfârșit că era mai înțelept să rămână. Când cumplita tăcere se prelungi, se încumetă ea să

vorbească:

— Poate ar fi mai bine să așteptăm și noi, Ido, și să mergem cu toții împreună.

— Nu, nu și nu!

Glasul i se accentuă cu fiecare cuvânt.

— Dumnezeu ne-a învrednicit cu o minune și voi vreți să spuneți nu? Întotdeauna se vor găsi motive și pretexte să mai așteptăm. Atotputernicul și-a pierdut răbdarea cu strămoșii noștri și și-o va pierde și cu noi dacă-l nesocotim porunca.

— Dar nu e timpul potrivit, *ava...*

— Și când, mă rog, va fi timpul potrivit? Sunt sigur că au fost femei cu nou-născuți și la primul exod. Ca să nu mai vorbesc de copii mici.

— Nu ne-a fost ușor să ne hotărâm, zise Berechia, dar eu și Osea credem că așa e cel mai bine.

Ido închise ochii, încercând parcă să alunge realitatea vorbelor filor săi. Când îi deschise la loc, se aplecă spre ei să accentueze gravitatea a ceea ce era pe cale să spună:

— Veniți cu mine. Cu toții! Chiar acum!

Făcu un gest larg cu brațul către întreaga familie, apoi se ridică în picioare și arătă spre ușă.

— Cu toții? Întrebă Dina, ridicându-se și pornind spre el. Dar cina? Și... și copiii?

— Cina poate să aștepte. Aduceți și copiii. Vreau să vedeți cu toții ce am să vă arăt.

Oare își pierduse mințile? Lăsară masa pe jumătate terminată și ieșiră din casă după el, cu pruncii mici în brațe. Câteva minute mai târziu, se pomeniră străbătând drumurile tot mai întunecate ale Babilonului. Dina trăise toată viața în acest oraș, dar nu mai fusese niciodată acolo unde o ducea acum soțul ei. Se ținu strâns după ceilalți într-un grup compact, de parcă la fiecare colț de cărare ar fi pândit-o primejdiile de care fusese avertizată de atâta

vreme.

— Unde ne duci, Ido? întrebă ea. Bărbatul nu răspunse.

Într-un târziu, se opri și arătă spre o clădire impunătoare de piatră aflată în fața lor.

— E templul unui idol al Babilonului, zise el gâfâind. Un loc nerușinat, unde închinătorii își slujesc zeița culcându-se cu necunoscuți. Fetele sunt expuse ca marfa din piață, așteptând să fie alese de bărbați pe care nu i-au mai văzut în viața lor. Ei transformă actul sacru rânduie de Dumnezeu pentru căsnicie într-un ritual vulgar și denigrator al blasfemiei!

— *Ava*, te rog, nu... începu Berechia, dar Ido îl întrerupse:

— Eu unul nu mi-aș lăsa pentru nimic în lume ficele să vină aici. Voi da? Și acești păgâni au tupeul să-și numească orgiile închinare! *Uite* unde s-a ajuns când omenirea n-a mai vrut să se închine singurului Dumnezeu adevărat!

Dina își abătu privirea de la locul spre care arăta Ido, tremurând în răcoarea serii.

— Luați aminte la mine, continuă el. V-ați născut cu toții în Babilon. Aici ați crescut și aceste priveliști vi se par deja obișnuite. Dar tot mai multe fete din comunitatea noastră sunt ademenite de bărbați babilonieni. Și tot mai mulți tineri de-ai noștri sunt atrași de femei babiloniene. Încă o generație, două și fiii, ficele și nepoții noștri vor veni *aici* să se închine! Și li se va părea firesc s-o facă!

Înainte să apuce vreunul să răspundă, Ido se întoarce și își reluă drumul cu pași mari, afundându-se în oraș tot mai departe de casă. Dina îl apucă strâns de mână pe Zaharia, bolnavă de groază și de durere la ceea ce îi silea Ido să vadă. Auzi freamăt de glasuri și murmure în depărtare și, câteva minute mai târziu, Ido se opri din nou. Zeci de morți și infirmi zăceau în piața publică a orașului,

îngrămădiți pe rogojini și în colibe improvizate.

Murmurul venea de la glasurile acestor oameni ce se milogeau la mulțimea de trecători.

— Își înșiră beteșugurile, zise Ido, în speranța că vreun străin le va spune de vreo licoare, vreun talisman sau vreo vrajă care să-i vindece. Vrăjitoria lor e mârșavă, superstițiile zadarnice, dar chiar vecinii noștri, Miriam și Matania, au apelat la zodii și farmece pentru vindecare. Cu toții v-ați lăsat duși de nas de ele. Osea, să nu-mi spui că n-ai fost impresionat când una dintre ghicitoarele lui Miriam a prezis corect că ultimul tău copil va fi băiat! Și tu, Dina... n-ai vrut să cauți sfat la un cititor în stele ca să alegi o zi de bun augur pentru nunta Rahelei?

Dina privi în pământ stânjenită când își aminti că de atunci mai apelase o dată la ghicitoare.

— Și uite-așa începe idolatria, continuă Ido. Cu o simplă curiozitate. Și până să ne dăm seama, ne deprindem să căutăm semne și minuni și să nu ni se mai pară o urâciune. Idolii ne par vrednici de închinare. Păgânii cred că-și pot duce de nas dumnezeii falși, mituindu-i să măsluiască cărțile în favoarea lor. Dar Domnul Preasfânt nu se lasă cumpărat. Trebuie ca noi să ne modelăm voia după a Lui. *Tora* ne îndeamnă să ieșim din mijlocul lor, să fim sfinți.

Își continuă drumul - pe kilometri întregi, i se păru Dinei - aducându-i într-un târziu la poalele marelui zigurat situat chiar în centrul Babilonului.

— Priviți! strigă el. Iată care e miza! Dacă nu ascultăm de Dumnezeuul nostru, închinarea la singurul Dumnezeu adevărat va dispărea pe vecie, înghițită de această religie falsă, de acest turn ridicat de mâna omului! El ne-a deschis o cale să lăsăm în urmă toate astea, să ne întoarcem la Ierusalim și la El. Ne-a pus la îndemână mijloacele să-i reclădim Templul. Să nu cutezăm să-l stăm împotrivă! Am văzut mânia lui Dumnezeu. Am trăit-o pe

viu. Și n-aș vrea s-o mai văd sau s-o mai trăiesc vreodată!

O gloată de babilonieni curioși se strânseseră în jurul lor, privindu-l pe Ido cum își imploră familia. Spre deosebire de cartierul liniștit al Dinei, care devenea pustiu după lăsarea întunericului, Babilonul se trezea la viață odată cu căderea nopții, ca o fiară deșteptată din somnul de după-masă.

— Te rog, Ido. Să mergem acasă, îl imploră ea.

El își privi familia vreme îndelungată, apoi se întoarse și-i conduse acasă pe același drum pe care veniseră. Dina răsuflă ușurată când ajunseră în sfârșit pe ulițele familiare, dar Ido se opri din nou în fața casei adunării.

— Copiii mei, vă rog să luați aminte. Am studiat temeinic scrierile prorocului Ieremia. A avut dreptate în toate privințele - căderea Ierusalimului, soarta împăraților noștri, robia. Și în privința celor șaptezeci de ani petrecuți în captivitate. Dar vă rog, vă rog să luați aminte. Iată ce mai spune Ieremia: „Fugiți din Babilon și fiecare să-și scape viața, ca nu cumva să pieriți în pieirea lui! Căci aceasta este o vreme de răzbunare pentru Domnul! El îi va răsplăti după faptele lui/ Nu vă lăsați înșelați de invazia fără vărsare de sânge a perșilor. Dumnezeu va pedepsi Babilonul pentru nelegiuirile lui și, dacă rămâneți aici să faceți parte din acest oraș, pedeapsa va cădea și asupra voastră. Vă rog, nu respingeți îndurarea Lui.

În cele din urmă, ajunseră înapoi acasă și intrară să-și termine masa. Dina citi durerea adâncă din ochii lui Ido în timp ce îi implora pentru ultima oară:

— Nimic nu e mai de preț ca împlinirea voii lui Dumnezeu. Nimic pe lume. Dacă întoarceți spatele luminii Lui, veți ajunge să vă închinați întunericului.

Capitolul 7

Zaharia! Vii cu mine la rugăciunea de după-amiază? Îl întrebă *saba*.

Zaharia clătină din cap, zgâindu-se la peticul de pământ de lângă poartă. Știa că, dacă și-ar fi ridicat privirea, ar fi citit dezamăgire în ochii lui *saba*. În curând, bunicii lui aveau să se întoarcă la Ierusalim și nu-i mai rămânea decât puțin timp de petrecut cu *saba*, dar se simțea prea tulburat să stea în casa adunării și să se roage. De fapt, îi venea să se repeadă afară pe poartă și să o ia la goană încotro vedea cu ochii.

Era atât de derutat. Rugăciunile lui *robi* Daniel fuseseră ascultate și previziunile prorocilor se adevăraseră, ceea ce însemna că *saba* avusese dreptate tot timpul în privința Domnului Preasfânt și a minunilor Sale, în timp ce *ava* se înșelase. Dar în ciuda rugămintilor fierbinți ale bunicului și a lucrurilor dezvăluite de el lui Zaharia și familiei pe cărările Babilonului în noaptea aceea revelatoare, tatăl lui Zaki și ceilalți unchi și mătuși se hotărâseră să rămână în Babilon.

Zaharia așteptă ca *saba* să se piardă în zare. Apoi, știind că-l vor crede toți plecat cu bunicul, se furișă afară pe poartă și trecu drumul spre casa prietenei lui, Iael. O găsi stând singură în genunchi în ograda strâmtă, zgândărind cărbunii stinși din vatră, de parcă ar fi așteptat apariția unor flăcări miraculoase, îl auzi venind și-și ridică privirea.

— Sper că ai venit să mă ajuți să atâț focul, că eu una n-am noroc.

— Am venit să te întreb dacă vrei să mergem la canal.

O licărire de viață se reaprinse în ochii fetei și Zaharia văzu, după repeziciunea cu care se ridică în picioare, curățându-și mâinile de cenușă, că ar fi fost gata să se ducă oriunde.

— Cum să nu? Hai să mergem.

Plecară împreună pe malul canalului, unde mirosul familiar de pește se întetea și vântul sufla mai rece printre

palmierii falnici. Zaharia pierdu noțiunea timpului, explorând locurile obișnuite, zgândărind cu bețe prin văgăuni, privind pescarii cum își dreg năvoadele și alergând în susul și în josul țărmului. Ajunși la capătul puterilor, se prăbușiră la locul lor obișnuit, privind un cocor ce se plimba tacticos pe malul celălalt. Zaharia luă pietricele în mâini să le arunce în apă și-i oferi câteva și Iaelei, dar fata clătină din cap. I se făcu milă de ea. Era atât de tristă, jelind încă după mama ei.

— Nu ai de învățat sau de spus rugăciuni, sau ceva de genul ăsta? Întrebă ea câteva minute mai târziu.

— Probabil. Încă puțin și e ziua mea și...

— Ești născut în luna lui Iyar? Înseamnă că ești din zodia berbecului.

El o săgetă cu privirea, tulburat s-o audă vorbind din nou despre datini păgâne, mai ales după discursul bunicului.

— Ar trebui să mă pregătesc pentru ceremonia de *bar mitva*, dar...

— Și de ce nu te pregătești?

— Pur și simplu n-am chef, zise el, ridicând din umeri. Ar trebui să fie un prilej de bucurie, dar nu văd cum, din moment ce toată lumea la noi în casă se ceartă.

— De ce se ceartă?

Fata ședea ghemuită cu genunchii la piept, cu brațele înfășurate în jurul lor și bărbia sprijinită de ei, ascultând.

— Din aceeași pricină pentru care se ceartă toți - întoarcerea la Ierusalim. Și ai mei mă pun la mijloc în lupta lor care pe care. Bunicul se milogește întruna de tata, cică trebuie să se întoarcă la Ierusalim de dragul *meu*. De zici că viitorul întregii preoții ar depinde de mine. Tata că nu și nu, așa că trag de mine unul într-o parte, altul în cealaltă - și m-am cam săturat.

— Măcar știi că lupta se va sfârși în câteva săptămâni. După ce pleacă bunicu-tău, pe ce o să vă mai

certați?

Zaharia o privi ținută o clipă, constatând cu surprindere că avea dreptate. Dar certurile permanente vor lăsa loc tăcerii... și unui gol în viața lui pe care numai soba îl putea umple.

— Ți-ar fi plăcut să mergi și tu, Zaki? îl întreabă ea.

El mai aruncă o pietricică în apă.

— Mi-ar fi plăcut să mergem cu toții.

Nu putea scăpa de teama sâcâitoare că *ava* făcea o greșală. Că vor avea de înfruntat mânia Celui Preasfânt dacă rămâneau.

— Aud că mergi și tu cu tatăl tău, zise el. Ai emoții?

Iael se îndreptă brusc de spate, ghemuindu-se cu picioarele lungi și zvelte sub ea.

— Ți zic un secret, dar promiți să nu-l spui nimănui? Nu mai știe nimeni. Dar mai întâi trebuie să promiți.

Tocmai se spovedise și el Iaelei, așa că înțelegea nevoia fetei de a i se destăinui. Dar nu era convins că voia să-și mai încarce umerii și cu povara responsabilității unui secret.

— Promiți? zise ea, înghiontindu-l în braț.

— Promit, zise el în cele din urmă.

— Nu mă duc la Ierusalim.

Glasul îi coborî până la nivelul unei șoaapte.

— Rămân aici.

— Cum așa? S-a răzgândit taică-tău? Dar numele lui e pe listă și genealogia lui de levit a fost dovedită...

— *Ava* se duce, dar eu nu. Mă duc să locuiesc cu Partia.

Zaharia se holbă la ea să vadă dacă glumește, dar după brațele încrucișate și bărbia proeminentă își dădu seama că nu glumea.

— Cu... femeia babiloniană? Cu vrăjitoarea? De ce?

— Pentru că dacă plec, voi pierde toate amintirile legate de mama. Aici a trăit și aici o țin minte. Aici e

îngropată. Și știu că ai să mă urăști pentru asta, dar nu vreau să merg undeva unde se închină lumea la Dumnezeuul tău. A lăsat-o pe mama să moară.

— Nu-i adevărat...

— De altminteri, l-am auzit pe bunicu-tău spunându-i lui *ava* că la Ierusalim nu vom avea voie să citim în stele sau să ghicim viitorul, și mama credea în toate astea. Vreau să mă închin zeiței lunii ca ea.

Zaharia rezistă cu greu impulsului de a-și apuca de umeri prietena, zgâlțâind-o să-și vină în fire. Zeița lunii? ghicitul viitorului? Tot ce spunea *saba* că se va întâmpla dacă rămâneau în Babilon i se întâmpla deja Iaelei. Era prietena lui, ținea la ea – și nu voia s-o piardă în favoarea idolilor.

— Și taică-tău s-a învoit? Te lasă să rămâi?

— Nu, desigur că nu. Dar m-am gândit să fug. Partia mi-a spus deja că pot să mă mut la ea.

— Nu poți face una ca asta, Iael! Doar va avea bunica grijă de tine, ai uitat? Am fost acolo când a rugat-o mama ta s-o facă. A fost dorința ei.

— Mama n-a știut că bunica ta va pleca din Babilon. Ea n-ar fi plecat pentru nimic în lume. Nu, m-am hotărât să fug de acasă și să mă mut cu Partia – dar nu poți spune la nimeni, Zaki. Mi-ai promis.

Ar fi dat orice s-o poată opri, dar habar n-avea ce să spună sau cum s-o facă să se răzgândească.

— Iael, nimic din ce te-a învățat Partia nu-i adevărat. N-are cum să vadă viitorul, așa cum nu-l putem vedea nici noi.

— Dar Dumnezeuul vostru n-are și El oameni care citesc viitorul? Bunicul tău zicea de unul care a prorocit că ne vom întoarce la Ierusalim.

— Asta-i altă socoteală.

— De unde știi?

— Pentru că... pentru că nu există decât un singur

Dumnezeu adevărat, ceilalți sunt falși.

— De unde știi că sunt falși?

— Studiez *Tora* pentru ceremonia de *bar mitva* și știu din ea de singurul Dumnezeu adevărat, Dumnezeul strămoșilor noștri. Poporul nostru nu trebuie să se închine decât în fața Lui. O repetăm în fiecare dimineață când ne rugăm: „Ascultă, Israele! Domnul Dumnezeul nostru este singurul Domn”.

— Fetele nu se roagă, Zaki. De altfel, nu dau doi bani pe stupida ta de *Tora*.

Își ridică și mai mult bărbia.

Vorbele și atitudinea ei îl șocară. E drept că nici tatăl său nu se ruga întruna ca *saba*, dar măcar credea în Dumnezeul lui Israel. Cum s-o facă și pe Iael să creadă?

— Uite ce-i, tu și familia ta sunteți din seminția leviților, iar noi din cea a preoților. Familiile noastre au fost alese să slujească în Templul Atotputernicului...

— Atunci de ce rămâne taică-tău aici și nu pleacă?

— Nu știu, dar... dar ești cea mai bună prietenă a mea, Iael, și îmi va fi dor de tine după ce vei pleca la Ierusalim cu tatăl tău, dar cred că așa e cel mai bine. Nu știu de ce, dar am un sentiment cumplit când mă gândesc că vrei să fugi și să te muți cu nelegiuirea aia.

— E drăguță cu mine.

— Și bunica mea nu-i drăguță cu tine?

Iael ridică nepăsătoare din umeri.

— Te rog, nu face asta, Iael! Dacă vrei să rămâi în Babilon, hai să locuiești cu mine. Sunt sigur că tata și mama nu vor avea nimic împotriva. Ai putea fi sora mea de-acum încolo. Dar te rog, nu te duce să locuiești cu babiloniana aia!

— *Ava* nu se va învoi niciodată să mă lase aici, cu ai tăi. Dacă vreau să rămân, nu am altă cale decât să fug. Dar nu poți spune la nimeni, Zaki!

Îl înghionti din nou în braț, mai tare de astă dată.

— Mi-ai făgăduit!

Se simțea prins ca în capcană. Nu putea să-și încalce cuvântul, dar nici să-și lase prietena să fugă de acasă și să se mute cu femeia aceea haină.

Iael se ridică, își perie nisipul de pe haine și o porni singură spre casă. Zaharia se grăbi s-o ajungă din urmă.

— Ascultă, te ajut eu să-i spui tatălui tău să te lase aici, cu mine și cu ai mei.

— Părinții tăi n-au să mă lase să studiez astrele și nici să mă închin zeiței lunii.

O luă la goană spre casă, lăsându-l în urmă pe Zaharia.

— Fă ce vrei! strigă el în urma ei, lovind cu piciorul în pietriș. Puțin îmi pasă!

Dar îi păsa. Intră în curte adus de spate, apăsător de îngrijorare, și mai că nu se ciocni de bunica sa.

— Pe unde umbli, Zaki? Te-am căutat peste tot!

— Am fost la plimbare cu Iael.

— Te rog să te duci imediat pe acoperiș! Tatăl și bunicul tău te așteaptă să stea de vorbă cu tine.

— Sunt în încurcătură?

Ea clătină din cap și băiatul îi zări lacrimile din ochi.

— Nu, Zaki. Nu ești în încurcătură.

Urcă scările, încercând să tragă de timp, îngrozindu-se să dea ochii cu ei. Îi găsi stând de vorbă liniștiți, dar se opriră de cum îl zăriră, așteptându-l să se așeze pe rogojină alături de ei. Zaharia își văzu tatăl încleștându-și fălcile și pumnii în timp ce aștepta ca *saba* să vorbească.

— Ca să fie totul limpede, Berechia, începu bunicul, ai spus că te întorci la Ierusalim mai încolo - doar că nu cu primul convoi, nu-i așa?

— Am copii mici de care să țin cont.

— Dacă într-adevăr ai de gând să vii mai târziu, de ce nu-l lași pe Zaharia să vină acum cu Dina și cu mine?

Stomacul lui Zaharia se întoarse pe dos, de parcă s-ar

fi prăbușit într-o fântână adâncă. Să plece cu *saba* în lunga călătorie spre Ierusalim? Fără mama și tata? rămase fără grai. *Ava* părea și el năucit, căutându-și cuvintele.

— E... e fiul meu cel mai mare... întâiul meu născut. Locul lui e aici, lângă mine. Eu și mama lui vom suferi enorm dacă se va muta atât de departe de noi.

— Întocmai! La fel ne simțim și eu și mama ta la gândul că va trebui să ne despărțim de tine - întâiul nostru născut.

— Știu, știu, dar...

— Și dacă oricum veți veni pe urmele noastre în curând, nu veți rămâne fără Zaharia decât puțină vreme, continuă *saba*. Lasă-l să fie printre primii care se întorc, să ia parte la acest nou exod. Doar vă veți reuni când vii cu restul familiei, nu-i așa?

Tatăl lui Zaharia gemu. Își aținti ochii spre covor, cu capul în mâini.

— Știu ce ai de gând, *ava*, și nu vreau să mă mai cert cu tine pentru treaba asta. M-am săturat de certuri.

Își ridică din nou capul și se sculă în picioare.

— Hai, Zaki.

Zaharia se ridică și se pregăti să-l urmeze, dar *saba* îl opri.

— De ce nu-l lași pe băiat să hotărască singur dacă să rămână sau nu? într-o săptămână va fi adult, fiu al poruncii. De-acum încolo va fi el însuși răspunzător să-L urmeze pe Dumnezeu, așa că se cuvine să ia singur o decizie atât de importantă.

Ava își întinse brațele spre Zaharia și-l cuprinse strâns, de parcă băiatul ar fi fost gata să cadă de pe acoperiș și numai el l-ar mai fi putut salva.

— Nu-mi pune fiul la mijloc în toată povestea asta. Nu poate să ia o decizie atât de dificilă.

— De ce nu? Și eu ți-am dat voie să iei decizii importante după ce ai devenit adult, nu mai ții minte? Ai

hotărât să nu mai vii la rugăciuni cu mine. Am încercat să te fac să te răzgândești, dar ai zis că e dreptul tău să decizi, așa că...

— Încetează! îl imploră *ava*. Încetează, te rog!

Zaharia simțea că-i vine s-o ia la sănătoasa înapoi spre canal și să se ascundă până se limpezesc apele, dar *ava* îl ținea strâns.

— Nici prin gând nu-mi trece, replică *saba*. E adevărat sau nu ce-i spunem lui Zaharia despre *bar mitva*? Dacă e într-adevăr adult și răspunzător să-l urmeze pe Dumnezeu, se cuvine să decidă el dacă să se întoarcă la Ierusalim sau să rămână în Babilon.

Ava își coborî ochii spre Zaharia și-i puse mâna pe creștet, mângâindu-l pe păr. Apoi privi din nou spre *saba*.

— Uite ce-i, înțeleg că ți-e greu și ție și mamei să ne lăsați pe toți aici. Crede-mă că înțeleg, dar...

— Nu încerca să schimbi subiectul. Fiul tău e destul de matur să hotărască singur. Vrei să te urască mai târziu pentru că ai făcut alegerea în locul lui? M-am confruntat și eu cu alegerea asta, știi prea bine. Dacă v-aș fi silit pe tine și pe fratele tău să mă însoțiți zilnic la rugăciuni, ați fi clocotit de resentimente.

Zaharia studie chipul tatălui său, în timp ce acesta căuta disperat un răspuns. Văzu înfrângerea din ochii lui înainte să-i închidă și să-și ridice mâinile în semn de capitulare.

— Bine, fie, zise el. Zaharia e destul de mare să decidă singur dacă să meargă sau nu.

Îi făcu vânt ușor spre bunicul și coborî în grabă scările, lăsându-i singuri. Băiatul dădu să-l urmeze, dar bunicul îl opri.

— Stai, Zaharia. Ascultă-mă.

Stomacul i se întoarse pe dos când privi spre bunicul său.

— Ești chemat să fii om al lui Dumnezeu. Să-l slujești

ca preot. La fel ca tatăl și unchiul tău. Viața ta va fi lipsită de sens dacă nu vei da curs acestei chemări. Înțelegei asta?

— Da, *saba*.

Înțelegea și se îngrozea. Dumnezeu care făcuse minuni de Paște și săvârșea acum minunea celui de-al doilea exod, îl chema să-L slujească.

— E alegerea ta, continuă bunicul. Să nu ne lași pe mine sau pe tatăl tău să te influențăm. Înțelegeți?

Nu putu să răspundă. Cum lua hotărârile adulții? Cum se hotărâse *saba* să plece și *ava* să rămână? Și chiar să fi făcut o alegere, de unde să știe că era cea corectă și nu săvârșea o greșală, cum îl acuza *saba* pe tatăl lui? se gândi la Iael și la ghicitoarele ei, cum citeau în stele și în zodii pentru a prevesti viitorul, și o clipă i se păru că înțelege de ce apelau oamenii la vrăji și prezicători.

— Nu știu cum să mă hotărâsc, zise el în cele din urmă.

— Roagă-L pe Dumnezeu să te călăuzească. Din momentul ăsta până în ziua plecării, în fiecare dimineață când te rogi și vii cu mine la casa adunării, roagă-L pe Cel Preasfânt să-ți dezvăluie voia Sa. Apoi ascultă-l glasul.

— Am să-L aud vorbindu-mi?

— Dumnezeu ne vorbește în multe feluri, chiar și atunci când nu-I auzim glasul. Uneori ne răspunde prin vise, dar de cele mai multe ori găsim răspunsurile pe care le căutăm în Cuvântul Lui.

Lui Zaharia i se părea o sarcină imposibilă. Toată viața hotărâseră părinții și bunicii în locul lui. Dădu din cap și coborî scările, întrebându-se cum avea să ia o asemenea decizie majoră.

Capitolul 8

Zaharia ședea în casa adunării lângă tovarășul de studiu, cu picioarele încrucișate și privirea ațintită spre sulul de pergament, în timp ce colegul său citea cu voce tare din Geneza. Zaki nu auzi niciun cuvânt din cele citite.

Aveau de studiat pasajul săptămânal din *Tora* pentru a-l discuta cu *robi* mai târziu în ziua aceea - și *rabi* era notoriu pentru întrebările sale dificile. Zaharia trebuia să fie bine pregătit. Dar nu reușea nici în ruptul capului să se concentreze. Bâzâitul vocilor surde părea un roi de albine. Își ridică privirea spre sala plină cu învățăcei de *ieșiva* cu fețe concentrate asupra sulurilor de pergament și le zări vârful capetelor acoperite de cercurile întunecate ale *kipei*.

Privi cum un băiat mai mare își mângâia bărbia și tuleii țepoși ce abia îi mijiseră. Altul mai mic se juca cu ciucurii de la mantie, răsucindu-i după deget. Toți învățăceii păreau concentrați asupra lucrului. Dar niciunul, își zise el, nu se lupta să ia o hotărâre imposibilă ca a lui.

— Zaharia... Zaharia!

Colegul său îl încoti în coaste. De cât timp îl striga așa oare?

— Ce e? Scuză-mă...

— Ce-i cu tine azi? Ești cu gândul aiurea... nici măcar nu te prefaci că ești atent la pasajul din *Tora*.

— Îmi pare rău, zise el din nou. Am dormit pe apucate toată săptămâna. Am avut niște vise tare ciudate.

— Ce fel de vise?

Nu erau nici pe departe ca și coșmarurile lui *saba*, dar îl tulburau și îl derutau pe Zaharia.

— Nu știu... cai în galop, suluri de *Tora* *zburând* prin aer ca păsările. Azi-noapte am visat că zidarii măsurau temeliile Ierusalimului ca să-l ridice la loc.

Un alt vis, de care prefera să nu pomenească, o avea în centru pe Iael. Se făcea că fata dispăruse și că o căutase peste tot, descoperind în cele din urmă că vrăjitoarea babiloniană o ascunsese într-un coș mare. Se trezea din aceste vise scăldat în sudoare, întrebându-se care era tâlcul lor. Dar chiar să fi fost semne de la Dumnezeu sau răspunsuri la dilema lui, Zaharia habar n-avea cum să le

interpreteze.

— Eu zic să învățăm pasajul ăsta, că de nu, *rabi* ne va da la amândoi coșmaruri. Parcă ne simte de fiecare dată când nu suntem pregătiți.

Zaharia se aplecă din nou asupra sulului de pergament, sforțându-se să se concentreze. În fiecare dimineață și seară când mergea cu bunicul său să se roage la casa adunării, îl întreba pe Domnul Preasfânt dacă să rămână în Babilon sau să plece la Ierusalim. Dar nu se întâmpla niciodată nimic. Niciun glas nu se pogora dintre nori, niciun răspuns nu țâșnea de pe paginile *Torei* și nu se ivea niciun rug aprins. Și, pe măsură ce se apropia ziua plecării, Zaharia se simțea tot mai constrâns să ia o hotărâre.

Era mult prea greu, conchise el, privind din nou în jur la ceilalți învățăcei. Cum să se concentreze la învățat? Mâine avea ceremonia de *bar mitva*. Trebuia să iasă în față și să citească pentru prima oară din *Tora* și, începând de mâine, avea să fie socotit adult în ochii Atotputernicului. Va avea de luat asemenea hotărâri dificile toată viața. Oare-i va fi mereu la fel de greu?

Zaharia reuși cumva să isprăvească studiul din dimineața aceea. Din fericire, după-amiază *rabi* îi ascultă pe toți, mai puțin pe el, de parcă ar fi știut că era cu mintea în altă parte în ajunul ceremoniei lui de *bar mitva*.

— Te-ai hotărât ce să faci, Zaharia? îl întreabă bunicul în timp ce se întorceau de la rugăciuni în seara aceea. Era pentru prima oară când pomenea de decizie din ziua când îi pusese în cârcă responsabilitatea ei cu o săptămână în urmă. *Ava* nu-l abordase nici el, dar Zaharia își surprinsese părinții privindu-l la masă ca pe un străin.

— Nu, îi răspunse el bunicului. Inima îmi spune să rămân aici, cu părinții mei.

— Ești bărbat de-acum, nu copil.

— Și totuși...

Ochii i se umplură de lacrimi la perspectiva de a nu mai simți niciodată învăluirea brațelor mamei sau de a nu-și mai vedea tatăl zâmbindu-i cu mândrie.

— Cum voi ști că îmi vorbește Cel Preasfânt?

— Răspunsul Lui va fi clar ca lumina zilei. Până una-alta, nu te bizui pe propriile simțăminte dacă vrei să faci voia Lui.

Străbătură restul drumului în tăcere, dar, când ajunseră acasă, *saba* se opri brusc în fața porții de la curte.

— Sărbătoarea de mâine va fi un prilej de bucurie pentru noi toți. Dar ai grijă să nu-i lași pe părinții tăi, pe mine sau pe oricine altcineva să te influențeze în alegerea ta. Fă doar ce-ți spune Atotputernicul.

Zaharia nu închise ochii toată noaptea, zvârcolindu-se pe rogojină. A doua zi de dimineață porni împreună cu toți membrii familiei spre casa adunării, înfășurându-și după umeri noul șal de rugăciune primit în dar de la aceștia. *Ava* tocmi cântăreți cu flaute, țambale și tobe să le cânte în alai, în timp ce vecinii și prietenii îl însoțeau bătând din palme și cântând din gură. Pe când se îngrămădeau cu toții în casa adunării, Zaharia fu cuprins de emoții că trebuia să citească pentru prima oară din *Tora*, deși se pregătise temeinic pentru acest moment. Toți membrii familiei și ai comunității aveau să fie cu ochii pe el.

Conducătorul începu cu o rugăciune și, în timp ce-și aștepta rândul la citit, Zaharia se rugă, ca de altfel în fiecare zi, ca Atotputernicul să-i arate dacă să meargă la Ierusalim sau să rămână în Babilon cu ai lui. Încă nu primise niciun răspuns de la Dumnezeu.

Sosi și clipa să citească. Păși pe *bimah* cu inima bătându-i nebunește. Privi ca prin vis cum conducătorul scoase sulul din chivot și i-l puse înainte, deschizând la pasajul din ziua respectivă. Respiră adânc și-și goli încet plămânii de aer, încercând să se calmeze. Își coborî

privirea pe pagină, concentrându-se asupra slovelor minuscule în ebraică. Își dresе glasul și citi din prima carte a *Torei*.

— „Domnul zisese lui Avram: «Ieși din țara ta, din rudenia ta și din casa tatălui tău...»”.

Zaharia se opri, de parcă ar fi auzit cuvintele pentru prima dată. În ultimele săptămâni citise și recitise de nenumărate ori în ebraică pasajul respectiv. Dar limba lui uzuală era aramaica și se concentrase atât de mult la descifrarea și pronunția termenilor evreiești nefamiliari, că nici nu băgase în seamă conținutul lor. Acum, însă, cuvintele adresate de Dumnezeu lui Avram îl străpunseră ca o suliță.

Ieși din casa tatălui tău.

Înghiți în sec și mai luă o gură de aer înainte să continue.

— „«și vino în țara pe care ți-o voi arăta...»”.

Odaia se făcu din ce în ce mai mică, până când toți cei de față dispărură ca prin farmec. O lumină orbitoare ca o mie de torțe lumină pagina. Strălucirea ei îi vătămă ochii. Își puse degetul sub acele cuvinte ca să nu-și piardă șirul.

— „«Voi face din tine un neam mare și te voi binecuvânta; îți voi face un nume mare și vei fi o binecuvântare.»”.

Să fie acesta răspunsul pe care îl căutase? *Ieși din casa tatălui tău*. Pasajul zilei respective fusese ales cu mult înainte să se nască el, cu mult înainte de porunca împăratului Cirus de a se întoarce în Țara Făgăduinței. Zaharia își dresе din nou glasul.

— „Avram a plecat, cum îi spusese Domnul...”

Citi mai departe și, în timp ce citea, fiecare cuvânt, fiecare slovă de pe pagină începu să strălucească asemeni razelor soarelui oglindite în apa canalului. Nu era un simplu joc de lumini, și nici unghiul în care cădeau razele

strălucitoare, căci, pe lângă lumină, Zaharia simțea în jurul lui și o Prezență plină de iubire. Știu pe loc, fără să priceapă cum anume, că era Prezența Atotputernicului. Ar fi dat orice să nu-l mai părăsească niciodată.

Reuși ca prin minune să continue cititul. Căldura aurie ce se revărsa pe pagină și în jurul lui părea să-l mistuie, – copleșindu-l de bucurie. Iată ce însemna să fie în prezența Domnului, a Dumnezeuului părinților săi! Era aceeași Prezență ce învăluisese *întoarceți-vă la Mine*

9

odinioară Templul. Cel Preasfânt îi vorbea – *lui* personal! îl chema să lase în urmă Babilonul și să-L urmeze.

Trebuia să se întoarcă în Țara Făgăduinței. Și la Dumnezeu.

Înfășură la loc sulul și-și ridică privirea. Toată lumea din sală îl privea zâmbind. Ar fi trebuit să fie mândru de performanța lui. Citise perfect. Dar prezența lui Dumnezeu se topise și, odată cu ea, și lumina, lăsându-l îngrozit.

Saba îl strânse în brațe după serviciul religios și Zaharia văzu că era mândru de el.

— A fost fără cusur, fiule. Fără cusur.

În drum spre casă de la ceremonie, muzicanții își reluară cântecele voioase. Dar Zaharia se întreba dacă într-adevăr începuse ziua aceea sau se afla încă în pat, în lumea viselor. Când mama îi cuprinse fața în mâini și-l sărută pe amândoi obraji, aproape că se răzgândi. Cum va putea îndura s-o sărute de rămas-bun? Cum să-i ceară Domnul Preasfânt așa ceva? Gândul îi zbură la Avraam și la Sara, care și ei își lăsaseră în urmă familiile.

Se adunară cu toții la ospățul pregătit de mama și bunica sa, dar Zaharia se retrase de la masă, nefindu-i foame. Se opri să privească afară pe poartă, tânjind să încalece pe unul din bidiviii săi din vis și să galopeze cât vedea cu ochii, fără să spună nimănui cele întâmplăte la

citirea *Torei*. Câteva clipe mai târziu, simți o mână pe umăr.

— Care-i necazul? îl întreabă *ava*. Te-ai descurcat de minune. Ai citit fiecare cuvânt cum nu se poate mai bine. De ce nu sărbătorești cu ceilalți?

Ce-ar fi putut să spună? Cum să pună în cuvinte ceea ce simțise în sala adunării în dimineața aceea? Era ca și când ar fi încercat să descrie un vis, și visele scăpau întotdeauna printre degete când încercai să le pui în cuvinte.

— Zaharia, ce s-a întâmplat? întreabă *ava* din nou. Îi ridică bărbia și Zaharia se pomeni privind în ochii tatălui său.

— *Saba* mi-a spus să-L rog pe Cel Preasfânt să-mi arate dacă să rămân aici cu tine și cu mama sau să mă întorc la Ierusalim. Și m-am rugat. M-am rugat întruna, zi după zi, și...

Se temea să spună cu glas tare cuvintele, ca nu cumva să pară totul o nebunie. Dar și mai mult se temea de prezența lor insistentă.

— Spune, fiule.

— Și Domnul Preasfânt a spus: „Ieși din casa tatălui tău...”

— Stai puțin... Te referi la pasajul din Tora pe care tocmai l-ai citit?

Zaharia dădu din cap.

— Cred... cred că Domnul Preasfânt vrea să mă întorc la Ierusalim. În țara pe care a făgăduit-o seminției lui Avraam - adică nouă.

Văzu chipul tatălui său contorsionat de emoție, de parcă s-ar fi luptat cu lacrimile. *Ava* îl strânse cu putere de umăr și se depărtă grăbit.

Zaharia se cutremura la enormitatea celor petrecute în dimineața aceea. Dumnezeuul lui Avraam și al lui Moise îi vorbise prin cuvintele *Torei*. Cărțile sacre nu erau simple

povești dintr-un trecut prăfuit pe care le citeau bătrânii, ci Cuvântul viu al lui Dumnezeu. Atotputernicul era real și îl chema pe Zaharia să umble cu El prin credință, ca Avraam și Moise odinioară.

Închise o clipă ochii, tânjind să ceară tărie și îndrumare în rugăciune și să simtă din nou prezența lui Dumnezeu, dar nu știa cum să se roage Atotputernicului în afara casei adunării. Deschise ochii din nou și privi în jur la mulțimea ce mânca și se veselea cu mâinile încărcate de platouri cu bucate. Unii aveau să se întoarcă la Ierusalim. Alții luaseră hotărârea să rămână aici. Gândul îi zbură la Iael, conștient că acum, mai mult ca niciodată, trebuia s-o convingă să nu fugă cu Partia pentru a se face prezicătoare, adoptând felul de viață babilonian. Își dorea să vină și ea cu el și să-L urmeze pe Dumnezeu. Să plece împreună.

Își croi drum prin ogradă, strecurându-se printre adulți în căutarea laelei. O găsi șezând cu surorile și verișorii lui mai mici, înfulecând dulciuri pregătite de *safra* și chicotind alături de ei. Nu era decât un copil, își zise Zaharia, cum fusese și el cu o zi înainte. Dar de azi era adult și se simțea răspunzător pentru ea. O luă de mână, îndemnând-o să se ridice.

— Hai cu mine, Iael. Trebuie să-ți spun ceva.

— Să nu păpați toate dulciurile în lipsa mea! le strigă ea peste umăr celorlalți. Zaharia o conduse prin mulțime pe poarta deschisă, oprindu-se de cealaltă parte a ei.

— Ce-i cu mutra asta serioasă, Zaki? Ce s-a întâmplat?

— Cel Preasfânt mi-a vorbit și acum știu sigur că există și că toți zeii ăia stupizi babilonieni sunt falși. Atotputernicul e...

Cum să descrie certitudinea ce îl copleșise în acel scurt răstimp, simțămintele de admirație și bucurie radioasă resimțite în prezența Lui?

Dar Iael privea la serbare, nu la el, foindu-se agitată de pe un picior pe altul.

— Asta-i tot ce voiai să-mi spui?

— Ai fost atentă la pasajul din *Tora* pe care l-am citit?

— Mda, așa cred, dar ce-are a face cu toată treaba asta?

— M-am rugat la Dumnezeu să-mi dea un semn dacă vrea să plec la Ierusalim cu tine și cu ceilalți sau să rămân în Babilon.

— Un semn?

— Da... Ții minte cum a chemat-o tatăl tău pe ghicitoare s-o roage să citească în stele? Ei bine, eu L-am rugat pe Dumnezeu să-mi dea un semn - și să știi că El poate s-o facă fără ajutorul vrăjitoriei sau al stelelor. Și mi-a răspuns! Mi-a răspuns prin cuvintele Torei, *întocmai* cum mi-a zis bunicul.

— Și de ce-mi spui mie toate astea?

— Pentru că plec la Ierusalim, Iael, și trebuie să vii și tu cu noi. Locul tău, ca și al meu, e în mijlocul poporului nostru, nu aici, în Babilon. Să mergem împreună!

Ea se dădu ușor înapoi și Zaharia văzu că nu reușise s-o convingă cu entuziasmul lui.

— Dar aici e îngropată mama.

— Și ce dacă? Nu-i un motiv să rămâi.

— Tu n-ai să poți înțelege niciodată.

Dădu să plece, dar el o luă din nou de braț.

— Îi putem lua osemintele cu noi. *Tora* zice că și Moise a dus osemintele lui Iosif în Țara Făgăduinței ca să fie îngropate acolo.

— Chiar crezi că *ava* ar face așa ceva?

— Nu știu, dar locul tău e printre vii, nu printre morți, Iael. Și în niciun caz printre babilonieni. Trebuie să vii cu noi.

— Ai tăi vin? Tatăl tău s-a răzgândit și el?

— Nu. Tata rămâne aici.

Zaharia fu copleșit de un nou val de presimțiri.

— Dar eu m-am hotărât să plec cu bunicii. Și cu tine.

— Ți-am mai spus că nu plec nicăieri. Rămân aici.

Era o făptură gingașă, cu brațul atât de firav, că Zaharia îl putea cuprinde aproape cu totul între degete. Mai bine să-i dea drumul și s-o lase în plata Domnului. Ce-i păsa lui de soarta ei? De ce apăsa povara secretului ei asupra lui ca o piatră grea pe care trebuia s-o poarte cu el pretutindeni?

— Iael, mama ta nu mai e printre noi. Sufletul ei nu mai trăiește în trupul de dinainte...

— Încetează!... Dă-mi drumul! Nu vreau să te mai ascult!

— N-ai la ce să rămâi aici. Te rog, vino și tu cu noi, Iael. Va fi aventura vieții noastre.

Ea reuși în sfârșit să-și smulgă brațul din strânsoarea lui și îl săgetă cu privirea, cu mâinile încrucișate la piept și buzele strânse cu încăpățănare.

Mama lui îl strigă de dincolo de poartă.

— Hei, Zaharia! Pierzi toată serbarea. Doar pe tine te sărbătorim azi!

— Mai bine du-te, zise Iael, arătând cu capul spre locul ospățului. Ești așteptat.

— Nu vrei să vii cu mine, Iael?

Vorbea de Ierusalim, dar ea răspunse ridicând din umeri.

— Iael, te rog!

— N-ar fi trebuit să-ți spun niciodată secretul meu, zise ea.

Băiatul oftă și o lăsă acolo în fața porții, convins că fata avea dreptate, că ar fi fost mai bine să nu-i fi destăinuit niciodată secretul ei.

Capitolul 9

Mâine. Mâine era ziua când lăsau în urmă Babilonul.

Cum de se furișase ziua atât de subtil? se întrebă

Dina. Încă nu era pregătită. De fapt, n-avea să fie niciodată. Dar Ido o asigura că împachetase toate cele necesare noului trai. Era vremea de plecare.

Tihnită comunitate evreiască a Dinei devenise aproape de nerecunoscut, cu piețele și casele ticsite de surghiuniți adunați de pe tot cuprinsul împărăției, gata să pornească în lunga călătorie spre Ierusalim. Mii de cai, catâri, cămile și asini blocau drumurile și aleile. Dar, în timp ce stătea culcată în patul ei, încercând zadarnic să adoarmă, Dinei i se părea că toate fragmentele vieții îi fuseseră aruncate într-un sac la voia întâmplării, scuturate bine și golite la loc. Iar acum, în ciuda voinței ei, cerneau alții aceste fragmente, hotărând pe care să le păstreze și pe care nu.

Ido zăcea treaz lângă ea, neputând nici el să adoarmă.

— La ce te gândești, Dina? șopti el.

Ea nu găsi puterea să răspundă. Ido se ridică în coate și o privi pe întuneric.

— Păcat că n-ai fost ieri cu mine să vezi tot aurul și argintul acela! Am văzut comorile Templului, îți închipui, Dina? Vistiernicul persan a numărat fiecare articol în parte în fața prințului Șeșbațar, peste cinci mii la număr – atâta aur, de nici nu-ți vine să crezi! Perșii trimit mâine soldați să ne apere caravana.

Mâine. Cuvântul o rănea ca un pumn în stomac. Călătoria ce până nu demult fusese doar o grijă îndepărtată avea să înceapă mâine. Că pleca sau rămânea, era probabil prea târziu pentru oricine să se mai răzgândească.

Ido se culcă la loc.

— Dar am fost tare dezamăgit când au anunțat cifra finală a celor ce pleacă. Doar oleacă peste patruzeci și două de mii. Îți vine să crezi? Ar trebui să fim de zece ori pe-atâta. Am fost surghiuniți cu sutele de mii, Dina –

inclusiv triburile de la miazăzi, care au fost asimilate de asirieni. Și ei sunt liberi să se întoarcă acasă din robie, dar nu vine niciunul măcar.

— Chiar și așa, par cam mulți pentru o singură caravană.

— Nu vom porni toți deodată. I-am împărțit pe caravane mai mici, la o zi distanță una de alta. Noi vom fi în prima, împreună cu comorile Templului. Oricum, nu pricep de ce suntem așa de puțini la număr... Dar cum să-i judec pe alții, când propriii noștri fii refuză să vină?

Dina îi întoarse spatele. Ceasurile păreau să se scurgă încet și repede în același timp, odată cu înaintarea lunii pe cer. Ido se sculă cu mult înaintea Dinei, dar afară era întuneric și stelele încă străluceau când veni să-i vestească vremea de plecare. Ea își încălță sandalele și-și pieptănă părul, legându-l în coc sub acoperitoare.

— Convoiul se adună pe drumul principal, zise Ido. Am încărcat toate lucrurile, dar mai aruncă și tu o privire prin jur să vezi dacă n-am uitat ceva.

Dina îi auzi glasul, dar cuvintele i se părură fără noimă.

— Ce-ai spus, Ido?

El îi puse o mână pe umăr, cu ochii plini de milă.

— Azi e ziua cea mai grea. De-acum va fi tot mai ușor, pe cuvânt.

Ceilalți membri ai familiei Dinei se sculară și ei să-și ia rămas-bun, cu ochii încețoșați și plini de lacrimi. Clipa în care trebui să se desprindă din îmbrățișarea celor dragi și să pornească la drum fu mai cumplită decât moartea. Oamenii nu alegeau să moară de bunăvoie, dar ea și Ido ar fi putut alege să rămână. Pentru a o sută oară, își aminti de vorbele ghicitoare: „*Văd că ți se va frânge inima în două...*”

Îl luă de mână pe Zaharia. Dar tatăl lui i-l smulse pentru o ultimă îmbrățișare, strângându-l atât de aprig, că Dina se întrebă dacă-i va mai da vreodată drumul. Nu-l mai

văzuse pe Berechia plângând de când era copil, dar acum plângea.

— Nu-i face asta băiatului, zise Ido. S-a rugat la Dumnezeu să-l călăuzească și Atotputernicul a făcut-o.

— Cum poate fi atât de imposibil să-L urmărim pe Dumnezeu? făcu Berechia cu amărăciune.

— E greu, zise Ido. De aceea o fac atât de puțini. Dar imposibil nu.

Berechia îi dădu în sfârșit drumul fiului său.

— Veți veni și voi mai târziu, nu-i așa, *ava*? întrebă Zaharia cu glasul înecat de lacrimi.

— De îndată ce se poate, fiule. Cât putem de repede.

Dina n-avea de ales decât să-l creadă, altfel n-ar fi găsit niciodată puterea să-și lase în urmă familia. Îl apucă strâns de mână pe Zaharia și se întoarse să plece. Îl urmară pe Ido pe drumurile pline cu familii de iudei ce-și târau pruncii și averile spre caravana în așteptare. Suspinele sfâșietoare și despărțirile prelungite încărcau atmosfera dimineții. Mulțimea o înghiontea. Trebuia să stea cu ochii în pământ ca să vadă drumul întunecos și denivelat printre lacrimile ce-i împânzeau privirea. Când și le șterse în sfârșit și-și ridică ochii, îl văzu pe Ido așteptând lângă un car cu două roți în care se aflau îngrămădite toate averile lor. O viață întreagă de amintiri ticsită într-o căruță trasă de un catâr - același care avea să are pământul odată ajunși la destinație. Ido îi ajută să urce pe șezutul pregătit pentru ei, urmând ca el să meargă pe jos în față, mânănd catârul.

Stelele începeau să pălească și cerul să se lumineze la răsărit când căruța se hurducă în sfârșit înainte, urnindu-se din loc. Procesiunea umplea drumul cât vedeai cu ochii, astfel că Dina nu-i zărea nici începutul, nici sfârșitul. Nu străbătuseră decât o distanță foarte mică și se aflau încă între zidurile orașului când îl zăriră pe vecinul lor, Matania, gonind spre ei din direcția opusă mersului

caravanei, croindu-și drum printre care, oameni și dobitoace. Se opri în dreptul lui Ido și-l întrebă gâfâind:

— Iael e cu voi?

— Nu, n-am văzut-o toată dimineața. Tu ai văzut-o, Dina?

Femeia clătină din cap.

Matania se poticni de parcă i s-ar fi tăiat picioarele.

— A dispărut, Ido! Nu-i nicăieri!

Ido trase căruța în lături, făcându-le semn celorlalți să treacă pe lângă ei.

— Am trezit-o azi dimineață să căram împreună lucrurile și să le încărcăm în căruță. Mi-a spus apoi că se duce să se culce în spatele căruței, dar când m-am uitat acum sub pătură, nici urmă de ea!

Cu întârziere, Dina își aminti de promisiunea făcută lui Miriam că va avea grijă de Iael ca de fiica ei. Fusesse prea absorbită de propria durere ca să-și țină cuvântul.

— Credeam că e cu voi în căruță, continuă Matania, dar dacă nu-i nici aici... Ai văzut-o undeva, Zaki?

Dina recunoscuse expresia inconfundabilă de vinovăție de pe chipul lui Zaharia. Acesta își abătu privirea și se făcu mic în fața lui Matania, de parcă ar fi vrut să intre în pământ.

— Zaki, știi cumva unde e Iael? întrebă Dina.

— Am... am promis să nu spun. Nu pot să-mi calc cuvântul.

— Dar nu pot s-o las aici! strigă Matania. Nu pricepi? E fiica mea!

— Spune-ne, fiule. Te rugăm, făcu Ido.

— Dar mi-am dat cuvântul, *saba*. Cum să-mi încalc cuvântul?

— O promisiune poate fi încălcată în situații de viață și de moarte. Iael nu-i decât un copil. Nu poate supraviețui aici singură, fără tatăl ei. Trebuie să ne spui ce știi.

Dar Zaharia se aplecă în față, plângând cu capul

îngropat în palme. Matania dădu să sară în căruță și să-l zgâlțâie până va spune adevărul, dar Dina își aminti brusc ceva.

— Stai! Nu-l chinui pe băiat. Cred că știu unde e Iael. După moartea lui Miriam, am auzit-o pe babiloniana aia spunându-i că poate locui cu ea. A ademenit-o să se facă vrăjitoare încă înainte să moară mama ei.

— Ai dreptate, zise Matania. A avut tupeul să vină la mine acasă și să mi-o ceară pe Iael. Nu m-am învoit, desigur, dar...

— Știi cumva unde locuiește? întrebă Ido.

— În zona babiloniană a orașului, lângă templul lui Marduk.

— Vin cu tine.

Ido îi întinse hăturile Dinei.

— Așteptați-ne aici. Și n-ar strica să mai luăm încă vreo câțiva bărbați cu noi, Matania. În caz că va trebui s-o amenințăm dacă o ține ascunsă pe Iael.

— Și dacă nu-i acolo, ce mă fac? întrebă Matania.

Zaki își ridică fața și se șterse la ochi.

— *Saba*, eu... tocmai mi-am amintit că am visat cu Iael. Se făcea că nelegiuita aceea de femeie a ascuns-o într-un coș mare.

— Mulțumesc, fiule.

Plecă degrabă cu Matania, gonind înapoi spre oraș.

— Ce mod cumplit de a începe o călătorie, murmură Dina.

— Lui Iael nu-i va conveni să fie târâtă de-acolo cu sila.

— Știu, Zaki. Dar uneori n-avem de ales.

Dina se întrebă câți alții din caravana aceea îngrozitoare - femei și copii prea mici să decidă singuri - mergeau în călătorie cu de-a sila.

Zaharia își plecă din nou capul.

— Mă va urî, zise el cu un geamăt. Va crede că eu am

pârât-o.

— Îi vom da de înțeles că n-ai făcut asta. În plus, femeia aia n-are niciun drept să fure astfel un copil de-al nostru.

Nu le mai rămânea decât să stea și să aștepte, privind cum se scurg pe lângă ei carele, căruțele, cămilele și trecătorii. Dina se întrebă dacă, la urma urmei, nu vor fi nevoiți să rămână și ei în Babilon și să se alăture unei caravane ulterioare. Dar într-un târziu, după ce soarele se mai înalță câteva sulite pe cer, Ido și Matania reveniră. Iael plângea neconsolată în brațele tatălui ei.

— Dă-mi-o mie, zise Dina, întinzându-și mâinile spre ea. Poate să meargă cu noi în căruța o vreme.

Aveau să se consoleze una pe alta.

— Bine că ne-a spus Zaharia de coș, zise Matania, lăsându-și fiica în brațele Dinei. Acolo am dat de ea, pitită într-un coș gol.

Le mulțumi din nou și porni grăbit în față spre locul unde își pironise căruța.

Iael îi aruncă lui Zaki o privire răuvoitoare, în timp ce se făcea comodă în poala Dinei.

— Ți-ai încălcat cuvântul!

— Nu ți-am trădat secretul, jur! N-am spus la nimeni!

— Are dreptate, zise Dina, în timp ce căruța porni din nou la drum. *Eu* mi-am dat seama unde ești. Zaharia n-a suflat o vorbă.

Valul constant de trafic nu contenise nicio clipă cât așteptaseră și Ido se alătură cu ușurință fluviului de vehicule ce ieșeau din Babilon. Nu trecu mult și Dina zări în față porțile masive ale orașului, păzite de ostași înarmați – vrăjmașul ce-i ținuse captivi pe frații ei întreaga viață, reamintindu-le de statutul lor de robi. Pentru prima oară în viață, avea să treacă dincolo de acele porți. Poporul ei era liber. În alte împrejurări, Dina s-ar fi bucurat.

O strânse la piept pe Iael, care adormise plângând în

brațele ei. Caravana se întindea cât vedea cu ochii în fața și în spatele lor, învăluită într-un nor de praf ca norul de slavă ce-i însoțise pe Moise și pe strămoșii ei. Kilometrii se derulau și Dina se întrebă dacă Ido nu va obosi de atâta mers. Dar acesta părea mai înalt ca niciodată, mergând cu spatele drept, nu cocârjat ca înainte de parcă ar fi purtat pe umeri o povară grea. Pe chipul lui luceau în lumina soarelui broboane de sudoare amestecate cu lacrimi de bucurie. Dina închise ochii, întrebându-se dacă-l iubea sau îl ura în acel moment.

Capitolul 10

M-am săturat de mers cu căruța, *aval* îi strigă Iael tatălui său. Pot să cobor și să merg pe jos?

Trăncănitul și legănatul monoton al vehiculului, precum și hurelul nesfârșit al roților pe drumul prăfuit o plictiseau. Un nor înecăcios de nisip învăluia întreaga caravană ca în ceață.

— Nu văd de ce nu.

Încetini ca fata să poată coborî și să i se alăture pe jos.

— Dar fii cu băgare de seamă, Iael. Și nu te depărta prea mult. Iael n-ar fi recunoscut-o nici în ruptul capului, dar la o lună după începerea călătoriei, se bucura că o găsisse tatăl ei și o silise să vină. La început o înfricoșaseră vastele peisaje rurale din jur, făcând-o să se simtă mică și neînsemnată. Se agățase strâns de talismanul cu piatra lunii de la Partia, regretând că ghicitoarea nu apucase să-i mai citească o dată în stele, dezvăluindu-i măcar un crâmpei de viitor înainte să fie smulsă de *ava* din mâinile ei. Dar încetul cu încetul, pe măsură ce se scurgeau zilele și nopțile, găsi mângâiere și speranță privind noapte de noapte stelele familiare de pe cer și creșterea și descreșterea constantă a zeiței lunii. Partia o învățase bine și știa că, de îndată ce va reuși să studieze din nou tablele, va găsi singură sfat și călăuzire pentru viitor.

Iael se plictisi repede să se târască în ritmul monoton al caravanei și începu să grăbească pasul prin buruienile de pe marginea drumului, depășindu-l cu mult pe tatăl ei. Îl auzi pe Zaki strigând-o peste hodorogitul de copite și roți și se opri în sfârșit să-l aștepte. Băiatul se grăbi s-o ajungă din urmă gâfâind.

— Nu ți-a spus taică-tău să nu mai fugi așa? Ai să te rătăcești.

— Cum să mă rătăcesc? făcu ea, desfăcându-și larg brațele. Se vede până la infinit! M-aș vedea ca un purice pe spinarea unui câine pleșuv.

Îi venea să alerge pe câmpiile înverzite, să se bălăcească în canalele de la miazănoapte, să exploreze tot drumul până la Eufrat, scăldându-și tălpile prăfuite în apa largă și mocirloasă. Fluviul era aproape tot timpul în raza privirii, uneori ademenitor de aproape de drum, alteori pitindu-se din nou și dispărând o vreme ca un șarpe lunecos prin iarbă. Până acum, drumul caravanei urmașe îndeaproape șerpuirile Eufratului, rămânând la marginea brazdei întinse de ogoare înverzite și a dumbrăvilor de curmali de pe malul acestuia. Dar de cealaltă parte a drumului, în partea opusă fluviului, peisajul neted părea pustiu și fără viață.

— Hai să mergem împreună, zise Zaharia, luând-o de braț.

Iael se zbatu să se elibereze și se opri în loc.

— Nu vreau. Nu mai ești distractiv ca înainte.

Privi cum cele două căruțe trecură huruind pe lângă ea și-și continuă drumul în dreptul lor, întrecându-se parcă într-un concurs de încetineală.

— Hai odată! Nu putem rămâne în urmă! se milogi Zaki.

— Știu, știu. „Trebuie să țineți pasul cu restul. Să nu pierdeți vremea sau să rămâneți în urmă!” zise ea, imitând glasul sâcâitor al îndrumătorului caravanei. Așteptă

încăpățânată până când cele două căruțe dispărură aproape cu totul în norul de praf, apoi alergă după ele, ajungându-le din urmă înaintea lui Zaki.

— Termină cu fugăritul! o dojeni *ava*. Stai la vedere sau te fac să mergi din nou în căruță!

Auziră strigăte mai în față și nechezat iritat de cămile. Valul de vehicule încetini, începând să se strecoare prin partea dreaptă a drumului.

— Precis e o altă caravană, zise Zaki. Trebuie să le facem loc să treacă.

Avea dreptate. Întregul convoi de oameni și căruțe fu nevoit să se dea la o parte pentru a face loc șirului de asini și cămile ce se apropiau din cealaltă direcție, cu vizitii urlând la dobitoacele încărcate. Întârzierea avea să le încetinească mersul.

— Sus în căruță! porunci *ava*.

— De ce? Doar am promis să rămân lângă drum de-acum încolo...

Dar nu apucă să-și isprăvească fraza, că tatăl ei o luă în brațe și o așează în vârful încărcăturii.

— Tare s-ar mai bucura negustorii ăștia să pună mâna pe o fetișcană frumoasă ca tine și să te vândă în haremul vreunui bogătaș.

Până la sfârșitul zilei, mai trebuiră să se dea la o parte din calea a trei caravane. Pe când se opriră să facă popas de noapte, soarele deja asfințise, cerul se întuneca și se făcea răcoare. Oricât de dogoritor ar fi fost soarele pe timpul zilei, nopțile în pustie se dovedeau a fi surprinzător de reci.

Iael o ajută pe *safta* Dina să aducă apă și să atâțe focul pentru cină. *Ava* spunea că îndrumătorii planificau cu grijă fiecare zi de călătorie, asigurându-se că făceau popasul de noapte în apropierea unei surse de apă. Dar unele întârzieri erau inevitabile și, cu timpul, convoiul se împărți în trei grupuri mai mici, la distanță de o zi, două,

una de alta. Iael și tatăl ei făceau parte încă din primul grup, ca Zaharia și bunicii acestuia. Noapte de noapte, făceau tabără și luau masa împreună, până când fata începu să-i spună „safta” bunicii lui Zaki, întocmai ca el. Dina se arată încântată.

Iael ajuta la pregătirea mesei, în timp ce Zaharia îi ajuta pe ceilalți bărbați să ridice locașurile de dormit. Un acoperiș modest deasupra capului, corturile trebuiau să fie destul de simple pentru a fi rapid demontate și împachetate la loc în fiecare dimineață. Vântul încerca să stingă focul la care găteau Dina și Iael, suflând fragmente de praf în mâncare în ciuda strădaniilor lor de a o feri cu mâinile. Trebuiau să-și scuture hainele de nisip în fiecare noapte.

După masa ce consta din lipii, linte și curmale, se așezară cu toții în jurul focului, osteniți după lunga zi de călătorie. Foștii lor vecini de acasă, Ioel și Suzana, făcuseră tabăra alături de ei și acum stăteau cu toții la taclale, privind cum se sting ultimii tăciuni aprinși.

— Tot așa a început și părintele nostru Avraam, zise bunicul lui Zaki, cu o călătorie în necunoscut, cutreierând prin pustie și făcând popas la lumina stelelor.

Se făcea tot mai vorbăreț pe zi ce trecea, de parcă oboseala și descurajarea n-ar fi avut nicio putere asupra lui.

— Și soția lui, Sara, l-a însoțit peste tot, adăugă Suzana, luându-și de mână bărbatul ca o proaspătă mireasă.

Voioasa verișoară a *saftei* nu părea să se întristeze sau să sufere de dor de casă ca aceasta.

— Zaharia, știi de ce ne trece Atotputernicul prin pustie? întrebă Ido.

Zaki clătină din cap, fascinat de poveștile bunicului. Asta avea în minte Iael când îl acuza că nu mai e distractiv ca înainte.

— Pentru că vrea să ne despoaie de vanitate, continuă Ido, să ne învețe să ne punem încrederea și nădejdea în El.

— Ne va hrăni și pe noi cu mană? întrebă Zaki. Ca în istorisirea de Paște?

— De data asta nu mai e nevoie de mană, răspunse Ido. Ne-a asigurat deja toate cele necesare prin frații noștri iudei care nu vin în călătorie. Împăratul persan le-a poruncit să ne plătească ei drumul.

Iael se ridică în picioare, cuprinsă de neastâmpăr. Se plictisise să stea nemișcată și să asculte povești despre Dumnezeu care îi lăsase mama să moară. Dar *ava* o apucă de mână, oprind-o înainte să facă doi pași.

— Unde mergi?

— Aici numai, pe-aproape. Vreau să mă depărtez de focul de tabără ca să văd stelele.

— Nu, Iael. Să nu care cumva să te depărtezi de caravană. Ai putea să te pierzi cu ușurință prin pustia asta neumblată și să mori de sete.

— De altfel, adăugă Ido, n-ai să găsești nimic aici decât oasele celor ce n-au ascultat.

Iael respiră adânc.

Întoarceți-vă la Mine

9

— Știu că te temi că voi fugi din nou, dar n-am s-o fac. Promit. Mă găsiți acolo.

— Mă duc eu cu ea.

Zaharia se ridică și merse câțiva metri mai încolo, făcându-i semn Iaelei să-l urmeze. *Ava* îi dădu drumul și fata se grăbi să plece, oprindu-se în dreptul lui, la o oarecare distanță de fum și de licărirea focului. Bolta era mai întunecată ca în orice noapte din Babilon, iar stelele mai multe și mai strălucitoare. Strălucind chiar în mijlocul cerului, se afla o brazdă lăptoasă, ca niște nori, despre care Partia spunea că e o fâșie densă de stele adunate

laolaltă într-un cerc luminos. Iael căută cu privirea constelația gemenilor, zâmbind în sinea ei când o găsi. Ar fi vrut să arunce o privire peste tablele de la Partia, dar nu se încumeta. Vor trebui să rămână ascunse în desaga ei deocamdată.

— Te rog, nu mai fi supărată pe mine, o rugă Zaharia. Nu putem să fim din nou prieteni?

— Nu ești în stare să ții un secret. *Ava* zice că tu i-ai spus unde să mă caute.

— Nu-i adevărat! Nu i-am spus decât că s-ar putea să te ascunzi într-un coș mare.

— Și de unde, mă rog, ai știut tu unde mă ascund?

— Am avut un vis. Știu că pare bizar, dar e adevărul adevărat. Se făcea că am văzut-o pe Partia ascunzându-te într-un coș mare.

Iael își coborî privirea din stele și o aținti uluită spre el.

— Ai vise care prezic viitorul?

Întotdeauna i se păruse că prietenul ei avea ceva... aparte... ceva ce le lipsea celorlalți băieți din vecini. Uneori, când se jucau împreună, păreau să-și citească unul altuia gândurile și știau ce avea să spună celălalt încă înainte să deschidă gura.

— Am o grămadă de vise ciudate, zise el, ridicând sfios din umeri, dar nu s-a adeverit niciunul în afară de ăsta.

— Să știi că zeii le vorbesc oamenilor prin vise.

— Nu mai pomeni de „zei”, Iael. Nu există decât un singur Dumnezeu. Trebuie să uiți toată aiureala aia păgână din Babilon.

Ea se făcu că nu-l aude și-și ridică din nou privirea spre stele.

— Atunci putem fi prieteni? Întrebă el din nou.

Iael își puse mâinile în șold și-i aruncă o căutătură aspră.

— Promiți că de data asta n-ai să mai spui nimănui secretele mele?

— Da... Promit.

— Bine... Atunci am să te încerc și am să-ți mai spun unul să mă conving că ești de încredere.

— Sunt.

Se aplecă spre el și-și coborî glasul.

— Știu să citesc viitorul în stele. M-a învățat Partia. Mi-a spus că am un adevărat dar pentru asta.

— De ce ții neapărat să știi viitorul?

— Pentru că totul în viața mea e în continuă schimbare - întâi a murit mama, acum tata mă duce la mii de kilometri de casă. Viitorul e ca un hău adânc și uriaș căscat în fața mea și vreau să-l văd înainte să ajung acolo, ca să nu cad în el și să fiu înghițită. Vreau să mă asigur că se va găsi o cale să trec de cealaltă parte. Și stelele pot să-mi spună asta.

— Trebuie să ne punem încrederea în Atotputernicul, Iael. Fata îi citi dezaprobarea în glas și își dădu seama că o privește încruntat.

— Nici Avraam n-a știut ce-i stă înainte, dar a avut credință...

— E Dumnezeuul tatălui și al bunicului *tău*. Mama credea în zeița lunii. N-ai decât să respecti convingerile alor tăi, eu am să le respect pe cele alor mei.

— Dar tatăl tău e levit, Iael. Te închini aceluiași Dumnezeu ca mine. Singurului Dumnezeu.

— Nu-i adevărat. Și asta e încă un secret pe care nu-l poți spune nimănui.

Îi întoarse spatele și pomi înapoi spre focul de tabără.

— Iael, stai!... Ascultă!

— Nu uita! Îi strigă ea peste umăr. E un secret!

Partea a doua

Țara Făgăduinței

Când a adus Domnul înapoi pe prinșii de război ai Sionului, parcă visam. Atunci gura ne era plină de strigăte de bucurie, și limba, de cântări de veselie...

Da, Domnul a făcut mari lucruri pentru noi, și de aceea suntem plini de bucurie.

Psalmul 126: 1 - 3

Capitolul 11

Zaharia împingea din spate căruța încărcată, în timp ce bunicul său mâna catârul la deal. Munca trudnică îl sleise de puteri, dar nu mai aveau mult de mers, aflându-se la doi pași de Ierusalim. Cu o seară înainte, caravana făcuse popas la periferia localității Betel, agonizant de aproape de destinație. Zaharia nu închisese un ochi toată noaptea, dornic să străbată cât mai repede ultima parte a urcușului spre oraș, planificată imediat după ivirea zorilor.

— N-am știut că Țara Făgăduinței e atât de muntoasă, zise el, opintindu-se cu sârg. E atât de diferită de Babilon.

— E frumoasă, nu-i așa? făcu *saba*. Am și uitat cât de frumoasă, după ce am trăit acolo, în țara aia netedă și monotonă, vreme de aproape cincizeci de ani. Aproape am ajuns acasă... în sfârșit.

Cea mai mare parte a drumului, priveliștea pustiei nesfârșite nu se schimbase aproape deloc de la o zi la alta. Doar nisipuri albe și pietriș întunecat. Fără viață. Fără culoare. Odată ajunși însă la crestele ninse ale munților Hermonului, ținuturile rurale se mai înverziseră. Călătoriseră prin Galileea, dincolo de lacul sclipitor cuibărit printre dealuri, și Zaharia fu încântat să afle că pășește pe urmele lui Avraam, retrasând calea pe care intrase acesta în Țara Făgăduinței. Asemeni lui Avraam, și el ascultase de Dumnezeu și-și părăsise mama și tatăl pentru a porni în această călătorie.

Căruța ajunsese în sfârșit pe coama dealului și *saba* făcu popas la margine de drum să arunce o primă privire

asupra Ierusalimului.

Iael și *safta* se opriră lângă ei. Dar în loc de oraș, Zaharia zări un pustiu. Mormane abandonate de pietre și moloz, năpădite de buruieni și stufăriș. Niciun semn de viață.

— Ești sigur că e aici, *saba*? Poate că Ierusalimul e dincolo de dealul de colo.

— Nu, fiule. Ierusalimul e chiar aici, jos. Sau mai bine zis ce-a mai rămas din el.

— Nici măcar nu aduce a oraș, zise Iael. Unde sunt palatele, templele și clădirile imense ca în Babilon?

Ducându-și mâinile streășină la ochi să studieze privescerea din fața lor, Zaki începu să distingă urme de ziduri năruite pe sub buruieni - porți, turnuri și clădiri mistuite de foc pe locul unde fusese odată orașul. Cum aveau să curețe toată acea vegetație și să mute pietrele din loc? Cu ce să înceapă? Sarcina părea copleșitoare. Bunicul se șterse la ochi și Zaharia se întrebă dacă erau lacrimi de bucurie sau de durere. Poate și una, și alta. Sub dărâmături zăceau oasele familiei lui și ale celorlalte mii de oameni măcelăriți.

— O, Ido, gemu Dina. Ne va trebui o viață să reclădim totul. Cum s-o facem cu atât de puțini oameni?

Saba își dresе glasul.

— Aceste dărâmături stau mărturie neascultării noastre. Ar trebui să ne fie învățătură de minte, să nu mai facem greșeli.

— Unde era Templul Atotputernicului? întrebă Zaki.

Ido arată spre un morman uriaș de pietre de construcție prăvălite una peste alta pe un deal mai îndepărtat, deasupra celorlalte ruine. Preț de o clipă, emoția îi luă graiul.

— Acolo sus, rosti el în cele din urmă. Chiar acolo, pe muntele Moria. Și tot acolo îl vom reclădi.

Caravana continua să se scurgă în șir neîntrerupt pe

lângă ei, așa că primele vehicule din grup ajunseseră deja la ruinele de jos. Puzderia de căruțe, oameni și animale ce păruseră atât de numeroși pe drumul caravanei păreau acum mici și nesemnificativi pe fundalul nimicirii. Zaharia se întrebă dacă nu cumva *safta* avea dreptate, dacă le va lua o viață să clădească totul la loc.

Saba smuci hățurile și căruța se urni din nou, alăturându-se celorlalte ce coborau poteca șerpuitoare spre oraș.

— Și tu unde ai locuit, saba? întrebă Zaharia când își începură coborâșul la vale. Vom reclădi și casa în care ai stat înainte?

— Familia mea n-a locuit la Ierusalim, ci la Anatot, la câțiva kilometri de aici. Dar ne-am refugiat între zidurile cetății când a înconjurat oștirea babiloniană orașul. Vezi dealul acela din vecinătate? Deslușești cercul de ziduri dimprejurul lui? Acolo se afla *Mişnet*, Cartierul Nou, construit în timpul regelui Ezechia.

Privind în direcția indicată de saba, Zaharia zări silueta vagă a zidurilor orașului. Dar mare parte din ele, inclusiv poarta, fuseseră dărâmate la pământ. Molozul se afla peste tot, înghițit de o mare de buruieni, stufăriș și viță-de-vie încâlcită.

— Ezechia a trebuit să extindă Ierusalimul, continuă saba, din pricina mulțimii de refugiați ce încercau să scape din calea asirienilor. N-au încăput toți în vechiul oraș. Dumnezeu a făcut o minune și l-a salvat pe împărat și pe poporul său din mâna vrăjmașilor.

Zaharia își ridică privirea spre el.

— Dacă Atotputernicul a putut salva orașul pe vremea lui Ezechia, de ce nu l-a apărat și de babilonieni?

— Pentru că n-am mai fost vrednici de îndurarea Lui. Ni se înmulțiseră atât de mult păcatele, în parte din pricina domniei îndelungate și nelegiuite a regelui Manase. Vezi valea aceea de la sud de oraș? Acolo e Valea

lui Hinom, unde Manase a...

— Nu, Ido, îl întrerupse Dina. E prea cumplit...

El dădu din cap și-și lăsă fraza neterminată. Dar Zaharia știa din cele învățate că în valea aceea oamenii își jertfeau copiii lui Moloh.

— Sângele acelor copii nevinovați a contribuit la nimicirea Ierusalimului și la surghiunirea poporului nostru, zise *saba*.

Drumul principal și străzile orașului erau atât de năpădite de buruieni și de împânzite de moloz, că le trebui tot restul după-amiezii să ajungă la valea îngustă a Chedronului, la răsărit de Cetatea lui David.

— Conducătorii noștri au hotărât să facem popas aici deocamdată, pe malul pârâului Chedron, îi înștiință *saba*.

Zaharia îi ajută să ridice cortul și să așeze tabăra la cină abia se atinse de mâncare, epuizat de drumul anevoios printre dărâmături și de efortul de a împinge căruța pe numeroasele povârnișuri ale Ierusalimului. Dar dezamăgirea întrecea cu mult oboseala pe care o simțea. Ierusalimul nu mai era nici pe departe minunata cetate cântată de psalmiști. Reclădirea lui s-ar fi dovedit o sarcină dificilă chiar să fi fost bărbat în toată firea și zidar cu experiență, iar Zaki nu era niciuna, nici alta. De ce-i ceruse Atotputernicul să vină aici? Ce putea face el în fața unei asemenea nimiciri devastatoare?

Tocmai se pregătea să le ureze celorlalți „noapte bună” și să încerce să adoarmă, când auzi un flaut stingher cântând o melodie lină, nostalgică. O clipă mai târziu, sunetul se înteti, alăturându-se și alte instrumente – flaute, țambale și tobe. Tempoul se accentuă treptat și auzi bătăi din palme și glasuri intonând un cântec familiar plin de bucurie și speranță: „*Cei ce se încred în Domnul sunt ca muntele Sionului care nu se clatină, ci stă întărit pe vecie*”.

Familia lui obișnuia să-l cânte de Paște și la nunți.

— E o serbare, zise *soba*.

Zâmbi pentru prima oară în ziua aceea.

— Să mergem și noi.

O luă înainte, cu Dina, Zaharia, Iael și Matania în urma lui. Își uniră cu toții glasurile, în timp ce inima lui Zaki începu să bată în ritmul muzicii voioase.

„Cum este înconjurat Ierusalimul de munți, așa înconjoară Domnul pe poporul Său, de acum și până în veac”.

Nu trecu mult și toată caravana părea să cânte și să danseze într-o serbare spontană.

„Mă bucur când mi se zice «Haidem la Casa Domnului!» Picioarele mi se opresc în porțile tale, Ierusalime!”

Era adevărat. Cântase versetele acestui psalm toată viața și iată că acum se afla chiar acolo, la Ierusalim. Oboseala și descurajarea i se topiră ca prin farmec, și dansă și se veseli cu bunicul său și cu ceilalți până târziu în noapte.

Nici nu se luminase bine de ziuă, când bunicul îl trezi cu un zgâlțâit.

— Scoală-te și îmbracă-te, Zaki. Se apropie o gloată de localnici.

Zaharia dădu la o parte acoperitoarea și se ridică greoi, cu inima bătându-i nebunește. În timp ce el se îmbrăca și-și încălța sandalele, *saba* îi trezi pe Ioel și pe Matania. Se grăbiră la marginea taberei, unde li se alăturară alte câteva sute de bărbați din caravană, adunându-se cu toții pe malul pârâului Chedronului. De cealaltă parte a albiei înguste, o adunătură de bărbați samariteni – pe la vreo câteva sute – se îndreptau cu pași hotărâți spre ei. Mulți erau înarmați cu săbii. Alții cu arcuri și săgeți. Unii cărau unelte agricole precum coase, furci și sape.

— Ce vor de la noi, *saba*? șopti băiatul.

Era surprins că bunicul îl chemase și pe el, ținând

cont de pericol. Pesemne că nu îl mai considera copil, ci bărbat în toată firea ca restul.

— Mă gândesc că vin să vadă ce vânt ne-aduce pe aici.

— Sunt iudei și ei?

— Unii poate. La exil, babilonienii i-au lăsat aici pe cei mai săraci dintre noi, luându-i în schimb pe cârmuitorii, meșterii și preoții noștri. Dar cei mai mulți sunt probabil urmași ai surghiuniților de pe alte meleaguri care au fost siliți să vină aici cum am fost noi siliți să mergem în Babilon.

Zaharia privi cum prințul Șeșbațar ieși în față să stea de vorbă cu căpetenia mulțimii – un bărbat înfricoșător cu sabie la brâu. Prințul cu barba albă nu era nici pe departe pe măsura lui.

— Venim cu gânduri pașnice, strigă Șeșbațar, ridicându-și mâinile.

— Cine sunteți? întrebă căpetenia. Și ce căutați pe meleagurile noastre?

— Sunt Șeșbațar, urmașul împăratului David și al ultimului împărat al Iudeei, Ioiachin. Suntem cu toții fiii lui Avraam și ne întoarcem din robia babiloniană să ne redobândim ținutul strămoșesc. Aceasta ne e destinația – cetatea Ierusalimului și ținutul lui Iuda.

Gloata începu să strige și să protesteze, dar căpetenia restabili liniștea și grăi:

— E ținutul *nostru*, nu al vostru! Locuim aici și ne ocupăm de el de trei generații. N-aveți niciun drept să vă stabiliți aici. Luați-vă caravana de intruși și plecați în altă parte.

Din mulțime răsunară răcnete aprobatoare și zăngănit de săbii, dar Șeșbațar continuă pe un ton calm:

— Am primit învoire de la împăratul Cyrus, monarhul persan, să ne întoarcem și să reclădim Templul Dumnezeului nostru. Dregătorul vostru din provincia de

dincolo de Râu a primit și el, nu mă îndoiesc, o copie a acestei proclamații din Persia. Poate să verifice dacă spunem sau nu adevărul.

— Îi vom trimite soli de îndată, dar până atunci, luați-vă caravana de pe pământul nostru și faceți-vă tabăra în altă parte. Acest ținut ne aparține. Dacă încercați să-l luați în stăpânire sau vă apucați de zidit, o vom lua ca pe o declarație de război.

Pulsul lui Zaharia o luă razna. *Declarație de război?*
Nu trebuia

9

decât ca Domnul Preasfânt să-i secere la pământ ca pe egiptenii de pe vremea lui Moise.

— Ascultați! Nu vrem să vă creăm neplăceri, continuă Șeșbațar. Dar Ierusalimul zace în paragină de atâția ani, că nu văd cu ce v-ar deranja să ne stabilim aici – și chiar asta avem de gând.

— N-aveți niciun drept!

— Trimiteți vorbă dregătorului și vă veți convinge că avem tot dreptul. Am primit poruncă de la Dumnezeu și de la împărat să rezidim Templul Celui Preasfânt. E principala noastră misiune. Vor mai veni mulți din rândul nostru să se stabilească la Ierusalim în zilele ce urmează. Alții din caravană se vor întoarce în satele părinților lor să-și redobândească ținutul strămoșesc. Trebuie să se apuce de arat și de semănat înainte de venirea ploilor de toamnă.

— Ba să nu redobândească nimic până nu ne convingem că spui adevărul! strigă căpetenia, iar gloata din spate răspunse cu un răcnet atât de înfiorător, fluturându-și săbiile și coasele deasupra capetelor, că Zaki fu convins că se vor năpusti să-i atace.

— Nu vrem să vă luăm pământurile! strigă Șeșbațar peste hărmălaia din jur. Doar ceea ce ne aparține de drept. Dar nu putem amâna construcția. Trebuie să ascultăm de Dumnezeu nostru, nu de amenințările voastre.

Furia mulțimii atinse punctul culminant când prințul le întoarse spatele și plecă împreună cu bătrânii. Zaharia se pregăti s-o ia la sănătoasa - el și *saba*, erau neînarmați! Samaritenii ar fi putut trece cu ușurință pâraul nu prea adânc.

— Hai să ne luăm micul dejun, zise *saba*, întorcându-le și el spatele.

— Dar, *saba*...

— Atotputernicul e de partea noastră. Crezi asta, Zaki?

El nu răspunse. Bruma de credință pe care o avea o căpătase din istorisirile *Torei*, nu din viață. Privi peste umăr la gloata zgomotoasă și-și urmă bunicul și pe Matania înapoi la corturi.

— Nu le-a luat mult să ne pună bețe în roate, comentă Matania la întoarcere. Știam eu că așa va fi. Ce crezi, avem vreo pricină de îngrijorare? Va trebui să ne războim cu ei?

— Samaritenii se vor convinge repede că revendicările noastre sunt legitime. Până una-alta, n-avem decât să ne încredem în Dumnezeu.

— Și eu care speram că localnicii vor fi prietenoși și că vom putea lucra cot la cot cu ei, zise Matania.

Saba clătină din cap.

— E mai înțelept să-i ținem la distanță și să nu ne încredem în nimeni.

Înainte să ajungă la cort, stătu brusc pe loc.

— Hai să nu le spunem nimic femeilor de asta, să nu-și facă griji degeaba.

— Dar familiile noastre sunt într-o poziție foarte vulnerabilă aici în corturi, în valea asta neapărată, zise Matania. Iar gărzile persane se vor întoarce în curând la Babilon. Nu ne-ar strica să ne construim case mai sus pe coastă.

— Pe primul loc e Templul! Prima poruncă pe care a

dat-o Dumnezeu străbunilor noștri când au ieșit din Egipt a fost să zidească locașul Lui sfânt. Oamenii au locuit în corturi la poalele muntelui Sinai până la isprăvirea lucrărilor. Zidirea casei Lui sfinte trebuie să fie și prioritatea noastră.

Zaharia își termină în pripă micul dejun și rugăciunile de dimineață, privind întruna peste umăr de parcă s-ar fi așteptat ca samaritenii să năvălească în orice clipă. Când văzu că aceștia nu o făcură, se îngrijoră că vor da buzna în timpul nopții, pe când ai lor dormeau. Apoi, pentru a doua oară în dimineața aceea, *saba* îl uimi invitându-l cu el și cu marii-preoți să inspecteze muntele Templului.

Ca de obicei, *saba* mergea prea încet. Zaharia se năpusti înainte pe panta spre Ierusalim, oprindu-se aproape de vârf să-l aștepte. Văzu caravana fără apărare risipită în valea de dedesubt și desluși așezările răzlețe ale samaritenilor presărate prin valea Chedronului și cocoțate pe povârnișurile de pe Muntele Măslinilor. Oamenii își lucrau viile și dumbrăvile pe coamele terasate ale dealului, părând să se asemene cu un mușuroi de furnici. Măslinile erau aproape coapte, curmalele și smochinele mai aveau vreo lună până să se coacă. Zaharia fu tulburat de priveliștea acestor sate samaritene. Bărbații fuseseră atât de furioși în dimineața aceea, susținând sus și tare că era ținutul lor.

Nu trecu mult și *saba* îl ajunse din urmă, continuându-și împreună urcușul până în dreptul unui morman de dărâmături de la poalele muntelui, unde roia o mulțime de oameni și chiar o mână de ostași persani.

— Ce-i cu forfota asta? îi întrebă *saba* pe ceilalți. Ce se petrece?

— Aici s-a aflat odinioară palatul, răspunse marele-preot. Șeșbațar și Zorobabel scotoceau prin moloz, când au dat peste un depozit subteran. Am hotărât să-l facem

vistierie și să depozităm în el vasele Templului și celelalte provizii. Poți să te întorci să ne dai o mână de ajutor, Ido? Va trebui să înregistrezi transferul aurului și argintului de la gărzile persane.

— Da, cum să nu?

Saba și preoții cei mai de seamă se adunară în fața palatului, croindu-și drum spre treptele ce duceau spre vârful muntelui. Urcușul se dovedi mai greu decât crezuse Zaharia, căci treptele erau crăpate, strâmbe și înfundate cu pietre, dar în cele din urmă ajunse în vârf, gâfâind de la suișul abrupt. Pe platoul neted și lat ce fusese odată aria de treierat a lui Aravna, iebusitul, înainte să devină muntele Templului, cu greu se găsea câte un metru pătrat neacoperit de moloz și buruieni. Pietrele prăvălite erau prea mari să se cațere pe ele, așa că *saba* și ceilalți nu putură înainta decât pe o mică distanță. Printre bolovani creșteau arbori pitici, cedri dezordonați și tufe de scaieți.

— Ceva nu-i în regulă, zise *saba*. Cum se poate să crească arbori pe muntele Templului? Nu-mi amintesc să fi văzut copaci înainte.

— S-au scurs aproape cincizeci de ani de la distrugerea Templului, îi aminti prietenul lui, Ioel. În cincizeci de ani au avut timp să încolțească puieți prin crăpăturile pavelelor de piatră și să crească arbori.

Zaharia își trase de mânecă bunicul să-i atragă atenția.

— *Saba*, înainte să fie Templul, nu aici l-a oferit Avraam ca jertfă pe Isaac?

— Ba da. Ai dreptate.

— Atunci trebuie să fi fost copaci pe vremea lui Avraam. Și tufişuri. Doar a găsit un berbec cu coarnele încurcate într-un tufiş, nu?

— Ba da, cum să nu? Ai dreptate.

Saba zâmbi, punându-i o mână pe umăr lui Zaki.

— Ești un flăcău tare deștept. Și-ți amintești ce-ai

citit în *Ier a*, ceea ce e bine.

— Măcar nu e criză de pietre de construcție în Ierusalim, zise Ioel. Dar va trebui să muncim pe rupe să curățăm platoul ăsta.

— Înainte de orice, trebuie să găsim locul unde s-a aflat odată altarul de bronz, zise *saba*. Acolo și-a oferit Avraam jertfa. Odată refăcut altarul, vom putea aduce și noi jertfe zilnice.

— Mai bine să așteptăm să se mai calmeze samaritenii înainte să ne apucăm de zidit, zise Ioel.

Saba sări imediat cu gura pe el:

— Nu, Ioel! Nu ne putem permite să așteptăm nicio zi! Dacă vrem călăuzirea și ajutorul lui Dumnezeu, trebuie să-l cerem iertare prin jertfele pentru păcat.

Plecă la lucru cu ceilalți preoți să mute bolovani și să facă loc pentru altar. Zaharia avu destul răgaz de gândire în timp ce ajuta la smulsul buruienilor din crăpături și la curățatul pietrelor mai mici. Se întrebă când îi va vorbi din nou Atotputernicul, spunându-i ce avea de făcut în continuare. Dumnezeul lui Avraam câștigase lupta cu odgonul dintre tatăl și bunicul lui, dovedind că există prin declanșarea celui de-al doilea exod. Dar amenințările vrăjmașilor, la care asistase în dimineața aceea și mormanul uriaș de moloz din fața lui, îl făceau acum să pună la îndoială propriul rol în planul Atotputernicului.

Mai târziu în după-amiaza aceea, făcură cale întoarsă spre tabăra din vale, înfierbântați, obosiți și morți de sete după truda zilei. În afară de cele câteva mormane de stufăriș adunat și câțiva bolovani mutați din loc, muntele Templului arăta aproape la fel ca înainte.

— Va fi o sarcină foarte dificilă, nu-i așa, *saba*?

— Atotputernicul ne-a adus înapoi în țară, dar trebuie să punem și noi umărul s-o luăm în stăpânire, ca strămoșii noștri sub cârmuirea lui Iosua. Misiunea noastră e să-l reclădim Templul și vrăjmașii Celui Preasfânt se vor face

luntre și punte să ne împiedice.

— Cum au făcut azi dimineață?

Saba dădu din cap.

— Fiecare piedică din cale e un nou împărat cananean de biruit sau un nou zid al Ierihonului de dărâmat. Noi și ceilalți am cucerit deja primele fortărețe renunțând la confortul Babilonului și la atracția legăturilor de familie și întorcând spatele păgânismului.

Zaharia își aminti de implicarea Iaelei în vrăjitorie și-și abătu privirea. Vinovăția secretelor fetei apăsa greu asupra lui. Nu peste mult timp, ajunseră la stăvilarul în ruine și-și începură coborâșul spre tabără.

— Vom lăsa oare aceste opreliști să ne stea în cale? continuă *saba*. Sau munca grea de reconstrucție să ne descurajeze?

— Nu, *saba*.

Zâmbi închipuindu-și că făcea parte din armata lui Iuda, gata să plece la luptă și să-i biruiască pe vrăjmași. Sau să mâne cirezi întregi de boi, cărând pietre de construcție pentru ridicarea Templului lui Dumnezeu.

— Care va fi sarcina mea de-acum încolo, *saba*?

— Sarcina ta e să studiezi *Tora*.

— Ce?

Zaharia încremeni brusc. Trebuie că înțelesese greșit.

— Dar... dar asta am făcut și înainte, în Babilon. Vreau să mă fac soldat, să învăț să lupt. Și să ajut la reclădirea Templului.

Întoarceți-vă la Mine

9

— Nu-i putem învinge pe vrăjmași decât ascultând de Cuvântul lui Dumnezeu. Când Iosua a ascultat, zidurile Ierihonului s-au prăbușit de la sine. Dar cum să ascultăm, dacă nu știm ce spune el? Asta-i datoria ta, Zaharia - să înveți ce ne spune Cuvântul lui Dumnezeu.

Lui Zaharia nu-i venea să creadă. Își va petrece zilele în noul ținut studiind *Tora*? Nu deprinzând meșteșugul sabiei, nu lucrând la construcție, ci învățând? Nu-și putu ascunde dezamăgirea în timp ce porniră din nou la drum. Până acum, întoarcerea la Ierusalim se dovedise cu totul altfel decât își închipuise.

Capitolul 12

Urletele o treziră brusc pe Iael. Se ridică în capul oaselor, cu degetele încleștate în jurul păturii și inima bătându-i nebunește. Să fugă? Să se ascundă? Năvăliseră samaritenii? Țipetele cumplite veneau chiar din cortul de alături - de la bunicul lui Zaki. *Ava* sări din pat să vadă ce se petrece și la fel făcură, se pare, toți ceilalți din jur. Iael auzi murmur de glasuri și pe Ido asigurându-i pe toți că era teafăr și trimițându-i înapoi la culcare.

— A avut un coșmar, zise *ava* când se întoarse câteva minute mai târziu. Culcă-te înapoi, Iael.

Se întinse și el la loc.

Lui Iael i se păru o veșnicie până i se potoliră bățile inimii. Mai simțea încă pe piele un soi de mâncărimi stranii de la spaima de moarte îndurată, de parcă întreg trupul i-ar fi fost năpădit de un roi de furnici. Când în tabără se lăsa din nou liniștea, îi auzi pe Ido și pe Dina vorbind în șoaptă:

— Tot drumul înapoi, trei luni încheiate de călătorie, n-am avut niciun coșmar, zise Ido. Mi-e atât de rușine. Nu... nu pot să pricep.

— N-are de ce să-ți fie rușine. Doar aici s-a petrecut coșmarul real. Sunt sigură că își dau seama și ceilalți de asta.

— Credeam că am scăpat definitiv de vise.

— Poate asta e ultimul, acum, că te-ai întors să dai piept cu întâmplările trecutului.

— Sau poate Dumnezeu mă pedepsește prin aceste coșmaruri pentru greșelile pe care continui să le fac.

— Încearcă să adormi la loc, Ido.

— Nu pot. Mai bine să mă scol.

Iael îl auzi foindu-se și ieșind din cort. Cum nu putea nici ea să adoarmă, rămase întinsă pe spate, cu privirea ațintită în sus spre acoperișul întunecat al cortului. Un capăt al husei din piele era prins de căruță, iar celălalt de stâlpi, cu partea din mijloc atârând în lături până la pământ. *Ava* dormea în apropierea căruței, dar Iael prefera să se culce la gura cortului. Se apropie tiptil de aceasta, încercând să nu facă prea mult zgomot și trăgând după ea pătura să-i țină de cald. Poate dacă dădea husa la o parte, va reuși să vadă stelele.

Pielea avea un puternic iz de animale, duhnind aproape la fel de rău ca asinul ce trăsesese la căruță. Fata reuși să dea la o parte o bucată a husei masive și zări un petic de cer îngust, împânzit de stele, și minunata lună plină ce lumina acoperișurile celorlalte corturi îngrămădite. Partia o învățase despre fazele lunii și că unii oameni o luau razna, devenind chiar „lunatici” în nopțile cu lună plină. Oare asta să i se fi întâmplat și bunicului lui Zaki? Din moment ce el nu credea în zeița lunii și refuza să i se închine, pesemne coșmarul nu fusese decât pedeapsa acesteia. Iael se întrebă când era ziua lui Ido. Dacă luna își avea ascendentul în zodia lui, i-ar fi putut pricinui și mai multe neplăceri. Sau poate visul era un avertisment. Partia zicea că zeii le vorbesc oamenilor prin vise.

Iael se mai depărtă câțiva centimetri de cort. Cât de frumoase erau stelele în noaptea aceea! Știa să descifreze o parte din enigmele și tainele lor, dar tânjea să le cunoască pe toate.

„Corpurile cerești și evenimentele astrale influențează profund întâmplările de pe pământ”, îi spusese Partia. Și toate aceste informații se găseau în tablele constelațiilor primite de la ea. Cu ajutorul imaginilor și al simbolurilor, aceste table înfățișau lunile

anului și zodiile lor predominante. Înainte ca *ava* să decidă să vină la Ierusalim, Partia o învățase să deslușească zodiile pe cerul nopții, închise o clipă ochii și gândul îi zbură la clinchetul cristalin al bijuteriilor Pârtiei și la parfumul ei puternic de tămâie.

„După ce înveți să citești table”, îi spusese ea, „ai să poți să-i avertizezi pe ceilalți de necazuri viitoare sau să le recomanzi perioadele cele mai prielnice pentru relații de dragoste sau reușite financiare”.

Iael privi spre *ava*. Acesta se întorsese într-o rână cu spatele la ea și, după sforăitul lui lin, își dădu seama că adormise. Se ridică în capul oaselor, ajungând cu capul aproape până la acoperișul cortului și întinse mâna după desaga în care își împachetase lucrurile când fugise să se mute cu Partia. Noroc că nu cotrobăise *ava* prin ea și că nu i-o luase când o târâse încoace. Iael o trase spre ea și scotoci în tăcere după table. Apoi bâjbâi să mai caute ceva – mica statueta de piatră a zeiței lunii primită de la Partia. Aceasta era destul de mică să-i încapă în palmă și Iael avu o senzație de confort strângând în mână piatra netedă și lucioasă.

„S-o ții strâns când ți-e teamă sau ești în primejdie”, o îndemnase Partia. „Și într-o zi, când vei da naștere copilului tău, ea te va ocroti”.

Studie figurina nudă la lumina palidă, vârand-o apoi la loc în desagă. Va trebui s-o țină ascunsă deocamdată.

Se apropie din nou de gura cortului cu tablele în mâini. Ridică husa și se iți afară, scoțându-și talismanul cu piatra lunii de sub rochie. Piatra albă și netedă era strălucitoare și luminoasă ca luna însăși. I-ar fi plăcut s-o poarte la vedere, dar se temea să n-o zărească Ido și Zaharia și s-o ia la întrebări. *Safta* Dina o văzuse odată în timp ce făcea baie, dar Iael mințise, spunând că era un colier primit în dar de la mama ei.

Pergamentul foșni când îl desfășură. Iael își aruncă

din nou privirea spre *ava*, dar acesta încă dormea. Poate nici nu i-ar fi păsat ce face ea; la urma urmei, și el o consultase pe Partia și alți prezicători babilonieni când mama zăcuse la pat. Dar, după întoarcerea la Ierusalim, poate nu mai credea în aceste lucruri și Iael nu voia să-și asume riscul.

Studie tablele desfășurate, sperând să le poată desluși la lumina lunii. Dar aceasta era prea difuză și literele prea mărunte chiar și după ce duse pergamentul la ochi, înclinându-l în bătaia razelor. Se aflau în luna lui Av, ceea ce însemna că pe cer trona constelația leului. Auzi mișcare în cortul de alături, dar înainte să apuce să ascundă la loc tablele, Zaki scoase capul de după acoperitoare.

Întoarceți-vă la Mine

9

— Iael?... Ce faci aici? șopti el.

— Nimic.

Sulurile foșniră ca frunzele moarte și le înfășură repede la loc. Zaki se târî de-a bușelea spre ea.

— Te ocupi cu vrăji?

— Nu... Mă uit la stele, atâta tot.

— Ce sunt sulurile astea?

Ea oftă, întrebându-se dacă să aibă încredere în el.

— Mă ajută să descopăr ce spun stelele.

El se apropie, coborându-și și mai mult glasul.

— Dacă ești prinsă făcând așa ceva aici, știi ce pedeapsă te așteaptă? Moartea! *Tora* zice că vrăjitoarele trebuie ucise cu pietre!

Inima ei bătu puțin mai repede. Să fie oare adevărat?

— Nu poți să spui la nimeni, Zaki. Mi-ai promis.

Vârî tablele înapoi în desagă și o împinse la loc înăuntru sub gura cortului.

— Să te descotorosești de sulurile astea înainte să te prindă cineva.

— Nu vreau. Sunt ale mele. Am nevoie de ele.

Cum ar fi putut să-i explice câtă nevoie avea de călăuzire în ținutul acela necunoscut? De la moartea mamei ei, viața i se păruse atât de nesigură, de parcă ar fi fost azvârlită încolo și încoace pe fundul unei căruțe de fugari, neavând nimic de care să se agațe. Dar stelele rămâneau aceleași, oriunde s-ar fi dus.

— Noapte bună, Zaki.

Se furișă înapoi în cort să se culce, dar fu prea tulburată să adoarmă. Când îl auzi pe Zaki culcându-se în cortul lui, ridică husa și-și mai scoase o dată capul să privească bolta cerească. O stea căzătoare brăzdă cerul și fata își puse o dorință - își dori un nou prieten, acum că Zaki devenise atât de autoritar.

Cea mai importantă stea, în jurul căreia erau grupate toate celelalte, strălucea puternic deasupra ei. Partia o învățase s-o găsească după constelația ce semăna cu o tigvă uriașă. O altă stea importantă era luceafărul de dimineață, dar acesta încă nu răsărise la orizont - sau poate munții aliniați de-a lungul văii îl ascundeau vederii. Alte stele se iviră chiar sub ochii ei, ca niște copii sfioși de sub poalele mamei. În curând, întreg cerul se făcu alb de stele. Cât erau de frumoase, ascunzând taine pe care Iael tânjea să le cunoască.

Când ochii îi obosiră în sfârșit, se rostogoli înapoi în cort, ascunzându-și talismanul cu piatra lunii înapoi sub haină. Trebuia să facă cumva să rămână singură câteva minute pe zi pentru a studia tablele fără să fie văzută. Așa i-ar fi fost mult mai ușor să găsească noaptea constelațiile. Într-o zi avea să cunoască toate tainele stelelor.

Înfășurată în pătură, Iael se cufundă în sfârșit în somn.

Capitolul 13

Ido nu mai închise ochii toată noaptea, cu mintea gonindu-i ca o suveică de țesător între fantomele trecutului

ce bântuiau ruinele Ierusalimului și înflăcărarea pentru un viitor la care nici nu visase. Coșmarul îl lăsase profund zdruncinat. De ce reîncepuseră visele acum, după atâtea luni în care n-avusese niciunul?

Mâinile îi mai tremurau încă la micul dejun și mai că răsturnă strachina cu grăunțe prăjite când o luă din mâinile Dinei.

— Sigur ești mai bine? îl întrebă femeia, sărind s-o îndrepte. Ți-e chipul alb ca barba. Și ai niște cearcăne vineții de toată frumusețea.

— Mulțumesc pentru minunata descriere. De-acu nu-mi mai trebuie oglindă.

— Ido, nu se face gaură în cer dacă rămâi o zi acasă să te odihnești. N-ai dormit aproape deloc de două nopți și...

— Nu-i nevoie să-mi amintești de coșmaruri - nici mie, nici altcuiva.

Nu era destul că trezise jumătate din tabără cu țipetele lui din noaptea trecută? La ce bun să le mai amintească tuturor de la masă de slăbiciunea lui?

Dina îi întinse coșul cu smochine, studiindu-l îndeaproape.

— Promiți să nu te omori azi cu lucrul, pe soarele ăsta dogoritor? El nu răspunse. Cum să promită, când Cel Preasfânt îi încredințase o sarcină de făcut?

— Pot să vin și azi cu tine? întrebă Zaharia.

— Îmi pare rău, Zaki, dar le-am promis preoților să-i ajut să înscrie tezaurul Templului și îmi va lua toată ziua. Mai bine stai aici și ajut-o pe *safta*.

Mai luă câteva îmbucături, conștient de privirile indiscrete ale celorlalți, apoi se hotărî să plece.

Ido ura felul în care îi tremurau picioarele în timp ce urca poteca spre oraș. Din fericire, avea să stea jos toată ziua ca să înregistreze tezaurul, asigurându-se că fiecare articol de aur și argint de pe lunga listă ajunsese cu bine

din Babilon.

— Prințul Șeșbațar a convocat mai întâi o adunare, îi spuseră ceilalți când ajunse la vistierie. Are să ne dea o veste.

Nu bine se adunară cu toții, că prințul trecu neîntârziat la subiect:

— După îndelungi cugetări și în lumina recentelor evenimente, am hotărât că e mai bine să ne apucăm imediat de ridicat locuințe pentru noi și familiile noastre. Munca la altar va trebui să mai aștepte o vreme.

— Stai puțin! îl întrerupse Ido. Să ne ridicăm locuințe? Dar n-ar trebui ca zidirea Templului să fie pe primul plan? Nu de asta ne-a adus aici Cel Preasfânt?

— Ba da, și încă e pe primul plan, Ido. Dar mânia și dușmănia pe care ni le-au arătat mai deunăzi gloatele samaritene sunt o pricină serioasă de îngrijorare. Ei văd în noi niște cotropitori și deja s-au iscat niște atacuri. Câteva vite au dispărut din caravană în timpul nopții și ne temem să nu se înmulțească atacurile. Suntem prea vulnerabili în corturi. Trebuie să ne construim case și cred că locul cel mai ferit e aici, pe creastă, în vechea Cetate a lui David.

Nu bine isprăvi Șeșbațar de vorbit, că Ido îl întrerupse din nou:

— Atotputernicul nu ne-a dat drumul din robie ca să trăim tihniți în case de piatră. Am trăit destul de tihnit și în siguranță în Babilon.

— Da, dar cred că e mai bine să ne consolidăm poziția în Ierusalim ridicându-ne aici așezări permanente și...

— Ne putem consolida poziția - și pe cea a Atotputernicului - reclădind Templul Lui.

Întoarceți-vă la Mine

9

— Și o vom face, Ido. Nu-i decât o întârziere temporară. De îndată ce ne mutăm din vale, ne putem

întoarce la proiectele noastre de pe muntele Templului.

Şeşbaţar începea să-şi piardă răbdarea, dar lui Ido nu-i păsa. Trebuia să-l convingă, pe el şi pe ceilalţi, că hotărârea lor era greşită.

— Ascultaţi, zise el, dacă vrăjmaşii reprezintă într-adevăr un pericol atât de mare, e un motiv în plus să reîncepem cât mai repede jertfele zilnice. Fără ele, ce drept avem să cerem ocrotirea Atotputernicului?

Şeşbaţar îşi mângâie barba colilie, cu chipul tem.

— Îmi pare rău, Ido, dar n-am convocat această adunare ca să dezbatem chestiunea. Am vrut doar să vă dau de veste că munca la Templu se suspendă până ne vom muta cu toţii din valea Chedronului în locuinţe permanente. Nu vă cer decât să aveţi puţină răbdare.

— Să sperăm că şi Atotputernicul va avea răbdare.

Ido se simţea neputincios. Şeşbaţar era prinţ de viţă împărătească şi dregătorul oficial al noului ţinut al Iudeei. Hotărârea lui era irevocabilă.

După încheierea reuniunii, Ido se apucă să înregistreze tezaurul Templului, articol cu articol, activitate ce îi luă toată dimineaţa şi o bună parte a după-amiezii. În timp ce înfăşură sulurile terminate, fu luat deoparte de marele-preot.

— Mai poţi rămâne să lucrezi puţin? Capii câtorva familii mai înstărite au adus daruri de bunăvoie pentru reclădirea locaşului lui Dumnezeu, zise el. Ne-ar prinde bine puţin ajutor să înregistrăm aceste donaţii.

Suma totală era uluitoare. Ido socoti şaizeci şi unu de mii de drahme de aur şi cinci mii de mine de argint – echivalentul a câtorva sute de ani de simbrie. Sponsorii mai contribuiseră şi cu o sută de straie preoteşti de in Ido lăsa o clipă la o parte sulurile ca să admire minunatele veşminte şi să atingă cu mâna materialul preţios. Se aflau acolo mitre fine de in acoperămintе de cap şi izmene tot de in ţesute cu cea mai mare grijă. Brâuri din fire albastre,

purpurii și cărămizii, cu broderii alese. Ca rob în Babilon, nu purtase niciodată straie atât de alese, dar într-o zi avea să le îmbrace pe acestea.

— Comorile înscrise azi trebuie folosite în slujba lui Dumnezeu, nu încuiate într-o magazie, îi zise el lui Iosua. Iar aceste veșminte trebuie purtate.

— Și vor fi, Ido. Cu timpul. Acum vino cu mine, te rog, să-ți mai arăt ceva.

Marele-preot aprinse o candelă mică și-l conduse pe Ido în vistieria fără ferestre. Puse jos candela și ridică un obiect subțire de vreo patru picioare înfășurat într-o bucată de pânză. Dând la o parte cu grijă învelitoarea, scoase la iveală un tub lung și subțire din foite de argint, cu o deschizătură în formă de pâlnie la unul din capete. I-l întinse lui Ido.

— Potrivit arhivelor Templului, bărbații din familia ta au sunat odată din aceste trâmbițe de argint.

— Da, îmi aduc aminte...

Ido mângâie metalul rece și neted, trecându-și degetele peste pavilionul în formă de pâlnie al instrumentului. Se revăzu stând în curtea Templului în copilărie și ascultând chemarea pătrunzătoare a trâmbiței de pe pinacлу. Trâmbițașul era tatăl său.

— Aceste trâmbițe vor vesti praznicele și lunile noi și vor forma o parte integrantă a ritualului de închinare. *Tora* spune că sunetul trâmbițelor II va face pe Dumnezeu să-și aducă aminte de noi. Am vrea ca tu și fiii tăi să continuați tradiția părinților voștri.

Ido îi întinse înapoi instrumentul.

— Îmi... îmi pare rău... dar nu știu să cânt la ea. Eram prea mic când... când a venit sfârșitul.

— Înțeleg, zise Iosua, înfășurând la loc trâmbița în bucata de pânză. Am întrebat pe unii și pe alții și, din păcate, niciun preot nu-și mai aduce aminte cum să cânte la ea. Aș vrea totuși să iei cu tine un șofar și să exersezi.

Cineva tot va trebui să învețe din nou.

Luă un corn de berbec de lângă trâmbițe și i-l întinse.

— Poate vei reuși s-o faci până la Sărbătoarea Trâmbițelor de peste câteva luni.

La sfârșitul zilei de lucru, Ido coborî cu cornul de berbec în tabăra din vale. Deși acesta nu cântărea prea mult, îl simțea greoi în mâinile lui, apăsător de povara responsabilității.

— E un șofar? întrebă Zaharia, alergându-i în întâmpinare. Ce faci cu el, *saba*?

— Da, e un șofar. M-a rugat marele-preot să învăț să cânt la el, ca să pot sufla din trâmbițele de argint ca străbunii noștri odinioară. Și tu ai să sufli din trâmbițe într-o bună zi.

— Pot să-l iau în mâini?

Ido îi întinse cornul și privi cum Zaharia îl întoarse pe toate părțile, studiindu-l îndelung, înainte să-și ridice din nou privirea spre el.

— Nu mi-ai spus că străbunii noștri au cântat la șofar.

— Mi-a ieșit complet din minte până azi. Mai știi de unde vine tradiția cornului de berbec?

— Păi... de atunci când Avraam l-a oferit ca jertfă pe Isaac pe muntele Moria?

— Foarte bine. Dar ai grijă ca răspunsul tău să nu mai sune a întrebare data viitoare. Acum zi, de ce ne aduce aminte sunetul șofarului?

Zaharia stătu o clipă pe gânduri.

— De mântuirea lui Dumnezeu?

Ido se încruntă și Zaki își schimbă repede răspunsul din interogație în afirmație.

— Ne amintește de mântuirea noastră.

— Foarte bine. Prin credință, Avraam l-a asigurat pe fiul său că Dumnezeu însuși se va îngriji de mielul de jertfă. Și berbecul care a luat locul lui Isaac și l-a salvat a fost prins în coame – de un.com ca acesta.

— Nu vrei să cânti puțin din el, *saba*? întrebă flăcăul.

— Nu mai știu cum.

Duse la buze capătul îngust și suflă, dar nu ieși decât un sunet ca șuieratul vântului.

— Va trebui să învăț, zise Ido.

Dar cine să-l învețe? în noaptea aceea un nou coșmar îl scoase pe Ido din patul său. Sleit după două nopți nedormite, se cufundase într-un somn adânc, doar ca să fie smuls din el îngrozit. Urletele lui îi treziră din nou pe vecini, care dădură buzna alergând.

— Sunt bine, sunt bine, îi asigură el pe toți. Iertați-mă că v-am deranjat din nou.

Își îmbracă mantaua și ieși din cortul improvizat, așezându-se pe uriașul fragment de piatră ce le servea drept masă. Privi peste vale spre Muntele Măslinilor, temându-se să-și închidă ochii la loc. Avea să fie scos din rândul preoților dacă aceste coșmaruri erau socotite o meteahnă a minții.

În clipa următoare, Dina veni să se așeze lângă el.

— Îmi pare rău că te-am trezit, îi zise el. Te rog, culcă-te la loc.

Dar ea îl înghionti mai încolo să-și facă loc.

— Poate dacă ai împărtăși cuiva visele tale, ai reuși să le lași în urmă și să regăsești amintirile frumoase pe care le-ai trăit aici.

— Nu pot să le împărtășesc.

— Ido, suntem căsătoriți de aproape patruzeci de ani și nu te-am rugat niciodată să-mi povestești despre aceste coșmaruri sau amintiri cumplite. Dar o fac acum, pentru binele tău.

Când el nu răspunse, Dina îi puse o mână pe obraz, îndemnându-l să se întoarcă spre ea.

— Dacă îmi spui despre ce sunt coșmarurile, poate vor înceta.

El ezită. Ce-ar fi fost să-i spună adevărul? L-ar fi

disprețuit?

Era un risc pe care trebuia să și-l asume. Visele trebuiau să înceteze. Iar el avea nevoie de somn. Trebuia să poarte tunică de în și brâul brodat și să slujească ca preot. Privi peste umăr la șofarul ce zăcea la buza cortului, acolo unde îl așezase cu o seară înainte. Era datoria familiei lui să cânte la el.

— Care e primul lucru pe care ți-l amintești? îi dădu ghes Dina.

— Primele amintiri le am din Anatot, satul din munți unde locuiau părinții mei. Îmi amintesc câtă verdeță era acolo și cum foșnea vântul prin copaci. Ascultam trilurile păsărilor în fiecare dimineață.

Nu ținea minte să fi auzit triluri de păsări în Babilon.

— Și satul ăsta e departe de aici?

— Nu, doar la câțiva kilometri. Ne lua cam o oră să venim pe jos la Ierusalim. Tata mă ducea în cârcă, până m-am făcut prea mare să fiu cărat. Pe urmă l-a dus în cârcă pe fratele meu.

— Nu mi-ai spus niciodată că ai avut un frate. Cum îl chema?

Ido nu spusese la nimeni. Nu voia să se gândească la fratele său și nici să-și amintească ultimele clipe petrecute cu el.

— Îl chema Iacov, zise el după o lungă ezitare. Era cu doi ani mai mic ca mine. Tata spunea că era datoria mea să mă ocup de el, să-l ajut să crească mare...

Se aplecă în față ținându-se de burtă, încolțit de chinul regretelor.

Dina îi puse o mână pe spate, scărpînându-l blând.

— Ce altceva îți mai amintești?

El așteptă să se potolească durerea surdă și se îndreptă din nou.

— Am plecat din Anatot și ne-am mutat în oraș la prima invazie a soldaților babilonieni în ținut. Așa făcea

toată lumea. Nimeni nu se încumeta să rămână în afara zidurilor cetății. Odată adăpostiți la Ierusalim, am rămas acolo doi ani și jumătate, timp în care orașul s-a aflat neconținut sub asediu. Spre sfârșit nu mai aveam nici ce mânca. Țin minte ce slab se făcuse fratele meu, numai piele și os. Mă gândesc că la fel eram și eu, deși nu mi-a trecut prin minte la vremea respectivă... Mama slăbise mult și ea, mai puțin pântecul. A născut din nou în ultimul an de asediu, dar pruncul a murit la naștere. Cum să trăiască, când mama ne dădea mie și fratelui meu toată mâncarea? Eu sunt de vină...

— Nu, Ido. Și tu ai face la fel pentru copiii noștri, știi bine. Ca orice părinte, de altfel.

El ridică ușor din umeri, conștient că avea dreptate.

— Povestește-mi despre tatăl tău, continuă ea.

— Îl auzeam adesea noaptea plângând, când credea că dormim. Tatăl lui fusese și el capturat la al doilea exil împreună cu un grup de preoți, printre care și *rabi* Ezechiel. Tata plângea mereu și zicea: „Am greșit... am greșit... și acum familia mea va plăti pentru asta”. Nu pricepeam cu ce a greșit. Nici acum nu știu sigur.

Când se opri, Dina îl strânse de mână.

— Și pe urmă?...

Ido își ridică privirea spre cer, care era doar cu o nuanță mai deschis la culoare ca negrul de deasupra munților din fața lor. Stelele păleau una câte una și zorile stăteau gata să se ivească.

— Pe urmă a venit sfârșitul, zise el. Ostașii babilonieni au trecut zidurile cetății și au împânzit străzile. Tata ne-a pus să stăm ascunși în casă, în timp ce el și ceilalți preoți s-au dus să apere Templul. Am încercat să ne ascundem – mama, Iacov și cu mine – alături de alți câțiva zeci de oameni îngrămădiți în casă. Fusese pe vremuri o locuință frumoasă, cu podele de piatră cernită și pereți tencuiți, mult mai arătoasă ca vechea noastră colibă din

Anatot. Dar locuiam mai multe familii laolaltă – femei, copii și bătrâni. Habar n-aveam cine sunt ceilalți. După ce au trecut zidurile babilonienii, nu ne-a mai rămas decât să ne ghemuim acolo împreună, sperând să nu dea peste noi.

Ido constată că stătea din nou cu umerii gârboviți, gata parcă să se ascundă, să se facă mic spre a nu fi zărit. Își coborî glasul la nivelul unei șoapte.

— A trecut multă vreme, zise el într-un târziu. Eu și Iacov ne cuibăream lângă mama, care ne strângea în brațe. Îmi astupam urechile cu mâinile să nu mai aud gălăgia de afară, din stradă – răcnete, țipete, văicăreli. Apoi un fum negru și gros a început să se prelingă prin ușile și ferestrele zăvorâte până în odăița unde stăteam pitiți. Am încercat din răspuț să stăm în liniște, dar fumul din ce în ce mai gros ne făcea să tușim, înecându-ne. Apoi o parte din acoperiș s-a prăbușit în flăcări chiar sub ochii noștri. Casa ardea și trebuia cumva să ieșim din ea! Trebuia să fugim!

Ido se opri. Nu voia să-și mai amintească, dar Dina îl strânse și mai tare de mână, încurajându-l să continue.

— Am luat-o la goană pe labirintul de cărări, împrăștiindu-ne care încotro să ne salvăm de flăcări. Atât eu, cât și Iacov, ne țineam strâns de câte o mână a mamei. Citeam groaza în ochii ei. Orbecăind prin fum, ne ducea la treptele spre Templul în care se afla tata. Ochii mă usturau și-mi lăcrimau de fum. Aerul era încins ca *hamsinul* din pustie. Dar n-am mai apucat să ajungem la Templu. Un pâlț de soldați au răsărit din negură, venind drept spre noi. Mama a dat să se întoarcă și să fugă în cealaltă direcție, dar și în spatele nostru erau soldați. Mama ne-a îmbrâncit la pământ, sub un obiect aflat la marginea drumului – o căruță sau o masă, nu mai știu. Dar ea n-a mai apucat să se ascundă.

Soldații au năvălit asupra ei. Unul a trântit-o la pământ și s-a cățarat peste ea...

Ido nici nu mai încerca să-și stăpânească lacrimile. Era imposibil. Dina își rezemă capul de umărul lui.

— După ce și-a isprăvit treaba, a scos cuțitul și a ucis-o. I-a tăiat gâtul cu sânge rece, cu îndemânarea cu care jertfea tata oile.

Se opri și-și acoperi fața cu mâinile, incapabil să continue. O clipă mai târziu o simți pe Dina dezlipindu-se de el. Îi desprinsе mâinile de pe față și îl întrebă:

— Și pe urmă ce-a fost, Ido?

El clătină din cap, refuzând să continue.

— Te rog, stăruiește ea blând. Spune-mi.

Ido trase aer în piept. Apoi îi dădu drumul.

— Iacov și cu mine ne agățam unul de altul, dar fratele meu s-a desprins brusc și s-a târât afară din ascunzătoare înainte să apuc să-l opresc. S-a dus la mama, strigând-o... Și soldatul l-a ucis și pe el. L-a ridicat pe sus de un picior și... și l-a zdrobit cu capul de pietre.

Închise ochii să alunge imaginea, dar nu reuși. Avea să rămână acolo pentru totdeauna.

— Și în tot acest timp, rosti el când își recăpătă graiul, în tot acest timp cât i-am privit ucigându-mi familia, eu am stat ascuns. Am fost un laș, Dina, așa că m-am ascuns.

— Nu-i adevărat. Ai fost doar un copil.

El clătină din cap.

— În toate coșmarurile stau pitit din nou sub căruța aceea, îmi spun mereu că de data asta trebuie să ies la lumină, să-i sar în ajutor mamei, s-o salvez înainte s-o omoare soldatul. Îmi făgăduiesc să-l țin strâns pe Iacov și să nu-i mai dau drumul. Dar nici în vis nu pot să mă clintesc. Nu pot s-o ajut pe mama și nici să-mi împiedic fratele să se târască afară la ea. Noapte de noapte, sunt prea laș să mă urnesc din loc.

— Erai doar un copil, zise Dina din nou. Cum ai fi putut să-i aperi de niște soldați înarmați cu săbii? Nimeni

n-ar putea să te judece pentru ce ai făcut.

— Nu-i nevoie. Mă judec singur.

Își trecu dosul mâinii peste față, ștergându-se la ochi.

— Acum știi de ce n-am vrut să vorbesc niciodată despre ce s-a întâmplat. N-am vrut să aflu adevărul. Mi-a fost rușine să-ți mărturisesc cât am fost de laș. Și din cauza lașității mele am supraviețuit, în timp ce alții au murit.

Își ridică privirea spre Dina, al cărei chip se zărea acum clar în lumina zorilor. Se aștepta să citească dezgust în ochii ei. Să-l disprețuiască de-acum încolo, și pe bună dreptate. Citi în schimb milă. Și dragoste.

— Da, ai supraviețuit, Ido, zise ea, mângâindu-i chipul. Iar acum va supraviețui și poporul și națiunea noastră. Avem trei copii frumoși, care astăzi n-ar fi pe lume dacă ai fi murit. Și șapte nepoți - poate chiar opt, dacă a născut Debora. Gândește-te la toate generațiile care vor trăi după tine pentru că ai avut înțelepciunea să rămâi ascuns.

— A fost lașitate.

Ea clătină din cap.

— Și care e rolul Atotputernicului în toată povestea asta? Dacă te-a crezut un laș, de ce a îngăduit să supraviețuiești?

— Ca să mă pedepsească cu exilul. Și încă mă mai pedepsește trimițându-mi aceste coșmaruri, silindu-mă să-mi re trăiesc rușinea.

— Coșmarurile vin din imaginația ta, nu de la Cel Preasfânt. Mii și mii de oameni au fost uciși sau surghiuniți de babilonieni. Și, din câte văd eu, aceeași soartă i-a păscut și pe cei ce au crezut în Dumnezeu, și pe cei ce nu au crezut, pe buni și răi, pe eroi și lași deopotrivă. Chiar și dreptul Daniel a fost trimis în robie, nu? Și el n-a fost laș, nu-i așa?

— Așa e, murmură el.

— Chiar tu ai spus-o, Ido - pedeapsa noastră s-a sfârșit și Dumnezeu ne va restaura din nou. Dacă ar fi vrut să nimicească poporul nostru, ar fi avut destule prilejuri să o facă. Crezi că El ne arată acum îndurare?

— Trebuie că da, căci ne aflăm din nou la Ierusalim. Acolo unde zarea se lumina tot mai mult, colorând în nuanțe roșiatice cerul zorilor și transformând în aur pietrele răzlețe de construcție.

— Dacă într-adevăr îți arată îndurare, nimic altceva nu mai contează. Trebuie să lași în urmă trecutul.

Avea dreptate. Poporul lui Dumnezeu nu numai că se întorcea acasă, dar și reclădea Templul. În curând, după ce vor ridica altarul și vor înjunghia primele jertfe, Ido va putea să-l ceară iertare Domnului pentru toate păcatele lui.

Dina îl luă din nou de mână.

— Și pe urmă, Ido? Ce-a mai fost după aceea?

— După aceea?

— După ce te-ai târât din ascunzătoare.

— Nu știu... Țin... țin minte că am rămas ascuns acolo multă vreme... până mi s-a făcut foame. Soldații au plecat până la urmă și n-am mai putut să stau pe loc, privindu-mi mama și fratele, așa că m-am târât afară să caut de mâncare. Am cutreierat drumurile înnegrite de fum, sânge și funingine. Era zi? Era noapte? N-aș fi putut spune. A trebuit să calc peste șiruri de cadavre căci nu mai era loc printre ele. Am încercat să dau de Templu și să-l caut pe tata, dar niciunul dintre drumuri nu-mi părea familiar. În cele din urmă, am ajuns în piața publică de unde începea muntele Templului, unde se aflau treptele și băile goale pentru ritual. Am dat peste o mână de supraviețuitori îngrămădiți laolaltă, păziți de soldați. Dar când am văzut că aveau mâncare, nu mi-a mai părut de soldați. Mi-era atât de foame, că m-am năpustit spre supraviețuitori și am smuls o bucată de pâine din mâna

unei femei. Nu m-a oprit. Părea înnebunită de groază și durere și m-a lăsat să-i iau pâinea. Îmi spunea întruna Ghedeon, convinsă că sunt băiatul ei. Își dorea atât de mult să creadă asta, că am lăsat-o. N-am aflat niciodată cum o chema. A avut grijă de mine tot drumul până în Babilon, dar a înnebunit de durere la scurtă vreme după aceea. Îndurase atâta hulă, că nu mai știa nici de ea, darămite de mine. Evreii aduși la Babilon în primul și al doilea exil aveau deja locuințe în oraș. Ei au avut grijă de femei și de orfani după sosirea noastră, asigurându-ne hrană și un acoperiș deasupra capului. Restul îl știi, Dina.

— Da, restul îl știu.

Venise dimineața și era timpul să se apuce de lucru. Ido auzi târșăit de picioare și murmure în corturile din apropiere, femei măcinând grâu între pietre ca să facă făină și trosnetul vreascurilor la ațâțarea focului. O cuprinse cu brațul după umeri pe Dina, trăgând-o spre el. Orfan singuratic, Ido nu-și închipuise niciodată că va putea să iubească. Sau să fie iubit la rândul lui.

— Toată viața i-am urât pe babilonieni, zise el. Am detestat să mă aflu printre ei, să-i privesc față în față. Am văzut în fiecare trăsăturile bărbatului care mi-a măcelărit familia.

— Înțeleg, zise ea. Acum, că mi-ai spus ce-a fost mai rău, spune-mi ce-ți amintești de dinainte de invazia babiloniană.

— Pe când trăiam în Anatot?

— Da. Povestește-mi ce-ți amintești din zilele bune.

El își luă din nou capul în mâini. Îl durea cumplit, ca în lunile nesfârșite din Ierusalim cât suferise de foame și de sete.

O auzi cântând pe Suzana, verișoara Dinei, în timp ce pregătea micul dejun într-un cort din apropiere, și-și aduse aminte că și mama lui cânta.

— Mama iubea Sabatele. Spunea mereu că sunt zilele

ei preferate.

— De ce?

— Pentru că nu trebuia să gătească, să deretice sau să spele toată ziua. Putea să se odihnească, să se joace cu noi și să cânte.

— Și tatăl tău?

Ido își vârî mâna prin gura cortului și scoase cornul de berbec primit de la preot să exerseze. Își trecu degetele peste suprafața lungă, netedă și curbată a șofarului și o altă amintire îngropată tâșni la suprafață. Tata îl învățase să scoată un soi de zumzăit cu buzele, făcându-le să vibreze prin atingere. Ido reproducuse sunetul, stângaci la început, apoi tot mai ușor pe măsură ce buzele i se relaxau. Dina îl privi în tăcere.

— Așa cânta tata la șofar. Spunea că buzele fac toată treaba. Cornul nu face decât să întetească zumzăitul, ca să se audă până departe.

— Arată-mi, Ido.

— Am să trezesc întreaga caravană.

— Fă-o încet atunci.

El zumzăi din nou din buze, apoi luă șofarul și-și duse la gură capătul îngust. Instrumentul scoase un *ta-ta* scurt.

— *Ava* spunea că făcea strigările cu limba. Scotea un fel de „tu tu tu” cu limba pe muștiuc. Îmi amintesc acum!

Întoarceți-vă la Mine

9

Ido îl duse iar la buze și scoase un nou *ta-ta* lin, încercând să nu sufle prea tare ca să nu-și trezească vecinii - sau să-i scoată din minți pe cei ce erau treji deja. Își puse cornul în poală. Era un început.

Dina se rezemă de el și Ido o cuprinse strâns în brațe. Dincolo de vale, soarele răsărise în toată splendoarea lui de după munți, strălucind atât de tare, că trebui să-și abată privirea.

— Ce m-aș face fără tine, Dina? murmură el. Când

Dumnezeu a creat paradisul din Eden, a văzut că toate sunt bune, mai puțin un singur lucru - că nu e bine ca omul să fie singur. Așa că a creat-o pe Eva ca ajutor lui Adam. Iar mie mi te-a dat pe tine când nu aveam pe nimeni. Știi ce înseamnă de fapt cuvântul „*ajutor*”?

Ea se dădu înapoi să-l privească în ochi și clătină din cap.

— Înseamnă mult mai mult decât că-mi coci pâine și că-ți împărți așternutul cu mine. Moise a folosit același cuvânt pentru a descrie ce face Dumnezeu pentru noi. „Scutul care îți dă ajutor și sabia care te face slăvit”. Ești mai puternică decât mine, Dina. Ai fost întotdeauna. Voi avea nevoie de tine în zilele ce urmează, să mă ajuți să înfrunt toate bătăliile ce-mi stau înaintea. Sunt atât de binecuvântat că te am alături.

Capitolul 14

Iael deschise ochii și fu întâmpinată de razele soarelui ce se prelingeau prin crăpătura cortului. Simți miros de fum de la focul de tabără și aromă de lipii proaspete și auzi afară murmur de glasuri scăzute. Rogojina de dormit a tatălui ei era goală. Se ridică în capul oaselor sub acoperișul încovoiat, frecându-se la ochi să-și alunge somnul, și dădu la o parte marginea cortului să arunce o privire. *Safta* Dina întinsese pe jos rogojina pentru micul dejun, iar Zaki, bunicul lui și tatăl ei își luau masa împrejurul acesteia.

Era a doua noapte când o trezeau coșmarurile lui Ido și Iael își vârâse din nou capul pe ușa cortului, studiind o vreme cerul nopții. Zăcuse trează atâta vreme, încât acum dormise până târziu. Își îmbracă repede rochia, își legă cingătoarea la brâu și-și târșai picioarele afară, așezându-se pe rogojină lângă *ava*. Nu bine se așează, că Ido și Zaki se ridicară în picioare.

— Ești gata, Matania? întrebă Ido.

— Duceți-vă fără mine, zise *ava*, făcându-i semn să

plece. Eu am alte planuri.

— Ce planuri pot fi mai importante ca rugăciunea de dimineață? *Ava* își abătu o clipă privirea, apoi și-o ridică spre Ido.

— Vreau să dau o fugă până în satul vecin în dimineața asta. Iael se trezi brusc de-a binelea.

— Pot să vin și eu cu tine, *ava*! El n-o băgă în seamă.

— Și ce treabă ai tu, mă rog, într-un sat samaritean?

Ava se fâstâci, trecându-și degetele prin barbă, și Iael văzu că era stânjenit de întrebarea lui Ido.

— Păi... Am ieșit ieri la plimbare cât erai plecat și am dat peste un ogor frumușel pe care mi-ar plăcea să-l cultiv. M-am gândit să vorbesc cu bătrânii satului, să văd dacă n-aș putea să-l iau în arendă sau să-l cumpăr de la ei.

— Stai puțin! Vrei să *cumperi* pământ? Dar nu-i nevoie să-l cumpărăm, Matania. Domnul ni l-a dat pe tot în stăpânire.

— Știi, zise el, ridicându-se în picioare. Dar vreau să le ofer acești bani ca gest de bunăvoință. Sătenii nu sunt prea încântați că le-am „invadat” teritoriul, cum zic ei, așa că...

— E o idee cumplită, Matania. Vei sluji drept pildă negativă pentru noi ceilalți. Localnicii se vor aștepta să plătim cu toții pentru pământ de-aici înainte.

— Uite cum stă treaba, pe pământul de care vorbesc se află o mică dumbravă de măslini și niște smochini. Terenul e lăsat în paragină și năpădit de buruieni, dar destul de aproape ca să-l pot cultiva fără să trebuiască să mă mut din Ierusalim. E aproape și de satul vecin, așa că m-am gândit să-mi fac niște prieteni pe-acolo.

— Hai mai întâi cu noi la rugăciune. S-ar cădea, cred, să stai de vorbă mai întâi cu capii noștri.

— Nu mai am ce vorbi, replică *ava*. Hotărârea mea e luată.

Iael îl trase de haină să-i atragă atenția.

— *Ava*, te rog, pot să...?

El ridică mâna, avertizând-o să aibă răbdare și să nu-l întrerupă.

— Îmi doresc mult ogorul ăsta și mă duc să le fac o ofertă bătrânilor.

Ido răbufni.

— Ascultă, lăsând la o parte cumpăratul sau necumpăratul, avem nevoie de zidari iscusiți ca tine să ne ajute la construirea Templului. Bărbați pricepuți la cultivatul pământului se găsesc cu duiumul.

— Înțeleg. Dar nu m-am făcut zidar de voie, ci de nevoie. Părinții noștri au fost duși la Babilon ca robi și puși la muncă. N-am avut niciunul de ales.

— Credeam că-ți place să lucrezi ca zidar. Aveai un negoț înfloritor în Babilon.

— Era un loc de muncă, atât. În Babilon n-aveam voie să posedăm pământ, iar eu vreau să lucrez pământul. M-am legat să locuiesc aproape de Ierusalim și să-mi îndeplinesc îndatoririle de levit și am să-mi țin făgăduința. Dar, între aceste îndatoriri, mi-ar plăcea să cultiv grâu și să cresc struguri și măslini.

Cei doi se priviră îndelung. Iael profită de răstimpul de tăcere ca să-l tragă din nou de mânecă pe *ava*.

— Pot să vin și eu cu tine azi? Te rog, *ava*.

El o privi surprins, de parcă ar fi uitat cu totul de existența ei.

— N-ai treburi de făcut aici, cu *safta* Dina?

Iael își înăbuși un geamăt la această perspectivă. Cum să-l facă să înțeleagă că era ca o oaie închisă într-un ȋarc prea îngust? Tânjea să exploreze lumea cum o făcuse în Babilon, să întâlnească oameni interesanți ca Partia și să învețe lucruri fascinante, nu să gătească toată ziulica. Se ridică și se duse la *safta* Dina, cuprinzând-o după mijloc într-o rară îmbrățișare, în speranța de a o câștiga de partea ei.

— Nu te superi dacă merg cu *ava*, nu-i așa, *safta*? Te rog!

Ea îi îndepărtă o șuviță de păr din ochi.

— Ești sigur că e înțelept să mergeți în zona samaritenilor, Matania?

— Mie nu mi-e frică, zise Iael.

— Păgânii își aleg adesea soții de vârsta Iaelei, adăugă *safta*. Și e o fată tare frumoșică.

Ava păru să cadă pe gânduri.

— Păi...

Fata se încordă, gata să se milogească în continuare.

— Poți să vii, zise el în cele din urmă. Poate le voi părea mai puțin amenințător samaritenilor dacă o am și pe fiica mea cu mine.

Iael se desprinsese din brațele *saftei* și se grăbi să-și aducă pieptenele de lemn. Așteptă supusă ca Dina să-i descâlcească firele încâlcite și să-i împletească părul des într-o cosiță lungă la spate. Era un preț mic de plătit pentru o gură de libertate. Câteva minute mai târziu, sârea într-un picior alături de tatăl ei pe malul pâ râului Chedron, încântată să iasă din tabără, cu cosița săltându-i pe spate. O luară pe o altă potecă decât cea pe care mergeau femeile după apă, îndreptându-se spre un mănunchi de case joase aflate de cealaltă parte a văii. Soarele dogorea din ce în ce mai tare în urcușul lui pe cer, dar Iaelei nu-i păsa. Îi venea să danseze sub razele lui.

Când ajunse la marginea localității, zări un mic altar de felul celor văzute în cartierele babiloniene cum era cel al Pârției.

— Uite, *aval* Cineva a adus o jertfă zeilor. Lumea pe- aici se închină lui Marduk și Iștar?

— Nu mai pune întrebări, Iael. Urmează-mă și taci din gură.

O apucă de mână.

La marginea satului fără ziduri, un pâlc de bărbați

stăteau pe o rogojină, păzind parcă intrarea. Iael nu fu atentă la conversația ce urmă când *ava* se opri să stea de vorbă cu ei, aruncându-și în schimb privirea spre drumul principal al localității. Casele de piatră erau răsfirate în cerc la întâmplare, încadrând un spațiu deschis unde se jucau niște copii zdrențăroși și găinile ciuguleau prin noroi. O altă ceată de copii gălăgioși fugeau dând din mâini după o capră, încercând să o mâne înapoi în țarc. Satul părea mai murdar decât comunitatea lor evreiască din Babilon. Ulițele erau pline de gunoaie și duhoarea de bălegar o făcu să-i vină să-și astupe nasul. Când glasurile bărbaților se întetiră, se întoarse din nou spre tatăl ei și-l auzi pe unul spunând:

— Trebuie să stai de vorbă cu Zabad, căpetenia localității. Pământul e al lui. Vino. Te duc acasă la el.

Iael îl apucă strâns de mână pe *ava* și intrară împreună în sat, trecând prin spațiul deschis. Copiii se opriră să-i privească, căscându-și ochii de parcă n-ar mai fi văzut străini până atunci. Iael le zâmbi și le făcu prietenoasă cu mâna, dar niciunul nu-i întoarse gestul. Bărbatul îi călăuzi prin piață, luând-o apoi pe o cărăruie întunecoasă. Casa de la capătul acesteia era cea mai mare din sat și părea izolată de celelalte. Intrară pe poarta deschisă într-o curte largă și însorită, pavată cu piatră și roind de activitate. O duse cu gândul pe Iael la casa lui Zaki din Babilon, cu femei de toate vârstele trebăluind de zor prin gospodărie. Una măcina grăunțe, alta frământa aluatul, o a treia făcea turte, pe care le punea pe o piatră încinsă să se coacă. O bătrână cu chip negricios și zbârcit trecea suveica înainte și înapoi prin urzelile lungi, verticale ale unui război de țesut. Lângă ea, o fetișcană plâpândă cu păr negru, buclat, încerca să toarcă un fuior de lână, prefăcându-l în fire. Iael avu impresia că niciuna dintre femei nu îndrăzni să-și ridice privirea spre ei când se opriră în fața ușii de la casă. Ușa era păzită de un băiat de

vârsta lui Zaki.

— El e Matania, unul dintre coloniștii iudei, îi spuse călăuza băiatului. Vrea să stea de vorbă cu Zabad.

— Pe aici, zise tânărul.

Ava o lăasă de mână.

— Rămâi aici cu femeile, îi zise el, intrând după ceilalți în casă.

Iael își mai roti o dată privirile prin jur. Femeile îi aruncară o căutătură sfioasă, plecându-și repede capetele la loc. Se apropie de fata ce se chinuia să toarcă.

— Ia-o mai încet, Leila, o dojeni bătrâna. Torsul cere răbdare. Dacă te grăbești, firele îți vor ieși zgrunțuroase și nu vor mai fi bune la nimic.

Fata se concentră asupra corvezii, dar firul se subție și se rupse.

— Of, nu pot! E mult prea greu!

Lăasă lucrul să-i cadă în poală și-și ridică privirea spre Iael.

— Tu știi să torci? o întrebă ea.

— Nu, și nici nu-mi doresc să învăț, dar *safta* Dina zice că n-am de ales.

Fata râse.

— Mă cheamă Leila. Pe tine?

— Iael.

Leila puse fusul la o parte și se ridică. Avea pielea palidă, aproape transparentă, de culoarea lunii într-o zi luminoasă cu soare. Ochii negri îi păreau uriași pe fundalul feței supte, că ai mamei Iaelei înainte de a muri. Iael îi zărea prin piele vinișoarele fine, albastrui.

— Nu te-am mai văzut în sat la noi și îi știu pe toți, zise Leila. Ești din caravana aia mare din vale?

Iael dădu din cap.

— Venim de la mare depărtare, tocmai din Babilon.

— Câți ani ai? o întrebă Leila.

— Zece.

Leila zâmbi.

— Avem aceeași vârstă.

Dar părea prea mărunță și firavă să aibă zece ani. Mai pălăvrăgîră o vreme și Leila îi dezvălui că tatăl ei avea trei neveste și mai mulți fii, ea fiind singura fiică. Arătă spre băiatul care îl condusesese înăuntru pe *ava* - acesta ieșise din nou din casă și stătea acum în pragul ușii - și zise:

— El e fratele meu, Rafi. Într-o zi va moșteni tot ce are tata. Rafi e singurul meu prieten.

Iael văzu asemănarea dintre cei doi. Rafi avea aceiași ochi mari și frumoși, aceeași coamă de păr negru, ușor buclat. Și-l purta mai lung ca băieții iudei, încadrându-i capul ca un nimb gros.

— *Ava* nu mă lasă să mă joc cu fetele din sat, continuă Leila. Se teme să nu mă îmbolnăvesc dacă alerg pe afară. Vrei să fii prietena mea?

— Desigur, cu mare plăcere!

Iael își aminti de dorința pe care și-o pusese la vederea stelei căzătoare și se bucură că zeița lunii i-o îndeplinisese atât de repede.

— Eu nu mai am frați și surori, zise ea. Am avut un prieten pe nume Zaki, dar el nu mai vrea să ne amuzăm împreună.

— Atunci am să fiu eu prietena ta de-acum încolo. Sunt convinsă că stelele ne-au adus împreună.

Inima Iaelei începu să bată mai repede. Stelele? Era cu puțință ca Leila să-i împărtășească credința? O urmă în partea laterală a casei, până la un țărc îngust cu o turmă mică de capre. Iael se sprijini de gard, chemând la ea caprele ce alergau înapoi și încolo. Capetele lor erau noduroase la atingere sub blana aspră și țepoasă.

— Tu și tatăl tău sunteți iudei, nu-i așa? Întrebă Leila după o vreme.

După un moment de ezitare, Iael încuviință din cap.

— Și tata e iudeu, zise Leila.

— Da? Credeam că toți iudeii au plecat în Babilon.

— Familia tatii n-a plecat. Bunicul lui s-a ascuns în munți la venirea soldaților ca să nu fie prins. Soldații au adus familia mamei din altă țară. Mama a murit la nașterea mea, așa că acum are bunica grijă de mine – cea care vrea să mă învețe să torc.

— Și mie mi-a murit mama, zise Iael.

— Avem atâtea în comun? Suntem de aceeași vârstă și amândouă ne-am pierdut mama. Presimt că vom fi prietene foarte bune.

Leila o luă de mână.

— Hai să ne întoarcem la umbră. Amețesc dacă stau prea mult la soare.

Se întoarseră la bunica Leilei și se așezară pe o rogojină sub streșină. Vița de vie ce se cățara pe suporturi de lemn, atârând deasupra, crea un spațiu răcoros și umbros de odihnă.

— Ce frumoase sunt colierele tale, zise Iael, admirând pietricelele, penele și celelalte obiecte agățate de șnururi subțiri de piele la gâtul Leilei.

— Sunt talismane.

Leila puse degetul pe cel ce semăna cu o punguță brodată.

— Uneori am dureri și febră, și bunica spune că talismanele aduc noroc de la zei și alungă fierbințeala.

— Prietena mea, Partia, mi-a dăruit această piatră a lunii să-mi poarte noroc.

O scoase de sub tunică să i-o arate.

— E frumoasă. Zeița lunii e foarte puternică.

Inima Iaelei bătu mai cu putere.

— Te închini la zeița lunii?

— Da, și eu, și bunica.

Leila o privi intrigată.

— Dar nu credeam că iudeii de felul vostru se închină

la zei.

— Cei mai mulți cunoscuți nu cred în ea, așa că trebuie să țin secret, zise Iael. Dar mamai s-a închinat, și eu de asemenea.

Leila zâmbi.

— Aici nu mai e nevoie să ții secret. De ce nu vă mutați la noi în sat? Am putea fi cele mai bune prietene.

— Nu cred că mă pot muta aici, dar *ava* vrea să cultive o grădină în apropiere. Dacă am prilejul, am să studiez tablele constelațiilor să văd ce spun stelele despre...

— Știi să citești în stele?

Întoarceți-vă la Mine

9

Iael tresări când fură întrerupte de bunica Leilei. Uitase că bătrâna se afla chiar în spatele ei. De ce nu-și ținuse gura? Zaki spunea că iudeii le omorau pe vrăjitoare, și tatăl Leilei era iudeu.

Bătrâna veni să se ghemuiască lângă ea.

— E în regulă, Iael. Și noi căutăm călăuzire în stele.

Fata scoase un oftat de ușurare. Era prea frumos să fie adevărat - își găsisese o nouă prietenă și oameni cu care să-și împărtășească fără teamă convingerile.

— Am să aduc cu mine tablele data viitoare, zise ea. Le putem studia împreună.

— Iar eu am să aduc o jertfă s-o înduplec pe zeiță să te lase să mai vii, zise Leila. Vom fi bune prietene.

Înainte ca Iael să apuce să răspundă, fură întrerupte de glasul lui *ava*.

— E timpul de plecare, Iael.

Stătea în curte cu fratele Leilei, făcându-i semn să vină.

— Nu pot să mai stau puțin, *aval*

El clătină din cap.

— Vino.

Fata o îmbrățișă scurt pe Leila și se ridică să plece. Îl luă de mână pe *ava* și lăsară în urmă satul, făcând calea întoarsă prin vale spre tabără.

— Îmi place sătucul ăsta, *ava*. Nu se poate să locuim acolo? Mi-am făcut o nouă prietenă.

— Trebuie să locuim cu ai noștri.

— Dar tatăl Leilei e iudeu ca și noi.

— Știu. Mi-a spus. I-am făcut o ofertă pe bucata de pământ, dar zice că are nevoie de câteva zile de gândire. Dar chiar dacă o să cumpăr sau o să iau în arendă terenul de la el, vom locui tot cu Ido, cu Dina și cu ceilalți la Ierusalim.

— Voi putea să mă mai joc cu Leila?

El o trase jucăuș de cosiță.

— Ceva îmi spune că da.

În aceeași după-amiază, Iael stătea cu *safta* Dina la umbra cortului, cu soarele arzător de vară dogorindu-le deasupra capetelor. Aerul din tabără era încins ca într-un cuptor.

— Ido zice că de mâine începem să construim casa cea nouă, zise *safta*, făcându-și vânt cu marginea învelitorii de pe cap. O casă adevărată, nu un cort.

Lui Iael, femeia i se părea o cu totul altă persoană, de parcă Dina cea fericită și mulțumită pe care o cunoscuse în Babilon ar fi rămas acolo cu ceilalți, în timp ce aici călătorise doar o umbră palidă și nefericită a acesteia.

— Nu poți să suferi locul ăsta, nu-i așa, *safta*? Ai prefera să fii acasă, cu familia.

Safta privi în jur, de parcă s-ar fi temut să nu le audă cineva.

— Dar, Iael, n-am spus niciodată că...

— Te prefaci că ești fericită și nu lași pe nimeni să-ți vadă lacrimile, dar ai da orice să fi rămas în Babilon.

Evantaiul Dinei se opri o clipă în loc și privirea îi rămase pironită de cea a Iaelei.

— De unde-ți veni ideea asta? întrebă ea în cele din urmă.

Iael ridică din umeri.

— Uneori mă uit la oameni și parcă văd prin ei. Văd și ce-i înăuntru, nu doar ce-i pe dinafară. Partia mi-a spus că am un dar deosebit. Îmi dau seama ce simt și gândesc oamenii chiar fără să spună vreun cuvânt.

Dina își abătu privirea.

— Pasămite nu-ți trebuie cine știe ce dar să vezi că mi-e dor de copiii și nepoții mei.

Își aținti privirea în depărtare, ventilând încet aerul dogoritor.

— Soldații persani se întorc în curând la Babilon și tare mai visez să călătoresc spre casă cu ei.

— Chiar ai putea să faci cale întoarsă? întrebă Iael. După ce ți-au trebuit atâtea luni și luni de zile să ajungi aici?

Safta nu răspunse, dar Iael știa că răspunsul era „da”. Ar fi călătorit de două ori mai departe, numai să ajungă acasă. *Safta* nu părea să-și bată prea mult capul cu Dumnezeuul iudeilor, ca Ido sau Zaharia. Fata se hotărî să-și încerce norocul.

— Dacă vrei, zise ea prudentă, aș putea să-ți citesc în stele, să văd dacă ai să te mai întorci vreodată acasă.

— Ce?

Dina se holbă la ea, dar pe chipul ei se citea mai degrabă surprindere decât șoc sau dezaprobare.

— Am învățat să citesc în stele încă din Babilon. Și Partia a nimerit-o ultima dată când ți-a prezis viitorul, nu mai ții minte? A spus că ți se va frânge inima în două și așa a fost.

Dina dădu din cap și își abătu privirea, nu înainte ca Iael să-i zărească lacrimile sclipindu-i în ochi.

— Nu-i nevoie să citesc în stele ca să știu că n-am să mă mai întorc niciodată acasă.

Se ridică și intră în cort să înceapă pregătirile pentru cină.

Când îl văzu pe Zaharia întorcându-se cu Ido mai târziu în după-amiaza aceea, Iael își lăsa treaba pe jumătate terminată și se grăbi să-i întâmpine, dornică să stea de vorbă cu cineva.

— Ce-ați mai făcut azi, Zaki?

— Nimic... Am petrecut ziua căutând un loc unde să ne construim casa și unde va fi noua casă a adunării.

Iael se ghemui pe pământ, afară, în fața cortului, făcându-l și pe băiat să se așeze lângă ea.

— Ați explorat ruinele? Sună palpitant.

Dar chipul lui Zaki părea la fel de mohorât ca al *saftei* Dina. Luă un băț din mormanul de vreascuri pentru foc și începu să deseneze în țărână.

— Ce s-a întâmplat, Zaki?

— *Saba* își face griji că ar trebui să construim casa Atotputernicului, nu pe a noastră.

— A! făcu ea ridicând din umeri. Ei bine, eu am fost în satul samaritean și mi-am făcut o nouă prietenă. O cheamă Leila și de-abia aștept să mă întorc să o revăd. Poți să vii și tu cu mine data viitoare. Are un frate de vârsta ta pe nume Rafi. Am putea să ne jucăm toți împreună ca pe vremuri, mai ții minte?

— Nu pot. Vor să ridice casa adunării ca să deschidă o *ieșiva*. Va trebui să merg zilnic să studiez *Tora* după ce va fi gata.

— Zilnic? De ce?

— Pentru că atunci când strămoșii noștri n-au mai studiat *Tora*, au căzut în păcat.

— Au căzut... unde?

— Au început să facă lucruri interzise de *Tom*. Cel mai mare păcat a fost închinarea la dumnezeii falși.

Iael își dădu ochii peste cap. Pesemne că și mica zeiță sculptată a lunii era un dumnezeu fals pentru el. Fu gata

să-l întrebe de ce avea bunicul lui vise de lună plină dacă zeița nu era reală, dar Zaki nu terminase încă.

— Închinarea la idoli e una dintre pricinile pentru care a fost nimicit Ierusalimul și au fost duși strămoșii noștri în Babilon. Trebuie să avem mare grijă să studiem *Tom* de-acum încolo.

— Dar chiar toată ziulica?

Zaki împinse bățul în pământ cu atâta putere, că se rupse în două.

— Am să mă fac preot și datoria preoților e să-i învețe pe ceilalți *Tom*. Trebuie să ducem o viață de sfințenie ca să le fim pildă altora. Asta înseamnă că trebuie să cunosc toate regulile și alte cele.

— Mi se pare că Dumnezeuul ăsta al vostru și al lui Avraam e tare posac.

— Iael! Pst! Nu-i bine să spui asemenea lucruri!

— De ce? Are să mă secere pe loc?

Privi spre cer, ferindu-și capul cu teamă zeflemitoare.

Zaki părea stânjenit.

— Hai să vorbim despre altceva.

Ea se aplecă spre el și-i șopti:

— Ai mai avut vreun vis despre viitor?

— Nu știu... Acum câteva nopți am avut unul țicnit de tot despre un sul al *Torei* ce zbura prin aer ca o pasăre.

— Asta se întâmplă când studiezi prea mult. Ce crezi că înseamnă?

— Ce contează? E doar un vis.

— Partia zice că toate visele înseamnă ceva dacă știm să le tâlcuim.

— Uite ce-i, Iael, trebuie să uiți tot ce-a încercat să te învețe ticăloasa aia.

Înfipse din nou bățul frânt în țărână, vrând parcă să-și descarce astfel furia pe ea.

— Zaharia! strigă Ido. E vremea să ne rugăm.

El și *ava* erau gata de plecare.

— Să vă rugați? *Iarăși?* făcu fata neîncrezătoare.

Zaki se ridică și azvârli bățul la o parte.

— Trebuie să plec.

Iael rămase neclintită. S-ar fi convenit, probabil, s-o ajute pe *safta* Dina, dar n-avea chef de asta. Își ridică în schimb privirea spre luna palidă, diurnă, și se gândi la noua ei prietenă, Leila. Poate se uita și ea la aceeași lună. Gândul o făcu să zâmbească.

Capitolul 15

Doar nu aștepta nimeni de la Dina să locuiască acolo... sau aștepta? Își plimbă privirea de la grămada de bolovani prăvăliți la găurile năpădite de buruieni spre care arăta Ido și înapoi la soțul ei, nevenindu-i să creadă. Era cumva o glumă?

— Am ales locul ăsta pentru că temelile nu sunt prea rău afectate, zise el. Gâfâia încă după urcușul din tabăra aflată în vale. Dina, la rândul ei, era sleită de puteri.

— Cu puțin efort, vom reuși să ridicăm la loc casa.

— Asta numești tu casă? făcu ea, deschizându-și brațele. Eu nu văd nici urmă de casă, Ido. Doar niște bolovani imenși, prea grei să-i urnim din loc, sute de pietre mai mici pe care ne va lua o viață să le transportăm, măracini pe locul unde zici că va fi bucătăria mea din curte și...

Se temea să n-o podidească plânsul și nu voia să-și piardă cumpătul în fața celorlalți. Zaharia și Matania scotoceau prin buruieni la o aruncătură de băț de ei, în timp ce Iael se juca balansându-se pe zidurile temeliei, săltând peste spațiile dintre ele și cățărându-se pe zidurile mai înalte cu ajutorul unor trepte improvizate din bolovani colțuroși.

— Iael, ai grijă! o mustră Dina, descărcându-și năduful.

— N-am să cad! strigă fata. Uite!

Se ridică într-un picior, balansându-se pe un morman

şubred de stânci, apoi zâmbi şi îşi făcu vânt pe o altă movilă de pietre, graţioasă ca o gazelă pe un povârniş de munte. Dina îi întoarse *întoarceţi-vă la Mine*

9

spatele. Tatăl ei s-ar fi cuvenit s-o disciplineze, dar el se făcea că nu vede.

Dina privi din nou muntele de dărâmături din faţa ei.

— Nu pricep de ce nu ne putem construi casa în valea Chedronului, unde ne e tabăra. N-ar fi mai uşor s-o clădim lângă izvor sau lângă pârâu?

— Nu cumva suntem mai breji ca strămoşii noştri? făcu Ido. Împăratul David a construit Ierusalimul sus, pe deal, ca să fie mai bine apărat.

— Acolo jos suntem în primejdie?

— Nu-mi pune vorbe în gură. N-am spus că nu am fi în siguranţă.

Dar Dina îl mirosea întotdeauna când încerca să evite un subiect după felul în care se juca cu ciucurii de la mantie. Iar acum îi răsuca printre degete.

— Spune-mi adevărul, Ido. Am tot dreptul să ştiu.

— O parte din vecinii samariteni sunt niţel... nemulţumiţi, zise el, coborându-şi glasul. Văd în noi nişte cotropitori. După ce vor afla de porunca împăratului Cyrus, se vor mai linişti apele şi...

Se opri când îl văzu pe Zaharia croindu-şi drum spre ei.

— *Soba*, ce se vede acolo pe deal? Sunt peşteri? întrebă el, arătând spre un loc de peste vale.

— Nu le-am văzut de aproape, dar am auzit că sunt morminte, răspunse Ido.

— Morminte adevărate? exclamă Iael.

Ateriză cu un salt graţios de pe o piatră de temelie din apropiere.

— Cu oase de morţi şi toate cele? Să mergem odată să le explorăm, Zaki! Ce zici?

Dar Zaharia nu apucă să răspundă, că Ido i-o luă înainte:

— Suntem familii de preoți și leviți, Iael. *Tora* are reguli stricte despre întinarea rituală prin atingerea stârvurilor.

— A! Păcat, făcu ea cu un oftat.

Se cățăără din nou pe zidul scund și sări de cealaltă parte să adune cioburile unor vase sparte de lut.

— Găsesc niște fragmente uriașe, Zaki, strigă ea. Hai să vezi!

Băiatul se duse și îngenunche lângă ea. Câteva minute mai târziu, Dina îl auzi strigând:

— *Saba!* Hai să vezi ce-am găsit! Cred că e un vârf de săgeată!

Ido se cățăără peste bolovanii colțuroși și luă obiectul de metal din mâinile lui Zaharia.

— Da, așa cred și eu. Cred că vei mai găsi și altele dacă te uiți bine. Dar ai grijă dacă dai peste vreun os, să nu pui mâna pe el. Trebuie tratate cu respect și demnitate și îngropate de alții care nu sunt preoți sau leviți.

Auzindu-i vorbind de oase și vârfuri de săgeți, Dina se înfioră.

— Ido, spune-mi adevărul despre samariteni, îi zise ea când se întoarse.

— Matania e de părere că ne putem încrede în ei. Dar cârmuitorii noștri au hotărât că e mai bine să ne mutăm cât mai repede din vale.

— Acasă în Babilon nu m-am simțit niciodată în primejdie, zise ea.

— Ioel și verișoara ta, Suzana, se mută și ei lângă noi. Vei avea din nou familia aproape și...

— Aici va fi odaia principală? Chiar aici, în locul ăsta? îl întrerupse ea. Trebuia să-l oprească înainte să-i spună că se vor simți ca acasă. N-avea cum să se simtă ca acasă.

— Da, vom clădi pe temelia asta.

Trasă conturul cu mâna.

— La început ne va ajunge o încăpere - mie, ție și lui Zaharia. De îndată ce curățăm locul de pietre și dregem zidurile, vom putea să punem deasupra acoperișul cortului și să ne mutăm aici. Vreau să ne stabilim cât mai repede, ca să putem relua munca la Templu.

Ido se cățăără peste zidul scund în spațiul pe care i-l arătase și-i întinse mâna, de parcă ar fi invitat-o în casa cea nouă.

— E foarte îngust... zise ea, pășind peste bolovani.

— Știu. Dar nu pentru multă vreme. Am să-ți fac vatră afară, cam în locul unde zgândărește Iael. Am găsit niște pietre înnegrite, așa că acolo cred să fi fost vatra și înainte. Încăperea alăturată va fi a lui Matania și a Iaelei. Și vom drege firida de-aici, din spate, s-o facem magazie. Avem chiar și un havuz sub podea, cioplit din roca mamă. Trebuie doar curățat și retencuit și va fi ca nou.

— Poate găsim o comoară îngropată în el, zise Iael.

Se apropie și trase cu coada ochiului în havuz și, când se ridică, Dina îi îndepărtă părul încâlcit de pe față și din ochi.

— Să mă lași să-ți împletesc iar părul, zise ea. Ești o fată tare frumușică, dar părul tău trebuie îmblânzit și descâlcit.

— E bine așa cum e, protestă ea, dându-i mâna la o parte.

Dina aruncă o privire spre Ido să vadă dacă observase și el atitudinea răzvrătită a Iaelei, dar bărbatul părea absorbit de planurile lui de construcție.

— Poate într-o zi vom construi un acoperiș de lemn peste aceste odăi, continuă Ido, și vom dirija apa de ploaie în havuz. Așa vei fi scutită de corvoada drumului zilnic la izvor. Odată ce tencuim pereții și acoperișul...

„N-o spune!”

Dar Dina nu reuși să-l oprească la timp.

— ...va fi ca acasă în Babilon.

Dina închise ochii oftând. Aici n-avea să fie niciodată ca acasă în Babilon, unde era plin de copii și nepoți. Cum putea vorbi în felul acesta?

— Bună dimineața, Ioel! strigă Ido.

Dina își ridică privirea și o văzu apropiindu-se pe verișoara ei, Suzana, însoțită de soțul acesteia.

— Ce privești minunată! exclamă femeia. Imaginați-vă cum va fi să ne trezim în fiecare dimineață în acest peisaj de basm!

Se opri lângă Dina și o luă de braț.

— Ca să nu mai spun de vântul răcoros de-aici, de sus! Nu-i așa că va fi minunat să locuim din nou într-o casă adevărată, unii lângă alții? Va fi întocmai ca acasă!

Dina scrâșni din dinți. Nu și Suzana!

Își petrecură dimineața curățind locul de pietre și buruieni și punând bolovani la temelie să ridice zidurile. Cel mai greu de smuls erau tufele dese de mărăcini cu rădăcini ce păreau să se întindă până la poalele muntelui. Dina strânse buruienile într-un morman la uscat ca să le folosească la ațâțatul focului. Ridicând un bolovan de mărime mijlocie, dădu peste un grup de șerpi ce se zbăteau și se zvârcoleau pe pământ. Scăpă piatra la loc cu un țipăt și mai că nu căzu dându-se înapoi în graba mare.

Câteva ouă din cuib erau intacte, altele pe jumătate sparte, iar câteva deja clocite, trimițând în lume puzderie de șerpi mai mici ce alunecau în sus și în jos printre bolovani. Dădură năvală cu toții, chiar și Suzana și soțul ei.

— Ce e, *safta*? întrebă Zaki.

— Un cuib de șerpi acolo, sub piatră! Păzea!

Păstră o distanță prudentă, dar Iael se ghemui mai aproape să vadă.

— Pot să pun mâna pe unul? întrebă ea.

— Nu, nici nu te gânde!

Ido ridică un bolovan voluminos și începu să

zdrobească șerpii vii și ouăle. Aceștia mișunau în număr atât de mare, că Zaki și Iael trebuiră să-i dea și ei o mână de ajutor. Dina își abătu privirea înfiorată.

Munciră toată după-amiaza până sosi vremea să se întoarcă în tabără.

— Am făcut progrese cu casă, zise Ido la masă în seara aceea. E ultima noapte când mai dormim aici, lângă căruță. De mâine vom căra calabalăcurile pe deal și ne vom muta acolo. Pe când vom sărbători Sabatul în două zile, vom fi deja la casa noastră.

Dina închise ochii. Nu se vedea sărbătorind Sabatul printre dărâmături. Caravana se odihni tot drumul de Sabat și le-ar fi prins bine o zi să se oprească din împachetat. Dar oricâtă nevoie ar fi avut de ziua de odihnă, Dina știa că nu va fi un Sabat adevărat fără restul familiei străne în jurul ei, mâncând, veselindu-se și sărbătorind viața.

În prima noapte petrecută în casa pe jumătate terminată, Dina fu atât de sleită și abătută, că nu-și mai putu reține lacrimile. Mâinile pline de bășici îi erau julite și inflamate, iar mușchii atât de obosiți după ce cărase bolovani toată ziua, că se întreba cum va putea duce ulciorul la pârau și înapoi. Trupul o durea de cât stătuse aplecată, ridicând piatră după piatră - și încă mai rămâneau atâtea de cărat! De parcă răsăreau altele noi peste noapte.

Bărbații întinseră husa cortului peste temelie într-un acoperiș improvizat, pironind-o cu bolovani. Dina trebuia să se târască de-a bușelea prin casă, căci zidurile abia atingeau un metru - și nu-i mai ieșeau din minte șerpii aceia.

Cunoscuse splendoarea Babilonului și, deși mahalaua ei cu case de zgură nu fusese prea strălucită, se simțise acasă acolo, unde se născuseră și crescuseră copiii ei. Ido îi văzu lacrimile când o privi desfășurând rogojina de

dormit.

— Ce e, Dina?

— Pentru asta ne-am lăsat în urmă casa și familia?

— Am făcut-o pentru copiii noștri. Am sacrificat ce am avut pentru ca ei să aibă parte de un viitor mai bun. Să se poată închina Atotputernicului în Templul Său.

— Dar copiii noștri nici măcar nu sunt aici. Și, să fiu sinceră, nu cred c-au să mai vină vreodată.

Își șterse o lacrimă și scutură pătura.

— Mă gândesc întruna la Rahela și mă întreb dacă a rămas grea. Pruncul Dorei trebuie să se fi născut deja, dar nici eu, nici Suzana n-am fost acolo s-o ajutăm. Într-o zi poate voi avea o duzină de nepoți - copii pe care n-am să-i cunosc și n-am să-i țin în brațe niciodată, pe care n-am să-i văd niciodată făcând primii pași...

— Nu vorbi așa, Dina.

Îi luă pătura din mâini, cuprinzându-le în ale lui.

— Tu mi-ai spus să uit trecutul, nu mai știi? E timpul să faci și tu același lucru.

— Cum să uit de copiii și nepoții noștri, Ido? Nu-mi poți pretinde așa ceva.

— Atunci nu-i vom uita. Dar Atotputernicul ne-a cerut să venim aici și am ales să ascultăm de El. Ascultarea aduce binecuvântare. Sara și Avraam și-au lăsat și ei în urmă familia, și nu i-a binecuvântat Dumnezeu?

— Sara nu și-a lăsat copiii și nepoții.

Dina își smulse mâinile și continuă să desfășoare pătura. Lacrimile încă îi mai șiroiau când se duse la culcare.

A doua zi de dimineață, o întâmpină Suzana cu un surâs vesel ca de obicei.

— Hai să ne pregătim de Sabat împreună, propuse ea. Să facem de mâncare și să o mâncăm cu toții laolaltă. Ce zici?

Dina rămase fără grai. Suzana intră prin

deschizătura unde avea să fie poarta de la curte și se aplecă să admire vatra construită de Ido.

— Punem găti totul la tine pe vatră, zise ea. Arată mult mai bine ca a mea.

— Da. Ido a terminat-o aseară. Ar... ar fi bine să lucrăm împreună. Mulțumesc, Suzana. Ar fi tare bine.

— A fost ideea lui Ido. A trecut azi dimineață pe la noi și mi-a sugerat să te întreb.

Bineînțeles. Dina se întoarce ca să nu-i zărească Suzana lacrimile. Ido se căznea din răspuțeri să o facă fericită, oferindu-i totul, mai puțin ceea ce își dorea cel mai mult: să se întoarcă acasă.

Suzana o luă cu brațul după umăr.

— Care-i necazul, Dina? Pari atât de abătută.

— Locul ăsta nu va fi niciodată acasă. Mi-e dor de familia mea și de moșitul copiilor. Ție nu?

— Vine și vremea copiilor, ai să vezi.

Zâmbi, lăsându-și capul pe umărul Dinei.

— Și vremea familiilor. Până una-alta, avem timp să le pregătim o casă nouă.

— Sper să ai dreptate.

Auzi un foșnet în spate și, întorcându-se, o văzu pe Iael ieșind din cortul ei.

— Aici erai, zise Dina. Suzana și Ioel își vor petrece Sabatul cu noi. Vom pregăti masa împreună.

— Atunci nu mai ai nevoie de ajutorul meu!

Cu repeziciunea unei feline, Iael își făcu vânt pe un zid nefinisat, gata s-o ia din loc. Cu aceeași repeziciune, Dina o apucă de brațul subțire s-o oprească.

— Nici nu te gânde! Trebuie să muncim toate trei ca să isprăvim până la apusul soarelui.

Îi dădu câteva sarcini - să aleagă linte, să macine grâul pentru făină, să curețe căteii de usturoi. De fiecare dată când termina câte una, Iael întreba:

— Gata? Pot să plec acum?

Și umerii îi cădeau ca ai unui moșneag ostenit când Dina răspundea:

— Nu, Iael, mai e încă de lucru.

Mai târziu în după-amiaza aceea, plecară tustrele la izvor să aducă rezerve de apă pentru ziua de odihnă de mâine. Drumul era mult mai lung decât cel făcut de Dina la fântâna din Babilon și la întoarcere aveau de urcat dealul cu ulcioarele grele. Iael încercă să balanseze un ulcior pe cap la fel ca Dina și Suzana, dar acesta se încăpățâna să alunece.

— Ai grijă! o dojeni Dina. Altfel te vei alege cu și mai multe cioburi pe cap, iar eu cu încă un ulcior lipsă.

— Urăsc corvezile femeiești cum e gătitul și căratul apei, zise Iael cu un oftat.

— I-am promis mamei tale să fac din tine o fată cuviincioasă și să-ți găsesc un soț bun.

— Nu-mi trebuie soț!

Suzana râse.

— Zici că Dina tocmai s-a oferit să-ți găsească un scorpion!

— Nu-i vreunul mai bun ca celălalt.

Ulciorul îi alunecă din nou de pe cap, dar Iael reuși să-l prindă în ultima clipă înainte să atingă pământul. Dina își întoarse privirea.

— Poate că nu-ți arde încă de soț, zise Suzana, dar într-o zi vei pune ochii pe un fecior care îți va fura inima și nu ți-l vei mai putea scoate din minte.

Dina își aminti că așa simțise și ea față de Ido. Fusese în culmea fericirii la vestirea logodnei, plutind într-un nor de exaltare zile întregi după aceea. Nu-și putuse reține zâmbetul, care, după spusele surorilor ei, nu o părăsea nici în somn. Această fericire nu o părăsise niciodată în toți acești ani – până acum. Acum bucuria ei părea să se stingă puțin câte puțin în fiecare zi, înlocuită de resentimente amare ca fierea. Dina era conștientă de acest proces, dar

nu știa cum să-l oprească.

— Într-o zi se vor bate flăcăii pentru mâna ta, Iael, continuă Suzana. Cum s-au bătut și pentru a Dinei. Tare frumoasă mai era – și încă mai e. Cel puțin bărbatul meu așa crede. A vrut s-o ia de nevastă, știai? Dar Dina s-a îndrăgostit de Ido. Numai și numai de Ido. Întotdeauna te-am invidiat, Dina. Știu că eu sunt scundă și durdulie, cu păr creț și dezordonat...

— Dar Ioel te iubește, spuse Dina. Se vede de la o poștă.

— De ce trebuie neapărat să mă mărit? făcu Iael.

Renunță la încercarea de a-și balansa ulciorul pe cap și îl duse tot restul drumului în mână.

— Pentru că asta e menirea noastră, zise Suzana. După ce a creat Atotputernicul lumea, a văzut că sunt bune toate, în afară de un singur lucru. A spus că nu e bine ca omul să fie singur. Așa că i-a dat lui Adam o soție ca ajutor.

— Adam a vrut pe cineva care să facă toată treaba, mormăi Iael.

Ajunsa la capătul pantei lungi și abrupte spre oraș, Dina zări o gloată de femei adunate la izvor.

— Uite ce de lume! exclamă ea. Sper să nu ne ia prea mult timp să umplem ulcioarele. Ne-apucă Sabatul.

— Alerg înainte să ocup un loc, zise Iael.

— Nu, Iael, stai!

Fata n-o băgă în seamă, ci o luă la fugă pe drum, sprintenă ca o căprioară.

— Îmi cer scuze pentru Iael, îi spuse Dina Suzannei. Au lăsat-o părinții de capul ei când era Miriam pe moarte și a deprins niște obiceiuri îngrozitoare. Mă străduiesc s-o îmblânzesc cum pot, dar nici nu știu cu ce să încep.

— Cu toții avem nițel prea mult Babilon în noi. Dar te descurci de minune, Dina. Se va potoli ea repede. Nu trebuie decât s-o iubești mai departe.

Dina însă nu știa sigur dacă voia să riște să-i fie

mamă Iaelei, mai ales dacă avea s-o piardă într-o zi ca pe celelalte fiice.

Ajunse la izvor, zăriră o ceată de localnice cu ulcioare făcând cerc în jurul acestuia și blocând drumul. Dina și Suzana se alăturară cetei crescânde de femei evreice buimăcite și speriate ce se îngrămădeau pe margine.

— Ce se petrece? o întrebă Dina pe una dintre ele.

— Stăm la rând, dar nu vor să ne lase. Nu ne lasă să mergem la izvor după apă.

Suzana păși spre femeia ce bloca drumul și-i spuse zâmbind:

— Dă-mi voie, te rog. Familiile noastre au nevoie de apă proaspătă.

— E izvorul nostru, nu al vostru! strigă una dintre localnice.

— Sunt sigură că e apă destulă pentru toată lumea, numai să...

Femeile îi acoperiră vorbele cu vociferări zgomotoase, dând din mâini de parcă ar fi încercat să alunge un stol de păsări.

Pulsul Dinei o luă razna.

— Hai acasă, îi spuse ea Suzannei. Să plecăm de aici.

Își roti privirile peste ceata de femei, în căutarea Iaelei.

— Are dreptate Dina, zise o altă evreică. Vor bloca izvorul până la apusul soarelui, când va fi prea târziu să scoatem apă, cu atât mai mult să o cărăm la deal.

— Unde-i Iael? întrebă Dina cuprinsă de panică. O vedeți pe undeva?

— Am putea să dăm o fugă până în tabăra caravanei și să scoatem apă din pârâul Chedronului, propuse Suzana.

— N-avem timp, i-o tăie Dina. E prea departe și trebuie să fim acasă înainte de apusul soarelui. Iael! Iael, unde ești? strigă ea.

Localnicele își continuară protestele înfricoșătoare.

Dinei îi venea s-o ia la fugă.

— Sunt aici! strigă Iael, făcând cu mâna din mulțime.
Femeia scoase un suspin de ușurare.

— Hai să mergem.

Se întoarse degrabă să facă cale întoarsă, urmată de Iael, Suzana și celelalte femei evreice.

— Am greșit mutându-ne înapoi aici, le zise ea pe drum. Pământurile și izvorul sunt ale localnicilor. Au trăit aici toată viața, pe când noi abia am venit.

— Totul se va rezolva, o liniști Suzana. Acum suntem cu toții puțin speriați. Dar își vor împărți iar apa cu noi, ai să vezi.

— Sper să ne ajungă până după Sabat.

— De ce nu ne putem întoarce mâine? întrebă Iael.

— Pentru că e Sabat, răspuse Suzana.
Atotputernicul ne dă o zi de odihnă.

— Dar are ceva reguli de ținut, nu glumă, zise fata. Chiar nu-și dă seama că n-avem cum să le ținem pe toate? De altfel, nu văd ce rost are să ne odihnim o zi întreagă. Eu una nu sunt obosită.

— Nu ne odihnim pentru că am fi obosite, răspuse Suzana. E un privilegiu să ne oprim din lucru, fie că terminăm, fie că nu-și știi bine că la noi treaba nu se termină niciodată. Preasfântul ne oferă o zi întreagă de libertate. Crede-mă, îi vei fi recunoscătoare mâine, când ne vom putea odihni și nu va trebui să-ți bați capul cu mâncarea, că e deja gata.

Pe când se înapoiară bărbații de la rugăciune, Dina și Suzana întinseseră pe jos rogojina, aranjând pe ea bucatele și aprinzând luminile de Sabat. Curtea se afla în aer liber și se așezară cu toții să mănânce, în timp ce pe boltă se iveau primele stele. Ido binecuvântă pâinea și vinul cum obișnuise să facă în fiecare zi de vineri în Babilon. Dina închise ochii, gândindu-se la familia ei, revăzându-i parcă pe toți adunați la masă cu copiii. Oare

mai țineau Sabatul și în lipsa lor?

Mai târziu, pe când stăteau culcați în pat în aceeași noapte, îi povesti lui Ido de pățania de la izvor.

— Vom trimite de-acum paznici cu voi să vă apere. Femeile noastre se pot duce în a doua parte a dimineții, când localnicele au isprăvit deja.

— Pe-atunci se face prea cald. De asta mergem dis-de-dimineată sau înainte de asfințit.

— Totul va fi bine, Dina. Nu-ți face griji. Ne va ocroti Dumnezeu.

Dar nu asta i-ar fi plăcut Dinei să audă. Se foi pe patul de rogojină, nereușind să-și găsească tihna alături de Ido.

În câteva luni venea Ziua Răscumpărării, când trebuia să-și mărturisească păcatele și să ceară iertare de la Cel Preasfânt. Era ziua în care trebuia să se împace cu toți cei cărora le purta pică și să le ceară iertare. Dar, privind spre acoperișul din piele de capră ce atârna la câțiva metri deasupra capului, îi trecu prin minte că Ido ar fi trebuit să-i ceară ei iertare. Doar el o târâse acolo, atât de departe de casă.

Capitolul 16

Iael își amintea de prietena ei, Leila, de fiecare dată când zărea luna palidă diurnă.

— Când ne întoarcem în sat la Leila? își întreba ea tatăl iar și iar.

— Când e gata casa cea nouă, îi răspundea el. Acum am prea multă treabă.

Dar într-o dimineată, la micul dejun, Ido declară locuința terminată.

— Mă înapoiez la lucru pe muntele Templului, le vesti el celorlalți.

— Înseamnă că ne putem întoarce în sat la Leila, *aval* se milogi copila. Te rog...

— Azi nu. I-am făgăduit lui Ido să-l ajut.

Iael mângâie piatra rotundă a lunii de sub rochie și închise ochii, rugând-o pe zeiță să facă cumva să-și poată revedea prietena. Până atunci, nu-i mai rămânea decât s-o ajute pe Dina la corvezi nesuferite ca făcutul mâncării și căratul apei.

Ceata lor de femei coborî dealul la izvor în a doua parte a dimineții, pe când știau că localnicele plecaseră deja. Erau însoțite de doi bărbați iudei pe post de paznici. Când ajunseră, zăriră o localnică așezată pe buza de piatră a fântânii și Iael recunoscă de îndată chipul negricios și zbârcit al bunicii Leilei! O rupse la fugă spre ea.

— Iael, stai! întoarce-te! o auzi pe Dina strigând-o din spate, dar nu se opri.

— Ești bunica Leilei, nu-i așa? o întrebă ea cu răsuflarea întretăiată. Eu sunt prietena ei, Iael.

Bătrâna se ridică în picioare.

— Știu bine cine ești. De mult te-aștept să stau de vorbă cu tine.

— Cu mine? Cum așa?

— Leila e bolnavă și dorește să te vadă. N-ai vrea să vii cu mine în sat?

— Cu cea mai mare plăcere!

Zeița lunii îi ascultase rugăciunea. Puse jos ulciorul, gata să-l lase acolo și să-și ia tălpășița. Dar în clipa următoare, Dina o prinse de braț.

— Unde crezi că te duci?

O zgâlțâi ușor.

— N-ai auzit că te strig?

— Prietena mea, Leila, e bolnavă și vrea să mă vadă. Pot să mă duc cu bunica ei la ea? Te rog!

Dina făcu un pas înapoi, trăgând-o după ea. Încleștarea degetelor ei îi rănea brațul.

— Să-l întrebăm mai întâi pe tatăl tău. Îmi pare rău, zise ea, adresându-se bunicii. Numai el îi poate da voie.

— Spune-i că îl roagă Zabad însuși, de dragul fiicei

lui.

— Bine. Dacă Matania se învoiește, are s-o ducă chiar el în sat.

Dina continuă să bată în retragere, târând-o pe Iael după ea.

— Au! Mă doare! Și ulciorul?

— Nu te mai las din mână, Iael. De fiecare dată când o fac, o iei la goană în loc să mă ascuți.

Înaintă câțiva pași ca fata să-și poată recupera ulciorul, dar bunica Leilei plecase deja, luând-o pe cărarea dinspre sat.

Dina nu o mai lăsă de braț pe Iael, așa că Suzana trebui să umple toate cele trei ulcioare și să le aducă la ele. Nu o eliberă din strânsoare nici când făcură cale îtoarsă la deal. Odată ajunsă în vârf, trimise un paznic pe muntele Templului după tatăl fetei.

— Ce e? întrebă acesta gâfâind când sosi peste douăzeci de minute.

Era însoțit de Ido.

— E totul în regulă?

Dina îi dădu drumul în sfârșit Iaelei, care se aruncă de îndată în brațele tatălui ei. Își însoți vorbele cu o furtună de lacrimi.

— Leila e bolnavă și vrea să mă vadă! Bunica ei m-a așteptat la izvor să mă ducă la ea, dar nu m-a lăsat *safal* Pot să merg s-o văd? Te rog, *aval*

— Cine-i Leila? întrebă Ido. Paznicul zicea că bătrâna e una din localnicele samaritene.

— Da, zise *ava*. Cu tatăl Leilei am stat de vorbă despre ogorul pe care vreau să-l cumpăr. E căpetenia satului. Cred că ar fi mai bine s-o duc.

— Nu e niciun pericol? întrebă Dina. Credeam că localnicii ne urăsc.

— Unii da. Dar cred că în Zabad ne putem încrede.

— Mulțumesc, *aval* Mulțumesc!

Iael îl strânse în brațe și se aplecă să intre în locuința improvizată după desagă. Poate cu ajutorul tablelor constelațiilor și al micii zeițe a lunii, va reuși să o însănătoșească pe Leila.

— Sunt gata, își anunță ea tatăl în clipa următoare.

Tot drumul spre sat, Iael oscilă între bucurie la gândul de a-și revedea prietena și teamă pentru sănătatea acesteia. La poarta casei fură întâmpinați de Rafi, fratele Leilei. Fata se pregăti să-i pună o mie de întrebări, dar *ava* îi puse degetul pe buze s-o oprească. Data trecută, observase că bărbații vorbeau numai între ei, iar femeile între ele.

— Îți mulțumesc că ai adus-o pe fiica ta, îi spuse Rafi lui *ava*. O duc în casă și ești liber să pleci. Știu că sora mea se va bucura tare mult s-o vadă.

Ava își puse mâna pe creștetul Iaelei. Se codea parcă să plece.

— Mă întorc în scurt timp după tine, Iael. Încearcă... să-ți amintești ce te-a învățat *safta Dina*.

Rafi o conduse prin curte în odaia spațioasă cu mai multe uși, din centrul casei. Deschise o ușă și arătă spre locul unde dormea Leila, culcată pe un morman de perne. Pielea fetei părea și mai lividă ca data trecută și un strat subțire de sudoare îi scliffea pe frunte. Iael fu năpădită de un val de amintiri din lungul răstimp cât mama ei zăcuse la pat. Simți un junghi de teamă - apoi de furie la gândul că ar fi putut s-o piardă și pe Leila. Îngenunche lângă ea și o luă de mână. Era fierbinte la atingere. Pleoapele fetei se deschiseră spasmodic și zâmbi.

— Iael... te-ai întors...

— Cum te simți?

— Mai bine acum, că te afli aici.

Stătură la taclale de parcă nu s-ar fi despărțit niciodată și s-ar fi cunoscut de o viață. Dar după o vreme, fură întrerupse de o discuție aprinsă în fața dormitorului.

Iael deschise ușa și o văzu pe bunica Leilei ținând în mâini o cupă de lut, pe care tatăl fetei încerca să i-o smulgă din mâini.

— Îi va face bine Leilei, insista bunica. E o licoare specială din lapte de capră.

— Și sânge! Ai amestecat laptele cu sânge!

— O va pune pe picioare.

— Religia mea nu ne dă voie să bem sânge!

— Iar a mea îl recomandă! Vrei să ți se facă bine fiica sau ba?

Iael se întoarse la căpătâiul bolnavei.

— Nu suport să-i aud certându-se din pricina mea, șopti Leila. Bunica știe o grămadă de leacuri băbești, dar lui *ava* nu-i place să le iau.

— Când a fost bolnavă mama, tata a fost dispus să încerce orice, chiar și ce au zis vecinii că nu e voie.

Se abținu să mai adauge că nimic nu ajutase. Sau că încă își mai învinuia vecinii iudei și necredința acestora.

Bătrâna câștigă în cele din urmă lupta și îi aduse cupa Leilei. Iael o ajută să se ridice în capul oaselor și să bea.

— Nu mai sorbi, Leila! Dă-o toată pe gât! o îndemnă bunica.

Licoarea era de un roșiatic deschis. Oare conținea într-adevăr sânge? Leila luă o înghițitură și se strâmbă.

— Ce gust are? o întreabă Iael.

— Nu contează, i-o tăie bătrâna, privind-o încruntată. Bea-o numai. Te va face bine.

Leila se supuse, dând pe gât conținutul și prăbușindu-se la loc pe perne de parcă efortul ar fi secătuit-o.

— Și eu am ceva care să te facă bine, zise Iael când bătrâna ieși din nou. Își dădu jos colierul cu piatra lunii și i-l puse la gât.

— Ți-l pot împrumuta. Are să te ajute să te

înzdrăvenești.

— Mulțumesc.

Iael își dădu seama din glasul fetei că începea să obosească.

— Mi-am adus tablele, continuă ea repede. Stelele ne pot dezvălui o sumedenie de lucruri despre viitor. Când e ziua ta de naștere?

— Ziua a zecea din Av. Luna trecută am împlinit unsprezece ani.

— Înseamnă că ești din zodia leului.

— Și asta e bine?

— Da! înseamnă că ești puternică și curajoasă ca o leoaică.

— Cred că am să dorm puțin acum.

După ce Leila adormi, Iael răsfră tablele pe jos lângă pat și încercă să-și amintească ce o învățase Partia. N-avea să-și lase prietena să moară. Partia se înșelase în privința însănătoșirii mamei, dar dăduse vina pe familia lui Zaki din vecini. Oare va fi la fel și aici, în sat? Va zădărnici tatăl Leilei puterea stelelor?

— Văd că ți-ai adus tablele constelațiilor.

Iael se întoarse ca un vârtej la glasul bătrânei. Bunica Leilei îi cercetă chipul, încercând parcă să-i citească până în suflet. Așa obișnuise s-o privească și Partia.

— Nu-ți face griji, Iael, zise ea în cele din urmă. Și eu cred în puterea stelelor.

Fata răsuflă ușurată.

— Nu știu prea mare lucru. Am început să învăț cititul tablelor chiar înainte să plec din Babilon.

— Pot să arunc o privire?

Întinse spre ele mâna zbârcită și Iael avu un nou moment de panică. Dacă bătrâna mințea? Dacă avea să le arunce în foc înainte s-o poată opri? Dar nu o făcu. Le duse în schimb la fereastră, unde era mai lumină, să le studieze.

— De unde le ai? Sunt tare bine întocmite. Credeam că iudeii n-au voie să citească în stele.

— Am cunoscut o prezicătoare în Babilon. Ea mi le-a dat.

— Aș putea să te mai învăț eu una, alta... Dar ai grijă să nu le vadă tatăl Leilei.

Le studiară în timp ce Leila dormea, descoperind ce corpuri astrale îi influențau norocul.

— Bine, zise bunica. Acum, că știm ce zei avem de înduplecat, mă duc să pregătesc jertfele pentru însănătoșirea Leilei.

Înfășură la loc sulurile și i le dădu înapoi zâmbind.

Iael rămase toată ziua la căpătâiul bolnavei, povestindu-i, când aceasta era trează, despre viața ei din Babilon și explorările cu Zaki pe malul canalului. Povestirile ei păreau s-o înveselească pe Leila și bunica zicea că râsul e leacul cel mai bun. Iael ar fi vrut ca ziua să nu se mai sfârșească niciodată, dar vedea soarele coborând lin pe cer și umbrele prelungindu-se în odaie. Auzi cum se deschide ușa și, ridicându-și privirea, îi zări în prag pe *ava* și pe Rafi.

— E timpul să plecăm acasă, Iael.

— O, nu, mai las-o să stea puțin. Te rog! se milogi Leila.

— Da, *ava*, te rugăm!

Bunica i se adresa tatălui ei fără să-l privească, fără să-și ridice vreo clipă ochii din pământ.

— Domnul meu, tatăl Leilei ar fi onorat dacă ți-ai lăsa fiica ta să mai rămână la noi câteva zile, până mai prinde Leila puteri. Iael e un leac minunat pentru nepoata mea. Poveștile ei o învesolesc și o fac să uite de durere.

— Sigur nu e o povară?

— Nu, nicidecum, domnul meu.

— Păi dacă așa stau lucrurile... nu văd de ce n-ar rămâne.

Leila zâmbi și o strânse ușor de mână pe Iael.

— Mulțumesc.

— Mai stai o clipă, rogu-te, domnul meu, zise bunica. Mă duc să aduc niște daruri pentru întreaga familie ca semn de apreciere din partea noastră.

— Mulțumesc și eu, domnule, zise Rafi. Uneori mai stau eu cu Leila când e bolnavă, dar azi trebuie să merg la lucru cu tata. Mulțumesc că i-ai dat voie fiicei tale să-mi țină locul.

Iael își petrecu următoarele câteva zile în odaia prietenei ei. La răstimpuri, Leila ardea de febră și scâncea de durerea din oase și de la încheieturi. Iael îi spunea poveste după poveste ca să-i distragă atenția, ba chiar îi cânta cântece de leagăn s-o adoarmă. Cât ea dormea, Iael studia tablele constelațiilor cu bunica. Bătrâna îi reaminti de cele învățate cu Partia și uitate în lunile de după plecarea din Babilon. Noaptea ieșeau în curte să privească bolta cerească.

— Uite acolo Leul, zodia Leilei, zise bunica.

Arată spre cerul de deasupra și Iael recunoscuse constelația.

— Vezi poziția lunii față de constelație? Și faza în care se află luna? Ce-ți spun ele?

— Că luna e în descreștere! De-aceea e bolnavă Leila, nu-i așa?

— Foarte bine! Ai un adevărat har pentru asta, Iael.

— Dacă găsește cineva tablele la mine acasă, are să mi le ia.

— Ce prostie! Chiar și poporul vostru a cunoscut pe vremuri puterea stelelor. David, împăratul vostru cel mai de seamă, a scris un psalm în care îl slăvea pe Dumnezeu pentru cititul din stele. Iată ce spune el: „Cerurile spun slava lui Dumnezeu, și întinderea lor vestește lucrarea mâinilor Lui. O zi istorisește alteia acest lucru, o noapte dă de știre alteia despre el. Și aceasta fără vorbe, fără cuvinte

al căror sunet să fie auzit: dar răsunetul lor străbate tot pământul, și glasul lor merge până la marginile lumii". Oriunde ne-am duce, în orice eră am trăi, cerul ne vorbește și ne dă înțelepciune.

— Știam eu că Partia are dreptate! Știam eu! Stai numai să-i spun lui Zaki!

— Ai grijă cu cine-ți împărtășești revelațiile, Iael. Duhul necredinței poate fi o forță nespus de puternică.

— Din cauza asta a murit mama. Și nu s-au prins vrăjile Părtiei.

Bătrâna dădu din cap cu tristețe.

— Tot din cauza asta a murit și mama Leilei. Dar ne putem folosi de informațiile din cer ca s-o protejăm pe Leila. Îmi pare tare bine că ești prietena ei și că ai credință.

Pe când se întoarse *ava* după Iael câteva zile mai târziu, Leila era destul de înzdrăvenită să iasă în curte și să privească stelele împreună cu ele. Tatăl ei, Zabad, fu atât de mulțumit că se învoi să-i vândă lui Matania bucata de teren pe care i-o ceruse.

— Să mai vii în vizită când ai ocazia, o imploră Leila când se îmbrățișară de rămas-bun.

— Pot să mai vin, *aval* Te rog!

— Păi... s-ar cuveni s-o mai și ajuți pe safta *Dina* la gătit. Să pui și tu umărul la muncă.

— Las-o mai bine să vină, stăruie Zabad. Mi-a înveselit și însănătoșit fiica. Prezența ei îi face bine Leilei.

— În cazul ăsta sigur că mai poate să vină.

Bunica îl încarcă pe *ava* cu daruri: migdale și smochine din livada lor, legume și zarzavaturi din grădină, un burduf cu vin vechi și brânză proaspătă de capră învelită în frunze de viță.

— Adu-ți și tablele când mai vii, îi șopti ea la ureche Iaelei când o sărută pe obraz.

— Bine.

Iael spera că tatăl ei n-o auzise pomenind de table, dar în drum spre casă el o întrebă:

— Ce ți-a spus să aduci când mai vii?

— Nimic.

— Iael, știi bine că n-avem prea mare lucru și tatăl Leilei nu-mi dă pământul pe gratis. Pe când îi plătesc înapoi o parte din recoltă, abia ne va ajunge de mâncare. Ce te-ai legat să-i aduci?

— Dar au mâncare pe săturate, *ava*. N-ai văzut și tu câtă au? Iar casa lor e de trei ori mai mare ca a noastră din Babilon. Nu le trebuie nimic de felul ăsta de la noi. Leila nu vrea decât să fim prietene. Ea nu are decât frați și mama i-a murit la fel ca mie, așa că vrea să ne împrietenim.

Își țină răsuflarea, sperând să nu-i mai pună alte întrebări.

— Numai fii atentă ce făgăduiești. Cei de neamul lor sunt foarte bănuitori în ce ne privește și avem nevoie de ei dacă vrem să supraviețuim în țara asta.

— De ce nu pot fi toți prieteni ca mine și Leila? De ce nu se înțeleg popoarele noastre, *ava*?

— E încurcată treaba. Și mie mi-ar plăcea să ne avem bine cu toții, dar cred că neînțelegerile cele mai mari pornesc de la religie. Noi credem că Dumnezeu ne-a dat nouă pământul ăsta, ei cred că zeii lor li l-au dat lor. Religia e cea mai mare pricină de dezbinare.

Iael își aminti de sfada dintre tatăl și bunica Leilei pentru licoarea pe care o băuse aceasta. Și știu că va trebui să ascundă mica figurină și tablele de la Partia de oamenii ce nu-i împărtășeau credința. Învățase multe de la bunica Leilei și în curând avea să citească singură viitorul în stele și să ia decizii. Dar, până atunci, abia aștepta să se întoarcă în sat și să-și revadă prietena.

Capitolul 17

Zaharia ținea firul cu plumb în dreptul casei, lăsându-

l să se bălăbănească în voie. Așa cum se temuse, ultimul rând de pietre nu era chiar drept. Trebuia să le scoată și să reclădească totul la loc – și brațele îl dureau deja de atâta ridicat. Scoase un geamăt adânc de frustrare.

— Care-i necazul, Zaki?

Iael se ivi după colțul casei, unde lucrase până atunci cu bunica lui.

— Am terminat mai repede lecția azi și m-am gândit să termin porțiunea asta din zid înainte să se întoarcă *saba*. Am vrut să-i fac o surpriză. Dar acum va trebui să le scot iar pe toate.

— Bunicul tău de ce nu lucrează la casă cu tine?

— Pentru că zidește la loc Templul, care e mult mai important. Zaharia luă o piatră din rândul de sus și o lăasă să cadă la pământ.

Iael se apropie și se opri în dreptul lui cu mâna în șold.

— Nu pricep de ce trebuie să le scoți.

— Pentru că nu-i drept zidul. Nu vezi? întinse din nou firul să-i arate.

— E înclinat puțin de la început și, dacă nu-l îndrept, se va înclina tot mai tare cu cât va fi mai înalt. La urmă se va prăbuși de tot.

Se ridică pe vârfuri să mai scoată o piatră și o puse jos pe pământ. Iael se așeză pe un bolovan mai mare să-l privească, legănându-și tacticos piciorul.

— Nu trebuie s-o ajuți pe *safta*? întrebă el.

— S-a dus să împrumute ceva de la Suzana. Tu și *ava* ați lucrat, nu glumă, cât am fost în vizită la Leila, îi zise ea. Pereții din odaia mea îmi ajung mai sus de cap. Pot să stau în picioare sub acoperișul cortului.

Zaharia mai scoase un bolovan și ridică din nou sfoara.

— *Soba* zice că *Tora* e ca firul ăsta cu plumb. Ne putem măsura viețile după cuvântul lui Dumnezeu să

vedem dacă trăim în neprihănire. Și dacă ne abatem câtuși de puțin de la legea Celui Preasfânt, în scurt timp toată viața ne iese de pe făgașul normal.

Iael scoase un oftat prelung și zgomotos.

— Tu nu știi să vorbești decât de *Tora*. Chiar nu te plictisești niciodată de învățat? Nu-ți dorești să faci și altceva?

Zaharia își aminti cum mergea cu Iael pe malul canalului din Babilon, privind trecerea corăbiilor și savurând gustul libertății, își aminti cum își însoțise tatăl la lucru, privind lucrătorii ce descărcau mărfuri din toată lumea. Acum își petrecea zilele studiind cu o mână de băieți de vârsta lui veniți la Ierusalim cu părinții.

„Ba da”, simți nevoia să răspundă. Da, ar fi dat orice să poată face și altceva, dar nu cuteza s-o admită cu voce tare.

— Studiul *Tor ei* e foarte important, zise el.

Iael pufăi din nou.

— Și prietena mea, Leila, are un frate de vârsta ta, dar el nu învață tot timpul.

Zaharia simți un junghi de invidie la gândul libertății Iaelei. Îi întoarse spatele și se reapucă de lucru.

— Ce faci când mergi în vizită la prietena ta? o întrebă el.

— Păi, data trecută nu ne-am putut juca, fiindcă Leila a fost prea slăbită să se scoale din pat. Așa că i-am povestit de explorările noastre din Babilon. Le mai ții minte? Vrea să vină și ea cu noi când se face mai bine. E tare bolnăvicioasă, așa că i-am dat...

Se opri atât de brusc, că Zaharia aruncă o privire peste umăr să vadă de ce. O zări stând cu mâna la gură, cu o expresie de vinovăție pe față.

— Ce i-ai dat?

— Nu contează.

— Ba da, sunt curios. Ce i-ai dat?

Se opri din lucru și se rezemă de perete, așteptând.

— Nimic, un colier de-al meu. E mult mai bine acum. Ar trebui să vii și tu odată cu mine să-l cunoști pe fratele ei, Rafi.

Zaharia n-ar fi primit niciodată învoire să plece. Simți un nou junghi de invidie și dorința de a șterge cumva zâmbetul satisfăcut de pe chipul ei.

— Să nu te mai duci acolo în sat! zise el. Oamenii ăia sunt vrăjmașii noștri.

— Nu-i adevărat. *Ava* și cu mine ne-am împrietenit cu ei.

— Se închină la idoli, să știi. Nu la același Dumnezeu la care ne închinăm noi.

— Și aici greșești. Tatăl *Leilei* e fiu al lui *Avraam*.

Nereușind să-i alunge satisfacția de pe chip, Zaharia se înfurie și mai tare pe ea. Se aplecă și-o întreabă în șoaptă:

— Te-ai descotorosit de bazaconiile tale păgâne?

— Habar n-am despre ce vorbești, zise ea, ridicând din umeri.

El se întoarce la muncă, ridicându-se pe vârfuri să mai scoată o piatră din zid.

— Decât să stai acolo degeaba, ce-ar fi să aduni câteva pietre mai mici și să le vâri printre crăpături?

Ea se supuse, culegând o mână de pietricele și potrivindu-le cu grijă printre bolovanii mai mari.

— Nu mai simți nevoia să mergi la explorat ca înainte? îl întreabă ea în timp ce lucrau.

— Nu mai sunt copil. Sunt fiu al legământului – și îmi place să învăț. De fiecare dată când cred că am epuizat învățămintele dintr-un pasaj sau că am învățat toate cuvintele dintr-un verset, descopăr un nou substrat de înțelesuri și...

— Nu mai ești deloc amuzant. La urma urmei, de ce ai venit la Ierusalim? *Tora* ai fi putut s-o studiezi și acasă.

Adoptă postura obișnuită, cu o mână în șold și o expresie dezaprobatoare pe față.

Oare i se năzărise doar că îi vorbise Atotputernicul? Zaharia nu-și mai amintea decât vag sentimentul prezenței Lui de la ceremonia de *bar mitva*. Își amintea în schimb cum fusese prins în lupta cu odgonul dintre *soba* și tatăl său și durerea surdă din stomac ce îl cuprindea de fiecare dată când aceștia se certau din cauza lui. Dar Dumnezeu îi dovedise că există și Zaharia îi urmasse chemarea, venind încoace. Ce n-ar fi dat să-i vorbească din nou și să-i spună de ce! Ce avea de făcut aici – pe lângă învățat? Noapte de noapte, încerca să țină minte visele ce îi tulburau somnul, nădăjduind că Dumnezeu îi va vorbi prin ele. Păreau vise încărcate de semnificație, dar Zaharia le uita de fiecare dată la trezire, conținutul și tâlcul lor scăpându-i printre degete.

Mai luă o piatră din vârf și o lăsă să cadă la pământ. Oare ce-ar fi făcut acum în Babilon? Ar fi lucrat deja alături de tatăl său? Dar să fi rămas acolo, ar fi nesocotit chemarea lui Dumnezeu.

— Poate după ce isprăvim casă, voi avea timp să explorez din nou, îi spuse el Iaelei.

Spera să aibă dreptate.

— Promiți? Promiți să facem ceva amuzant când ai timp?

Zaharia ezită, conștient că mai căzuse o dată în capcana Iaelei făcând promisiuni necugetate. Dar îi era dor de ea și tânjea să petreacă iar timp împreună. Înainte să se poată abține, răspunse:

— Promit.

— Mulțumesc!

Iael se grăbi să termine pregătirile pentru cină, în timp ce el mai luă un bolovan de pe ultimul rând de pietre și îl aruncă la pământ. Fata îi trezise în suflet un dor de aventură ce nu-i dădu pace nici mai târziu în seara aceea,

la rugăciunile din casa adunării. Dorul i se întee și mai mult când Matania se ridică în picioare după încheierea rugăciunilor și se adresează tuturor celor adunați:

— Ascultați, am primit astăzi știre de la noul meu prieten, Zabad, căpetenia unui sat din zonă. M-a rugat să vă transmit că vă invită pe toți în satul lui mâine seară la o serbare.

— Ce fel de serbare?

— Un festival anual în cinstea recoltei de măslina. Dar Zabad mai sărbătorește și însănătoșirea fiicei sale. A fost grav bolnavă și Zabad e convins că fiica mea, Iael, a contribuit cumva la tămăduirea ei. De aceea ne invită pe toți.

Zaharia fu străbătut de un fior. Ce putuse face Iael pentru a-și însănătoși prietena? Farmece?

— Zabad s-a învoit și să-mi dea în folosință peticul de pământ pe care l-am dorit, continuă Matania. Vecinii noștri vor să facem pace, așa că avem și noi, cred, pricină să sărbătorim.

Zaharia îi ascultă pe ceilalți discutând invitația și, când căzură de acord să trimită o delegație în semn de bunăvoință și prietenie, își dori să meargă cu ei. Dar încruntarea dezaprobată de pe chipul lui *saba* îi dădu de înțeles că nu va primi învoire să plece. Restricțiile impuse de *saba* îl dureau ca niște sandale prea strâmte și deplânse în tăcere faptul că Iael avea să meargă, fără îndoială, la serbare. Apoi își aminti că avea libertatea să se ducă. Era adult acum. Putea lua decizii singur, cum făcuse și când se hotărâse și să plece din Babilon.

— Vreau să vin și eu mâine seară, îi spuse el lui Matania în drum spre casă.

Saba se opri brusc, silindu-l să stea pe loc.

— Nu, fiule. Nu te pot lăsa să mergi. Preoții lui Dumnezeu n-au ce căuta la serbări păgâne.

— Dar nu sunt preot încă... iar Zabad e și el fiu al lui

Avraam și... și îmi doresc să merg.

Cu glas tremurător, își sfidă pentru prima oară bunicul. Văzu surprinderea și dezamăgirea lui *saba*, dar trase adânc aer în piept și zise:

— Sunt destul de mare să decid singur.

— Destul de mare ești, dar nu dai dovadă de prea multă înțelepciune. Te-ai rugat și ai cerut călăuzire înainte să te hotărăști? Cred că ar fi bine s-o faci.

Saba își relua mersul, dar Zaki rămase în urmă și se întoarse spre Matania. Hotărârea lui era luată.

— Vin cu tine, zise el.

A doua zi, pe la asfințit, Zaharia plecă la serbare cu Iael, Matania și o duzină de alți bărbați iudei. Era prima oară când se aventura dincolo de tabăra caravanei și de locuința din Ierusalim și inima îi tresălta în piept de emoție străbătând valea îngustă. Satul neîmprejmuit de la poalele Muntelui Măslinilor nu era decât un mănunchi de case tencuite din piatră, dar măcar scăpase de lecții și avea prilejul să vadă ceva nou, diferit. O potecă șerpuitoare ducea la deal dinspre oraș și, pe la jumătatea urcușului, Zaharia zări strălucirea unor flăcări și un pâlc de bărbați adunați în jurul unui altar de piatră. Aroma cărnii fripte împânzea văzduhul. Un fior de spaimă îl străbătu din cap până-n picioare. Nu cumva se închinau pe înălțimi?

— Ce gătesc acolo sus? îl întreabă el pe Matania.

— Aduc o jertfă, cred. E o tradiție străveche de dinainte de zidirea Templului – și din moment ce Templul nu mai e, unde în altă parte să aducă jertfe?

O imagine păgână din paginile *Torei* prinse viață în fața lui Zaharia.

— Dar *Tora* zice că...

— Suntem musafiri aici, Zaki, zise Matania, coborându-și glasul. Să nu începem să le ținem predici gazdelor noastre despre *Tora*.

Fură întâmpinați la intrarea în sat de un grup de

bătrâni care îi conduseră în piața publică a localității. Iael, singura fată din delegație, fu trimisă să se alăture celorlalte femei din sat. O varietate de covoare și rogojini țesute erau întinse pe jos prin piață și, când se sfârși jertfa de pe înălțimi, bărbații se așezară să se ospăteze. Femeile aduseră străchini, platouri și castroane cu bucate, pe care le puseră înaintea bărbaților adunați, apoi se făcură din nou nevăzute. Cineva îi întinse o cupă cu vin lui Zaharia, care se așază alături de Matania.

— Fiți bine-veniți, preacinstiții mei oaspeți, zise Zabad, ridicând cupa. Vă rog să beți și să vă ospătați pe săturate!

Zaharia se aștepta ca gazda să binecuvânteze pâinea și vinul după ritualul tradițional, dar nu o făcu. Murmură binecuvântarea ca pentru sine, în timp ce restul bărbaților se apucară să înfulece din vasele simple, folosindu-și pâinea pe post de lingură. Nu bine se golea un platou, că femeile dădeau buzna cu altul plin. Matania arată spre o strachină încărcată cu carne friptă și zise:

— Uite, ia niște carne de miel, Zaki.

Aroma era delicioasă, carnea fiind numai bine friptă și condimentată cu rozmarin aromat. Dar, chiar când întinse mâna să ia o bucată, băiatul își aminti de altarul de pe înălțimi de deasupra satului. Nu cumva carnea aceea fusese jertfită idolilor? Tocmai învățase despre jertfa de mulțumire și știa că anumite porțiuni erau oferite Domnului, iar restul consumate de membrii familiei și de oaspeți. N-avea cum să știe dacă se înfrupta din ospățul Atotputernicului sau din cel al idolilor. Nimeni nu pomenise nimic de Dumnezeu lui Avraam și nici nu-i dedicase vreo binecuvântare. Zaki clătină din cap, refuzând mielul savuros și ciugulind în schimb din vinete și linte. Vinul se afla și el din belșug ca bucatele. Matania și ceilalți iudei păreau să se distreze de minune, dar Zaharia se îngrijora din pricina zecilor de ispите care l-ar fi putut

face să nesocotească *Tora*.

Spre sfârșitul mesei, o ceată de muzicanți se puseră pe cântat. Zaki nu recunoscuse niciunul din cântece. Când bărbații se ridicară pentru a lăsa femeile să curețe resturile de la ospăț, se hotărî să meargă în căutarea Iaelei.

— Majoritatea femeilor sunt acolo, afară, îi spuse un băiat de vârsta lui, arătând spre intrarea în sat. Privind de la distanță, Zaharia o zări pe Iael înconjurată de o ceată de femei. Acestea păreau să vină și să plece, vorbind cu ea și cu o altă bătrână câteva clipe, zgâindu-se împreună la stele și arătând spre cer, apoi plecând din nou. Iael ținea în mâini un sul și, amintindu-și de sulurile consultate de ea în noaptea coșmarului lui *saba*, Zaharia simți că-i vine rău. Aceste sătence veneau la Iael să le citească în stele.

Trebuia s-o oprească cumva. S-o ia de acolo pe Iael înainte s-o vadă ceilalți bărbați din Ierusalim practicând astrologia. Se înapoie grăbit să-l găsească pe Matania, regretând din tot sufletul că o surprinsese pe Iael asupra faptei.

Muzica și băutura continuară și după ospăț, iar serbarea se întee. Rotindu-și privirea prin mulțime după tatăl Iaelei, Zaharia zări mai multe perechi de îndrăgostiți pitiți în umbră, la adăpost de lumina torțelor, încolăcindu-se în brațe. Ritmul asurzitor al tobelor și dansurile nu se asemănau defel cu serbările iudaice la care luase parte până atunci. Toți bărbații stăteau deoparte să privească dansul fetelor, care aveau brațele și picioarele despuiate. Mișcările acestora erau atât de voluptuoase, că Zaharia își simți chipul îmbujorându-se. Își abătu însă repede privirea, neștiind ce să facă sau încotro s-o ia. Își aminti de relatarea din *Tora* în care madianiții îi ispitiseră pe strămoșii lui să ia parte la orgie și știu că *saba* avea dreptate. N-ar fi trebuit să vină. Îl găsi pe Matania privind dansatoarele și-i șopti repede la ureche:

— Nu vreau să mai stau. Vreau să merg acasă.

Matania se întoarse spre el cu ochii sticloși și fața înfierbântată de prea mult vin.

— Ce?... Ascultă, îmi pare rău. N-am știut că așa sunt sărbătorile lor.

Zaharia dădu din cap.

— Eu plec. S-o iau cu mine și pe Iael?

— Pe Iael?

Matania privi lungă vreme în zare, în direcția Ierusalimului, și oftă.

— Nu... Nu vă pot lăsa să vă întoarceți singuri... Vin și eu.

Se ridică alene, trăgând parcă nădejde ca Zaharia să se răzgândească. Dar el nu se răzgândi. Dimpotrivă, deveni tot mai nerăbdător pe măsură ce dansul și ritmul tobelor se înteteau.

— Așteaptă un minut să-i mulțumesc gazdei, zise Matania.

Zaki îl urmă prin mulțime și Matania se aplecă să-i șoptească ceva la ureche lui Zabad. În clipa următoare, glasul acestuia tună deasupra hărmălaiei.

— Nu, prietene! Chiar trebuie să pleci atât de repede? Dar noaptea abia a început!

— Îmi pare rău, nu m-am gândit că serbarea va... dura atât de mult... Ai văzut-o cumva pe fiica mea?

Zabad arătă spre intrarea în sat.

— E acolo cu Leila și cu restul femeilor.

Matania îi mulțumi din nou, bătându-l pe umăr, și se întoarse cu pași șovăitori să plece. Zaharia îl luă de braț și-și croiră drum spre ieșirea din piață. Afară, Iael și celelalte femei priveau încă la stele. Poate Matania va vedea ce face și-i va lua sulurile. Poate îi va interzice să mai pună piciorul în sat. Dar tatăl Iaelei nici nu observă tablele păgâne din mâna fetei.

— E timpul să mergem acasă, Iael, zise el.

— Nu pot să mai stau? Aș putea să rămân peste noapte la Leila.

Părea gata să se învoiască, dar Zaki îl trase de mânecă și șopti:

— Trebuie să plece de-aici. Chiar acum.

Arătă cu mâna spre orgie și Matania păru să se dumirească în sfârșit.

— Nu în seara asta, Iael. Trebuie să vii cu noi.

Fata fu îmbufnată tot drumul spre casă, dar măcar o salvaseră din locul acela îngrozitor.

Zaharia știa că ar fi trebuit să-l avertizeze pe tatăl ei să n-o mai lase să se întoarcă acolo. Dar cum să-i spună fără să-i explice și de ce, încălcându-și astfel cuvântul? Mai știa și că s-ar fi convenit să-i spună bunicului de festival, ca să-i poată preveni pe ceilalți să se ferească de ispită – dar ar fi însemnat să-i povestească lui *saba* cele văzute și se rușina.

Zaharia urcă dealul, muzica topindu-se în depărtare și poteca devenind tot mai întunecoasă pe măsură ce se afundau în noaptea adâncă.

Capitolul 18

Trecuseră deja două zile de la festival, dar imaginile obsedante nu păliseră încă din mintea lui Zaharia. Ceilalți bărbați nu suflară niciun cuvânt despre cele văzute și săvârșite, așa că se hotărî să nu-i spună nici el bunicului despre noaptea aceea. Dar vinovăția și teama pentru Iael nu-i dădeau pace.

Tocmai ațipise ca ceilalți în după-amiaza de Sabat, când cineva îl trezi cu un zgâlțâit.

— Zaki! Trezește-te!

Deschise ochii și o văzu pe Iael ghemuită lângă rogojina lui.

— Hai să mergem, șopti ea.

— Ce?... Unde să mergem?

Fata ieși tiptil din odaie fără să răspundă, tăcută și

grațioasă ca o felină. Zaharia se șterse la ochi să-și alunge toropeala și o urmă în ogradă.

— Unde să mergem? repetă el, buimăcit încă de somn.

— Să explorăm! Doar mi-ai promis, ai uitat?

Băiatul privi repede în jur, de parcă s-ar fi temut să nu-i audă cineva, dar bunicii lui și tatăl laelei dormeau. Continuă să vorbească pe un ton scăzut.

— Nu putem pleca nicăieri. E zi de Sabat.

— Și ce dacă? Și în Babilon mergeam să explorăm de Sabat, nu mai știi?

— Acolo era altfel.

— Cum așa? De ce era altfel?

Stătea cu mâna în șold ca de fiecare dată când se lua la hartă cu el. Tare băiețoasă mai era, dar lui îi plăcea așa, chiar dacă spiritul ei de aventură îl înfricoșa.

— Mi-ai promis, zise ea. Vrei să-ți încalci din nou cuvântul?

Cea mai cumplită viziune de la festival, pe care nu reușea să și-o scoată din minte, era a laelei ghicind viitorul sub stele. Amintirea îi întorcea stomacul pe dos. Poate dacă mergea cu ea acum, ar fi reușit s-o convingă să se lase de vrăjitorii.

— Păi... Nu vād de ce n-am merge undeva, zise el. Atâta timp cât nu-i mai departe ca o plimbare de Sabat.

— Cum zici tu, zise ea, ridicând din umeri. Haide, vreau să-ți arăt ceva.

Porni în ritm alert și Zaharia fu nevoit să zorească pasul pentru a ține ritmul cu ea. Trecură prin poarta distrusă a apelor și coborâră povârnișul, luând-o pe poteca din vale spre satul Leilei.

— Stai. Nu pe-aici am mers și noaptea trecută? Nu cred că e bine să ne întoarcem acolo...

— Nu mergem în sat. Nu-ți mai bate capul.

Își continuară drumul, care se dovedi mult mai lung

decât o plimbare de Sabat, dar se temea că, dacă s-ar fi răzgândit acum, fata ar fi mers mai departe fără el. Valea era nefiresc de calmă; ciocănitul metalic al dălții pe piatră ce răsuna în restul zilelor în oraș se potolise de Sabat. Nici păsările nu se agitau în după-amiaza aceea toridă de toamnă. Ajunseră la o aruncătură de băț de sat și Zaharia răsuflă ușurat când trecură mai departe. Trebuia să-i vorbească, dar nu știa cum să înceapă.

— Aăă... ce făceai tu afară cu femeile din sat în noaptea serbării?

— Nimic, admiram stelele.

— Dar aveai la tine suluri... Tablele constelațiilor, nu-i așa?

— Și ce dacă?

— Să te descotorosești de ele, Iael. Nu poți să te închini la idoli...

Ea se opri brusc în fața lui, blocându-i calea.

— Vrei să fim prieteni sau nu? Nu te-am chemat cu mine să-mi faci morală.

— Sigur că vreau să fim prieteni, dar...

— Atunci ține-ți gura și distrează-te măcar o dată în viață.

Își continuară drumul și, câteva clipe mai târziu, băiatul zări în față o stâncă cu niște deschizături ca niște uși săpate în zidul de piatră. Înțelese unde îl ducea Iael și se opri.

— Așteaptă. Sunt mormintele care se zăresc de sus, din Ierusalim, nu-i așa?

— Da. Muream să le văd mai de aproape, dar *ava* e întotdeauna prea ocupat să mă aducă.

Zaharia văzu că cimitirul fusese foarte frumos pe vremuri. Dar, ca toate celelalte locuri din Ierusalim, era acum năpădit de buruieni, tufe și mărăcini. *Tora* îi interzicea să se apropie de cimitir. Îl făcea necurat.

— Ei bine? Ce zici?

Iael se opri privindu-l țintă, nerăbdătoare să-i vadă reacția. Poate se aștepta să preia el inițiativa în explorarea mormintelor, cum făcuse întotdeauna în expedițiile din Babilon. Zaki ar fi dat orice s-o impresioneze. Să-i arate că e viteaz, cutezător și gata de aventură.

Dar șovăi o clipă prea mult și, până s-o poată opri, Iael se întoarse și-și croi drum printre gropi și buruieni, oprindu-se în fața intrării unui mormânt săpat în suprafața stâncii.

— Uite! Țasta a fost jefuit deja. Dacă ne furișăm prin crăpătură, putem arunca o privire înăuntru.

— Nu pot să intru, Iael. *Saba* zice că preoții n-au voie să se atingă de lucruri necurate.

— Dar nu ești încă preot, nu?

— Păi, nu.

— Atunci ce contează? Haide! Eu intru.

Bombănind printre dinți de efort, dădu la o parte câțiva bolovani să lărgească intrarea și se târî de-a bușelea prin gaura strâmtă. Nici nu bine înlătură din cale pietrele sfărâmate, că se și făcu nevăzută.

— Iael! strigă el.

Nu primi niciun răspuns.

Alte fete n-ar fi făcut nici în vis năzdrăvăniile pe care le făcea ea. Le-ar fi fost prea frică de păianjeni, șerpi și fantome să se strecoare într-o peșteră de îngropăciune.

— Iael! strigă el din nou.

Împins de un imbold nesăbuit de a o impresiona, o urmă în cimitir. Se ghemui să arunce o privire în groapă, dar înăuntru era prea întuneric. După o scurtă ezitare, se lăsă de-a bușelea și o urmă prin deschizătură. Se ciocni de ea câțiva metri mai încolo. Peștera era umedă și îmbâcsită – și mai neagră ca noaptea.

— Nu văd nimic, zise Iael când se ridicară. E întuneric beznă.

Judecând după glasul ei monoton și lipsa ecoului,

spațiul era strâmt și tavanul jos.

— Nici eu. Hai să ieșim de-aici.

Dădu să se întoarcă, dar Iael îl apucă de braț.

— Nu, stai. Ni se vor obișnui ochii într-o clipă.

Așteptă ținându-se strâns de brațul lui, nu pentru că i-ar fi fost frică, ci pesemne ca el să nu se răzgândească și să plece. Când ochii i se acomodară, Zaki zări o încăpere dur cioplită ca o peșteră. Pietre masive de mormânt de mărimea unor căruțe erau aranjate în semicerc în jurul zidurilor. Ferecate în aceste cutii se aflau osemintele câtorva generații de familii.

— Vezi? Nu-i mare lucru, doar morminte, zise el. Hai să plecăm.

Fata îl lăsă de braț și mai înaintă câțiva metri.

— Mai întâi vreau să văd dacă sunt comori.

— Nu sunt. Cineva a jefuit mormântul înaintea noastră. Chiar să fi fost vreuna, e dusă de mult, sunt convins. Doar cu asta se ocupă jefuitorii de morminte.

Iael mai orbecăi câteva minute prin spațiul îngust - doar să-i facă în ciudă, desigur - scuturându-și din mers păianjenii din păr. Se opintii chiar să ridice capacul de piatră de pe o ladă de îngropăciune, dar fără succes. În cele din urmă, oftă și zise:

— Bine, hai să mergem.

Cu ea în frunte, se târâră din nou la lumina zilei.

Zaharia își feri privirea de soarele orbitor și se lovi din nou de Iael în timp ce se ridica de jos. Fata înlemnise brusc în fața lui.

— De ce te-ai oprit?

Nu-i trebui mult să vadă de ce. În fața lor se afla un cerc de băieți de vârsta lui, poate puțin mai mari. Opt la număr. Niciunul nu purta *kipa*. Și nici ciucuri la veșminte.

Erau samariteni.

Dăduseră de belea.

Iael își reveni prima din buimăceală și pași înainte.

— Faceți loc! porunci ea.

— Cine ne va sili?

Unul din vlăjgani se opri în fața ei și o îmbrânci cu palma în coșul pieptului.

— Ce căutați aici, mă rog? Sunteți iudei, nu?

— Sigur că-s iudei, răspunse altul. Nu vezi? E destul să te uiți la cipilica aia ridicolă și la ciucurii de la haină.

Se îndreptă spre Zaharia și îi dădu brânci, trântindu-l de peretele de stâncă. Vlăjganul era mai înalt și mai puternic decât el. Chiar să fi strigat după ajutor, nu l-ar fi auzit nimeni. Și cum să-i asculte Cel Preasfânt rugăciunile când încălcase rânduiala de Sabat și intrase într-un mormânt?

— N-aveți ce căuta aici! zise vlăjganul cel mai mare. E valea noastră.

Cercul de băieți se mai apropie puțin, încolțindu-i ca într-o capcană.

— Tata are pământ aici, zise Iael. Dați-vă la o parte să mergem acasă!

Părea mai degrabă sfidătoare decât speriată. Zaharia se întrebă dacă era într-adevăr atât de curajoasă sau îi era la fel de teamă ca lui.

— Acasă? Acasă în Babilon, vrei să zici. Acolo e locul vostru!

Zaharia încercă să se dea la o parte și să se strecoare pe lângă flăcăul ce-i aținea calea, dar acesta nu-l lăsă.

— Sunteți din roiul ăla de lăcuste care ne-au cotropit țara! Și știți ce facem noi cu insectele care ne invadează ținutul? Le călcăm în picioare!

Îl îmbrânci din nou în spate, trântindu-l de stânci.

— Cred că s-ar cădea să le dăm o solie de dus acasă, la prietenii lor, zise căpetenia grupului. Poate așa se vor învăța minte și nu vor mai pune piciorul pe aici.

Doi flăcăi se năpustiră brusc din ambele părți și-l înșfăcară pe Zaharia, ținându-l de brațe. Băiatul se zbatu

din toate puterile, dând din mâini și din picioare, dar erau mai puternici decât el. Un al treilea îi înhăță *kipa* și i-o smulse de pe cap.

— Iael, fugi! strigă Zaki.

Era mărunță, zveltă și sprintenă ca o căprioară. Ar fi putut să scape cu ușurință.

— Fugi! îi strigă el din nou.

Dar cei trei vlăjgani îl încolțiseră atât de strâns, că nu reuși să vadă dacă fata scăpase.

Un băiat îi înhăță ciucurii și-i smulse de la loc, despuindu-l de mantie.

— Ce avem noi aici? făcu el zeflemitor. Nu-i așa că sunt drăguți?

— Încetați! Lăsați-mă în pace...

Vorbele îi fură înăbușite de un pumn în gură care-i despică buza și-l trânti cu capul de stânci. Nici nu apucă să-și vină în fire, că un altul îl lovi în pânțece, tăindu-i răsuflarea. Dădu să se îndoie de spate, dar îl smuciră la loc. Un alt pumn în stomac îl făcu să se zvârcolească de durere.

— Rafi, spune-le să se oprească! strigă Iael.

Sub ploaia de pumni ale celor trei, Zaharia nu putu să vadă dacă o vătămaseră și pe ea. Se zbătu disperat să se elibereze, să-i vină în ajutor, dar de-abia mai respira.

— Rafi, sunt eu, zise Iael. Spune-le că sunt prietena Leilei!

— Dar tu? făcu unul dintre vlăjganii ce-l ținutau pe Zaharia. Și tu ești prietenul Leilei?

Îl loviră iar și iar, cu pumnii și picioarele, râzând de eforturile lui zadarnice de a se elibera.

— Rafi, fă-i să înceteze! urlă Iael.

— Hei! Nu e clarvăzătoarea? zise unul dintre băieți. Fata care citește în stele?

— Ba da, sunt chiar eu. Și ați face bine să ne dați drumul până nu vă blestem pe toți!

Atacatorul îi mai trase un pumn lui Zaki și zise:

— Hai să mergem.

Îi dădură drumul și băiatul se prăbuși la pământ, prea rănit să stea în picioare, prea umilit că Iael îl salvase pe el și nu invers. El ar fi trebuit s-o apere. Unul dintre vlăjgani îl lovi cu piciorul în spate, altul în șold și al treilea în cap. Durerea era sfâșietoare, pedeapsa lui pentru nesupunere...

— Ne-am dat solia. Acum putem pleca.

— Să nu mai puneți piciorul pe-aici că o să vă pară rău!

Chinuatorii se risipiră, iar Iael alergă și se lăsă în genunchi lângă el. Văzând că era nevătămată, Zaki închise ochii ușurat.

— Zaki!... Zaki, spune ceva! Ești teafăr?

Dădu din cap, dar nu era adevărat. Zăcea întepenit și plin de vânătăi, cu fiecare mădular din trup în agonie.

— Mă duc după ajutoare, zise ea, dar el o apucă de braț să

O oprească.

— Nu, nu pleca. Îmi revin în câteva minute.

— Dar sângerezi!

Îi atinse buza însângărată și îi șterse sângele din ochi. Acesta provenea de la o tăietură de pe frunte.

— Te doare?

Nu răspunse. Nu voia să mintă, dar nici să recunoască adevărul. Iael se ridică și îi dădu mâna să-l ajute, dar el clătină din cap.

— Mă ridic singur. Dar îmi trebuie un minut să-mi recapăt sufletul.

— Trebuie să te grăbești, ca nu cumva să se întoarcă.

Se ridică greoi, rezemându-se de peretele stâncii. Pământul

I se rotea sub picioare. Își coborî privirea spre veșmintele rupte și pline de sânge și așteptă ca lumea să

se oprească din învățat.

— Ce-am să le spun despre halul în care mi-s hainele? întrebă el. Se uită în jur după *kipa*, dar n-o zări nicăieri.

— Mi-au luat acoperământul de cap.

Iael se aplecă să culeagă ciucurii smulși de la mantie și i-i întinse. Rolul lor era să-i amintească de legile lui Dumnezeu – și trebuie că încălcase câteva ca să merite una ca asta.

— De-aceea a tăiat și David ciucurii de la mantia împăratului Saul, zise el. Ca să-i aducă aminte că păcătuiește.

— Ce tot îndrugi acolo? Ești sigur că te simți bine, Zaki?

Era prea mare să plângă, așa că își revărsă năduful într-o răbufnire de furie.

— N-ar fi trebuit să ascult de tine! Numai tu ești de vină!

Fata adoptă obișnuita ei postură sfidătoare.

— Frumos îmi mai mulțumești că ți-am salvat viața!

Se întoarse și plecă țănoșă.

— Iael, așteaptă!

Făcu câțiva pași poticniți, schiopătând în agonie. Contuziile de la stomac și din coaste îl făcură să se încovoie de durere. N-avea cum să ajungă acasă fără ajutorul ei.

— Iartă-mă, Iael... îți mulțumesc că m-ai salvat. Te rog să mă ierți!

Fata se opri să-l aștepte și el îi citi mila de pe față.

— Abia poți să mergi. Haide, sprijină-te de mine să te ajut!

Se luară cu brațul de după mijloc și porniră spre casă. Drumul li se păru nesfârșit.

— M-am temut că te omoară, zise Iael și, pentru prima oară, glasul îi tremură de lacrimi.

— *Saba* precis mă omoară când află ce s-a întâmplat.

— Te ajut eu să inventezi o scuză.

— Nu, să nu faci asta. O minciună va înrăutăți și mai mult situația.

Își aminti cum o numise unul dintre băieți „clarvăzătoarea” și i se făcu rău. Dacă aflau confrății lui iudei? îi era teamă pentru ea – și pentru sine însuși, fiindcă o iubea și știa că n-ar fi trebuit să iubească niciodată o vrăjitoare. Nu s-ar fi convenit să aibă nimic de-a face cu ea.

— Ești sigur că te simți bine? îl întrebă ea. Ești atât de rănit.

Zaharia simți brusc că-i vine greață. Durerea era atât de sfâșietoare, că trebui să se aplece și să vomite. Încă o umilință în fața Iaelei. Când isprăvi, se șterse la gură cu mâneca, lăsând în urmă o dâră de sânge de la buza despicate.

— Hai mai repede, zise Iael, să nu se întoarcă băieții fără Rafi.

O cuprinse din nou cu brațul după umeri și pomi șontâc spre casă cât putea de repede.

— Poate ceilalți dorm încă, zise ea când se apropiară de izvor, și pot să te ajut să-ți cureți sângele și murdăria de pe haine înainte să se trezească. Aș putea să-ți cos la loc și ciucurii.

Băiatul știa însă că totul e în zadar. *Safta* avea să-i vadă buza despicate și tăietura de deasupra ochiului. Nici măcar să stea în picioare nu putea.

Zaharia își găsi bunica trează în curte când ajunse acasă poticnindu-se. Femeia își duse șocată mâna la gură de cum îl văzu.

— Zaki! Ce-ai pățit?

— A căzut, zise Iael. Ne-am cățărat pe niște stânci și s-au urnit din loc...

— Nu, o opri el, reducând-o la tăcere.

Saba ieși din casă chiar când îl consulta *safta*, examinându-i tăieturile de la buză și de la cap și vânătaile

de pe brațe.

— Mă duc să aduc niște apă și bandaje, zise ea.

— Ce s-a întâmplat? întrebă *saba*.

— Știu că ai să te superi pe mine, și pe bună dreptate, zise Zaharia. N-ar fi trebuit să merg acolo și jur că n-am s-o mai fac cât trăiesc.

Safta reveni înainte să termine de explicat și-l puse să se așeze pe zidul scund de piatră. Se foi în jurul lui, spălându-i sângele de pe față și punându-i o compresă pe tăietura de la frunte.

— Îți poți urni mâinile și picioarele? întrebă ea. Nu ți-ai rupt niciun mădular?

— Cred că nu.

Chiar și cu ochiul închis din pricina umflăturilor, reuși să vadă lacrimile din ochii bunicii în timp ce îl doftoricea. Când isprăvi, îl ajută să-și tragă peste cap mantia sfâșiată. Bunicul rămase să-l privească cu chipul abătut, așteptând să-și termine explicația.

— Am fost să ne plimbăm în vale cu Iael, zise el. Am fost atacați de o ceată de băieți din sat... Adică eu am fost atacat, că Iael e nevătămată.

— Era și fratele Leilei cu ei, adăugă Iael. El nu i-a lăsat să mă atingă. Și le-a spus și celorlalți să nu-l mai bată pe Zaki.

Zaharia își ridică ochii spre bunicul, așteptând muștrarea cuvenită. Dar *saba* îl privi și zise:

— Vino. E ora de rugăciune.

— N-are cum să meargă în halul ăsta! exclamă *safta*. E rănit. Trebuie să se culce!

— Și nu mai am nici *kipa* și ciucurii, zise el, ducându-și mâna la creștetul gol. Se abținea cu greu să nu plângă.

— Am eu o *kipa* pe care o poți împrumuta, zise *saba*.

— Nu, Ido! izbucni *safta*. Nu vezi că e rănit?

— Și poți purta mantia cea veche până ți-o repară *safta* pe asta. Du-te să te schimbi, Zaharia. Nu vreau să

întârziem la rugăciuni.

— Cum poți să fii atât de crud? îl întreabă *safa*.

Azvârli cât colo mantia zdrențuită a lui Zaki și străbătu curtea cu pași mari, ieșind grăbită prin deschizătura ce le servea drept poartă. Continuă să meargă cu pași grăbiți, croindu-și drum printre clădirile pe jumătate terminate din vecinătate până când Zaki o pierdu din vedere. *Saba* nu o strigă și nu încercă s-o oprească.

— Schimbă-te, zise el. Repede.

Cu toate că fiecare mișcare îi pricinuia durere, Zaharia se aplecă să intre la el în odaie și îmbracă o robă mai veche. Nu putu nici măcar să stea drept pe drumul la deal spre casa adunării. Durerea din burtă și din coaste îl făcu să-i vină din nou greață.

— Iartă-mă, *saba* „murmură el. N-ar fi trebuit să merg acolo.

În câteva săptămâni era Ziua Ispășirii, când trebuia să-și mărturisească păcatele, dar știa că sentimentul de vinovăție n-avea să-i treacă până atunci.

— Măine te-aș fi învățat să cânti la șofar, ai uitat? întreabă *saba*. Acum va trebui să așteptăm până ți se dezumflă buza.

Zaharia mergea cu capul plecat, ștergându-și lacrimile ce-i alunecau pe obraji.

— Îmi pare atât de rău, zise el din nou.

— Mda. Văd că îți pare rău. Și Cel Preasfânt vede. Dar adevărata căință, adevărata *tesuva*, e atunci când ne întoarcem și o luăm în altă direcție.

— Știi, *saba*. Și am s-o fac.

Bunicul se opri o clipă în loc și zise:

— Vreau să te întreb ceva. Crezi sau nu că Atotputernicul te-a chemat să-L urmezi? Să te întorci la Ierusalim și să devii om al lui Dumnezeu?

— Da... cred.

— Știi că a-L urma pe Dumnezeu înseamnă totul sau

nimic, nu-i așa? Un om al lui Dumnezeu face întotdeauna ce e drept, indiferent dacă e apreciat sau nu de restul gloatei. El spune adevărul și nu se teme să-i corecteze pe alții atunci când greșesc. Oamenii lui Dumnezeu nu caută putere sau averi, și nici aprobarea oamenilor, ci pe cea a lui Dumnezeu. Zi de zi, ți se oferă nenumărate privilegii să alegi dacă vrei să-L urmezi mai departe pe El sau nu.

— Da, *saba*... înțeleg.

Asta însemna să nu mai asculte de Iael și de nimeni altcineva care l-ar fi îndemnat la rău. Nu trebuia să mai aibă nimic de-a face cu ea.

Dar îi era imposibil. Erau prieteni de o viață și o iubea... trebuia să găsească o cale de a o face să se întoarcă la Dumnezeu înainte să se piardă pentru totdeauna. Căci, dacă restul comunității descoperea cu ce se ocupa, ar fi fost ucisă cu pietre.

Capitolul 19

Duhoarea îl lovi pe Ido înainte să ajungă cu Zaharia la casa adunării pentru rugăciunile de dimineață. Cei doi își acoperiră nasul și gura cu mânecile mantiei.

— Ce miroase așa urât, *saba*?

Chipul băiatului era presărat cu vânătași pestrițe, iar tăietura de la buză și ochiul nu i se vindecaseră încă după bătaia ce o încasase acum trei zile.

— Vreo mortăciune. Dar ce caută lângă zona sacră a Templului? se grăbi spre băile rituale, unde un grup de confrăți preoți stăteau de vorbă, acoperindu-și la rândul lor fețele.

— Niște vandali au aruncat azi-noapte în *mikve* stârvuri putrede de animale, zise unul. Tocmai l-am refăcut și l-am umplut, iar acum va trebui secăt și curățat din nou înainte să poată fi folosit la ceremonia de sfințire.

— Încă o întârziere, făcu Ido, încleștându-și fălcile.

Mânia și duhoarea amenințau să-l sufocă. Abia mai putea să respire.

— Am cerut voluntari din rândul laicilor să vină să-l curețe. Dar mirosul cumplit contamina și casa adunării de alături, năpădind ca un vrăjmaș nevăzut clădirea pe jumătate terminată și făcând ochii tuturor să lăcrimeze. Fură nevoiți să suspende rugăciunile și lecțiile de la *ieșiva* din ziua aceea.

— Pot să vin cu tine la lucru? întrebă Zaharia.

— N-ai mai fost pe muntele Templului de când am sosit, nu-i așa?

Băiatul clătină din cap. Ido era conștient că hotărârea lui de a merge la festival și de a explora mormintele nu era decât un simptom al unei neliniști mai adânci ce se cerea satisfăcută.

— Bine. Vino, fiule. Să sperăm că vom găsi aer mai curat acolo.

Urcară împreună treptele spre muntele Templului, unde, din fericire, adierea vântului proaspăt făcea ca duhoarea să slăbească în intensitate. Ido se opri să-i arate lui Zaharia progresul făcut în ultimele luni. Șantierul roia de activitate, cu lucrători plătiți ridicând și transportând bolovani.

— Am curățat în sfârșit zona în care s-a aflat înainte altarul de bronz, zise Ido. Vom ridica altarul cel nou pe aceeași temelie. Când va fi gata, va măsură zece metri de la o margine la alta și va fi înalt de cinci metri, cu o pantă ducând în vârf.

— Va fi gata la timp pentru Sărbătoarea Trâmbițelor?

— Mă rog să fie, dar nu mai e decât o săptămână până atunci. Ar fi trebuit să începem mult mai devreme, dar am lăsat vrăjmașul să ne pună bețe în roate. Iar acum intrăm în criză de timp.

— Ați început să rezidiți Templul, *saba*?

— Nu încă. N-am isprăvit nici de curățat locul de moloz, copaci și lăstăriș. E mai mult de lucru decât ne-am închipuit.

Ido închise o clipă ochii, revăzând fațada împodobită cu aur a Templului lui Solomon, stâlpii masivi de bronz ce susțineau porticul și uriașa Mare de Bronz, lată de cinci metri, unde se spălau preoții. Rotindu-și privirile prin jur, fu copleșit de sentimentul violent al iminenței situației. Trebuiau să isprăvească sarcina pe care le-o încredințase Dumnezeu. Sabotarea băii rituale era ultima dovadă că vrăjmașii Celui Preasfânt erau în stare de orice să le zădărnicească planurile.

— Dacă acolo va fi noul altar, pentru ce e cealaltă platformă? întrebă Zaharia, întrerupându-i șirul gândurilor.

Arată spre o structură de piatră de la capătul estic al muntelui Templului, nu departe de trepte.

— E pentru cântăreți. La începutul lunii tiști, vom suna pentru prima oară din trâmbițele de argint pentru a vesti Sărbătoarea Trâmbițelor.

Zaharia îl privi zâmbind.

— Te va auzi toată Cetatea lui David, saba. Te vor auzi probabil chiar și cei în vale și din satele învecinate.

— Da, așa sperăm și noi.

Își odihni mâna un moment pe umărul lui Zaki, conștient că nu demult i-ar fi pus-o pe creștet. Băiatul se făcuse mai înalt ca bunica lui, aproape la fel de înalt ca el.

Își croiră drum prin piața proaspăt curățată a închinătorilor, în fiecare dimineață, Ido și ceilalți preoți se reuneau în locul în care se aflase odată pridvorul lui Solomon pentru a discuta sarcinile zilei cu Iosua, marele-preot. Acolo se întruniseră marii-preoți și leviții și înaintea nimicirii și Ido mai ținea încă minte porticul deschis sprijinit de coloane. Desigur, acoperișul nu mai exista și fragmente sfâșiate de stâlpi sculptați și coloane zăceau acum abandonate pe pământul năpădit de buruieni. Se așează cu Zaharia și cu ceilalți pe ruinele stâlpilor distruși.

— Trebuie să-i dăm zor și să isprăvim altarul înaintea sărbătorilor de toamnă, începă Iosua. Părea obosit și

îngrijorat, de parcă ar fi cărat el însuși în spinare unul din stâlpii uriași.

— Nu va trebui să-l sfințim mai întâi? întrebă cineva. Ne va rămâne destul timp pentru asta?

— Ba da, va trebui sfințit înainte să-l folosim la ispășirea păcatelor. Dar vă asigur că vom fi gata pentru jertfele de Ziua Ispășirii, chiar să trebuiască să muncim zi și noapte. E începutul lucrării noastre de slujire a Celui Preasfânt. Și motivul pentru care ne aflăm aici. După sărbătoare, vom continua cu jertfele zilnice în fiecare dimineață și seară. Focul din altar nu va mai fi lăsat să se stingă.

— Vor fi prinși și pedepsiți vandalii care ne-au pângărit *mikve*? strigă un glas.

— Nu cred că va fi posibil, răspunse Iosua, clătinând din cap. Și nici nu putem băga mâna în foc că asemenea acte nu se vor repeta. Voi pune paznici sus pe munte zi și noapte, ca să nu mai poată pângări nimeni noul altar.

— Credeam că localnicii ne-au invitat la serbare să facem pace. Ce s-a întâmplat?

Marele-preot ridică brațele într-un gest neajutorat, lăsându-le apoi să cadă la loc.

— Habar n-am ce s-a întâmplat.

— N-a fost decât un tertip de-al lor, zise Ido. Ne-au făcut să credem că fac pace ca să lăsăm garda jos. Și au izbutit. Acum trebuie s-o luăm de la capăt cu *mikve*.

— Tare-aș vrea să cred că asemenea acte nu se vor repeta, zise Iosua, dar zidurile orașului și muntele Templului au prea multe breșe. Iar noi n-avem decât 139 de paznici care trebuie împărțiți pe ture. N-au cum să păzească sutele de locuri pe unde s-ar putea strecura vandalii. Și, după cum bine știți, orașul n-are porți să poată fi ferecate. Va trebui să punem gărzi de-acum încolo, așa că îmi trebuie cât mai mulți voluntari pentru ture.

— Nu mă pot lipsi de bărbații din subordinea mea,

zise Ioel. Mai au nevoie de pregătire ca să poată înjunghia corect jertfele. Și suntem frânți cu toții. Fiecare preot are deja câte două sarcini.

— Dar cântăreții tăi, Ido?

— Am 128 de cântăreți la Templu, zise el. Cei mai mulți au deja mai mult de o sarcină, dar voi întreba de voluntari.

— Ce-ar fi să-i rogi pe învățăceii de la *ieșiva* să ne ajute? sugeră unul dintre preoți, arătând cu mâna spre Zaharia.

Ido sări cu gura înaintea tuturor:

— E mult mai important ca tinerii noștri să învețe. Nu de asta au fost pedepsiți strămoșii noștri - că n-au cunoscut și respectat *Tom*?

— Dar învățăceii sunt dornici să ne ajute, insistă celălalt preot.

— Ar trebui să-i lăsăm pe tineri să se implice. Nu-i vom pune să facă nimic primejdios, cum ar fi să stea de veghe pe timpul nopții. De altfel, vor avea toată iarna să-și reia studiile.

— Nu sunt de acord, rosti ferm Ido. Am da o impresie greșită. Nimic nu e mai important decât cunoașterea *Torei*. În plus, dacă vandalii sunt ca cei din ceata ce mi-a atacat nepotul...

Își lăsă fraza neterminată.

— Am auzit de pățanie, zise Iosua. S-a petrecut lângă un sat din împrejurimi, nu-i așa? Te-ai înzdrăvenit, sper, nu? Îl întrebă el pe Zaharia.

— Da, domnule. Sunt mai bine.

Niciun mădular rupt, din fericire. De asta se temuse cel mai tare Ido. Orice meteahnă pe termen lung, ca un picior sau o mână ruptă și nevindecată, ar fi făcut din el un schilod nevrednic de preoție.

— Au fost trași la răspundere făptașii? întrebă Iosua.
Ido clătină din cap.

— Singura martoră e fiica lui Matania și samaritenii n-ar pune prea mare preț pe mărturia unei fete de vârsta ei.

— Nu ne-ar strica ajutorul învățăceilor de la *ieșiva*, pledă celălalt preot. Aceste atacuri nu fac decât să mărească importanța celebrării la timp a sărbătorii și a introducerii unui program de jertfe zilnice. Vrăjmașii lui Dumnezeu vor face tot ce pot să ne pună bețe în roate.

Marele-preot își plimbă privirea de la Ido la celălalt, încercând să ia o hotărâre.

— Îmi pare rău, Ido, decise el în cele din urmă, dar avem nevoie de ajutorul învățăceilor. Vom recruta numai tineri trecuți de majorat ca nepotul tău.

Hotărârea îl descumpăni pe Ido. Vedeă bine că Zaharia și încă vreo câțiva începeau să-și piardă interesul pentru studiu și smulgerea lor din sala de clasă n-ar fi făcut decât să sporească această lipsă de interes. Dar hotărârea era luată și Iosua trecu la următorul subiect.

— Nu vom ceda în fața fricii, zise el. Avem o treabă de isprăvit și o vom împărți între cele trei grupuri de preoți. Altarul trebuie terminat până la ziua națională a pocăinței.

— Și cu magaziile cum rămâne? întrebă cineva. Familiile de iudei venite odată cu noi și stabilite în orașe ca Tekoa și Betleem vor veni la Ierusalim cu daruri. Ne trebuie un loc unde să depozităm zeciuielele noastre și ale leviților.

— Stați puțin, interveni un alt preot. Ar trebui să facem mai întâi țarcuri pentru animalele de jertfă. Vom sacrifica un număr considerabil în cele opt zile de sărbătoare - tauri, berbeci și miei. Ne trebuie țarcuri unde să le ținem...

— Iar cei ce aduc jertfele trebuie instruiți cum se cuvine, adăugă Ioel.

— Și mai avem încă un motiv să fim gata la timp, zise

Ido. Sărbătoarea include și o ceremonie de rugăciune pentru ploaie.

Ploile timpurii încep de luna viitoare, așa că ne-ar prinde bine binecuvântarea Celui Preasfânt.

— Trebuie să-i înștiințăm de aceste necesități pe toți bărbații în putere din comunitate, zise Iosua. Mai recrutați niște voluntari și mobilizați învățăceii de la *ieșiva*. Și încă ceva înainte să vă apucați de lucru: am bucuria să vă anunț că lucrătorii au curățat deja destul moloz ca să vedem unde s-a aflat pe vremuri temelia Templului. Din păcate, nu vom putea pune noua temelie până la primăvară, când...

— Ce? sări Ido. De ce nu?

— Pentru că trebuie să așteptăm terminarea ploilor de iarnă.

— Și de ce, mă rog? De ce să nu lucrăm și iama?

— În primul rând, pământul va fi prea mocirlos și lucrătorii plătiți nu se vor învoi nici în ruptul capului să muncească pe ploaie și pe frig.

— Cum să așteptăm de la Cel Preasfânt să ne apere de vrăjmași dacă nu îndeplinim sarcina pentru care ne-a trimis?

— Întârzierea e inevitabilă, Ido. Vom reîncepe construcția Templului la primăvară. Asta-i tot pe ziua de azi. Avem treabă.

Ido clocoti de mânie toată ziua. Oricât de mult i-ar fi plăcut compania nepotului său, știa că era o greșeală să fie reținuți tinerii de la învățătură. Tot o greșeală era și să amâne construcția până după perioada lunilor de iarnă, dar nu-i stătea în putere să schimbe lucrurile.

Starea de spirit nu i se îmbunătățește nici când ajunse acasă în seara aceea și constată pe loc că Dina era încă supărată pe el. Femeia stătea îngenunchată singură în curte, amestecând năutul într-un terci omogen, dar nu-l salută și nici măcar nu-și ridică privirea când intră pe poartă. El o privi o clipă, amintindu-și cum plecase ca o

furtună în ziua când fusese rănit Zaharia, furioasă că nu-l cocoloșise pe băiat, nevrând să priceapă că acesta trebuia să suporte consecințele faptelor lui. Din ziua aceea nu-i mai trecuse supărarea. Fisura din căsnicia lor, odinioară atât de solidă, părea să se adâncească pe zi ce trece. Fuseseră atât de apropiați în trecut, doi oameni cu adevărat ca unul. Ido habar n-avea cum să repare ruptura crescândă.

— Înainte cântai când lucreai, zise el încet. Acum nu mai cânti.

Intră în ogradă și se așeză pe zidul scund din dreptul ei. Dina își continuă lucrul fără să-și ridice privirea.

— La ce te gândești, Dina? Pari atât de abătută.

— Mi-e dor de familia mea.

— Și mie mi-e dor.

Ea își ridică în sfârșit bărbia și Ido îi citi reproșul din ochi.

— Nu s-ar zice. Nu vorbești niciodată de copiii și nepoții tăi. Parcă nici nu vezi cât de diferite sunt mesele de Sabat fără ei. E ca și când... ca și când nici n-ar fi existat pentru tine.

— Sigur că văd diferența. Dar nu înțelegi ce importantă e lucrarea aceasta? Doar pentru ei reclădim Templul - pentru ei și pentru generațiile viitoare, ca Atotputernicul să locuiască din nou în mijlocul nostru.

Ea pufăi și. Se aplecă din nou asupra lucrului, măcinând parcă și mai repede și mai vârtos. Ido își ieși din fire.

— Tu nu pricepi că orice punem în locul lui Dumnezeu, orice ne împiedică să-L slujim din toată inima și cu toată puterea noastră e un idol? Chiar și copiii și nepoții noștri.

Văzu după reacția ei că spusese ce nu trebuia. Dina trânti jos piulița și pilugul, vărsând o parte din conținut, și se ridică în picioare.

— Ți s-a făcut inima de piatră, Ido.

Dădu să o prindă de braț și s-o oprească, dar ea se eliberă.

Fugi în căsuță și, să fi avut ușă, i-ar fi trântit-o în față.

În curând aveau să sărbătorească Ziua Ispășirii, când închinătorii se cercetau și își scrutau inima spre a-și descoperi păcatele - împotriva lui Dumnezeu și împotriva semenilor. Era un prilej de refacere a relațiilor, dar Ido habar n-avea de unde să înceapă cu propria nevastă.

Străbătu distanța scurtă până la casa Suzannei și a lui Ioel, pe care-i găsi stând afară în ogradă.

— Aș putea să schimb două vorbe cu tine, Suzana? întrebă el. În legătură cu Dina.

Nu se cuvenea să discute între patru ochi cu nevasta altui bărbat, așa că Ioel avea să audă și el conversația. Știind că Dina ar fi putut să-l aleagă pe el ca soț, Ido se simțea jenat să recunoască în fața lui că era nefericită. Dar trebuia să găsească o cale de a o bine dispune, fără să trebuiască să se întoarcă în Babilon. Asta n-ar fi putut-o face niciodată.

— Da, cum să nu, răspunse Suzana. Ia loc, te rog.

Ido clătină din cap. Pe toată perioada conversației își frământă între degete ciucurii de la mantie.

— Știu că-ți petreci mult timp cu Dina și voiam să te întreb dacă n-ai băgat de seamă o schimbare la ea.

— Ba da... Am băgat de seamă.

— Pare... cam abătută... și habar n-am cum s-o înveselesc.

Văzu mila din ochii Suzannei.

— Dina era o femeie de seamă în Babilon, îndrăgită și respectată. Știu că sunt părtinitoare pentru că e verișoara mea, dar acolo era puternică, înțeleaptă și admirată de toți. Își iubea munca de moașă și toate tinerele mame se biziiau pe ea. Aici nu are nimic de făcut. Nu pleacă decât

foarte rar de acasă și abia schimbă două vorbe. Nu ia parte nici măcar la discuțiile noastre de la izvor.

— Ți-a spus vreodată ce o frământă?

— Înainte își avea copiii și nepoții lângă ea toată ziua, acum n-o mai are decât pe Iael - care poate fi îndărătnică uneori.

— Ce să mă fac, Suzana?

— Nu știu. Și tare-aș vrea să știu... Poate i-ar face bine să moșească din nou. Odată ce aduce copii noi pe lume... Poate asta-i lipsește Dinei - un copilăș pe care să-l ia în brațe și de care să aibă grijă.

— Dar nu va înrăutăți și mai mult lucrurile? Nu-i va aduce aminte de copiii ei?

— Nu știu. Vom trăi și vom vedea.

Ido nu se înșelase în privința tristeții Dinei și a pricinii acesteia. Dar ce putea să facă?

— Mulțumesc că m-ai ascultat, Suzana.

Se întoarce acasă cu picioarele grele și inima și mai grea. O găsi pe Dina îngenucheată din nou în curte, pisând năut.

— Trebuie să stăm de vorbă, zise el.

Ea dădu din cap, dar nu-și ridică ochii de la lucru.

— Nici măcar nu te mai uiți la mine. Te-am supărat chiar atât de mult?

— Sunt obosită, Ido. Știi că n-am dormit bine în ultima vreme.

— Știu. Și doar eu eram cel care aveam probleme cu somnul.

Acum Dina era cea care se trezea noaptea și se dădea jos din pat, ieșind în curte să privească cerul în nopțile răcoroase.

— Ce să fac să fii din nou fericită? Întrebă el.

— Nimic.

— Habar n-am ce să spun și ce să fac. În toți acești ani de când suntem căsătoriți, nu ne-a fost niciodată atât

de greu să comunicăm ca acum. Am fost întotdeauna apropiați.

— Îmi pare rău dacă te-am dezamăgit.

— Dina, te rog. Strigă la mine, înfurie-te, că nu mă supăr – numai spune-mi cum să te ajut.

Ea își ridică în sfârșit privirea și răceala de pe chipul ei îl înfricoșă.

— Am făcut tot ce mi-ai cerut, Ido. Am respectat toate regulile, am făcut sacrificiul să mă mut aici și să iau totul de la capăt. Dar nu găsesc nicio noimă în ceea ce fac. Niciun strop de viață, nicio bucurie. Înainte eram atât de mulțumită, atât de împlinită. Acum nu fac decât ce aștepti de la mine. Nu-mi cere mai mult, că nu mai am nimic de oferit.

Ido se strădui să-i deslușească tâlcul vorbelor. Cum de nu pricepea care era scopul mai înalt al venirii lor aici? Cum rămânea cu făgăduințele lui Dumnezeu, cu darul libertății făcut de El poporului lor?

— Credeam că ai venit să-L slujești pe Atotputernicul, zise el.

Ea clătină din cap.

— Sunt soția ta. A trebuit să vin. N-a fost niciodată alegerea mea să plec din Babilon. Acolo mă trage inima.

— Și acum faci totul doar de formă, fără dragoste în inimă?

— Inima mi-e goală, Ido. A rămas acolo, în Babilon. Dar aș putea să te întreb și eu același lucru: de ce înduri toate aceste privațiuni? De ce ții neapărat să îndeplinești toate ritualurile de la Templu? Din dragoste sau din datorie? Doar ca să-L îndupleci pe Cel Preasfânt, de teamă că te va pedepsi din nou dacă nu o faci?

Ido nu știu ce să răspundă. Oare într-adevăr îl slujea pe Dumnezeu doar din teamă? Putea să spună cu mâna pe inimă că îl iubea sau că era iubit de El? Ar fi vrut ca Dina să-l însoțească pe cale din iubire – era oare cu putință ca și

Dumnezeu să vrea același lucru?

— Mă întrebi de ce sunt nefericită, continuă ea. De ce nu-l întrebi pe Zaharia? De ce nu-i explici de ce l-ai tratat atât de aspru după ce a fost atacat?

— Am făcut ce ar face orice tată.

— Ești încredințat că așa ne tratează și pe noi Dumnezeu. Că trebuie să urmărim regulile, să facem totul ca la carte, altfel ne pedepsește la prima abatere. Așa că îl faci pe băiat să urce dealul la rugăciune, șchiopătând și în suferință, și îl umilești în fața celorlalți. Așa făceai și cu băieții noștri. Îi critikai mereu, de le era cu neputință să țină toate regulile tale năzuroase sau să-și trăiască viața așa cum voiau. Iar în clipa când au fost destul de mari să gândească singuri, s-au lepădat de religia ta. N-au văzut niciun rost în a-și dezrădăcina viața ca să devină preoții unui Dumnezeu atât de aspru și neiubitor.

— Nu... n-ai dreptate, Dina.

Femeia lăsa amărăciunea să-i otrăvească amintirile. Dădu să-i spună că își crescuse copiii după modelul *Torei*, dar ea îl întrerupse:

— Nu te gândești decât cum să-ți îndupleci Dumnezeul! Dar cum rămâne cu oamenii din viața ta? Mă acuzi că-i transform în idoli, în timp ce tu nici nu te sinchisești de ei! Oamenii nu fac doi bani pentru tine! Oare Dumnezeul tău vede în noi doar niște robi siliți să-L slujim cu orice preț? Chiar cu prețul celor dragi?

— Sigur că nu suntem robi. Dar ar trebui să fim gata să jertfim totul pentru El.

— De ce? Și cum poate fi atât de crud ca să ne ceară totul?

— Nu e crud...

Ido constată însă că nu găsea nicio explicație pentru atrocitățile la care fusese martor în copilărie - atrocități îngăduite de Dumnezeu.

— Ei bine, uite că eu am jertfit totul, Ido, și se pare

că Dumnezeuul tău tot nu e mulțumit.

Ido îngenunche în fața ei.

— N-ai jertfit totul, Dina. Încă ne avem unul pe altul. Și te iubesc.

Îi luă strachina din mâini și-o puse pe jos, luând-o apoi în brațe. O ținu strâns, dar îmbrățișarea ei i se păru seacă și rigidă. Era supărată pe el și pe Dumnezeu pentru că-și pierduse familia. Și, în adâncul inimii, Ido știa că și el era încă supărat pe Dumnezeu pentru că-și pierduse familia în copilărie. Oare făcea la fel ca Dina – săvârșea totul din teamă, nu din iubire, clocotind de mânie pe dinăuntru?

Voise să reclădească Templul pentru familia lui și pentru viitorul poporului său, pentru generațiile următoare. Dar îmbrățișarea de gheață a Dinei îl făcu să se întrebe dacă nu cumva era pe cale să-și piardă familia pentru a doua oară.

Capitolul 20

A doua zi dis-de-dimineată, Ido plecă să-și facă runda de pază pe muntele Templului, în apropiere de Poarta Oilor. A fost o noapte liniștită, îi spuse bărbatul ce stătuse de veghe înaintea lui.

— Așa e cel mai bine, răspunse el.

Mai schimbară câteva vorbe, apoi paznicul o luă din loc să recupereze câteva ore de somn. Lui Ido nu-i plăcea să stea de pază. Ceasurile de singurătate de dinaintea revărsatului zorilor îi ofereau prilejul să se roage în legătură cu nefericirea Dinei și cu acuzațiile făcute de ea. Trebuia să se roage și pentru Zaharia. Tare i-ar fi plăcut să creadă că numai curiozitatea adolescentină îl făcuse pe acesta să meargă la festivalul din sat cu Matania și să exploreze mormintele cu Iael. Băiatul se zbătea să afle chemarea lui Dumnezeu în viață și, așa cum întreaga comunitate avea de înfruntat împotrivirea vrăjmașului, Zaharia se confrunta cu propriile lui încercări.

— De ce nu pot învăța să trag cu arcul sau să mânuiesc sabia? îl întrebase el pe Ido cu o zi înainte. Vreau să apăr și eu Ierusalimul.

— Pentru că misiunea unui preot e să mijlocească pentru ceilalți în Templu. Dacă ascultăm de Dumnezeu, va lupta El însuși pentru noi. Dacă nu, poți fi cel mai viteaz spadasin din lume, că tot nu contează.

Dar să fie oare acesta răspunsul? Ținând cont de problemele cu care se confruntau, poate n-ar fi stricat ca tinerii de vârsta lui Zaki să deprindă meșteșugul luptei.

Tocmai se ivise o fâșie îngustă de lumină deasupra Muntelui Măslinilor, când Ido auzi behăit de oi. Se opri în spațiul gol unde se aflate odată poarta în ruine și privi spre drumul întunecat. Un bărbat se apropia șchiopătând, cu pas împleticit ca de bețiv. În urma lui veneau o mână de oi pline de noroi. Ce căuta acolo? Păstorii nu aduceau oile de jertfă până săptămâna viitoare. Nici măcar țarcurile nu erau gata. Ido privi înspăimântat la micul convoi straniu ce se apropia, în timp ce oile behăiau jalnic. Îl recunoscuse brusc pe bărbat. Era într-adevăr unul din păstorii de la Templu și nu era beat. Fusese snopit în bătaie și avea straietele sfâșiate și pătate de sânge. Ido se repezi la el să-l ajute.

— Ești teafăr? Ce s-a întâmplat?

Îl cuprinse cu brațul să-l sprijine și-l ajută să se așeze pe o piatră masivă din interiorul zidurilor prăbușite.

— Ce s-a întâmplat? întrebă el din nou.

— Păzeam azi-noapte turmele Templului cu Hanan, când am fost atacați.

Era evident că avea nevoie de ajutor înainte să fie interogat mai departe. Părea la un pas de leșin. Ido își aminti cum îl acuzase Dina că avea inima de piatră și i se făcu milă de el.

— Cum te cheamă?

— Besai.

— Rămâi aici să-ți tragi sufletul, Besai. Mă duc după ajutoare.

Oile se mulțumiră să pască iarba ce creștea printre pavele. Ido îi lăsă acolo și alergă cât îl ținură puterile pe terenul accidentat până la paznicul de la cealaltă breșă din zid.

— Du-te și deșteaptă-l pe marele-preot, îi spuse el. Păstorii noștri au fost atacați. Mai strânge vreo câțiva bărbați și veniți la mine la Poarta Oilor... Aduceți apă, ceva de-ale gurii și niște bandaje pentru bietul om.

Întorcându-se, Ido îl găsi pe Besai așezat pe pământ, cu spatele sprijinit de piatră și cu ochii închiși. Îl lăsă să se odihnească până la sosirea lui Iosua și a celorlalți.

— Povestește-ne ce s-a întâmplat, Besai, zise Iosua după ce îi dădu să bea și îi bandajă contuziile cele mai grave.

— Tocmai mânaserăm oile în țarcul de piatră pentru noapte, ca de obicei, și stăteam de veghe cu schimbul. Hanan a fost primul, așa că eu m-am culcat în fața ușii îngrăditurii. Atacatorii s-au ivit de nicăieri. Nici n-a apucat Hanan să deschidă gura, că au și tăbărât asupra lui și l-au bătut măr. M-am trezit și eu la strigătele lui, dar n-am apucat să-i sar în ajutor, că alți doi bărbați au tăbărât asupra mea. Ne-au jefuit de majoritatea oilor și ne-au lăsat aproape morți. Astea sunt singurele care au mai rămas din turmă.

Arătă cu mâna spre cele câteva mioare pe care le adusesese cu el.

— Au fost prea speriate să se ia după străini.

Cerul se luminase între timp de-a binelea și Ido văzu cât de rău era bătut Besai, cu fața umflată și sângele încă siroind. Stătea îndoit de spate de la durerea din măruntaie și din coaste. O gleznă îi era umflată încă o dată pe atâta și învinețită.

— Și celălalt păstor – Hanan?

Besai clătină din cap.

— L-au bătut mai rău ca pe mine. Era încă leșinat când am plecat după ajutoare. Mi-a venit greu să-l las singur, dar n-am avut ce face.

— Și ai bătut atâta cale în halul ăsta? Întrebă Iosua. Doar turmele Templului pasc de cealaltă parte a muntelui, la cel puțin cinci kilometri de aici!

Besai încuviință din cap.

— N-aveam unde altundeva să merg după ajutor. Nu mă încred în oamenii din satul vecin. Poate chiar ei ne-au atacat.

— Nu-ți face griji. Vom trimite oameni în ajutorul lui Hanan, zise Iosua.

— Vă va trebui o targă. Va fi nevoie să-l duceți pe sus.

— Unde să-l ducem? Știi cumva unde locuiește?

— El și familia lui locuiesc încă în așezământul de corturi în vale. Am sosit amândoi cu ultima caravană și am fost prea prinși cu pregătirea turmelor de sărbători ca să ne facem locuințe.

— Duceți-i pe amândoi la mine acasă, zise Ido. Eu și soția mea vom ști să ne ocupăm de ei. Soția mea și verișoara ei, Suzana, au lucrat ca moașe.

Cineva improviză pe dată o targă din piele tăbăcită și Ido porni cu alți trei bărbați în ajutorul păstorului rănit. Drumul la vale fu tihnit în ciuda violențelor descrise de Besai. Trilurile de păsări împânzeau văzduhul și soarele se ridica pe cerul de un roșiatic pal. În orice altă zi, Ido ar fi savurat plimbarea și calmul, conștient că ritmul de la Templu avea să se accelereze odată cu începerea sărbătorilor de toamnă. Dar grija pentru păstori răniți și oile furate întuneca frumoasa dimineață. Ce se făceau dacă nu le ajungeau oile pentru jertfe?

Ajunși pe pășunile de pe celălalt versant al muntelui, îl găsiră pe Hanan zăcând pe jos fără cunoștință, bătut cu sălbăticie. Uriașa turmă de care avuseseră grijă împreună

cu Besai dispăruse. Ido îi ajută pe ceilalți să-l pună pe targă și să-l care cinci kilometri până în oraș. Pe când ajunseră, Dina și Suzana curățaseră și bandajaseră deja rănilor lui Besai, care se odihnea acum în casa lui Ido. Lăsară în curte targa cu Hanan, iar cele două femei îngenuncheară deasupra lui.

— Are o rană tare urâtă la cap, zise Dina. Și încă nu și-a venit în fire, ceea ce nu-i semn bun.

— Are soție și familie? întrebă Suzana. Dacă da, trebuie să trimitem imediat după ei. Și după familia lui Besai.

— Mă duc eu să-i aduc, se offeri Ido. Besai mi-a spus că locuiesc încă în corturi în vale.

Era timpul pentru rugăciunile de dimineață și Zaharia era deja îmbrăcat, gata de plecare. Dar acuzațiile Dinei îl mai râcăiau încă pe Ido – femeia îi imputase că nu se sinchisea de oamenii din jurul lui și că fusese un tată prea sever. Ce rău i-ar fi făcut băiatului să lipsească o dată de la rugăciune? Doar un preot avea de învățat și lecția milosteniei, nu numai legi și regulamente.

— Hai cu mine, Zaharia, zise el în cele din urmă. S-ar putea să am nevoie de ajutorul tău.

După îndelungi căutări, găsiră în sfârșit corturile învecinate în care locuiau familiile celor doi păstori printre alte sute de oameni ce sălășluiau încă în tabăra din vale. Amândoi aveau neveste tinere și copii mici – și erau din cale-afară de săraci. Niciunul din cei întorși din exil nu dețineau prea multe averi, dar măcar Ido avea un acoperiș deasupra capului și o casă ce aducea a locuință adevărată unde să doarmă noaptea. Iar Dina avea o vatră ca lumea unde să gătească în locul focului de tabără.

Cele două neveste de păstor reacționară cu tulburare și lacrimi când le dădu Ido vestea cea proastă. Nu păreau a ști niciuna ce să facă, nici încotro s-o apuce.

— Aveți familii care să vă ajute să faceți față?

— Ne-am lăsat familiile în Babilon.

Ido simți că i se frânge inima pentru aceste femei și sacrificiul făcut de ele.

— Adunați-vă copiii și tot ce vă trebuie, le zise el. Vă puteți muta la noi să fiți mai aproape de soții voștri. Ne vom întoarce după restul lucrurilor gospodărești mai târziu.

Soția lui Besai își înfășură bebelușul într-o bocceluță pe care o legă la piept și-și luă de mână băiețelul. Zaki o luă în brațe pe fetița lui Hanan și o cără altfel o vreme, căci nevasta lui era însărcinată. Ido încarcă pe umeri strictul necesar pe care îl adunaseră și porniră cu toții la deal.

Când ajunseră în sfârșit, Dina îl luă la o parte pe Ido și șopti:

— Hanan încă nu și-a venit în fire. Nu-i semn bun.

— Mă temeam eu. Ascultă, Dina, îmi pare rău că ți-am adus și mai multă treabă pe cap...

— Nu, măcar atâta pot să fac și eu pentru aceste sărmene suflete.

Îi convinse pe copiii speriați să se așeze pe rogojină, în timp ce Iael le aduse ceva de-ale gurii. Când se mai liniștiră, își îndreptă atenția spre mângâierea soțiilor înfricoșate.

Ido și Zaharia pierduseră deja rugăciunile de dimineață.

— Marele-preot trebuie că așteaptă vești despre păstori, îi spuse el lui Zaharia. Hai cu mine.

Urcară împreună pe muntele Templului, unde îl găsiră pe Iosua ținând sfat cu alți câțiva bărbați despre oile furate.

— N-avem forța și nici autoritatea să dăm de urmele tâlharilor, spunea el. Oile noastre pasc deja probabil undeva prin Neghev. Va trebui să cumpărăm altele dacă vrem să ne ajungă pentru Sărbătoarea Corturilor. Numai

că de data asta le vom păzi cu strășnicie.

Nedreptatea situației îl revolta pe Ido. Ca faptul că se simțea neputincios.

— Ascultați, avem datoria să-i sprijinim pe păstori și familiile lor! Măcar atâta putem face și noi. Se apropie sezonul ploilor și cei mai săraci din rândul nostru locuiesc încă în corturi în vale.

— Îți împărtășesc preocuparea, răspunse Iosua, dar ce putem face? Abia ne ajunge timpul și lucrătorii să isprăvim munca de la Templu.

— Știu, și m-am gândit la asta tot drumul înapoi. Nepotul meu, aici de față, m-a ajutat la construirea casei. Cunoaște noțiunile de bază și știe să folosească firul cu plumb.

— Credeam că nu vrei să-i luăm de la învățătură, zise marele-preot.

— Lecția compasiunii e și ea învățătură. Da, pe primul plan sunt altarul și jertfele. Dar e important și să avem grijă de membrii comunității.

Capitolul 21

Zaharia nu mai pricepea nimic. Stătea pe muntele Templului în ziua a zecea a lunii Tiști, înghesuit printre miile de pelerini adunați de Ziua Ispășirii, cu mintea vuindu-i de întrebări. Tânărul păstor Hanan murise de pe urma rănilor în noaptea aceea. De ce îngăduise Atotputernicul așa ceva? De ce-l adusese pe Hanan și pe familia lui la sute de kilometri distanță de casa lor din Babilon, doar ca să-i pună capăt vieții într-un mod atât de violent? N-ar fi trebuit să-i apere Cel Preasfânt de vrăjmași? Și de ce nu voiau cei din fruntea lor, Șeșbațar și Zorobabel, să dea de urma făptașilor și să-i pedepsească? Ucigașii lui Hanan aveau să rămână slobozi, ca vlăjganii care îl atacaseră pe el. Era de-a dreptul absurd.

Curtea era prea aglomerată și Zaharia prea departe de altar ca să vadă ritualul săvârșit de marele-preot în

straie brodate. Nu reuși decât să surprindă crâmpoșele de mișcare și să simtă aroma jertfelor purtată uneori pe aripile vântului până la el. Dar știa din cele învățate că în ziua aceea sfântă, Atotputernicul avea să-l ierte de păcate – pe el și întregul popor – dacă se căiau pentru ele. Animalele de jertfă aveau să moară în locul lui. După aproape șaptezeci de ani fără altar, fără o cale de izbăvire, el și ceilalți oameni ai lui Dumnezeu aveau să primească în sfârșit iertarea.

Oare Hanan nu se căise? Oare existase în viața lui un păcat cumplit aducător de moarte? Sau poate păcătuiseră cu toții pentru că nu se apucaseră imediat de zidit. Sau pentru că se amestecaseră cu păgânii la serbarea din sat. Poate vinovată era Iael – și cine știe câți alții – care mai practicau încă vrăjitoria.

În acest caz, Zaharia merita și el să moară. Păcătuiseră luând parte la festivalul din sat. Încălcaseră Sabatul mergând la morminte. Vorbele psalmistului îi răsunară ca un ecou în minte în timp ce postea și se ruga, pregătindu-se pentru ziua aceea sumbră: *„Ferice de omul care nu se duce la sfatul celor răi, nu se oprește pe calea celor păcătoși și nu se așază pe scaunul celor batjocoritori!”*. Zaharia se făcuse vinovat de toate astea. *„Ci își găsește plăcerea în Legea Domnului, și zi și noapte cugetă la Legea Lui!”*. Mărturisi că nu-și găsiseră plăcerea în studiul *Torei*, tânjind în schimb după aventură. Iar acum lecțiile se opriseră brusc. Bătrânii închiseseră *ieșiva* și Zaharia lucra alături de ceilalți învățați prin ploaia gri și mohorâtă, ajutând la construirea unor locuințe mai solide în Cetatea lui David pentru cei ce sălășluiau încă în tabăra din vale. El și *soba* mai adăugaseră o încăpere la casă pentru văduva lui Hanan și cei doi copii ai acesteia, și una pentru Besai, păstorul supraviețuitor și familia lui. Zaharia se legă să revină la lecții cu o atitudine schimbată la sfârșitul săptămânii de sărbătoare. Jertfele de azi aveau să-l

reabiliteze în fața lui Dumnezeu.

Privi și așteptă pe tot parcursul lungii ceremonii, dar nu avu loc nicio minune. Nu-i luă ochii nicio lumină orbitoare și nu fu copleșit de prezența Celui Preasfânt. Oare chiar îl auzise pe Dumnezeu vorbindu-i în Babilon? De ce nu-I simțea prezența acum, când altarul era gata sfințit și jertfele restaurate? La Ziua Ispășirii, marele-preot trebuia să ducă sângele jertfit în Locul Preasfânt și să-l presare pe capacul ispășirii, dar aici nu era nici urmă de Templu, nici de capac.

Ceremonia părea să nu se mai sfârșească și Zaharia obosi de atâta stat în picioare. Când în cele din urmă se termină, băiatul simți dezamăgirea ca pe o durere surdă în stomac, ca atunci când fusese lovit cu pumnii și cu picioarele. Lungul drum de la Babilon la Ierusalim, toată truda și anticipația se sfârșiseră cu o piață aglomerată, muzică răsunând în depărtare și aromă de fum și carne friptă. Atât. Prezența lui Dumnezeu nu revenise ca stâlp de foc sau nor de slavă. Chiar să-i fi fost iertate păcatele, Zaharia nu simțea nicio încredințare. Se întrebă dacă și ceilalți închinători îi împărtășeau simțămintele sau era singur, dacă nu cumva păcatul îl despărțea încă de Atotputernicul ca bolovanii uriași împrăștiați pe șantierul de construcție al Templului. Dar pe cine să întrebe? În niciun caz pe *saba*.

În dimineața de după jertfe, somnul îi fu întrerupt brusc de un coșmar. Zaharia se ridică în capul oaselor, cu inima bătându-i nebunește. Era același vis pe care-l avusese în Babilon și care se adevărase. Se făcea că femeia babiloniană cu straie lungi și negre și bijuterii zornăitoare o ascunsese pe Iael într-un coș mare. Dar de data aceasta, Zaharia le ajutase și el. Imaginile fuseseră atât de vii, că îi trebui o clipă să se dumirească unde se afla – în odaia lui din Ierusalim. Nici urmă de coș sau de babiloniană.

Știa ce înseamnă visul. Păstrând secretul Iaelei, o

încuraja să trăiască mai departe în păcat. Dar dacă ar fi pârat-o și bătrânii ar fi ucis-o cu pietre? Nu voia să moară Iael. De fiecare dată când Matania cobora în vale să-și lucreze ogorul, fata se întorcea în satul samaritean să-și revadă prietena. Și în fiecare seară se înapoia acasă cu daruri - o pungă cu fistic, brânză proaspătă de capră învelită în frunze de viță, o legătură de rozmarin - recompense din partea celor cărora le citise viitorul în stele. Trebuia să o oprească, dar oare cum?

Soarele răsărise. Auzi glasuri în curte și larmă de femei măcinând grăunțe. Azvârli la o parte acoperitoarea și se îmbracă repede să meargă la ele. Își roti neliniștit ochii prin curte, dar n-o zări pe Iael. *Safta* și celelalte femei coceau pâine și hrăneau copiii. Matania ședea pe rogojină terminându-și micul dejun. Zaharia se așeză repede lângă el și-l întrebă cu glas scăzut:

— Te duci azi iar în sat cu Iael?

— Da, m-a rugat s-o duc. De ce?

Cum să răspundă fără să mintă sau să trădeze secretul fetei?

— Păi... cred că *safta* i-ar prinde bine puțin ajutor.

— N-a pomenit nimic de asta.

— Nu... dar... Iael e plecată aproape tot timpul. Rar mai stă pe acasă.

Întoarceți-vă la Mine

9

— Prietena ei e fata căpeteniei, Zaki. Sătenii o doresc, iar noi avem nevoie de relații bune cu oamenii ăștia.

Se ridică de jos și, în clipa următoare, Zaharia îl auzi strigând-o pe Iael și întrebând-o dacă e gata.

Băiatul se sculă greoi în picioare și se duse la vatra unde făcea bunica azimă pe piatra încinsă.

— *Safta*... cred c-ar fi bine ca Iael să rămână azi acasă și să te ajute.

Safta pufni.

— Iael mai mult bombăne și se plânge decât să ajute. Nici cu micuții nu face prea mare brânză.

— Dar... cred că n-ar trebui s-o mai lași să meargă atât de des în sat. Nu sunt oameni de treabă. Ai uitat cum m-au snopit în bătaie?

— Dacă ar fi după mine, n-aș lăsa-o, zise *safta*. Dar nu e după mine.

Zaki se îndreaptă spre bunicul său, care își adusese șalul de rugăciune din odaie și se pregătea de plecare.

— *Saba*, nu crezi că-i primejdios ca Iael să plece tot timpul în sat? Dacă ceata de băieți...

— Matania m-a asigurat că e în siguranță. E fiica lui.

Dina se ridică de la locul ei de lângă vatră și zise:

— Matania n-are destulă minte să vadă ce fiică frumoasă are. Și nici înțelepciunea să priceapă ce i-ar putea face un sat plin de flăcăi păgâni.

— Te rog, Dina... murmură saba. *Nu* vorbi de asemenea lucruri.

Aruncă o privire îngrijorată spre Zaki. Dar Zaharia știa ce voia să spună bunica. Citise în *Tora* despre necinstirea fiicei lui Iacov de către un bărbat din rândul neamurilor în timpul unei vizite într-un sat din zonă.

— Matania vrea să-i facă pe plac lui Zabad, ca să poată ara și semăna în voie, zise *saba*.

— Îi pasă mai mult de ogor decât de fiica lui? întrebă *safta*.

— Sigur că nu. Dar nu-i treaba noastră, Dina. Hai s-o lăsăm baltă! Ai alte ajutoare acum. N-ai nevoie de Iael.

Lui Zaharia nu-i mai rămase decât să o privească din nou neputincios pe fată plecând cu tatăl ei să-și petreacă ziua în sat.

În ziua a cincisprezecea a lunii Tiști, Zaharia stătea cu noua lui familie extinsă sub un *sukkah* improvizat de el cu ajutorul lui de *saba* din ramuri înfrunzite pentru

Sărbătoarea Corturilor¹. Aveau să mănânce și să doarmă în acest cort toată săptămâna pentru a rememora lungile peregrinări ale strămoșilor lor prin deșert.

— Ce binecuvântare să mâncăm și să dormim în aer liber! zise *saba* în prima noapte, ridicând cupa cu vin să închine.

— Ce binecuvântare? făcu Dina. N-am locuit în corturi tot drumul înapoi? Asta numești tu binecuvântare?

Toți de la masă părură să încremenească la întrebarea ei neașteptată. Pe zi ce trecea, nefericirea *saftei* devenea tot mai evidentă în ochii lui Zaharia și tonul ei poruncitor din seara aceea o dovedea încă o dată.

— De ce mâncăm în *sukkah* asta șubredă când până acum ne-am spetit să ne mutăm din corturi și să ne construim o casă ca lumea?

— Corturile ne aduc aminte cât de efemeră e viața noastră, replică *saba*. Că suntem străini și călători pe-acest pământ. Și cât de mult depindem de Atotputernicul pentru împlinirea nevoilor noastre. Ne-a fost prea ușor să uităm de El pe când duceam vieți confortabile în Babilon.

— Nu ne putem aminti altfel? protestă ea. Fără să fluturăm ramuri în vânt și să dormim afară?

Zaki așteptă să vadă reacția bunicului. *Safta* nu-l contrazisese și nu pusese niciodată la îndoială poruncile *Torei* pe când locuiau în Babilon. Bunicul răspunse răbdător:

— Ritualurile ne unesc și ne întăresc ca popor. Nu sunt lipsite de noimă, Dina. Ele oferă nădejde comunității noastre. Iar jertfele ne împacă cu Dumnezeu. Fiecare pas e menit să ne apropie tot mai mult de ziua aceea pe care au văzut-o toți prorocii, când împărăția noastră va fi restaurată și pe tronul ei va domni un fiu al lui David care

¹ Sukkot, în limba ebraică (n. ed.).

ne va conduce la biruință asupra tuturor vrăjmașilor.

Auzind de vrăjmași, Zaharia nu se mai putu abține. Privi spre văduva lui Hanan, care era încă în doliu, și întrebă:

— Trebuie să așteptăm să vină Mesia înainte să ripostăm? Nu i-a îndemnat Atotputernicul pe strămoșii noștri să lupte cu vrăjmașii și să-i alunge din țară?

I se părea o întrebare pertinentă, dar *saba* îl privi îndelung și întrebă:

— Te gândești încă la băieții care te-au atacat? Dar au trecut câteva săptămâni bune de atunci. E vremea să te resemnezi, Zaharia.

— Dar nu e drept! Ar trebui pedepsiți pentru fapta lor! Și cum rămâne cu cei care i-au atacat pe Hanan și pe Besai? De ce nu putem pretinde să se facă dreptate?

Saba închise o clipă ochii, de parcă l-ar fi durut să-și amintească.

— Am mai discutat despre asta, Zaharia. Atacul s-a petrecut noaptea. Dacă Besai nu-i poate identifica pe făptași, cum să facem dreptate?

— Nu se vor înmulți atacurile dacă nelegiuirile ăștia continuă să scape?

— Uite ce scrie prorocul Isaia: „Căci este o zi de răzbunare a Domnului, un an de răsplătire și răzbunare pentru Sion”. Trebuie să lăsăm răzbunarea în mâinile Atotputernicului.

Zaharia primise sfat să se resemneze. Îl necăjea pe bunicul și pe văduva lui Hanan, care ședea alături de *safta*. Dar nu putu lăsa baltă subiectul.

— Ce-ar fi să le spunem perșilor să trimită înapoi soldații să ne păzească? Pun pariu că ei ar găsi oile furate.

— Soldații perși nu sunt la dispoziția noastră. Prințul Șeșbațar a trimis un raport în Persia, dar vor trece mai multe săptămâni până vom primi răspuns.

Răbdarea lui *saba* nu făcu decât să ațâțe și mai mult

mânia lui Zaharia.

— Atunci, până una-alta, să ne facem propria oștire și să ne apărăm!

— Suntem preoți, agricultori și păstori, nu războinici.

— Împăratul David a fost și el păstor, dar s-a luptat cu vrăjmașii lui Dumnezeu.

— Resemnează-te, Zaharia, repetă *saba*. Nu ne-a răzbunat Atotputernicul pentru nimicirea Ierusalimului? I-a judecat pe babilonieni pentru faptele lor trimițând perșii să-i cucerească. Nu ne-a adus El înapoi în țară? La primăvară îi vom reclădi Templul. Hai să îndeplinim lucrarea pe care ne-a încredințat-o Dumnezeu. Vrăjmașii vor fi pedepsiți și ei la timpul potrivit.

Zaharia era însă prea revoltat să se resemneze. Și știa că adevărata pricină a frustrării sale era faptul că nu o putea împiedica pe Iael să păcătuiască închinându-se la idoli. Smochinele proaspete de pe platoul din fața lui erau doar câteva din numeroasele „daruri” aduse de ea acasă. Ce n-ar fi dat ca el și ceilalți să cucerească satul acela afurisit și să se răzbune ștergându-l de pe fața pământului, pentru ca fata să nu se mai poată întoarce acolo. Se scuză și ieși din *sukkah* să stea singur afară, unde putea privi cerul nopții. Norii se risipiseră și în locul lor străluceau o puzderie de stele. „*Cerurile spun slava lui Dumnezeuscisese împăratul David, „și întinderea lor vestește lucrarea mâinilor Lui”*”. Sub același cer, David îi vorbise Celui Preasfânt și scrisese psalmi de slavă. El se închinase singurului Dumnezeu adevărat, nu lunii și nici stelelor.

Zaki auzi pași venind spre el, dar se temu să-și ridice privirea, ca nu cumva să fie *saba*. Era Iael. Fata se așeză pe o piatră lângă el.

— Am auzit ce-ai vorbit cu bunicu-tău și nu mă mir că vrei să se facă dreptate. Vezi stelele alea de acolo?

Arată spre cer.

— Constelația Balanței - sau Cumpăna - e chiar deasupra noastră în luna lui tiști. Dacă vrei să se facă dreptate, acum e timpul, cât Balanța e sus pe cer.

— Te rog, Iael, încetează să te mai închini la stele, zise el cu un geamăt. Ai să dai de mare belea cu aiurelile alea.

— Nu sunt aiureli. Cerurile ne pot spune când e momentul să facem ceva, când să semănăm, să ne alegem soție sau să ne răzbunăm pe vrăjmașii noștri. Și toți vrem să cunoaștem viitorul, nu? Ne dă speranță să știm dinainte.

— E idolatrie, Iael. Și un păcat. Nu există decât un singur Dumnezeu - Dumnezeul părintelui nostru Avraam. El singur cunoaște viitorul.

Ea scoase un sunet disprețuitor.

— Zeița lunii are un templu minunat în Babilon. De ce Templul Dumnezeului tău e un morman de ruine?

Întrebările ei îl făceau să se teamă pentru ea, la fel cum vătraiul ațâța focul.

— E în ruine pentru că strămoșii noștri nu s-au mai închinat lui Dumnezeu, ci s-au întors la idoli, ca tine. Prorocul Ezechiel a văzut prezența Celui Preasfânt părăsind Templul înainte să fie nimicit. Dar toate promisiunile lui Dumnezeu despre întoarcerea din robie și reclădirea Templului se adevăresc. De asta ne aflăm aici.

— Vezi? Chiar tu ai zis-o. Și prorocii voștri au prevestit viitorul. De unde știi că nu l-au citit în stele? Bunica Leilei a spus că și împăratul David știa să citească în stele.

— Nu-i adevărat.

— A scris într-una din cântările lui că cerurile dau noaptea de știre.

Zaharia simți un fior din cap până-n picioare. Oare nu la același psalm se gândise și el?

— „Cerurile spun slava lui Dumnezeu/ recită el. „O noapte dă de știre alteia despre El”.

— Da! Țsta e! împăratul David a scris cuvintele astea, nu?

— Da, dar trebuie să fi vorbit de altceva, căci în *Tora* scrie clar că vrăjitoria și cititul în stele sunt nelegiuiri.

— N-ai decât să crezi ce vrei, zise ea, ridicând din umeri. Dar eu văd în stele una, alta, și ceea ce văd se adeverește.

— Pst... Să nu mai spui așa ceva când pot să te audă și alții!

Se opri în loc, așteptând să vadă dacă nu cumva *saba*, Ioel sau vreun alt bărbat auziseră conversația. Dar murmurul înăbușit de râsete și glasuri din *sukkah* îl liniști în această privință.

Căută disperat o cale s-o convingă că greșește și-și aminti că prorocul Ezechiel văzuse slava și prezența Atotputernicului întorcându-se înapoi în Templu. Desigur, Templul era încă un morman de ruine, unde nu se închina nimeni. Dar ce-ar fi fost să se strecoare într-o noapte acolo și să caute printre ruine locul unde se aflase pe vremuri Sfânta Sfintelor? Iael ar fi putut să vină cu el să-l păzească de paznici și poate atunci aveau să simtă amândoi prezența lui Dumnezeu. Să fi trăit și fata o experiență ca a lui din ziua de *bar mitva*, poate s-ar fi lăsat de idolatrie și de vrăjitorii. Inima îi bătea ca nebuna în timp ce lua hotărârea.

— Ce-ar fi să ne furișăm la explorat?

Se aplecă spre ea să-i pună întrebarea.

— Doar nu vrei să te duci în satul Leilei să te răzbuni?

— Nu. Nu acolo.

Obrajii i se încinseră când își aminti cum fusese bătut și umilit în fața ei.

— Dar trebuie să te previn că e un loc periculos. Dacă ne prind, dăm de bucluc.

Iael zâmbi cu gura până la urechi.

— Nu-i nimic. Vin cu tine.

El clătină din cap văzându-i îndrăzneala. Amenințarea primejdiei n-o tulbura defel. Zâmbea!

— Trebuie să-mi promiți că nu spui nimănui, o avertiză el.

— Eu *știu* să țin un secret, zise ea, accentuând cuvintele. Când vrei să mergem?

Inima bătea să-i spargă pieptul.

— Ce-ar fi să mergem în seara asta? După ce adorm ceilalți.

Și înainte să-i piară curajul.

— Cum să nu? Unde mergem?

— Pe muntele Templului.

Fusese atât de emoționantă la gândul aventurii, dar umerii i se lăsară la vorbele lui.

— Dar nu-i nimic periculos. Doar mergi acolo tot timpul la jertfe.

— Altarul e în partea de răsărit a muntelui. Aș vrea să explorăm partea din mijloc, unde s-a aflat pe vremuri Templul. Acolo n-avem voie să mergem și au oameni care stau de pază toată noaptea... Nu trebuie să vii dacă ți-e frică, o provocă el.

— Nu mi-e frică. Dacă mă întreabă ce caut acolo, le spun că-l caut pe tata. A stat și el de veghe câteva nopți.

— Nu-i bine să minți, Iael.

Fata își puse mâinile în șolduri.

— Vrei să vin cu tine au ba?

Da. Voia să vină. Dar cum să-și justifice prezența acolo dacă erau prinși?

Partea cea mai dificilă era să rămână treji până când adormeau ceilalți și să nu-i trezească pe copilași, care păreau să se foiască la cel mai mic zgomot. Iael făgăduise să lase întredeschisă ușa de la odaia ei și a tatălui ei și, când își aruncă privirea înăuntru, Zaharia o zări așteptând în capul oaselor. Îi făcu semn să-l urmeze.

— Lasă-mă pe mine în față. Mă descurc mai bine ca tine, șopti ea după o vreme.

Avea dreptate. Tulburarea îl făcea stângaci pe Zaharia, care se poticnea întruna de bolovani, lansând avalanșe de pietricele la vale. Iael în schimb era silențioasă și sprintenă ca o gazelă. Îi plăcea nespus să se furișeze încolo și înapoi prin beznă, făcând din ocolirea gărzilor un fel de joacă. În tot acest timp, inima lui Zaharia bubuia mai tare ca tropăitul pașilor. Stomacul îl durea de parcă mâncase șerpi la cină. Dar de răzgândit, nu se răzgândise.

Se tupilară printre casele îngrămădite și-și continuară urcușul prin centrul orașului, ocolind zidurile cu străji ce păzeau breșele și porțile dărâmate. Zăriră un paznic lângă treptele spre munte, în apropiere de băile rituale, și așteptară până când acesta se întoarse cu spatele. Nu bine o luă el în direcție opusă, că Iael se furișă spre capătul de jos al treptelor, ghemuită la pământ. Din fericire, norii reapăruseră, ascunzând lumina lunii și adâncind umbrele întunecate. Prin beznă, Zaharia vedea cu greu pe unde merge. Urcară treptele drese de curând fără să fie zăriți, pe dibuite, dar înainte să ajungă în vârf, fata ridică mâna să-l oprească.

— Mă duc să mai arunc o privire în jur, șopti ea.

Zaki se așează pe o treaptă, așteptând-o pe Iael, care reveni după câteva minute.

— Paznicul a luat-o spre altar, așa că e liberă coasta.

— Mai sunt și alți paznici...

— *Știu!*

Băiatul îi auzi exasperarea din glas, chiar dacă era prea întuneric s-o vadă dându-și ochii peste cap.

Se târî pe trepte până în vârf, unde zări altarul prinzând contur în fața lor, luminat de sclipirea blândă și roșiatică a tăciunilor aprinși. O dâră subțire de fum se ridica încolăcindu-se spre cerul de deasupra. Simți aroma cărnii fripte, lăsate să ardă peste noapte. Arătă spre

mormanul de moloz de dincolo de altar și făcură un salt scurt și ghemuit către pridvorul lui Solomon. Iael găsi un loc bun de ascunzătoare printre stâlpii prăbușiți și Zaharia se prăbuși la pământ să-și tragă sufletul. Gâfâia nu atât de oboseală, cât de frică și de emoție. Se furișară pe buza de vest a muntelui, pitindu-se în umbră până când dădură peste mai multe grămezi de pietre prăvălite de construcție. Se așezară din nou să-și tragă sufletul, camuflați de bolovanii imenși.

— Aici nu ne pot vedea paznicii, zise ea, cu glasul însuflețit de emoție. Acum spune-mi, de ce-ai ținut morțiș să ne furișăm aici în toiul nopții? Știi de vreo comoară îngropată?

— Nu, nimic de felul ăsta. E un loc sfânt. Templul ridicat aici odinioară a fost ca o hartă menită să ne ajute să regăsim ce am pierdut când a păcătuit Adam.

— Cum poate o clădire să fie o hartă? Și ce anume am pierdut?

— Am pierdut dreptul să-L avem pe Atotputernicul umblând și sălășluind în mijlocul nostru. Dar dacă zidim la loc Templul și urmăm toți pașii indicați de El – dacă aducem jertfele cerute și ardem tămâie, dacă aprindem candelile de aur și așternem pe masă pâinile pentru punerea înainte – Cel Preasfânt va locui din nou cu noi.

Fata oftă și ridică din umeri, nepărând defel impresionată.

— Și totuși de ce-ai vrut neapărat să venim?

— Am vrut să vezi că Atotputernicul e singurul Dumnezeu adevărat și-și nu idolii tăi.

— Dar nu văd aici decât pietre sfărâmate.

— Nu încă. Mai avem puțin de mers.

Se aplecă și o luă înainte, străbătând ultimii câțiva metri printre dărâmături. Bolovanii erau greu de trecut și aproape imposibil de ocolit, mai ales pe întuneric. Dar, în cele din urmă, ajunseră într-un loc de unde fuseseră

înlăturate o parte din pietre, dezvăluind conturul pătrat al temeliei de odinioară. Zaharia respiră adânc să prindă curaj și trecu peste temelia sfărâmată în zona sacră. Era chiar acolo! în locul sfânt. Acolo unde se înălțase odinioară Templul lui Solomon.

— Nu mă încumet să merg mai departe, șopti el. Dacă punem piciorul pe pământ sfânt, s-ar putea ca Preasfântul să ne secere pe loc.

— Pe asta ai scornit-o tu.

— Nu. Un levit pe nume Uza a fost secerat și a murit pe loc doar pentru că a pus mâna pe Chivotul legământului când s-au poticnit boii și a dat să se răstoarne carul. Aici am vrut să ajung. Vreau să mă rog în locul acesta.

Se așază jos cu picioarele încrucișate și închise ochii, în timp ce Iael se așază lângă el. Tânjea să se scalde din nou în prezența caldă a Celui Preasfânt și să o simtă și fata.

„Unde ești, Doamne?” se rugă el în sinea lui pe întuneric. „De ce nu mai pot să-ți simt prezența? De ce mi-ai cerut să-mi las în urmă familia și să vin aici? Ce vrei de la mine?... Și de ce nu vrei să-mi dezvălui voia Ta?”

Așteptă mult și bine, invocând prezența Celui Preasfânt. Noaptea era atât de calmă, că auzea animalele de jertfă foindu-se prin țarcuri și câte o oaie behăind la răstimpuri. Se scurse o bună bucată de vreme.

„Dacă nu vii la mine, măcar vino la Iael”, se rugă el, „ca să poată crede în Tine”.

Mai așteptă câteva minute, dar tot degeaba. Dumnezeu n-avea de gând să-și facă simțită prezența în mijlocul unui morman de ruine. Vor trebui să-l construiască mai întâi Templul. Poate numai atunci îl va găsi Iael – și el însuși.

Zaharia deschise ochii. Iael stătea cu capul lăsat pe spate, privind la stelele ce se iveau de după norii cețoși.

— Acea e steaua stelelor, zise ea, arătând spre o

stea strălucitoare de deasupra lor. Toate celelalte se rotesc în jurul ei.

El simți că îl năpădesc lacrimile. Dar nu putea să plângă în fața ei.

— Hai acasă, îi zise.

Capitolul 22

Migdalii înfloriră primii, un semn al speranței. Ido trase în piept aerul rece și parfumat, bucuros că iarna era pe sfârșite și că venea primăvara. Aveau să înceapă în sfârșit reconstruirea Templului. Era ajunul Paștelui, când sărbătoreau izbăvirea din robia egipteană și, privindu-le pe Dina și pe cele două tinere mame cum pregăteau micul dejun, soția lui i se păru mulțumită cum nu o mai văzuse de luni de zile. Avea din nou copii în grijă, sugari pe care să-i țină în brațe.

Ticva, văduva lui Hanan, născuse un băiețel – primul prunc moșit de Dina de la venirea la Ierusalim.

— Și poporul nostru are de trecut prin durerile facerii, îi spuse el când luară sfârșit lungile ceasuri de travaliu și nașterea. Orice viață nouă se naște în cazne. Dar suferințele noastre vor fi repede uitate când vom putea să ne închinăm din nou în prezența Celui Preasfânt.

Copleșit de bucurie la gândul primului Paște sărbătorit la Ierusalim, cuteză să o ia de mână când Dina se ridică de lângă vatră și-i zise:

— Ce frumoasă e Țara Făgăduinței primăvara, nu-i așa? Copacii sunt în floare, macii și florile de câmp înfloresc printre ruine. Nu te umple... de speranță?

— Ba da, Ido. E minunat.

Îi zâmbi cu surâsul ei încântător, apoi îl expedie din ogradă.

— Acum du-te. Avem o grămadă de treburi de făcut înainte de căderea nopții.

Ido munci toată ziua la Templu, ajutându-i pe ceilalți preoți să înjunghie mieii de Paște, câte unul pentru fiecare

familie. Miile de miei trebuiau examinați pe rând ca nu cumva să aibă vreun defect și apoi înjunghiați în mod corect. Preoții trebuiseră să-i cumpere de la localnici la prețuri piperate ca să se asigure că au destui pentru sărbătoare. Pelerini din toate orașele și satele Iudeei aveau să călătorească la Ierusalim, urmând porunca *Torei*. La asfințitul soarelui, Suzana și Ioel aveau să se alătore familiei lui Ido pentru *seder*.

Dina părea obosită, dar mulțumită, când se așezară seara în sfârșit cu toții la masă. Oamenii din jurul ei și al lui Ido nu le erau rude de sânge, dar făceau deja parte din familie. Matania și Iael. Păstorul Besai cu soția lui, Rahela, și copiii. Văduva lui Hanan, Ticva, și copiii lor ce învățau pentru prima oară tradițiile de Paște. Suzana și Ioel. Toate rânduielile mesei tradiționale erau la locul lor – vinul și pâinea nedospită, mielul fript, ierburile amare și apa cu sare reprezentând lacrimile, *harosetul* menit să le amintească de cărămizile făcute în Egipt. Ido le mai povesti o dată istoria exilului, reamintindu-le de semnificația sărbătorii și de izbăvirea lor din robia egipteană.

Anul trecut pe vremea asta sărbătoriseră Paștele în Babilon, alături de copiii și nepoții lor, și fusese o masă posomorâtă. Erau cu toții conștienți de despărțirea ce avea să urmeze și Ido se îngrijora pentru lunga călătorie ce-i stătea înaintea. Dar Dina nu dădu semne de tristețe jucând acum rolul de gazdă la masă și de bunică pentru toți copiii.

Cu mult înainte de încheierea mesei prelungite, copiii începură să se foiască și fură duși la culcare. Adulții rămaseră la masă, prilej cu care Ido află că Dina se gândea încă la copiii ei. Aceasta se întoarse spre Ioel și-l întrebă:

— Ați primit vreunul vești de acasă? Credeți că ai noștri se vor întoarce în scurt timp din Babilon?

— Nimeni n-a mai primit nicio veste de la plecare, răspunse el. Tare mi-ar plăcea să putem lua legătura cu ei,

dar n-avem cum.

— Ar porni de acasă tot primăvara ca noi, nu-i așa? întrebă ea.

— Nu ne rămâne decât să așteptăm și să ne rugăm, zise Suzana.

Suzana și Ioel își așteptau și ei copiii adulți, dar Ido se temea că vor fi dezamăgiți cu toții. Dacă fiii lui ar fi avut de gând să se întoarcă în Țara Făgăduinței și să reclădească Templul, n-ar fi lăsat nimic să le stea în cale și ar fi venit cu primul grup de surghiuniți. Aceștia născociseră în schimb o litanie de scuze. Ido se îndoia că vor mai veni vreodată.

— Fie că ni se vor alătura sau nu familiile noastre, se adresează el grupului, avem motive cu duiumul să așteptăm bucuroși lunile ce urmează. Construcția Templului va merge în sfârșit înainte. Marele-preot vrea să începem de luna viitoare – luna când a început și Solomon zidirea primului Templu.

— Am văzut un scripete uriaș pe muntele Templului ieri când m-am dus la jertfe. M-am întrebat dacă nu sunt pe cale să înceapă.

— Ba da, zise Ido. Nu ne-a fost ușor să construim un scripete destul de solid să ridice și să mute din loc pietrele acelea uriașe. Lucrătorii noștri au trudit din greu să taie copaci în pădurile din centrul Israelului și să-i aducă la Ierusalim. Au folosit boii din caravană. Matania poate să vă explice cum funcționează scripetele.

— E un ansamblu de frânghii și pârgarii, zise acesta. Am învățat să folosesc scripeți pe șantierele de construcție din Babilon.

Dar Ido își dădu seama după felul în care își aținti Matania privirea în pământ, evitând să se uite la ceilalți, că ar fi preferat să-și cultive ogorul decât să lucreze la construcții. Îi spusese la un moment dat că mutatul cărămizilor și al bolovanilor era o muncă de rob, care le

amintea de truda lor din robia egipteană și babiloniană. Oamenii liberi își lucrau pământul și se bucurau de roadele muncii lor.

— Am tocmit deja zidari și tâmplări, continuă Ido, și le-am trimis merinde, vin și untdelemn locuitorilor Tirului și Sidonului să ne trimită în schimb pe mare lemn de cedru din Liban până la Iafo. Toate proiectele autorizate și finanțate de împăratul Cyrus merg înainte.

— Noile temelii vor fi puse pe locul celor vechi, zise Ioel. Ne gândim să facem o serbare la terminarea lor.

Ido o luă de mână pe Dina, sperând că simțea și ea entuziasmul molipsitor din odaie.

— Am venit aici să reclădim Templul, zise el. Și, slavă Domnului, acum vom putea în sfârșit!

Lucrările se derulară cu repeziciune în zilele imediat următoare sărbătorii Paștelui. Ido nu-și mai încăpu în piele de bucurie când lucrătorii reușiră să termine noua fundație în doar câteva luni. Șeșbațar, fiul împăratului Ioiachin și dregătorul oficial al noului ținut, conduse ceremonia de sfințire îmbrăcat în straie împărătești. Ido avu impresia că toate miile de oameni sosiți cu prima caravană din Babilon se întorseseră acum la Ierusalim pentru a sărbători sfințirea temeliei. Cocoțat pe platforma unde cânta din trâmbiță, văzu lumea îmbulzindu-se în fiecare colțișor gol de pe muntele Templului. Lacrimile îi șiroiau pe față când dădu semnalul marele-preot în straie brodate și efod și toți cei adunați îl preamăriră într-un glas pe Dumnezeu cu strigăte puternice de slavă. Ido nu știa dacă erau lacrimi de bucurie sau de durere – poate și una, și alta. Văzuse Templul lui Solomon în copilărie și, ca mulți alți preoți și leviți, era conștient că noul Templu nu se va ridica niciodată la splendoarea acestuia. Pietrele de construcție erau mult mai simple și nepoleite. Niciunul n-avea măiestria și iscusința meșterilor dintâi, așa că Templul n-avea să fie decât o structură masivă de formă pătrată. Le

lipseau și fondurile să împodobească construcția cu aur și bronz cum fusese cea de dinainte. Împăratul Solomon fusese cel mai bogat om din lume și Templul ridicat de el reflectase această bunăstare. Bărbații mai vârstnici precum Ido plânseseră în hohote văzând temeliile umilului său înlocuitor.

În același timp însă, Ido nu-și putea stăpâni strigătele de bucurie, atât de puternice că îl făcură să răgușească. Atotputernicul se ținuse de cuvânt. Îi iertase și-i restaurase. La terminarea Templului, avea să se închine și să-L slujească acolo pe Dumnezeu pentru tot restul vieții. Trăise pe viu oroarea nimicirii primului Templu în copilărie și nici în vis nu s-ar fi gândit că va apuca vreodată ziua aceea. În strigătele asurzitoare de slavă, Ido urcă pe platformă și sună din șofar, încredințat că ecoul lui va răsună până departe, dincolo de zare.

Bucuria persistentă de la sfințire nu-l părăsi nici a doua zi, când un sol îi convocă pe toți preoții la o reuniune urgentă acasă la dregătorul Șeșbațar. Lângă odăile de locuit ale prinților, meșterii ridicaseră o sală a tronului, unde țineau sfat și își desfășurau activitatea Șeșbațar și tânărul său nepot, Zorobabel. Pe când sosi Ido, marele-preot și majoritatea preoților cei mai de seamă și a bătrânilor se adunaseră deja în sala simplă, neîmpodobită, își găsi un loc unde să stea în picioare cu Matania lângă unul din stâlpii de susținere din cedru. Fruntea dregătorului Șeșbațar părea încrețită de îngrijorare când deschise ședința de pe modestul său tron aflat în capul sălii lungi și înguste.

— Am primit solie de la Șimșai, logofătul lui Rehum, dregătorul provinciilor de dincolo de Râu. Vrea să se întâlnească cu căpeteniile și preoții noștri și cu o delegație de bătrâni samariteni din comunitățile învecinate.

— Au spus și care e motivul întâlnirii? întrebă marele-preot.

— Nu. Ultima oară când am comunicat cu ei a fost când i-am trimis lui Rehum jalba oficială în legătură cu uciderea păstorului nostru. I-am povestit în detaliu despre jafurile și atacurile venite din partea vecinilor noștri. Dacă această întâlnire e un răspuns la raportul meu, vine cam târziu.

— Dacă invită și capii satelor din jur, înseamnă că încearcă să calmeze lucrurile, zise Iosua.

— Să sperăm, spuse Șeșbațar. Conform protocolului, trebuie să răspund acestei cereri invitându-i aici, la Ierusalim. Rehum a stăpânit înainte peste toată provincia de dincolo de Râu și nu i-a convenit când am fost făcut dregător al acestui oraș și al ținutului Iudeei. Prințul Zorobabel și cu mine ne-am întâlnit cu el în Samaria imediat după sosire. Suntem aici de un an și asta e prima lui vizită reciprocă. Întrebarea la care aș dori să cugetați e următoarea: unde ar fi mai bine să-i primim? Reședința mea dregătorească nu e încă gata și, de altfel, sala e prea mică. În plus, nu vrem să ne vadă tezaurul – nici măcar să le treacă prin minte că am avea.

— Pe muntele Templului nu ne putem întruni, zise Iosua. Nici nu se pune problema. E un loc sfânt. Barierele ce separă curtea neamurilor de zonele sacre nu sunt încă ridicate.

— Ce ziceți de valea unde au făcut tabăra caravanele? sugeră cineva. Spațiul e liber acum că oamenii s-au mutat în satele strămoșești sau și-au construit case la Ierusalim.

Matania păși în față să ia cuvântul.

— Cunosc căpetenia unui sat din zonă și știu că ar lua-o ca pe o insultă dacă ne-am întâlni în vale. Ar avea impresia că încercăm dinadins să-i ținem departe de oraș.

Ido știa că Matania are dreptate, dar perspectiva de a-l lăsa pe dregătorul păgân și pe ostilii cârmuitori locali să vină la Ierusalim îl îngrijora.

— Toamna trecută, la Sărbătoarea Corturilor, am construit un cort comunal lângă Poarta Apelor, zise el. Ce-ar fi să ridicăm un pavilion asemănător, cu acoperiș umbros, unde să dăm un ospăț în cinstea căpeteniilor? Așa am fi tot în Ierusalim.

— Ideea lui Ido nu e rea, zise Iosua. Un pavilion în aer liber le-ar confirma că nu suntem bogați și că nu e prea mare lucru de furat.

— Dar nu vor vedea și cât suntem de vulnerabili? întrebă cineva. Vor constata că orașul n-are ziduri, nici porți.

— Vecinii noștri o știu deja, zise Ido. Doar s-au strecurat în toiul nopții să ne saboteze *mikve*, nu?

— Prea bine, hotărî Șeșbațar. Vom ridica un pavilion improvizat așa cum ne-a sugerat Ido și vom pregăti un mic banchet în cinstea lor să ne arătăm ospitalitatea. În calitate de cârmuitori ai comunității, s-ar cuveni să fie prezenți toți preoții și bătrânii. Ne ajunge o săptămână să ne pregătim, ce credeți?

Meșterii ridicară neîntârziat pavilionul, echipându-l cu covoare și platforme pentru Rehum și Șimșai la un capăt și pentru cei mai importanți demnitari ai Iudeei la celălalt. Samaritenii sosiră cu mare pompă, escortați de o mică ceată de soldați, vrând parcă să-și etaleze astfel superioritatea militară. Așezat alături de ceilalți preoți, Ido ascultă nerăbdător formalitățile prin care prințul Șeșbațar și dregătorul de dincolo de Râu schimbă complimente generoase și nesincere. Matania i-l indică pe Zabad, căpetenia satului învecinat.

— Îmi cer scuze pentru simplitatea sălii noastre de ospete, zise Șeșbațar. Proiectul nostru principal e reconstruirea Templului Celui Preasfânt, așa că nu ne ridicăm încă la standardele cu care sunteți obișnuiți în Samaria, deși ne aflăm aici de aproape un an.

Dregătorul Rehum își ridică bărbia, de parcă ar fi sub

demnitatea lui să răspundă. Era un bărbat scund și oacheș, cu părul negru, des și cârlionțat și tenul tuciuriu caracteristic vrăjmașilor lui Ido, babilonienii și asirienii. În locul lui vorbi logofătul Șimșai:

— Domnia sa Rehum ar fi nespus de încântat să i se ofere un tur al orașului pentru a vedea progresele făcute. După cum știți, Ierusalimul și ținutul lui Iuda s-au aflat sub stăpânirea lui mulți ani înainte de sosirea voastră.

— Da, sunt conștient de asta, răspunse Șeșbațar.

Ido răsuflă însă ușurat când prințul nu îi oferă niciun astfel de tur. Rămase binevoitor, dar ferm și, după alte gesturi afectate, lingușiri și formalități găunoase, dregătorul Rehum trecu în sfârșit la adevăratul motiv al vizitei sale.

— Acum un an am primit o copie a proclamației prin care împăratul Cyrus decreta întoarcerea iudeilor exilați din Babilon. Misiunea voastră, scria el, era să reconstruiți Templul împăratului Solomon. Sunt la curent cu forfota recentă de activități negustorești din provincia mea datorită materialelor de construcție comandate din Sidon, Tir și Liban și trimise prin teritoriul meu. De aceea am venit cu tovarășii mei dregători din Samaria și cu mai mulți cârmuitori locali să vă oferim ajutor. Să construim toți laolaltă Templul autorizat de suveranul nostru, împăratul Cyrus.

Ido simți cum i se urcă stomacul în gât, de parcă s-ar fi prăbușit de pe marginea unui zid înalt. Privi în jur la tovarășii de preoție și avu impresia că expresia șocată de pe fețele lor o oglindea pe a lui. Nimeni nu se așteptase la asta.

— La fel ca voi, continuă Rehum, și noi îl căutăm pe Dumnezeu vostru și îi aducem jertfe încă de pe vremea lui Esar-Hadon, împăratul Asiriei. El i-a adus aici pe strămoșii noștri și a trimis preoți din rândul vostru să ne învețe căile Domnului. Vrem să vă oferim mână de lucru și resurse și

să muncim cot la cot cu voi.

Șeșbațar își mângâie barba vreme îndelungată. Când în sfârșit răspunse, păru să-și aleagă cu grijă cuvintele:

— E o ofertă nespus de generoasă, dregătorule Rehum, dar nu-i nevoie. Împăratul Cyrus a venit deja în întâmpinarea nevoilor noastre. După cum spune și proclamația, e și în interesul lui ca Atotputernicul să primească închinarea ce i se cuvine, așa că ne-a asigurat toate cele necesare.

Zâmbetul lui Rehum părea forțat.

— Totuși, din moment ce ne vom închina aceluiași Dumnezeu ca voi - laolaltă cu voi - după terminarea Templului, credem că s-ar cădea și să vă ajutăm la zidirea lui.

Vorbele lui fură întâmpinate cu o tăcere încremenită.

„Nu”, își zise Ido. „Nu și nu”. Marele-preot nu putea îngădui ca acești samariteni și localnici pe jumătate păgâni să se închine alături de ei, cu atât mai puțin să ia parte la construcții. Era de neconceput. Dregătorul Rehum nu trebuia să aibă niciun rol și nicio putere în Templul sfânt al lui Dumnezeu. Și în realitate asta era, o încercare sfruntată de a pune mâna pe putere. Când marele-preot și prințul nu răspunseră, Rehum continuă:

— Suntem dornici și nerăbdători să muncim cot la cot cu voi - să împărțim costurile și forța de muncă. Avem arhitecți și meșteri iscusiți, oameni cu experiență, care vor fi bucuroși să pună la punct detaliile împreună cu voi.

Când Iosua, marele-preot, se ridică în sfârșit să răspundă, o făcu cu glasul atât de stins, că Rehum trebui să se aplece spre el să-l audă.

— Avem nevoie de un răgaz să reflectăm la oferta voastră, dregătorule Rehum.

— Să reflectați?

Rehum arăta de parcă tocmai ar fi primit o palmă.

— Ce e de reflectat? împăratul Cyrus ne-a dat ordin

să viețuim laolaltă, așa că nu facem decât să îndeplinim dorința Măriei Sale, oferindu-ne să și muncim împreună. Ne-am împărțit cu generozitate pământul cu voi, cum ne-a cerut împăratul. Dar cred că sunteți de acord că muntele Templului e al nostru, al tuturor.

Ido începu să clatine din cap. Nu. Muntele Templului era al Atotputernicului, care încredințase iudeilor sarcina de a-l reclădi locașul. Dar marele-preot i-o luă înainte.

— Înțeleg, zise Iosua. Dar nu putem lua nicio hotărâre majoră fără să consultăm *Tora*.

— Avem aceeași *Tora* ca voi, răspunse Șimșai.

Din felul în care se trântise Rehum înapoi în scaun, cu brațele încrucișate, era limpede că se simțea insultat și nu mai voia să vorbească. Avea s-o facă logofătul său de aici înainte.

— Chiar și așa, zise prințul Șeșbațar, vă rugăm să le dați timp marilor-preoți și cărturarilor noștri să consulte Cuvântul lui Dumnezeu. Am fi onorați să primiți invitația noastră la un al doilea banchet organizat mâine, când vă vom da răspunsul.

Toate activitățile zilei fură suspendate. Iosua trimise acasă învățăceii de la studiul *Torei*, urmând să se întrunească cu marii-preoți și leviții în casa adunării pentru a-și ticlui răspunsul. Ido trimise vorbă acasă prin Zaharia că întrunirea s-ar putea să dureze toată noaptea. La deschiderea reuniunii, Ido știa că era socotit de ceilalți drept unul dintre cei mai de seamă cărturari ai *Torei*. Constată însă consternat că o mână de tovarăși preoți - printre care și bunii lui prieteni, Ioel și Matania - nu vedeau oferta samaritenilor cu aceiași ochi ca el.

— Sunt sigur că-mi împărtășiți toți marea ușurare, începu Matania, la vestea că vor să ne întindă mâna prieteniei. Nu vom mai avea de ce să ne facem griji și să fim cu ochii în patru la continuarea construcției; sau să punem oameni de strajă ca atunci când am construit

altarul.

— Chiar așa. Hai să ajungem cât mai repede la un acord, înainte să-i insultăm cu și mai multe amânări, adăugă Ioel.

— Stați puțin, zise Ido. Am impresia că oferta asta „prietenească” e mai mult decât pare la prima vedere. Iosua a făcut bine dând dovadă de prudență. Trebuie să ne rugăm și să cerem îndrumarea Atotputernicului înainte să acceptăm acest compromis. Ați uitat ce necazuri i-au păscut pe Iosua și pe strămoșii noștri când s-au aliat cu gabaoniții fără să-L consulte pe Cel Preasfânt? Nu cunoaștem adevăratele motive ale acestor oameni.

— Dregătorul Rehum ne-a împărtășit deja motivele sale, zise Matania. Samaritenii se închină aceluiași Dumnezeu ca noi și urmează aceeași *Tora*. De ce să nu-i lăsăm să ne ajute?

— Orice om cu ochi poate să vadă că avem nevoie de ajutorul lor, adăugă Ioel. De ce să-l zidim Atotputernicului un Templu mediocru, când, cu puțin ajutor, i-am putea ridica unul la fel de spectaculos ca al împăratului Solomon? Știu că mulți îmi împărtășiți dezamăgirea cu privire la ce am construit până acum. Dacă samaritenii vor să contribuie cu bani, mână de lucru și meșteri iscusiți, eu unul zic să-i lăsăm.

— Și va fi gata mult mai repede, zise Matania. Nu de asta am venit aici? Să isprăvim Templul?

Lui Ido îi dispăcea profund să-i contrazică pe cei doi prieteni ai săi, dar nu-i putea lăsa să-i influențeze pe ceilalți. Cărțile sacre se aflau chiar în fața lui și nu-i luă mult să găsească un sul cu istoria Israelului, desfășurându-l în timp ce vorbea.

— Samaritenii sunt o rasă impură, și religia lor la fel. Potrivit acestor scrieri, când asirienii au surghiunit pentru prima oară poporul nostru și au adus aici străini, aceștia au fost atacați de fiare fiindcă n-au cunoscut cerințele

Dumnezeului lui Israel. Așa că l-au rugat pe împăratul Asiriei să trimită înapoi o parte din prinșii lui Israel ca să-i învețe *Tora*.

— Păi asta spunea și dregătorul Rehum, că preoții ne-au adus înapoi *Tora*, zise Ioel. Și cu asta basta.

— Nu, preoții aceia din regatul de miazăzi se îndepărtaseră deja de Dumnezeu, de aceea regatul de miazăzi a fost pedepsit primul. Vă pot arăta chiar aici, în Scripturi, cum s-au închinat înaintea vițelilor de aur la Betel și Dan și au ridicat temple lui Baal și Astarteei. Închinarea lor a fost coruptă cu mult înainte de exil și preoții lor n-au mai fost urmași ai lui Aaron. Da, asirienii le-au trimis preoți, dar samaritenii au amestecat închinarea la Dumnezeu nostru cu închinările lor păgâne. Ați văzut cu toții altarele lor de pe înălțimi. Localnicii încă mai au obiceiuri păgâne.

— Atunci de ce să nu-i învățăm noi calea cea dreaptă? întrebă Ioel. Tinerii lor ar putea studia *Tora* alături de ai noștri, ca generația următoare să știe ce e drept.

Ido luă a cincea carte a *Torei*, îngrozit la gândul că Zaharia ar putea studia cot la cot cu brutele care-l bătuseră și-l batjocoriseră.

— Scrie chiar aici, în instrucțiunile pe care ni le-a dat Moise înainte să ajungem în Țara Făgăduinței: „să nu închei legământ cu ele și să n-ai milă de ele”. Nu ne putem lăsa amăgiți ca Iosua.

— Prietenul meu, Zabad, își trasează arborele genealogic la iudeii rămași aici la exil, zise Matania. Babilonienii au lăsat în țară o parte din cei mai săraci ca să cultive pământul, mai știți?

Zabad e și el fiu al lui Avraam și are tot dreptul să ne ajute la construit și să se închine lui Dumnezeu cu noi.

— Da, dar e fiu de origine pură? Nevestele lui sunt iudeice sau păgâne? Strămoșii lui sunt toți puri?

Discuția se încinse repede și Ido fu recunoscător când marele-preot interveni, luându-i partea.

— Dacă Zabad ne poate arăta genealogia lui și ne poate dovedi că familia lui nu s-a încuscrit cu samaritenii, atunci da, el și alții asemeni lui se pot închina împreună cu noi. Dar nu și cei de rasă impură. Ei trebuie să rămână în curtea neamurilor. Și, cu toată părerea de rău, printre ei se numără și dregătorul Rehum.

— Bine, fie, zise Matania. Dar tot nu pricep ce-i rău în a le accepta ajutorul și a-i lăsa să lucreze alături de noi. Numai Dumnezeu știe ce bine ne-ar prinde! Noi n-avem arhitecți și nici meșteri iscusiți, ei au.

— Dacă îi lăsăm să ia parte la construcții, ar putea susține pe urmă că Templul e în aceeași măsură al lor ca al nostru, zise Ido. Ce facem dacă li se năzare să introducă vreo practică străină de închinarea noastră? Sau să schimbe rânduiala stabilită de Atotputernicul?

— Nu putem îngădui una ca asta, zise Iosua.

— Atotputernicul urăște amestecăturile, zise Ido, fluturând unul dintre suluri drept dovadă. Vom sfârși în același haos care a pricinuit de fapt, robia noastră. Dacă fiii lor vor învăța alături de ai noștri, poate îi vor influența ei în rău și nu invers. Nici așa n-avem prea mulți tineri.

— Așa e, și încă au o grămadă de apucături babiloniene, zise Iosua. Nu putem risca să ne pierdem tânăra generație în favoarea idolilor.

— Bine, fie, zise din nou Matania. Fiii lor n-au decât să învețe în propriile școli. Dar tot s-ar cuveni să le acceptăm ajutorul.

— Și dacă vor vrea să-și stabilească propriii preoți? întrebă Ido. *Tora* zice că numai urmașii lui Aaron au dreptul la preoție. Preoții samariteni nu sunt urmași ai lui Aaron și n-au mai fost de veacuri.

— Le vom explica din capul locului că nu pot să slujească, zise Ioel. Decât dacă-și trasează genealogia

înapoi la Aaron.

— Dar, odată ce contribuie cu bani și meșteri la construcție, nu vor putea susține că au aceleași drepturi ca noi în luarea acestor decizii? Și să aibă pretenția să slujească și preoții lor în închinare?

— Observațiile lui Ido sunt pertinente, zise Iosua.

— Și cum rămâne cu femeile lor? continuă Ido. Dacă ne închinăm laolaltă cu samaritenii, nu vor fi atrași tinerii noștri de ficele lor, râvnindu-le de soție? Ce răspuns le vom da? Dacă am făcut compromisuri colaborând în alte privințe, nu vor vedea de ce n-ar face compromisuri și în căsătorie. Din moment ce aceste femei samaritene au făcut parte din viața lor tot timpul, de ce să nu le ia de neveste? vor întreba ei. Pot să vă arăt chiar aici, zise Ido, scotocind din nou printre suluri, unde scrie: „Să nu te încuscrești cu popoarele acestea, să nu măriți pe fetele tale după fiii lor și să nu iei pe fetele lor de neveste pentru fiii tăi; căci ar abate de la Mine pe fiii tăi și ar sluji astfel altor dumnezei; Domnul S-ar aprinde de mânie împotriva voastră”.

Tot mai mulți preoți intrară în discuție și Ido constată ușurat că îi convinsese aproape pe toți cu argumentele lui. Mai târziu în noaptea aceea, când luară în sfârșit hotărârea să refuze orice ajutor din partea dregătorului samaritean și a localnicilor, singurii care se mai împotriveau erau Matania și Ioel.

— Am să vorbesc chiar eu cu prințul Șeșbațar, zise Iosua, și am să-i spun pricinile pentru care refuzăm oferta dregătorului Rehum.

Ido socotea discuția încheiată, dar Ioel și Matania erau vădit supărați.

— Cum îndrăznește prințul să-l refuze pe dregător? întrebă Ioel. Rehum are în stăpânire întreaga zonă de dincolo de Râu. Ar putea să ne închidă rutele de aprovizionare, să ne saboteze caravanele. Vă va părea foarte rău dacă spuneți nu.

Ido îi auzi mânia din glas și se întrebă dacă nu cumva își pierduse un prieten.

— Autoritatea noastră vine de la împăratul Cyrus, zise Iosua. Dregătorul Rehum n-are niciun drept să ne oprească. E bine-venit să se închine cu noi în curtea neamurilor, dar nu va avea nimic de-a face cu reclădirea.

— Vă înșelați amarnic, zise Matania. Avem nevoie de samariteni și de localnici pentru a supraviețui. Ce ne facem dacă nu vor mai voi să ne vândă mărfuri și animale?

— Cel Preasfânt se va îngriji de nevoile noastre, răspunse Ido.

— Dar s-a îngrijit deja prin samariteni! izbucni Matania. De unde credeți că am cumpărat untdelemn, grâne și animale până acum? Vreți ca familiile noastre să moară de foame?

— Matania are dreptate, zise Ioel. Ce ne facem dacă localnicii se întorc cu toate forțele împotriva noastră? Sunt mai mulți decât noi, mai cu seamă acum, că ne-am împrăștiat în toată Iudeea prin sute de sate sărăcăcioase. Și niciuna dintre așezările noastre nu are ziduri de protecție.

— Să ne lăsăm conduși de frică? Așa luăm noi hotărârile? protestă Ido.

— Nu, dar trebuie să fim practici. Noi n-avem arme, ei da.

— De ce ne-a trimis Cel Preasfânt în robie? întrebă Ido. Nu din pricina idolatriei noastre? Acum ne oferă șansa să luăm totul de la capăt și primul lucru pe care ni-l ceri e să facem compromisuri cu idolatrii? După cum îți poate spune orice învățăcel al *Torei*, când strămoșii noștri nu i-au alungat pe toți canaaniții din țară, generația următoare a adoptat obiceiuri și zei canaaniți, așa cum i-a avertizat Moise. N-avem autoritatea să-i alungăm pe samariteni din ținut, dar trebuie să ne separăm de ei.

— Separarea nu-i o soluție practică. Suntem prea

puțini la număr și depindem de ei.

— Nu ne putem permite să depindem de ei, Matania.

Discuțiile nesfârșite făceau capul lui Ido să vuiască. Căută a treia carte a lui Moise printre suluri și i-o întinse lui Ioel.

— Citește singur. Vei vedea că Dumnezeu zice: „Voi să-mi fiți sfinți, căci Eu sunt sfânt, Eu, Domnul; Eu v-am pus deoparte dintre popoare ca să fiți ai Mei”. Trebuie să rămânem separați.

Ido rămase la casa adunării și după ce Iosua declară sedința încheiată. Era trecut de miezul nopții, dar știa că nu va putea să adoarmă. Aprinse o candelă cu untdelemn și studie mai departe Scripturile până în zori, rugându-se să aibă dreptate - ca mâine, când Șeșbațar avea să refuze oferta dregătorului Rehum, mica și vulnerabila lor comunitate de iudei să facă pasul corect.

În după-amiaza următoare, Ido se afla din nou în pavilionul de ospete, așteptând neliniștit verdictul. Prințul Șeșbațar dădu dovadă de tact în refuzul său, asigurându-l pe dregătorul Rehum că preoții dispuneau deja de tot ajutorul și resursele necesare pentru reconstruirea Templului.

— Vă suntem cât se poate de recunoscători pentru ofertă, dar trebuie să spunem nu.

Așa cum se temeau cu toții, dregătorul și oamenii săi se năpustiră afară indignați. În mijlocul acuzațiilor și reproșurilor, Zabad, cârmuitorul local, se ridică și-l amenință cu pumnul pe Șeșbațar.

— Nu vreți să aveți nimic de-a face cu noi? făcu el. Prea bine! Dacă nu suntem destul de buni pentru voi, atunci nu vor fi nici grâul, vinul sau uleiul nostru de măsline!

— V-am spus eu, zise Matania abătut după plecarea delegației.

Marele-preot îi puse mâna pe umăr.

— Știu. Ne-ai avertizat, dar n-am avut încotro. Acum vreau să-ți cer și eu o favoare, dacă e cu putință. Ai fost în relații de prietenie cu acești săteni. Du-te la ei și spune-le adevărul despre cum te-ai împotrivit hotărârii noastre. Încearcă să ții deschise liniile de comunicare. Să ne fii ochi și urechi în satele acestea.

— Îmi ceri să fiu iscoadă?

— Îți cer să ne ții la curent, să știm dacă e vreun pericol iminent.

— Vrei să mă prefac că le sunt încă prieten ca să pun mâna pe informații. Adică să fiu iscoadă.

— Și Moise a trimis iscoade în Țara Făgăduinței, iar Iosua în Ierihon. E înțelept să le urmărim și noi pilda. Nu spuneai tu că-ți faci griji pentru siguranța noastră?

— Îmi forțezi mâna, Iosua. Îmi trebuie un răgaz de gândire.

Ido se întoarce acasă după dezastruosul ospăț să le povestească alor săi cele întâmplate. Nu fu surprins când Matania nu se întoarce cu el. Dina îl întâmpină în ogradă cu o expresie îngrijorată pe față.

— Ce se petrece, Ido? Stăteam la taclale cu Suzana, când Ioel s-a năpustit brusc pe poartă, a luat-o de braț și a târât-o acasă fără nicio explicație.

Înainte să apuce Ido să răspundă, Iael ieși din casă și întrebă:

— Unde-i tata? De ce n-a venit acasă cu tine?

Ido închise ochii în fața rupturii enorme pe care o crease.

Ce se făceau dacă Matania hotăra să se mute în altă parte, luând-o și pe fată cu el? Sau dacă Ioel le interzicea nevestelor lor să mai fie prietene? Și una, și alta i-ar fi frânt inima Dinei – tocmai acum când era din nou aproape fericită, bucurându-se de compania femeilor ca în Babilon.

— Stai jos, Dina, zise el cu glas blând, arătând spre un scăunel de lemn.

— De ce?

Femeia rămase în picioare, pregătindu-se ca pentru uragan. Zaharia și cele două neveste de păstor se apropiară și ei să asculte. Cuprins de osteneală, Ido se trânti pe scaunul oferit Dinei.

— Știți cu toții de delegația de samariteni și bătrâni din zonă care au cerut să se întâlnească cu noi. Ei bine, au venit să ne ofere ajutor la reclădirea Templului. Marii-preoți și leviții s-au reunit azi-noapte și au hotărât să-l sfătuiască pe Șeșbațar să refuze oferta. N-am să înșir toate motivele noastre, dar ne-am lăsat călăuziți de Legea lui Dumnezeu. Ioel și Matania n-au fost de acord cu această hotărâre și acum sunt supărați.

— Unde s-a dus tata? întrebă Iael.

— Cred că s-a dus să stea de vorbă cu cârmuitorii locali. Samaritenii sunt indignați și ei de hotărârea noastră. Matania se teme că vom avea necazuri.

— Dar nu ne putem supăra pe ei! strigă Iael. Leila e prietena mea!

— Stai puțin, că nu pricep, zise Dina. De ce a luat-o Ioel pe Suzana cu sila de la noi?

— Pentru că eu am fost în fruntea opoziției. Eu i-am convins pe ceilalți să ia această hotărâre.

— O, Ido, șuieră Dina. Ce-ai făcut? Tocmai acum, când totul mergea atât de bine!

— Trebuie să trăim după cum spune Cuvântul lui Dumnezeu și să ne bazuim pe ocrotirea Lui. Cârmuitorii noștri au luat decizia corectă. Matania și Ioel își vor da seama și ei de asta până la urmă.

Dar Ido nu putea să nege că îi era teamă. Văzuse de mic mânia păgânilor fără Dumnezeu. Văduva lui Hanan era un memento constant al brutalității localnicilor.

Ultimul sfat pe care-l dăduse marelui-preot și prințului înainte să plece era să fie cu ochii în patru – și să dubleze numărul gărzilor.

Capitolul 23

Nu asta își dorise Zaharia. E drept că tânjise să mai facă și altceva, nu doar să studieze toată ziua, dar n-ar fi vrut pentru nimic în lume ca studiile să înceteze cu desăvârșire. Dar, la o zi după ce prințul Șeșbațar respinse oferta samaritenilor de a ajuta la zidirea Templului, bătrânii hotărâră să închidă *ieșiva*. Pe lângă faptul că n-aveau cum să protejeze *Tora* și celelalte suluri sacre fără să le închidă în vistierie, n-aveau nici destui învățători să-i instruiască pe învățăcei. Prințul recrutase toți bărbații în putere din Ierusalim să stea de strajă. Materialele de construcție de la Templu trebuiau păzite zi și noapte. La fel și breșele din ziduri, ba chiar și străzile orașului, și pur și simplu nu se găseau destui oameni s-o facă.

Bătrânii îi puseră pe Zaharia și pe ceilalți băieți să stea de strajă în timpul zilei. De la postul său, orientat către Poarta Oilor, la est de muntele Templului, Zaharia zărea dealurile îndepărtate ale Iudeei. Ședea pe un turn de pază aproape distrus cu un mic șofar în mână. Trebuia să sune din el la primul semn de pericol.

Cocoțat pe movila lui de pietre toată ziua, omora muște și lânțezea sub soarele amețitor. La început îi fusese ușor să rămână treaz și alert, fiind însuflețit de aceeași emoție pe care o simțea în explorările sale. Dar emoția îi era umbrită de o urmă de teamă. Gloate de samariteni furioși puteau năvăli în orice clipă în Ierusalim și era responsabilitatea lui să sune alarma. Dar nici entuziasmul, nici fanteziile de vitejie nu durară prea mult, învinse de plictiseală și de soarele torid. A treia zi se pomeni tânjind din nou după casa adunării, unde să exploreze nenumăratele taine ale *Torei* cu un acoperiș umbros deasupra capului. Când îi sosi schimbul la sfârșitul celei de-a treia zile, îi întinse șofarul și se grăbi să se întâlnească cu bunicul lui pentru jertfa de seară. Acum, mai mult ca oricând, era nevoie de rugăciunile lor.

După rugăciuni rămaseră să audă veștile îngrijorătoare ce curgeau cu duiumul.

— Primim rapoarte de pagube materiale, jafuri și amenințări din tot ținutul, zise prințul. Nu mai putem merge nicăieri singuri. În unele locuri, alimentele se împuținează căci satele din zonă și-au închis piețele în fața iudeilor.

— Lucrările la Templu au trebuit oprite până nici n-au început cum se cuvine, zise marele-preot.

— Oprite? De ce? întrebă *saba*.

— Ne-au fost tăiate toate liniile de aprovizionare, caravanele ne sunt atacate, materialele de construcție furate înainte să ajungă la noi. Nu putem continua construcția fără materiale.

— Sau fără lucrători, adăugă unul dintre leviții de seamă. Ne-am bizuit pe localnici pentru munca manuală, iar acum au renunțat cu toții. Și unde-i Matania?

Tatăl Iaelei nu se întorsese încă acasă, iar Ioel, prietenul lui *saba*, nu mai voia să slujească alături de ceilalți preoți și nici să vorbească cu el. Cei trei fuseseră atât de buni prieteni și tovarăși – iar acum...

Un bătrân din Tecoa veni să se plângă de tâlhării și furtul recoltelor.

— Familiile noastre trebuie să trăiască în frică, strigă el. Ce ne facem?

— Mutați-vă în oraș pentru o vreme, îl îndemnă prințul.

— Și cine ne va crește grâul și turmele, cine se va ocupa de struguri? De ce a trebuit să vă puneți rău cu vecinii?

Și cu toate că *saba* și ceilalți preoți îi mai explicară o dată motivele, Zaharia constată că unitatea micii lor comunități devenea din ce în ce mai subredă. Atotputernicul făcuse minune după minune la primul exod. De ce nu le venea în ajutor și de data asta?

— Îmi pare rău pentru toate aceste neajunsuri, îi consolă prințul Zorobabel. Ne rugăm cu toții să se calmeze spiritele și să se întoarcă lucrurile la normal. Localnicii își vor da repede seama că e și în interesul lor să facă negoț cu noi și să coopereze.

— *Soba*, nu înțeleg un lucru, zise Zaharia la întoarcere. Nu i-a făgăduit Atotputernicul lui Avraam că toți oamenii de pe pământ vor fi binecuvântați prin el?

— Ba da, asta e promisiunea Lui.

— Dar cum putem fi o binecuvântare dacă îi respingem pe toți și nu-i lăsăm să se închine cu noi?

— Pot să se închine cu noi, dar s-o facă după rânduiala lui Dumnezeu, urmând Legea Lui.

— Credeam că tocmai asta s-au oferit samaritenii să facă.

Saba clătină din cap.

— N-avem nicio garanție că se vor lepăda de obiceiurile lor păgâne și-l vor sluji doar pe Dumnezeu. Dacă i-am fi lăsat să ne ajute la construcții, ar fi trebuit să-i lăsăm și să ia decizii împreună cu noi și nu ne putem asuma acest risc.

— Dar... citeam în cărțile prorocilor că va veni o zi când toate neamurile se vor închina alături de noi. Cum va fi posibil una ca asta când noi îi respingem întruna?

Ajunseră acasă și, înainte să apuce *saba* să răspundă, le ieși *safta* în întâmpinare.

— Aici erați! zise ea. Sunteți așteptați la cină.

Zaki vedea ușurarea pe chipul bunicii de fiecare dată când se întorcea teafăr și sănătos cu *saba* la sfârșitul zilei.

— Trebuie să fie un răspuns la întrebarea ta, Zaharia, zise *saba* în timp ce-și spălau mâinile înainte de masă, dar încă nu-l știu. După ce se mai limpezesc lucrurile, promit să căutăm împreună răspunsul în Scripturi.

Se așezară să mănânce, dar atmosfera de la masă părea tensionată.

— Unde-i Rahela în seara asta? întrebă *saba*, rotindu-și privirile prin jur.

Soția păstorului nu stătea la masă cu ei și nici nu trebăluia prin curte.

Safta se aplecă spre el și șopti:

Întoarceți-vă la Mine

9

— Trebuie să stai de vorbă cu ea, Ido. E atât de îngrijorată pentru Besai, că abia mai e în stare de cele mai simple treburi gospodărești.

— Am trimis pe pășune toți bărbații de care ne-am putut lipsi ca să-i păzească pe Besai și turmele Templului, îi spuse *saba*. Dar nu se poate întoarce la Ierusalim până nu nasc toate oile și nu prind puteri mieluseii.

— Nu pot să sufăr frica și ostilitatea asta care ne înconjoară, zise *safta*, împingând la o parte farfuria.

Cutele de îngrijorare de pe fruntea ei păreau permanente.

— Azi ne-au însoțit câțiva paznici înarmați la izvor, dar iar trebuie să așteptăm până la miezul zilei, după ce pleacă localnicele. Și să urcăm cu apa la deal chiar la amiază, în arșița grea a zilei.

Zaharia cunoștea și el căldura dogoritoare a soarelui – și nu trebuia să care un ulcior greu ca *safta*.

— Hotărârea voastră ne-a dezbinat comunitatea, Ido, și avem nevoie unii de alții mai mult ca oricând.

— Nici mie nu-mi convine situația. Dar când facem ce e drept și ascultăm de Dumnezeu, ne putem aștepta la împotriviri din partea lumii. Întotdeauna e mai ușor să faci compromisuri. Calea ușoară nu e întotdeauna și cea dreaptă.

Încă nu terminaseră de mâncat, când se întoarse în sfârșit acasă Matania după o absență de trei zile. Iael sări de la locul ei și-i alergă în întâmpinare, strângându-l în brațe.

— N-am știut unde ești, *ava*, și ce ți s-a întâmplat!

Vorbele îi sunau înăbușite la pieptul lui. În tot acest timp se temuse pentru el, își zise Zaki, dar nu-și arătase frica și îngrijorarea.

— Sunt bine, Iael. Sunt bine.

— Mănâncă puțin, îl invită *safta*, ridicându-se să-l servească. Avem din belșug.

— Nu, mulțumesc, Dina. Nu pot să stau. Am venit doar după câteva lucruri. Trebuie să plec înapoi înainte să se întunece.

Dispăru la el în odaie și Zaharia îl auzi scotocind prin jur să-și împacheteze lucrurile. Nimănui nu părea să-i mai fie foame. Când ieși din nou, *saba* se ridică să stea de vorbă cu el.

— Urăsc ruptura asta dintre noi. Rămâi, te rog. Am ajuns să te considerăm ca pe un fiu, iar pe fiica ta ca pe o nepoată.

— Nu plec pentru că aș fi supărat. Prietenul meu, Zabad, s-a învoit să-mi arendeze în continuare ogorul. Mi-a vândut chiar și câteva capre, așa că de-acum încolo vom avea lapte pentru copii și Dina va putea face brânză. Dar trebuie să dau dovadă de bună credință locuind acolo, nu aici, la Ierusalim. Îmi construiesc o casă.

Șovăi puțin, cu privirea ațintită în pământ, apoi continuă:

— Am hotărât să fac ce mi-a cerut Iosua: să fiu ochii și urechile voastre. Nu că m-ar încânta ideea - nu mă încântă deloc. Ci de dragul familiilor noastre.

În timpul cât vorbiră, Iael se făcu nevăzută în odaia pe care o împărțea cu tatăl ei. Reapăru apoi cu desaga împachetată și salteaua făcută sul și i le întinse acestuia.

— Ce înseamnă asta, Iael?

— Mi-am adunat lucrurile cum mi-ai spus, ca să vin cu tine.

— Nu acum. Situația e încă prea tulbure. Trebuie să

rămâi aici deocamdată, cu Dina și cu Ido.

— Dar nu vreau să rămân aici. Vreau să vin cu tine!

— Am să dau fuga pe-acasă ori de câte ori voi avea ocazia. Ne vom mai vedea.

— N-am fost în vizită la Leila toată săptămâna. Când pot să o revăd?

— Mă tem că nu prea curând. Stai să se mai calmeze spiritele.

Matania vru să-i dea înapoi lucrurile, dar Iael le aruncă pe jos și se năpusti la ea în odaie. Lui Zaki i se păru că o aude plângând. Se simți din cale-afară de ușurat. Singurul lucru bun care ieșise din toată această belea era că Iael nu mai putea merge în sat să ghicească norocul.

Zaharia era încă în pat în dimineața următoare, când fu trezit de strigătul bunicii sale.

— Ido! Ido, vino repede! Iael nu-i nicăieri! Parcă a intrat în pământ!

Zaki sări din pat și se duse să vadă.

— Am intrat s-o trezesc și uite! făcu *safta*.

Odaia era goală. Desaga și hainele de pe pat dispăruseră.

Era de o mie de ori mai rău ca atunci când fugise în Babilon. De data asta era primejdios pentru oricine, să plece singur, chiar și pentru bărbații în toată firea.

— Nu-ți face griji, o liniști *saba*. Nu poate fi prea departe. Avem gărzi împrăștiate prin tot orașul să țină intrușii la distanță. N-are cum să treacă de ei.

Zaharia știa însă că lucrurile stăteau altfel. Iael ar fi făcut o joacă din furișatul pe lângă gărzi. Era încăpățânată și neînfricăată – și prea tânără și naivă să știe ce i-ar fi putut face o ceată de băieți din sat dacă fratele Leilei nu era cu ei.

— Trebuie să o găsim! stăruie *safta*.

— O vom găsi, Dina. Imediat ce mă întorc de la jertfa de dimineață.

— Cum poți să mergi la Templu când știi că a dispărut?

— De-abia s-au ivit zorile. Nu putea să ajungă departe. Sunt sigur că n-a plecat pe întuneric. Poate a și găsit-o deja vreun paznic.

Zaharia ar fi vrut să le poată spune că Iael nu se temea de întuneric și se pricepea de minune să ocolească gărzile. Dar l-ar fi întrebat de unde știe și s-ar fi dat de gol singur. Își aminti de bătaia îndurată pe mâna samaritenilor și simți în stomac un nod de frică pentru prietena lui. De dragul *saftei* - și al Iaelei - trebuia să spună ceva.

— *Saba*, Iael e mărunță și subțire. Îi place să se cațere pe stânci și prin tot locul. Cred că i-ar fi ușor să se tupileze pe lângă gărzi dacă ar vrea. Pun pariu că s-a dus la tatăl ei.

— Trebuie să te duci să o cauți! zise *safta*. Nu ne-a spus Matania că e primejdios acolo jos? Ai uitat de ceata de vlăjgani care l-au atacat pe Zaharia?

— Și nu-mi spuneai tu tot timpul cât de încăpățânată e Iael? Poate dacă va suferi consecințele răzvrătirii ei, va învăța o lecție.

— Ido! Cum poți să spui un lucru atât de cumplit?

Culoarea păru să se scurgă de pe fața *saftei*.

— Cum poți să pleci când știi că Iael e în pericol și să mai și spui că își merită soarta? E un copil! Și suntem responsabili pentru ea!

Saba era înnebunitor de calm.

— De îndată ce vin de la rugăciuni, mă duc să o caut.

— Nu! Trebuie să o cauți *acum*, nu să mormăi rugăciuni inutile!

— Destul, Dina. Hotărârea mea e luată.

Zaharia îl însoți pe *saba* la Templu, dar nu se putu concentra la jertfă și la rugăciuni. Ar fi dat orice ca preoții să se grăbească. *Safta* avea dreptate să fie îngrijorată pentru Iael. Fata era prea încăpățânată și neînfricată

pentru binele ei. Iar *saba* greșea pierzându-și timpul la jertfă, când ar fi trebuit să o caute. Băiatul își aminti din nou de bătaia soră cu moartea îndurată și simți că-i vine rău. Pe când se termină slujba, luă hotărârea să coboare el însuși în vale să-și caute prietena.

— Vreau să te ajut s-o găsești pe Iael, îi spuse el bunicului.

— Nici vorbă. Dacă într-adevăr a reușit să iasă din oraș ca să-și caute tatăl, nu vreau să mergi acolo jos. Mai ales acum, cu tot războiul ăsta.

— Nu mi-e teamă.

Se arăta mai viteaz decât era în realitate.

— Zaharia...

— Sunt bărbat în toată firea. Pot să hotărâsc și singur.

— Da, dar asta e o hotărâre cumplită.

— Poate, dar e hotărârea mea. Dacă nu mă lași, mă duc să o caut singur după ce pleci tu – deși aș prefera să vin cu tine.

Saba își ridică de pe cap *kvpa*, își trecu degetele prin părul alb și o puse la loc cu un oftat.

— Dacă tot ți-ai pus în gând să mă sfidezi, mai bine să vii cu mine decât să te duci singur.

Se întoarseră acasă s-o anunțe pe *safta* că porneau în căutarea laelei, dar nu-i spuseră și că ieșeau din oraș.

Zaharia nu-și dădu seama cât de îngrădit și întemnițat se simțise în Ierusalim decât după ce trecură de străjile de la punctul de control și o luară pe drumul ce cobora din oraș. Când valea înverzită a Chedronului i se desfășură înaintea ochilor, n-o mai putu condamna pe Iael că voia să evadeze. Dacă era adevărat că îi pășteau pericole, el unul nu le vedea. Îi venea s-o ia la fugă pe potecă sub soarele strălucitor, săltând ca un vițel slobozit din grajd. Mult prea curând se pomeniră la ogorul lui Matania, pe care culturile încolțite erau aranjate frumos în

rânduri împrejmuite cu pietre. Două capre pășteau lângă coliba pe care și-o construisese bărbatul și acesta se afla deja la lucru, aplecat peste desişul de viță de vie. Dar chiar să fi fost Iael cu el, Zaharia n-o zărea. La vederea lor, Matania se opri din lucru și se îndreptă de spate, ștergându-și fruntea de sudoare.

— Iael e cu tine? strigă *saba* în timp ce se apropiau.

Bărbatul încremeni o clipă, apoi o luă grăbit spre ei.

— Ce vrei să zici? Nu, nu e cu mine. Am lăsat-o cu tine și cu Dina.

Umerii lui *saba* se lăsară și, pentru prima oară, Zaharia îi detectă îngrijorarea.

— Iael a dispăruț, zise el. Când a intrat Dina s-o trezească azi dimineață, nu mai era acolo. I-au dispărut și hainele de pat și desaga. Ne-am gândit că poate a venit aici la tine.

Matania păru să încremenească. Își roti privirile prin jur, căutând parcă un loc unde să se așeze.

— Nu... nu văd cum ar fi putut să iasă din oraș. Și eu a trebuit să trec de paznici când am urcat aseară în oraș și apoi iarăși la întoarcere.

— Zaki e convins că s-ar fi putut furișa pe lângă ei.

Matania își ridică brațele și le lăasă să cadă la loc neputincios.

— Singurul loc unde mă gândesc că ar mai putea fi e la prietena ei, Leila. N-a putut-o vizita în ultimul timp și...

— Vrei să venim cu tine, Matania?

— Dacă aveți de gând să fiți ostili, mai bine nu - mai ales dacă fata mea e acolo!

— Sunt în stare să-mi păstrez cumpătul, zise *saba* încet. Oricum nu cred să-i facă rău. Ceata de băieți au lăsat-o în pace data trecută, nu?

— Familia lui Zabad s-a purtat întotdeauna frumos cu ea. Dar dacă nu e acolo?

Părea gata să intre în panică.

— S-o luăm cu încetul, îl liniști *saba*. O găsim noi cumva. Dar cred că mai întâi ar trebui să-l trimitem pe Zaharia înapoi în oraș.

— Nu! Vreau să vin și eu cu voi!

Voia să le arate vlăjganilor care-l snopiseră în bătaie că nu se temea de ei și că n-avea de gând să se ascundă de frică. Iar dacă se atinseseră de un singur fir de păr din capul Iaelei, voia să fie acolo să se răzbune.

— Ce crezi? îl întrebă *saba* pe Matania. Va fi în siguranță cu noi?

— Nu contează. Să mergem!

Matania porni cu pas grăbit și străbătură împreună valea îngustă spre sat.

Bătrânii de la intrare îi duseră direct la casa lui Zabad. Fiul acestuia, Rafi, îi întâmpină la ușa casei și, deși Zaharia recunoscuse în el pe unul dintre membrii cetei, constată că nu era dintre cei care îl atacaseră. Rafi îi conduse în casă într-o încăpere întunecată și umbroasă, unde Zabad stătea pe rostrul său ca un împărat pe tron.

— Matania, prietene, zise el, făcându-i semn să se apropie. Cred că știu ce vânt te-aduce pe aici. Am fost tare surprinși când fiica ta a venit în vizită la Leila fără tine.

Zaharia simți cum i se relaxează genunchii de ușurare.

Matania scoase un suspin.

— Atunci e aici! îți mulțumesc, domnul meu, că i-ai oferit găzduire.

— Da, e aici.

Zabad zâmbi - un rânjet superior, lipsit de afecțiune.

— Spre deosebire de voi, noi ne păzim îndeaproape fetele, pentru siguranța lor.

— Ce a făcut Iael n-are nicio scuză, domnule. A fost supărată din pricina rupturii dintre oamenii noștri. Pe toți ne îngrijorează situația, nu-i așa, Ido?

Saba făcu un mic pas înainte și dădu ușor din cap.

— Da. Au fost prea multe neînțelegeri în trecut și întâmplările recente i-au nemulțumit pe toți confrății mei iudei. Conducătorii noștri n-au vrut să insinueze că nu sunteți bine-veniți să vă închinați cu noi. Ne-am bucura să continuăm discuțiile - atunci când veți fi dispuși să o faceți, desigur.

Zabad sorbi o înghițitură din cupă fără să răspundă. Nu le oferise niciunul din gesturile obișnuite de ospitalitate.

— Nu vrem să vă mai reținem, zise *saba*. Soția mea e nespus de îngrijorată pentru Iael, care a dispărut fără să spună nimănui. Știu că s-ar simți tare ușurată să ne întoarcem acasă cu fata.

— Mulțumesc că ați avut grijă de ea, domnul meu, adăugă Matania.

Rafi îi conduse afară din odaie și înapoi în curte, unde îi aștepta Iael, cu desaga și sulul cu haine de pat în mâini. Părea sfidătoare, dar la un gest al tatălui ei, rămase tăcută o bună parte din drum după plecarea din sat.

— Nu vreau să mă întorc în oraș, *ava*. Vreau să stau cu tine.

— Nici nu mă gândesc.

— De ce nu pot să...?

— Ține-ți gura! M-ai făcut de toată minunea! Zabad e convins acum că nu-mi pasă destul de tine ca să te păzesc. Crede că ai noștri nu-și prețuiesc femeile.

— Dar...

— Dar nimic! în Babilon ai ieșit basma curată din orice fiindcă a fost maică-ta bolnavă, dar lucrurile trebuie să se schimbe! Aici nu mai poți să faci cum te taie capul. Și să nu te mai prind că pleci singură de acasă! Ne-am înțeles?

— Când pot să mai merg în vizită la Leila?

— Nu mai poți până nu-ți dau eu voie. Să-ți fie învățătură de minte. Și dacă mai fugi vreodată, îți trag și o

mamă de bătaie pentru binele tău.

Zaharia aruncă o privire spre Iael, așteptându-se s-o vadă în lacrimi. Dar fata părea netulburată, cu bărbia ridicată în semn de sfidare. De ce catastrofă era nevoie, se întrebă el, ca să-i înfrângă în sfârșit încăpățânarea?

Capitolul 24

Într-o dimineață târzie, pe când se afla în drum spre izvor cu Iael și celelalte femei, Dina auzi un glas strigându-o.

— Dina, stai!

Întorcându-se, o văzu pe verișoara ei, Suzana, care alerga s-o ajungă din urmă. Dina o cuprinse într-o lungă îmbrățișare.

— Mi-a fost atât de dor de tine, murmură ea.

— Știu. Și mie. Poate că nu ne e îngăduit să gătim sau să luăm masa împreună, dar nimeni nu ne poate opri să mergem împreună la izvor.

Se luară de braț și începură să coboare povârnișul spre izvor, legănându-și ulcioarele pe cap.

— Suntem prietene de-o viață, Dina, și asta nu se va schimba niciodată.

— Sigur că nu. Dar crezi că discordia dintre soții noștri se va potoli vreodată?

— Ioel e încă furios pe Ido. E convins că hotărârea consiliului a fost greșită.

— Ido mi-a povestit ce s-a întâmplat și vreau să știi că sunt de acord cu Ioel. De ce să spui nu unei oferte cinstitute de a lucra împreună? Uite câte neplăceri a pricinuit încăpățânarea lui Ido. Viața de aici era și așa destul de grea fără să te străduiești să o faci aproape imposibilă.

— Tare-aș vrea să putem sta de vorbă cu nevestele samaritenilor, zise Suzana. Ca de la femei la femei. Avem mult mai multe în comun cu ele decât au soții noștri cu bărbații lor. Suntem toate mame cu familii - înțelegem mai bine dragostea Atotputernicului. Ar trebui să le spunem

vecinilor noștri despre harul Lui, nu să-i respingem cu mânie.

— Ido nu vorbește decât de mânie și pedeapsă. Și uite unde ne-a adus!

Femeile din fața lor se opriră brusc.

— Ascultați! zise una dintre ele. Ce larmă se aude?

La început, Dina crezu că zgomotele îndepărtate veneau de la un stol de păsări. Dar trecând panta cu celelalte, zări o ceată de localnice cu chipuri acoperite de văluri ce le blocau cărarea spre izvor. Se opri împreună cu restul, apucând-o de braț pe Iael s-o rețină. Unul dintre paznicii iudei pași în față, strigând pe deasupra vociferărilor:

— Dați-vă la o parte, vă rog, și lăsați femeile noastre să meargă la izvor!

Sătencele îi înecară glasul cu strigăte și țipete ascuțite.

— De ce nu le dau paznicii la o parte? întrebă Iael.

— Nu îndrăznesc, răspunse Dina. Dacă bărbații noștri se apropie chiar și cu un pas de aceste femei, ar fi putea fi război.

Gloata își avea gărzile ei - o ceată de băieți de vârsta lui Zaki ce așteptau în umbră în spatele lor.

Cei doi iudei continuă să înainteze, testând reacțiile femeilor și rugându-le politicos să se dea la o parte. Când ajunseră la câțiva metri de izvor, gloata de femei îi atacă cu pietre ce cădeau ca grindina. Dina o strânse și mai tare de braț pe Iael, în timp ce bărbații se dădură înapoi.

— Nu-mi pot închipui atâta vrăjmășie din pricina apei, zise Suzana.

— Să mergem înapoi în oraș, spuse Dina. Vino. Ido și ceilalți vor trebui să găsească altă sursă de apă. N-ar trebui să ne războim în felul ăsta.

— Nu, zise Suzana. Vreau ca aceste femei să știe că

nu le suntem vrăjmașe.

Puse jos ulciorul și pomi înainte. Dina întinse mâna s-o oprească.

— Suzana, stai! Ce faci?

— Cineva trebuie să facă pace.

— Nu! Stai!

Suzana se feri de atingerea ei și merse mai departe, strecurându-se pe lângă cei doi paznici aflați acum la adăpost de pietre. Își ridică brațele cu mâinile desfăcute în semn de capitulare.

— Nu vă suntem vrăjmașe! strigă ea pe deasupra hărmălaiei. Suntem soții și mame ca voi. N-am putea să...?

Vorbele îi fură întrerupte de un ropot de pietre. Dina văzu cum un bolovan de mărimea unui pumn îi strivi capul. Un altul țintit cu precizie o nimeri drept în față. Loviturile o doborâra la pământ.

— *Nul* răcni Dina.

Instinctul o îndemna să se repeadă lângă Suzana, dar Iael îi ținu calea, oprind-o. Toate celelalte femei din jurul lor țipară și o luară la goană înapoi spre oraș, în timp ce o ploaie de pietre căzu asupra lor. Dina auzea zgomotul surd al bolovanilor căzând peste tot în jur, dar era prea copleșită de durere să-i mai pese.

— *Nul* Suzana, *nul* strigă ea, plângând în hohote. S-o ajute cineva! Cei doi paznici înfruntară ploaia de pietre și se repeziră la

Suzana. Dina s-ar fi năpustit și ea, dar Iael se dovedi surprinzător de voinică.

— Rămâi aici, *safta*! Rămâi aici! o imploră fata, plângând la rândul ei.

— Dă-mi drumul, Iael!

— O ajută bărbații. Tu oricum n-ai putere s-o care în spate, *safta*. Dina privi neputincioasă cum bărbații se duseră la Suzana și unul o ridică în brațe. Fură bombardati de pietre în timp ce se repezeau înapoi spre Dina și Iael,

dar, din fericire, niciuna nu îi nimeri direct în cap ca Suzannei.

— *Safta*, să fugim! strigă deodată Iael. Femeile aleargă după noi! Prin vâlul de lacrimi, Dina văzu că avea dreptate. Ropotul de pietre încetase și localnicele tăbărau acum spre ele, gonindu-le cu strigăte furioase. Dina fu prea buimăcită să se clintească din loc.

— U... unde mi-e ulciorul?

Habar n-avea unde-l lăsase.

— Ce mai contează, *safta*? Hai să fugim!

Iael reuși s-o facă să se întoarcă în cele din urmă, târând-o după ea în oraș cât putea de repede. Cei doi paznici le ajunseră din urmă cu Suzana în brațe și Dina zări chipul fără viață al prietenei ei acoperit de sânge. Atât amar de sânge! îi scălda părul buclat, scurgându-i-se în ochi. Înmuiașe și tunica străjerului.

— Duceți-o la mine acasă, zise Dina când ajunseră în oraș. Nu-i prea departe.

Bărbații o cărară în ograda Dinei și o întinseră pe jos. Suzana nu scosese niciun sunet și nu-și deschisese ochii în tot acest timp. Dina îi presă gâtul cu degete tremurânde, căutându-i pulsul. Era foarte slab, dar era încă în viață. Dina era conștientă că trebuia să-și recapete cumpătul de dragul prietenei sale, să lase o clipă la o parte năuceala și teama și să-i oblojască rănille.

„Te rog, Doamne, fă să nu fie prea adânci. Fă ca, după ce se oprește sângele și se trezește, să se facă bine”.

— Pe bărbatul ei îl cheamă Ioel. E preot, le spuse Dina paznicilor. Cei doi erau plini de vânătași și de sânge de pe urma loviturilor, dar nu aveau răni grave ca Suzana.

— Găsiți-l și aduceți-l imediat aici.

— Știi cumva pe unde e?

— Nu. Ar putea fi oriunde. Toți preoții fac ore în plus de strajă. Începeți la casa adunării. Poate știe cineva de acolo. Dar duceți-vă odată! mai repede!

Iael îngenunche lângă ea și-i întinse tăcută o cârpă umedă. Dina spălă sângele de pe fața Suzannei și văzu că pielea îi era julită rău și malarul probabil rupt. Ce o îngrijora cel mai mult era rana mai mare de deasupra ochiului, de la tâmplă. Șterse cu blândețe sângele și o pipăi cu degetele. Simți creștătura cât pumnul lăsată de piatră în craniul prietenei sale și marginile tăioase ale osului fracturat. Stomacul i se întoarse pe dos. „O, nu. Dumnezeu, nu”. Suzana avea capul zdrobit. Nu putea face nimic.

Se aplecă spre prietena sa, luând-o în brațe și rezemându-și capul de pieptul ei.

„Te rog, Doamne, n-o lua pe Suzana! Te-a iubit atât de mult. A vrut atât de mult să vină aici! Cum poți îngădui una ca asta?”

Încă mai plângea când se înapoiară bărbații cu Ioel. Suzana era încă în viață, dar nu-și recăpătase cunoștința și poate n-avea să și-o mai recapete niciodată. Dina nu știa cum să-i spună soțului ei. Pe măsură ce vestea se răspândi și lumea începu să se adune acasă la Dina, jalea lui Ioel se transformă în furie. Îi interogă iar și iar pe paznici și pe femeile ce fuseseră martore la atac, inclusiv pe Dina și Iael. Iar și iar, i se răspunse că Suzana ieșise în față, încercând să facă pace. Îi puteau spune ce s-a întâmplat, dar nu și de ce.

— Ce stați așa? le zise el bărbaților aflați de față. Duceți-vă și găsiți-i pe cei care i-au făcut asta! Să fie pedepsiți!

— A fost o gloată uriașă de femei și băieți tineri, zise unul din paznici. N-avem cum ști cine a dat cu piatra.

Nu bine sosi acasă Ido, că Ioel se repezi la el cuprins de furie.

— Numai tu ești de vină! Dacă n-ai fi fost tu, nu s-ar fi întâmplat niciodată așa ceva!

Fu nevoie de trei bărbați să-l rețină ca să nu-l

lovească pe Ido. Când își recăpătă în sfârșit cumpătul, o ridică în brațe pe Suzana și se întoarse cu ea acasă. Dina plânse neputincioasă, înțelegându-i prea bine jalea și furia, la fel ca nevoia de a găsi un țap ispășitor. Și, în ce o privea pe ea, Ioel avea dreptate.

Vina era numai a lui Ido.

— Am auzit că femeile noastre au fost atacate, zise el, croindu-și drum spre ea prin mulțimea de oameni. Am fost atât de îngrijorat pentru tine, Dina.

Dădu să o ia în brațe, dar ea se feri din calea lui.

— Nu. Tu ai început tot tărăboiul ăsta, pentru că n-ai ținut cont de părerea nimănui decât de a ta. Ce fel de Dumnezeu odios și meschin slujești?

Se năpusti afară din curte, străbătând în goană mica distanță până la casa lui Ioel. Îl găsi pe acesta așezat pe jos cu soția în brațe, strângând-o la piept, de parcă lacrimile și îmbrățișările lui ar fi putut s-o tămăduiască.

— Se va face bine, Dina? Își va veni în scurt timp în simțiri?

— Nu știu... nu știu...

Se prăbuși alături de el și închise ochii, plângând și implorându-L pe Atotputernicul să-i cruțe prietena. Nu putea să se întâmple așa ceva.

Nu puteau s-o piardă pe Suzana.

Lumea veni și plecă pe nesimțite toată ziua, aducând de mâncare, oferind ajutor și rugăciuni.

— Găsiți-l pe făptaș, repeta întruna Ioel. E tot ajutorul de care am nevoie.

Câteva ceasuri mai târziu, după căderea nopții, o expedie acasă pe Dina.

— Vreau să rămân singur cu soția mea.

Dina se supuse, dar se îngrozea să dea ochii cu Ido. Vina lui era la fel de certă ca a celui care dăduse cu piatra. La sosire o găsi afară pe Iael, cu spatele rezemat de zidul curții, studiind bolta înstelată. Când o zări pe Dina, aceasta

se ridică repede în picioare.

— Va scăpa Suzana cu viață, *saftal*

— Nu știu... Și tare-aș vrea să știu.

Nefiind gata să-l înfrunte încă pe Ido, rămase în fața porții cu Iael, privind spre stele.

— În ce lună s-a născut Suzana? întrebă încet fata.

— Ce mai contează? La ce mai ajută acum?

Apoi înțelese de ce întreba. Iael știa să citească viitorul în stele. Femeia babiloniană i-l prezisese odată pe al Dinei și poate și Iael l-ar fi putut prezice pe al Suzannei.

— Ne spun stelele ce va fi cu ea, Iael?

— Nu știu sigur. Mi-aș da seama poate dacă...

Ridică ușor din umeri.

— E născută în luna nissan ca mine.

Iael dădu din cap și traversă curtea până la ea în odaie. Dina așteptă cuprinsă de groază. Când nu mai putu să aștepte, se duse după ea înăuntru. Fata aprinsese o candelă mai mică și stătea în genunchi pe podeaua din odaie, studiind un sul desfășurat în fața ei și fixat în colțuri cu câte o piatră. Când își ridică privirea și o văzu pe Dina, o expresie de vinovăție – sau poate de teamă – îi apăru pe chip.

— N-am să spun nimănui, Iael. Ce vezi?

— Toate stelele... zise ea încet, până și luna...

Clătină din cap și Dina o văzu ștergându-și o lacrimă.

— Toate sunt aliniate împotriva ei, *safta*.

Dina închise ochii și lacrimile începură să-i curgă din nou. Iael nu făcuse decât să-i confirme ce știuse tot timpul. Piatra fracturase craniul Suzannei, zdrobind osul și aruncând fragmente în creier. Nu avea nicio șansă de scăpare.

A doua zi, dis-de-dimineată, când se întoarse acasă la Ioel, Dina îl găsi tot cu soția lui în brațe. Dar trupul Suzannei era acum rece, fără de viață.

— Nu mai e printre noi, Ioel, șopti ea.

Bărbatul era nemângâiat. Dina se strădui să-l îmbărbăteze, dar propria ei jale era fără alinare. Plânse în hohote, ajutându-le pe celelalte să pregătească trupul Suzannei pentru îngropăciune, înmormântarea avu loc imediat. Mulțimea îndoliată se adună apoi în fața casei Suzannei, aducând mâncare și arătându-și compasiunea, dar Ioel nu primi pe nimeni înăuntru. Într-un târziu, Dina se întoarse acasă să-l înfrunte pe Ido, supărată pe el și pe Dumnezeu. Era a doua moarte în rândul celor întorși, și atât Suzana, cât și Hanan sfârșiseră în chip violent, atacați de vecinii lor.

— Nu trebuia să se sfârșească deja pedeapsa poporului nostru? întrebă ea. Doar îl slujim pe Dumnezeu, aducem jertfele cerute. De ce a îngăduit El să se întâmple una ca asta?

— Nu știu ce să spun, răspunse Ido cu blândețe.

Ochii îi erau înroșiți de durere, dar Dina nu-și putu înfrâna vorbele mânioase.

— Măcar de data asta ai să ceri să se facă dreptate și să fie pedepsiți ucigașii? Suzana a încercat să facă pace cu acești oameni! Am fost martori cu toții! Au ucis-o fără motiv!

— Ai văzut cine a dat cu piatra, Dina? Ai recunoaște-o pe vreuna din femeile cu vâl? Ai văzut fețele băieților?

Ea nu zise nimic. Ido știa deja răspunsul.

— Nici chiar cei doi paznici n-au putut să-l identifice pe ucigaș.

— Atunci refuzi să ceri socoteală?

— Nu. Nu refuz nimic. Sunt la fel de revoltat ca tine. Conducătorii noștri se vor duce prin toate satele din zonă să se confrunte cu capii lor. Vom face tot ce ne stă în putință să se facă dreptate.

Dina nu asculta.

— De ce mi-i ia Dumnezeu pe toți cei dragi?

— Dina...

Încercă s-o ia în brațe și s-o mângâie, dar ea îl dădu la o parte.

— Numai tu ești de vină. Tu ai pus piatra în mâna ucigașului!

Ido se întoarce și plecă.

Zilele treceau și Ioel rămânea baricadat în casă, îndepărtându-i pe toți. Refuza să iasă și nu mai voia să aibă nimic de-a face cu ceilalți preoți.

— Încearcă să stai de vorbă cu el, Dina, o îndemnă Ido. Suntem cu toții îngrijați.

Dina era și ea îngrijorată. Într-o dimineață, după micul dejun, împachetă o porție de mâncare pe care fu prea îndurerată s-o mănânce și i-o duse lui Ioel. Îl găsi singur în odaia interioară, cu perdelele trase, cu straiile sfâșiate și părul și barba vâlvoi. El își ridică ochii și o zări în pragul ușii, apoi privi din nou în pământ.

— Pleacă, Dina.

Ea intră însă în odaie.

— Știu că-l urăști pe Ido, dar te rog, nu mă urî și pe mine. Suzana n-a fost doar verișoara mea, mi-a fost și cea mai bună prietenă. Împreună am adus pe lume sute de copii și, de când mă știu, a...

Nu putu să termine, că o podidi plânsul.

— Mi-e atât de dor de ea!

— Știu, zise el răgușit. A ținut la tine ca la o soră.

Dina străbătu odaia și îngenunche în fața lui, punând jos strachina cu mâncare.

— Ai avut dreptate. Ido a greșit. N-ar fi trebuit să-i atâțe niciodată pe samariteni în felul acesta. Nu înțeleg de ce e atât de necruțător și nu-L înțeleg nici pe Dumnezeu la care se închină.

— Moartea Suzannei n-are niciun sens! A fost atât de încântată să vină aici, abia a așteptat să mă fac preot și să-L slujesc pe Dumnezeu. Ea e cea care m-a convins să vin. Și uite cu ce s-a ales.

Își acoperi fața și plânse, iar Dina îl cuprinse în brațe, plângând pe umărul lui. Nu-i păsa că Legea îi interzicea să-l îmbrățișeze sau să rămână singură cu el. Aveau nevoie amândoi de mângâierile celuilalt.

— Mulțumesc, Dina, zise el într-un târziu, după ce le secară lacrimile.

— Îți las ceva de-ale gurii. Te rog, încearcă să mănânci puțin.

În fiecare zi din săptămâna aceea, Dina puse la o parte o porție de mâncare pentru Ioel și i-o duse după plecarea lui Ido la lucru. Uneori stăteau de vorbă ore întregi, rememorând amintiri legate de Suzana. Alteori îl ținea în brațe și plângeau în tăcere. Mai mult ca orice, Dina avea nevoie de cineva de care să se agațe și cu care să-și împartă durerea. Zbuciumul ei cerea căldura unui alt suflet iubitor, orice ar fi spus Legea. Ioel nu mânca prea mare lucru și Dina îi vedea fața chipeșă slăbind pe zi ce trece. Se afla la el într-o dimineață, când sosi la ușă un grup de preoți.

— Nu s-ar fi întâmplat niciodată așa ceva dacă ați fi ascultat de mine, în loc să ascultați de Ido! strigă el, gonindu-i. Soțiile voastre ar fi trebuit să moară, nu a mea! Voi ați ucis-o! Sunteți cu toții responsabili!

După plecarea lor, Dina încercă să-l mângâie, dar el păși fără stare de la un capăt la celălalt al odăii, prea furios să se așeze.

— Plec din locul ăsta, Dina. Mă întorc acasă, în Babilon.

La început crezu că nu vorbește serios, dar vorbele lui îi stăruim în minte și după ce se întoarse acasă și-și reluă munca alături de celelalte femei. Ioel avea dreptate; ar fi putut să moară nevasta oricui. Sigur niciun om cu scaun la cap n-ar mai fi vrut să rămână aici - nici măcar Ido. Localnicii n-aveau să facă niciodată pace cu ei. Munca la Templu fusese întreruptă din lipsă de materiale și de

lucrători. Nimeni nu voia să le vândă alimente iudeilor. De ce să nu se recunoască înfrânți și să se întoarcă în Babilon? Era limpede că Atotputernicul era împotriva lor.

Gândul la Babilon deveni repede un antidot la durerea Dinei. Și, într-o seară, când o văzu pe Iael stând în fața porții și uitându-se la stele, ieși să i se alăture. Iael părea să se fi îmblânzit de la moartea Suzannei, de parcă uciderea acesteia ucisese și spiritul ei agitat. Dina privi cu ea cerul și zise:

— Știi că vezi acolo una, alta, și trebuie să știi... Am nevoie de speranță... Am să mă mai întorc vreodată acasă?

Iael își aținti privirea în pământ, mușcându-și buzele.

— N-ai să dai de bucluc, Iael, ți-o jur. Vrăjitoarea din Babilon a avut dreptate când a spus că mi se va rupe inima în două, iar tu ai avut dreptate în privința Suzannei. Dacă știi ce zic astrele despre viitorul meu, te rog să-mi spui. Sunt și împotriva mea ca împotriva Suzannei?

Iael o apucă strâns de mână.

— Da, șopti ea. Astrele tale sunt ca ale Suzannei, pentru că te-ai născut în Nisan ca ea. În clipa asta îți sunt împotrivă. Dar au să se schimbe cu timpul.

Dina se desprinse din brațele ei.

— În cât timp?

Fata își aținti din nou privirea în pământ, dar Dina îi ridică bărbia, silind-o să se uite la ea.

— Ai să-mi spui când va fi momentul potrivit? Momentul să mă întorc acasă?

Iael dădu din cap.

— Da. Am să-ți spun.

La două săptămâni după înmormântarea Suzannei, Ido încercă să se apropie din nou de Dina într-o noapte, pe când stăteau culcați în pat unul lângă altul, nereușind niciunul să adoarmă. Ea îl respinse.

— Poți să-mi explici de ce-a luat-o Dumnezeu pe Suzana?

— Nu știu. Nu putem pătrunde pe deplin căile Atotputernicului...

— Atunci de ce mai și încercați? De ce-l silești pe Zaharia să studieze *Tora* și la ce bun toate aceste strădanii să-l faci pe plac - plecatul de acasă, construirea Templului, animalele jertfite cu duiumul? Va fi vreodată mulțumit? De ce ne pedepsește încă, omorând oameni buni ca Suzana?

— Și cine suntem noi să-i cerem socoteală Atotputernicului?

Dina își ieși din fire.

— Încă îi mai ții partea după tot ce s-a întâmplat?

— Îmi pare rău, Dina. Voiam să spun că... N... nu știu răspunsul la întrebările tale.

— Ești preotul Lui. Dacă nici tu nu știi răspunsurile, cine să le știe?

Dina își petrecea tot mai mult timp cu Ioel, pe care-l convinge treptat să mănânce și să iasă afară la soare. Vorbeau ceasuri în șir, împărtășind amintiri despre Suzana și despre viața lor din Babilon și plângându-se de traiul din Ierusalim. Bunătatea și blândețea lui când se mângâiau unul pe altul o făcură să se întrebe cum ar fi fost viața ei dacă s-ar fi măritat cu el, nu cu Ido. Nu peste mult ajunse să-și petreacă aproape tot timpul cu el, plecând de acasă în fiecare dimineață și lăsând corvezile gospodăriei în seama celorlalte femei.

La o lună de la moartea soției sale, Ioel păru să iasă în sfârșit la liman.

— Mulțumesc pentru tot ajutorul tău, zise el când Dina îi aduse micul dejun într-o dimineață.

Își schimbase hainele rupte și-și tăiase barba și părul.

— Am avut nevoie de tine și...

— Am avut nevoie unul de altul. Ne-am ajutat reciproc.

— Da, ai dreptate. De aceea vreau să aflu prima că mi-am făcut planuri să mă întorc în Babilon.

Inima Dinei păru să se oprească în loc la vorbele lui, după care începu să bată ca nebuna.

— Nu mai am de ce să rămân, continuă el. Mă întorc să-mi previn copiii să nu care cumva să vină aici. Dumnezeu ne cere un sacrificiu prea mare. Dacă a putut să ia o femeie bună ca Suzana, la ce bun să-L mai slujim?

— Te duci singur? Cum ai să ajungi acolo?

— Nu sunt singurul care pleacă. Mai sunt câteva familii care s-au hotărât să se întoarcă. Ne-am săturat cu toții de greutatea de aici, de pericolul permanent. Am făcut o greșeală uriașă venind. Templul nu se va mai reconstrui niciodată acum.

Inima Dinei bătea atât de repede, că abia mai putea vorbi.

— Când plecați?

— Am auzit că dregătorul de dincolo de Râu trimite periodic caravane cu biruri în capitala persană. Dacă mă duc în Samaria, pot să călătoresc cu ei contra cost.

Dina i se aruncă în brațe și se agăță de el, simțindu-se în largul ei așa după ce împărtășiseră atâtea săptămâni, atâtea lacrimi.

— Ia-mă cu tine, Ioel! Te rog!

— Doar nu vorbești serios?

— Ba da! N-am vrut din capul locului să vin în ținutul ăsta uitat de Dumnezeu. N-a fost voia mea să-mi părăsesc familia. Am venit pentru că n-am avut încotro, din pricina lui Ido.

Întoarceți-vă la Mine

9

Dar, după tot ce s-a întâmplat, nu îl mai iubesc. E numai vina lui! Vreau să-mi duc înapoi nepotul în Babilon înainte să i se întâmple ceva îngrozitor. Vreau să mă întorc acasă, Ioel. Te rog, ia-mă cu tine! Te implor!

El o ținu strâns, lăsând-o să plângă la pieptul lui.

— Cum să nu, Dina. Nu mai plânge... Desigur că poți

să vii cu mine. Într-un fel, se va face dreptate. Din pricina lui Ido mi-am pierdut soția, iar acum va vedea și el cum e să și-o piardă pe a lui.

Dina plângea de ușurare. Avea să înceapă o viață nouă alături de bărbatul cu care ar fi trebuit să se mărite de la bun început, acasă, alături de copiii și nepoții ei. Se afla încă în brațele lui când auzi zgomot de pași. Își ridică privirea.

În pragul casei lui Ioel stătea Ido.

Capitolul 25

Ido se holbă la Dina și prietenul său. Sigur nu era ce părea a fi. Nu putea să fie.

— Ce cauți în casa mea? strigă Ioel.

Îi dădu drumul Dinei și porni spre el cu pumnii încleștați.

— Ieși afară!

Ido rămase fără grai, nemaiputând nici să respire.

Dina și Ioel? îmbrățișându-se?

Venise să stea de vorbă cu prietenul lui, să-i ceară iertare. Să-i spună că prințul Șeșbațar luase hotărârea să se confrunte cu cârmuitorii locali, cerând dreptate pentru moartea Suzannei. Să-l cheme cu ei. Nici prin gând nu-i trecuse că o va găsi pe Dina singură cu el, darămite în brațele lui.

— Ioel se întoarce în Babilon, zise ea.

Păși înainte până în dreptul lui Ioel, pe care îl luă de braț.

— Și mă duc cu el.

Vorbele ei îl lovira ca un trăsnet. *Dina și Ioel*. Era de necrezut, de neînchipuit... Ido se întoarse și ieși cu pas împleticit, nefiind în stare să scoată niciun cuvânt.

Își simțea inima fără viață, ca un pietroi ce devenea din ce în ce mai greu cu fiecare pas grăbit pe care îl făcea. Habar n-avea cum să procedeze, încotro să se îndrepte, dar se pomeni târându-și picioarele la deal către Templu și

urcând treptele până în vârf. Unul dintre ceilalți preoți îl zări și veni spre el.

— Nu ești de serviciu azi, Ido, nu-i așa?

El clătină din cap.

— Nu... am simțit nevoia să mă rog. Scuză-mă, rogu-te...

Nu-și găsi mângâierea în lacrimi. Șocul și furia îl surghiuniseră într-o pustie aridă, în care gura, limba și lacrimile i se preschimbaseră în nisip uscat. Nu plânsese nici în copilărie, cu toate grozăviile la care fusese martor. Nu putu plânge nici acum. Apatia lăuntrică simțită de copilul de atunci se furișă din nou în inima lui, copleșindu-l, transformându-l în stană de piatră. *Nu gândi. Nu simți. Nu-ți aminti.* Încă o dată, îi pierduse pe cei dragi.

Ocoli locul de închinare și altarul, trecând pe lângă scripetele abandonat și locul în care se construia, până se pomeni în partea de nord a muntelui, la ruinele Templului lui Solomon. Se prăbuși pe un bolovan încălzit de soare, încovoiat de durere, cu fața îngropată în mâini.

Dina îi mărturisise cu luni în urmă că juca rolul de soție fără pic de dragoste în inimă, dar refuzase s-o creadă. Acum se convinsese singur. Nu-l iubea. Iubea pe altcineva. Dar ce să facă? Inima și mintea îi erau atât de răvășite de cele văzute, că abia mai putea să gândească – și nici nu voia să gândească. Dar se hotărî să facă un efort să rămână acolo și să-l vorbească Atotputernicului până îi va da o soluție.

Dacă se împotrivea divorțului și o silea să rămână, Dina l-ar fi urât și mai mult. Trebuia să o lase să plece. Să se întoarcă în Babilon. Cu Ioel.

Revelația îl făcu să se încovoiaie de durere. Cum să trăiască fără Dina? O iubea. Chiar și acum, după toate cele văzute și cu tot focul geloziei ce amenința să îl mistuie, Ido încă o mai iubea.

Dar ce să facă? Mintea îi vuia zbuciumată. În lege

scria clar că atât Dina, cât și Ioel trebuiau uciși cu pietre pentru adulter. Și când îi revăzu în minte îmbrățișați, furia dinlăuntrul lui urlă s-o facă. Să-i condamne la o moarte violentă și dureroasă. Ca preot, Ido trebuia nu numai să-i învețe pe alții Legea, ci și să ofere o pildă de respectare a ei. Dar n-o putea omorî pe Dina. Nu putea s-o pedepsească atât de crunt pe femeia pe care o iubea.

Tovarășii de preoție i-ar fi spus că dreptatea lui Dumnezeu se cădea îndeplinită. Femeia trebuia pedepsită pentru încălcarea legământului căsătoriei, așa cum dreptatea cerea moartea ucigașului Suzannei. Dar Ido văzuse în viața lui prea mulți oameni murind, prea multe dovezi ale pedepsei lui Dumnezeu. Nu mai putea îndura încă una.

Poate că Dina avea dreptate. Poate Atotputernicul era într-adevăr crud și nepăsător. Altfel de ce ar fi dat o asemenea lege? Și de ce trebuia să treacă poporul Lui prin atâtea suferințe? Unde era Dumnezeu făcător de minuni care despicasă Marea Roșie și le nimicise vrăjmașii la primul exod? Ido venise la Ierusalim să se facă preot, să-L slujească pe Domnul. Să repare greșelile strămoșilor săi, să reconstruiască Templul și să-i învețe pe ceilalți legile *Torei*. Trebuise în schimb să-și jertfească copiii, iar acum soția. De ce îi smulgea Dumnezeu familia de lângă el pentru a doua oară?

Deasupra capului său, soarele ardea fără cruțare. Dogoarea lui avea să se întetească printre ruinele lipsite de umbră pe măsură ce creștea ziua. „*Ce vrei să fac, Doamne?*” Adresă întrebarea unui cer nepăsător, unui Dumnezeu rece și distant, fără să se aștepte la niciun răspuns. Dar Ido desluși răspunsul la fel de limpede ca și când Dumnezeu însuși i-ar fi vorbit față în față.

Iart-o.

Oare mintea îi juca feste? S-o ierte? După ce săvârșise adulter? Dar cum s-o facă? Nu se cădea să

respecte legea? Și cum rămânea cu dreptatea lui Dumnezeu?

Gândul îi zbură în urmă la ziua în care constatase că dragostea Dinei pentru el se stingea încetul cu încetul. Ea îl întrebase atunci dacă îl slujea pe Atotputernicul din dragoste sau din frică.

„Crezi că trebuie să urmărim regulile, să facem totul ca la carte, altfel ne pedepsește la prima abatere”.

Vorbele ei îl făcuseră să înțeleagă că Dumnezeu voia dragostea lui, că își dorea o relație cu El, nu doar supunere oarbă în fața legii.

Se ridică în picioare, prea tulburat să mai stea jos, și păși înainte și înapoi prin spațiul îngust dintre ruine. Bolovanii uriași îi blocau calea, umplându-l de frustrare, până simți nevoia să-i dea la o parte cu piciorul. Dar ar fi fost o greșeală. Erau pietrele de construcție din Templul Atotputernicului.

Își aminti unde era – la Ierusalim. Se afla acolo cu alte mii de iudei pentru că Atotputernicul îl iertase și le oferise o a doua șansă. Nimeni nu putea ține în chip desăvârșit toate cele 613 legi ale *Torei*. Nimeni. Iar Ido mai puțin ca oricine. Încercase iar și iar, dar măsurat după firul de plumb al *Torei*, dădea greș de fiecare dată. De aceea se închina înaintea lui Dumnezeu la fiecare Yom Kipur și-și mărturisea păcatele. De aceea aduceau preoții jertfe de două ori pe zi. Ido nu merita mila și harul lui Dumnezeu, și totuși El i le oferea. Ce îi cerea în schimb Dumnezeu? Să ofere mai multe oi? Mai mulți viței, miei și grâne ca jertfă?

Iart-o.

Ido se prăbuși la loc. Rămase acolo, pe piatra de var desprinsă din construcție, toată după-amiaza, ștergându-și sudoarea de pe față și de pe gât sub soarele apăsător. Nu fu în stare nici să se clinească, ținut între lege și har, neputând face niciun pas de teama de a nu greși. Cum putea da Atotputernicul două porunci atât de

contradictorii?

Când soarele începu să alunece în sfârșit spre asfințit, Ido auzi muzică în depărtare. Jertfa de seară. Să fi fost deja atât de târziu? Era timpul să plece. Zaharia trebuie că îl aștepta.

Trebuiau să meargă la jertfă să se roage împreună. Dar Ido nu reuși să se clintească.

Recunoscuse versurile psalmului cântat de corul de leviți: „*Lăudați pe Domnul căci este bun...* Iar mulțimea de închinători continuă cu refrenul: „*căci în veac ține îndurarea Lui...!*”. Vers după vers, se înșirau semnele și minunile lui Dumnezeu și se repeta refrenul, cioplină în inima lui Ido ca dalta în piatră: *căci în veac ține îndurarea Lui... căci în veac ține îndurarea Lui... căci în veac ține îndurarea Lui... Dumnezeu nu-i abandonase în păcatele lor în Babilon, despărțiți de El. Se aflau la Ierusalim datorită harului Său - cu o misiune de îndeplinit, cu un Templu de reclădit.*

Într-un târziu, muzica se opri. Și încă o dată, în tăcerea ce urmă, Ido îl auzi vorbind pe Dumnezeu.

Iart-o.

Trebuia s-o ierte pe Dina.

Când fu sigur că jertfa de seară se încheiase, se ridică din nou, simțind nevoia să se plimbe, să scape de limitele strâmte ale ruinelor Templului. Dar nu putea să meargă acasă. Nu voia. Își croi drum peste muntele Templului și coborî treptele, luând-o la deal spre casa adunării. Avea să caute răspunsul în Scripturi.

În fiecare seară, preoții scoteau cărțile sacre din vistierie, ca oricine dornic de studiu să o poată face alături de ei câteva ore. Ido nu era singur în sala de studii. Iosua, marele-preot, avea deja câteva suluri desfășurate în fața lui, pe care le citea aplecat asupra lor. Ido luă repede la întâmplare unul din sulurile rămase și se așază să-l desfășoare, îndoindu-se că va putea să se concentreze.

„Cuvântul Domnului spus lui Osea, fiul lui Beerî...” închise ochii. Nu voia să citească profețiile din cartea lui Osea. Cunoștea deja istorisirea, cum Dumnezeu îi ceruse prorocului să se însoare cu o prostituată și, după ce aceasta îi fusese necredincioasă, să o ia înapoi la sine și să o iubească din nou. Mesajul transmis de Dumnezeu prin Osea era că va primi înapoi Israelul, chiar dacă poporul Său îl trădase, închinându-se la idoli. Și iată că se aflau acum aici, la Ierusalim. *iart-o.*

Ido rămase în casa adunării toată noaptea, mult timp după ce plecară toți ceilalți și preoții puseră sulurile la loc în vistierie. Nu era nevoie să mai consulte și alte cărți ca să-și dea seama că-i vor spune toate același lucru. Dragostea lui Dumnezeu era tema psalmilor cântați zilnic de el și de cântăreții săi. *„Nu ne face după păcatele noastre... Ci cât sunt de sus cerurile față de pământ, atât este de mare bunătatea Lui pentru cei ce se tem de El... Dar Tu, Doamne, Tu ești un Dumnezeu îndurător și milostiv, îndelung răbdător și bogat în bunătate și în credincioșie... căci în veac ține îndurarea Lui”.*

Oare legea Domnului era mai importantă ca dragostea Lui? Ce-și dorea cel mai mult Ido: dreptate pentru căsnicia lui destrămată sau dragostea Dinei?

Își dorea dragostea ei. Încă o iubea și avea s-o iubească întotdeauna, orice s-ar fi întâmplat. Înțelegându-și propria inimă, Ido începu să înțeleagă inima lui Dumnezeu. Și știu ce avea de făcut.

În zorii zilei se întoarse în sfârșit acasă. Dina era trează, cum se așteptase, și ațâța focul pentru micul dejun. Păru speriată când își ridică privirea și dădu cu ochii de el, de parcă s-ar fi așteptat să fie târâtă înaintea marelui-preot și ucisă cu pietre. Frica ei îi frânse inima lui Ido. Ce n-ar fi dat să vadă cât de mult o iubea, chiar și în mânia lui. Cât de mult o iubea Dumnezeu. Dar cum să creadă în dragostea lui Dumnezeu, când Ido nu sublimase până

acum decât aspectul legii Lui?

— Hai cu mine, te rog, zise el, făcându-i semn să vină. N-ai de ce să te temi.

Îi văzu mâinile tremurând când puse jos brațul de vreascuri. Ido străbătu cu ea distanța scurtă până la casa lui Ioel. Acesta era și el treaz și, când îl văzu pe Ido, strigă destul de tare să-l audă toți vecinii:

— Cum îndrăznești să te întorci aici? Ieși afară din casa mea!

Preț de o clipă, hotărârea îi slăbi și-și aminti de cele văzute ieri. El ar fi trebuit să strige de mânie și să-i condamne pentru adulter. Chipul i se înfierbântă și sângele începu să-i clocotească din nou în vine. Dar porunca lui Dumnezeu era limpede, *iart-o*.

— Lasă-mă să vorbesc o clipă, Ioel. Pe urmă plec.

Se întoarse mai întâi spre Dina, care se făcu mică înaintea lui.

— Când te vei întoarce cu Ioel în comunitatea noastră din Babilon, vei fi izolată și tratată ca o *sotah*. Copiii noștri vor fi puși într-o situație dificilă dacă te primesc cât ești încă soția mea. De aceea vreau să știi că-ți ofer divorțul. Te vei putea căsători cu Ioel...

— Ptiu! făcu Ioel, ridicându-și mâinile. N-am spus cu niciun cuvânt că vreau să mă însor cu Dina. Tocmai mi-a murit soția. Crezi că aş putea s-o înlocuiesc pe Suzana?

Dina ieși din spatele lui Ido și se îndreptă încet spre el.

— Dar... dar ai zis că mă duci cu tine în Babilon!

— Te duc. Dar nu să-mi fii soție! Uite ce-i, am avut nevoie de mângâiere și mi-ai oferit-o. Și în adâncul inimii, am vrut să mă răzbun pe Ido. Îl voi învinui cât trăiesc pentru moartea Suzannei.

— Înseamnă că te-ai folosit de mine? întrebă Dina, cu glasul răgușit de neîncredere.

— Ne-am folosit reciproc. Ai fost la fel de furioasă pe

Ido ca mine.

Dina se holbă la el, prea buimăcită să mai scoată o vorbă, apoi se întoarce și fugi, trecând pe lângă Ido și năpustindu-se afară

— Femeie stricată (n.ed.).

din ogradă. Ido simți nevoia să fugă după ea, dar se întrebă dacă era bine s-o facă, dacă ea și-ar fi dorit acest lucru.

— Ieși din casa mea! tună Ioel din nou. Și să nu mai pui piciorul pe-aici!

Ido se întoarce acasă pe urmele Dinei și o găsi la ei în odaie, încolăcită de durere, plângând în hohote. Le goni pe celelalte femei care veniră s-o mângâie și închise ușa. Îngenunche alături de ea, întrebându-se ce să facă.

Iart-o.

Trebuia s-o ierte, s-o ia înapoi la sine, cum își iertase Dumnezeu poporul după ce-i fusese necredincios. Trebuia să-i dovedească dragostea lui. Asta însemna nu doar să renunțe la dreptul de a o condamna, ci și să îi ofere lucrul după care tânjea cel mai mult. S-o ducă el însuși în Babilon. Să-și demonstreze dragostea părăsind pentru a doua oară Ierusalimul. Însemna să renunțe la propria preoție, la închinarea în Templu și la rolul său în reclădirea acestuia. Oare o iubea destul ca să facă asta?

O iubea.

O lacrimă stingeră îi alunecă pe obraz, oprindu-i-se în barbă. Asta îi cerea Dumnezeu. Ido așteptă să se potolească plânsul Dinei, rugându-se să-și găsească cuvintele.

— Știu că nu mă mai iubești, Dina. Dar eu n-am încetat nicio clipă să te iubesc. Dacă vrei să te întorci în Babilon, nu-i nevoie să-l iei cu tine pe Ioel. Te duc eu.

O clipă mai târziu, ea își ridică privirea, cu fața frumoasă răvășită de durere.

— De ce, Ido? De ce să faci asta pentru mine?

— Pentru că am greșit prea mult. Ai avut dreptate, am fost prea aspru cu fiii noștri și vreau să mă revanșez față de ei și față de tine... Și pentru că asta a făcut și Atotputernicul – a iertat poporul nostru chiar și atunci când s-au îndreptat spre alți dumnezei. Abia acum îi înțeleg iubirea, cât de mare, adâncă și veșnică e. Dacă ne înlănțuie prin legi și restricții, e din același motiv pentru care ne ținem și noi din scurt copiii, ca să nu-și facă singuri rău sau să nu-i vatăme alții. Dar Dumnezeu ne oferă și libertatea de a ne smulge din îmbrățișarea Lui și de a ne urma propria cale. El nu ne cere dragoste cu sila și nici eu nu ți-o cer.

Întoarceți-vă la Mine

9

Te duc înapoi în Babilon nu ca să mă ierți pe mine, ci ca să-L ierți pe Dumnezeu. Și să înțelegi adevărul despre harul Lui.

— Ai putea să faci una ca asta? Chiar dacă am avut de gând să te părăsesc?

— Da.

O altă lacrimă se scurse pe obrazul lui. O șterse.

Dina îl privi țintă, așteptând să continue. Dar spusese tot ce avea pe inimă așa cum se pricepuse mai bine. Se ridică în picioare.

— Am să mă interesez când pleacă următoarea caravană.

Capitolul 26

Gândul că se va întoarce în sfârșit acasă ar fi trebuit s-o înveselească pe Dina, dar nu o înveseli. În după-amiaza aceea târzie, stătea lângă vatră tăind usturoi și praz pentru cină și întrebându-se cum reușise să intre în așa bucluc. Cum de nu-și dăduse seama că simțămintele ei pentru Ioel erau neîmpărtășite? Bărbatul n-o iubea. Atașamentul ce îi lega se datora jalei comune pentru Suzana. O folosisese doar să-l rănească pe Ido, să se răzbune

pe el. Și la fel făcuse și ea.

Mai desprinsese un câțel de pe căpățâna de usturoi și se apucă să-l curețe. Ido spunea că o iertase. Că încă o iubea. Că o va duce acasă în Babilon. Dar se temea să-l creadă. Se temea să nu fie totul doar un vis sau ca el să nu se răzgândească. De două zile îndeplinea corvezile zilnice ca prin vis, cu mintea plină de un amalgam de gânduri și simțăminte confuze. Chiar și acum arsesese legumele și oala, fiind nevoită s-o ia de la capăt.

— Și Zaki? îl întrebă ea în șoaptă pe Ido când acesta se întoarse cu Zaharia de la jertfa de seară. Știe că mergem acasă? I-ai spus?

— Încă nu. M-am gândit să-i spunem împreună. A fost hotărârea lui să vină aici, așa că se cuvine să decidă tot el dacă să se întoarcă sau nu.

Zaharia se va întoarce cu ei, firește. La ce să mai rămână acolo?

— Și Iael? întrebă Dina.

— Va face ce-i spune tatăl ei. Mă îndoiesc că Matania va vrea să se întoarcă cu noi. Unde e, dacă tot veni vorba? întrebă el, rotindu-și privirile în jur. N-a fost la jertfă.

— A venit azi dimineață cu niște lapte de capră și Iael l-a convins să o ducă în vizită la Leila pentru o zi. Încă puțin și trebuie să se întoarcă. Înainte să se întunece, a zis.

Dina așteptase toată ziua un prilej s-o roage pe Iael să-i citească în stele, să afle timpul cel mai potrivit de plecare.

Dina și Ido se spălau pe mâini, se așezau la masă și rosteau binecuvântarea ca întotdeauna, dar celorlalți n-avea cum să le scape încordarea dintre ei. Gospodăria era prea mică, familia prea apropiată ca să nu observe neliniștea lor febrilă. Pe la jumătatea mesei, Iael dădu buzna în curte, gâfâind tulburată și trăgându-l după ea pe Matania. Se duse drept la Dina și căzu în genunchi în fața ei.

— *Safta*, te rog! Avem nevoie de ajutorul tău! Te rog să vii cu noi în satul Leilei! Te implor!

— Ce s-a întâmplat?

— Raisa are probleme la naștere. I-am spus bunicii Leilei că ești moașă și că vei ști cum să o ajuți. Te rog, *safta*, nu-i așa că vii?

Dina își smulse mâinile din ale ei.

— De ce să le ajutăm? Poate chiar ele au ucis-o pe Suzana.

— Pe lângă asta, adăugă Ido, nu sunt convins că veți fi în siguranță mergând acolo după tot ce s-a întâmplat.

— Dar poate tocmai de asta avem cu toții nevoie, zise Matania. Să arătăm puțină bunăvoință.

— Și dacă moare mama sau copilul? întrebă Ido. Atunci ce va fi? O vor acuza pe Dina și vor spune c-a făcut-o din răzbunare.

— Nu vor spune nimic de felul ăsta, stărui Iael. Leila și bunica ei nu sunt așa. Te rog, las-o pe *safta* să vină. Ea va ști ce să facă.

Dina îi ascultă pe bărbați certându-se în continuare, cu gândurile zburând când într-o parte, când într-alta. O revăzu pe Suzana pășind curajoasă înainte și zicând: „Cineva trebuie să facă pace” și știu că, dacă ar mai fi fost în viață, n-ar fi ezitat nicio clipă să sară în ajutorul acestei mame. Și mai știa că, din moment ce Ido o iertase, se cuvenea să le ierte și ea pe aceste femei din sat.

— Eu n-am niciun cuvânt de spus în toată treaba? întrebă în cele din urmă.

— Ba da, cum să nu, răspunse Ido. Dar pentru binele comunității, trebuie să chibzuim bine. Cred că s-ar cuveni să cer sfatul prințului Șeșbațar, să văd ce spune.

— Nu. Această mamă are nevoie de mine acum. Sunt moașă. Cred că ar fi mai bine s-o ajut.

Ido se ridică și făcu câțiva pași, încrucișându-și brațele și desfăcându-le la loc, vădit tulburat de hotărârea

ei.

— Vin și eu, zise el în cele din urmă.

— Ce să faci acolo? N-am fost moașă mai bine de treizeci de ani fără ajutorul tău? Mă duce Matania. El îi cunoaște pe acești oameni.

— Pot să vin și eu? întrebă Iael.

Dina ezită. Conform unei reguli nescrise, fetele de vârsta ei n-aveau voie să ia parte la nașteri ca să nu fie copleșite de teamă când le venea rândul. Dar nimic nu părea s-o înfricoșeze pe Iael.

— Da, poți să vii, dacă vrei.

Dina lăsa cina neterminată și-și adună cele necesare. Câteva minute mai târziu, o zorea către sat împreună cu Iael și Matania. Nu mai ieșise din Ierusalim de mai bine de o lună - din ziua fatală când fusese omorâtă Suzana. În toți anii cât moșiseră împreună, rareori aduseseră pe lume un copil una fără cealaltă, și jalea Dinei pentru prietena ei reînvie din nou acum, în drum spre sat. Dar amintirea Suzannei era însoțită de un junghi de vinovăție pentru felul în care se purtasera ea și Ioel. Poate mergând în sat și ajutându-i pe cei vinovați de moartea ei, avea să-și câștige iertarea. Suzana i-ar fi iertat pe toți, chiar și pe cel ce aruncase cu piatra.

Afară se înnoptase pe când ajunseră în sat. Pe ultima jumătate de kilometru, Dina abia mai zări prin beznă pe unde să meargă. Dar în curtea Leilei și în câteva încăperi dinăuntru ardeau candelile la venirea lor. Leila și bunica acesteia le conduseră într-o odaie de lângă curtea principală, unde două femei vegheau la căpătâiul unei fete culcate pe perne. Dina se holbă la copila palidă, sleită de puteri. Părea mai tânără chiar ca Iael!

— E sora Leilei? o întrebă ea în șoaptă pe fată.

— Nu, mama ei vitregă.

— Mama ei vitregă?

— Zabad are trei neveste. Cu Raisa s-a însurat acum

un an.

Dina se strădui să-și ascundă tulburarea. Cum putea un bărbat să se însoare cu o copilă ce putea să-i fie fiică? Dar n-avea *întoarceți-vă la Mine* y timp să-și bată capul cu asta acum. Raisa începu să urle și să se zvârcolească de durere, în ghearele unei noi contracții puternice.

— Când au început durerile? întrebă Dina.

— Ieri pe vremea asta, răspunse bunica Leilei, aducând la pat o cupă cu lichid aburind.

Ieri.

— După cum poate știi, e semn rău pentru mamă și copil când o naștere durează atât de mult, zise Dina. Nu pot promite să iasă totul bine, dar am să fac tot posibilul.

— Nimeni nu te va învinui, zise femeia mai în vârstă. Stelele prezic moarte atât pentru mamă, cât și pentru copil.

Vorbele ei o surprinseră. *Stelele*? Se dădeau toți bătuți din cauza stelelor? își aminti însă cum le consultase ea însăși înainte de moartea Suzannei. Atunci nu prezisese nimic din ce nu văzuse cu ochii ei, dar acum inima îi spunea că, atâta timp cât Raisa avea în ea suflare de viață, mai era și speranță. Se hotărî să se facă luntre și punte s-o salveze pe mamă și pe copil, pentru a dovedi că stelele indiferente se înșală.

— Pot s-o consult?

Fără să mai aștepte răspuns, îngenunche lângă patul Raisei și ridică cearșaful cu care era acoperită aceasta. Contracția încetase și fata zăcea din nou istovită pe perne. Avea pelvisul foarte strâmt și, deși gata să se nască, copilul era cu fundul, nu cu capul, înainte. Pur și simplu n-avea destul loc pe unde să iasă.

— Am să mor? gemu Raisa. Nu vreau să mor...

Bătrâna îngenunche de cealaltă parte cu lichidul cald de culoare roșiatică.

— Ajută-mă să-i ridic capul să bea, îi spuse ea Dinei.

— Ce ai acolo?

Când bătrâna nu răspunse, Dina se ridică și o chemă la ea pe Iael.

— Ce-i dă să bea? șopti ea. Raisa nu-i în stare să înghită nimic acum. Ar putea să se înece. Și ce-i mirosul ăla de ars?

Cineva aprinsese o tămâie miță de alamă și mirosul înțepător umplea încet odaia.

— Trebuie să scoată fumul ăsta de aici, Iael.

O altă femeie legă încă două talismane la gâtul Raisei după ce o ajută pe bunica Leilei să-i dea de băut poțiunea. Dina își aminti de mama Iaelei și cum toate ritualurile babiloniene se dovediseră în zadar. Clocotea de mânie.

— Nu putem să-i alungăm pe toți din odaie?

— Mai bine să îi lăsăm să facă ce vor, șopti Iael. Altfel, dacă moare Raisa, vor spune că a fost vina noastră.

Avea dreptate. Și Dina știa ce are de făcut.

— Am nevoie de ajutorul tău, Iael. Știu o metodă care s-ar putea sau nu să ajute, dar e cea mai bună șansă de a o salva pe Raisa și pruncul ei.

Așteptă să plece bătrâna și îngenunche din nou lângă pat.

— Copilul e cu susul în jos, Raisa, și vom încerca să îl întoarcem. Știu că ești obosită și îmi pare rău că trebuie să-ți pricinuiesc și mai multă durere, dar dacă reușim, ți se va naște pruncul îndată. Vrei să mă lași să încerc?

— Nu vreau să mor...

— Nici eu nu vreau să mori. Iael și cu mine te vom ajuta să-ți schimbi poziția, te vom răsuci și te vom întoarce pe partea cealaltă. O vom lua cu încetul și poate se va întoarce și copilul.

Raisa țipă la fiecare manevră, în timp ce contracțiile continuă. De fiecare dată când o mișca, Dina verifica poziția copilului, sperând să vadă o cât de mică schimbare. Nu mai făcuse niciodată asta fără ajutorul Suzannei și îi

lipseau încă o pereche de ochi sau de mâini.

— Suntem aproape gata, Raisa... aproape gata...

Deodată Raisa scoase un urlet atât de înfiorător, încât o făcu pe Iael să sară în sus de spaimă.

— Nu-i nimic, Iael. Doar o contracție puternică.

Le luă o oră și mai bine de manevre, dar, în cele din urmă, Dina zări capul bebelușului.

— Totul e bine, Raisa. Acum împinge... împinge!

— Nu mai pot... Sunt atât de ostenită...

— Ba poți, drăguță. Suntem aproape gata.

În încercarea de a o ajuta pe Raisa, Dina pierdu noțiunea timpului, înduplecând-o, încurajând-o, implorând-o. Voia ca mama și copilul să trăiască.

Văzu în sfârșit ivindu-se capul copilului. Dar ceva nu era în regulă - cordonul ombilical îi era înfășurat după gât, sufocându-l.

Întoarceți-vă la Mine

9

— Stai, Raisa... Nu mai împinge, drăguță... stai... așteaptă puțin...

Dădu cu blândețe la o parte cordonul și, după o ultimă opintire, fiica Raisei veni pe lume în mâinile ei primitoare. Micuța era de un albastru-cenușiu bolnăvicios - și nu respira. Dina îi curăță mucusul din gură. O bătu pe spate. O bătu din nou și mai tare. Nu putea să moară acum!

— Haide, micuțo. Respiră... respiră!

Bebelușul scoase în sfârșit un strigăt slab și Dina răsuflă ușurată. Puse o clipă jos copilul și așteaptă până cordonul ombilical se opri din zvâcnit, apoi îl înnodă și îl tăie. Era vremea să se concentreze din nou asupra mamei. Raisa nu-și putea permite să piardă prea mult sânge. Nou-născuta mai scoase un strigăt slab și, când Dina o ridică s-o dea în grija celorlalte femei, văzu că piciorul stâng îi era răsucit într-o parte, cu laba îndreptată spre interior. Dar

nu apucă să reacționeze, că bunica Leilei i-o smulse din mâini.

— Mă ocup eu de ea de-acum.

Dina își îndreaptă din nou atenția spre Raisa, care încă gemea și se zvârcolea de durere, ajunsă la capătul puterilor.

— Încă puțin, Raisa. Mai poți împinge o dată?

— Are gemeni? șopti Iael.

Dina reuși cu greu să zâmbească.

— Nu, trebuie să elimine placenta. Pe urmă vei putea să te odihnești, Raisa. Pe cuvânt. Ai auzit plânsetul copilului tău? E o fetiță.

Dina o supraveghe să se asigure că i se încheagă sângele, apoi așteaptă să-i revină treptat culoarea și să se oprească din tremurat. Cu voia lui Dumnezeu, Raisa avea să trăiască, dar părea gata să leșine de epuizare. Avea nevoie de somn.

— Unde mi-e fata? Pot s-o țin în brațe?

— Cum să nu? Mă duc să ți-o aduc.

Orice mamă merita răsplata de a-și ține în brațe pruncul nou-născut după nesfârșitele ceasuri de chinuri. Dar, pe când se întoarse Dina, bătrâna și copilul dispăruseră.

— Unde e? o întrebă pe Iael. Unde s-au dus?

Fata ridică din umeri.

Dina se înfioră, amintindu-și de piciorul strâmb al fetei. Ieși repede din odaie și dădu de bunica Leilei în curte. Copilul nu mai era cu ea.

— Unde-i fetița? Raisa vrea s-o vadă.

— A murit.

— Nu! Nu te cred! Doar respira bine. Unde e? Lasă-mă s-o văd!

— E prea târziu să mai facem ceva pentru ea. De altfel, tatăl ei a respins-o.

— Cum adică?

— Zabad și-a văzut pruncul, a văzut că e fată și că e schiloadă și a respins-o. Și chiar să n-o fi respins, era prea firavă să supraviețuiască.

O furie de gheață o străbătu pe Dina. O apucă de umeri pe bătrână, zgâlțâind-o.

— Ce-ai făcut cu fetița? Dă-o încoace!

— Fata nu va fi niciodată vrednică de zestre pentru că nu va putea să umble. Mai bine s-o lăsăm să moară acum. Mai bine să sufere acum Raisa decât tot restul vieții.

— Dar copilul ei trăiește! Vrea să-și vadă fetița!

— Nu se poate. Dacă o vede, va avea de făcut o alegere imposibilă. Bărbatul ei va divorța de ea dacă păstrează copilul. Atunci nu vor supraviețui niciunul.

— Nu poți lăsa pruncul să moară! Unde e?

— Îți suntem recunoscători că Raisa va trăi, dar acum trebuie să ne lași în pace. E rânduiala noastră. Satul nostru. N-ai niciun drept să ne spui ce să facem.

Bătrâna se zbatu să se elibereze, dar Dina nu-i dădu drumul.

— Niciodată! Dă-mi-o!

Încă se lupta cu bătrâna, când îi ajunse la urechi un scâncet slab. Se eliberă și alergă în direcția sunetului. Găsi copilul afară în frig, îngrămădit într-un coș și acoperit cu o pătură umedă, sufocantă. Scoase fetița plâpândă și goală din coș și-și dădu jos învelitoarea de pe cap s-o înfeșe. O strânse la piept, încălzind-o și dezmiardând-o.

— Nu plânge, micuțo... nu mai plânge.

Multe lucruri nu pricepea Dina despre Dumnezeu, dar învățase din anii de experiență ca moașă că orice viață era de preț în ochii Lui. Suzana i-o repetase de atâtea ori. Dacă un copil se năștea cu defect, Suzana susținea că Atotputernicul avea un motiv bun pentru asta - că din acel copil va izvorî o minunată binecuvântare. Spunea adesea că devenim mai buni când îi ocrotim pe cei mai slabi dintre noi, pe oamenii încredințați nouă de Dumnezeu. Dina își

aminti de lacrimile din ochii Suzannei de fiecare dată când reușea să salveze viața unei mame sau a unui copil cum făcuse ea în seara asta.

„Când salvăm o viață, e ca și cum am salva lumea întreagă

Dina își ridică privirea printre lacrimi și o zări pe bătrână în pragul ușii.

— Mă duc acum, zise ea. Și iau și copila cu mine.

— Are să moară.

— Am eu grijă să nu moară.

Iael și Matania i se alăturară afară pe uliță. Dina refuză să mai intre în casă. Nimeni nu scoase niciun cuvânt la întoarcerea prin vale și o luară la deal spre Ierusalim, neauzindu-se decât scâncetul slab al pruncului din brațele Dinei. Soarele începea să răsară și lumina lui se reflecta deasupra clădirilor, poleind pietrele și făcând orașul năruit să strălucească precum aurul.

— Chiar au vrut să lase pruncul să moară? întrebă Iael când ajunseră în sfârșit în vârful dealului.

Dina nu putu decât să dea din cap.

— Cum îi vom da să mănânce fără Raisa?

— Soția lui Hanan își alăptează încă pruncul. Nu mă îndoiesc că se va bucura să-i fie doică.

— Nu-mi vine să cred că au vrut s-o lase să moară, murmură Iael.

— Știu.

Și, în clipa aceea, Dina se dumiri că moartea Suzannei nu fusese din vina lui Ido, că nu Dumnezeu îi luase viața. Samaritenii o omorâseră, cum fuseseră gata să omoare și pruncul acesta. Exista o deosebire între poporul ei pe de-o parte și samariteni și babilonieni pe de alta, între zeii lor și Dumnezeul ei – Dumnezeul lui Avraam. Asta încercase să-i spună Ido tot timpul, încă de pe vremea când trăiau în Babilon. Își coborî ochii spre pruncul nou născut și, pentru prima oară, înțelese de ce trebuiseră să

plece din Babilon și să se întoarcă în Țara Făgăduinței.

— Am să-i pun numele *Hodaia*, zise ea. *Slavă lui Dumnezeu.*

Ido păru ușurat când se înapoiară toți teferi acasă - și șocat să o vadă pe Dina cu un prunc în brațe.

— Au vrut s-o lase să moară, zise ea. Dar eu una n-am putut.

Ticva se oferi s-o alăpteze, așa cum sperase și Dina. Îi puse copilul în brațe și se duse s-o caute pe Iael. O găsi stând singură în partea de miazăzi a curții, privind cum răsărea soarele peste Muntele Măslinilor. Rareori o văzuse Dina atât de tăcută și docilă, de parcă ea, și nu Raisa, trecuse ceasuri nenumărate prin chinurile facerii. Era istovită în urma nopții nedormite? Șocată că asistase pentru prima oară la o naștere? Dina se opri lângă ea, luând-o cu brațul după mijloc.

— Mulțumesc că m-ai ajutat în noaptea asta. Nu cred că le-aș fi putut salva fără ajutorul tău.

Iael dădu din cap fără să răspundă.

— Care-i necazul, Iael? De ce ești atât de tăcută?

— Nu pricep, zise ea. Stelele au prezis că Raisa și copilul ei vor muri. Doar le-am citit chiar eu.

Dina își dădu seama cât de rău făcuse rugând-o să-i citească în stele. N-ar fi trebuit să-i încurajeze niciodată credința în astrologie.

— Dumnezeu e mai puternic ca stelele, Iael. El hotărăște în asemenea situații.

— Și Suzana? Tot Dumnezeu a vrut să moară?

— Nu. Nu Dumnezeu a vrut să-i pună capăt vieții, ci samaritenii. Cum au vrut să facă și cu pruncul ăsta. Ei nu văd ce prețioasă e viața, cum vedem noi sau Dumnezeul nostru. Poate pentru că sunt încredințați că soarta lor se află în mâinile unor zei capricioși sau ale unor stele nepăsătoare, astfel că au devenit și ei nepăsători.

Șovăi, întrebându-se cum să-și pună gândurile în

cuvinte.

— Iael... N-am să te mai rog niciodată să-mi citești în stele. Nu cred în puterea lor. Nădăjduiesc... nădăjduiesc că într-o bună zi te vei convinge și tu de adevăr.

Dina așteptă, întrebându-se dacă va primi vreun răspuns. Când în sfârșit îl primi, vorbele fetei o surprinseră.

— Pot să te ajut și data viitoare la moșit? A fost atât de... uimitor.

— Sper că nu te-a speriat. Cele mai multe nașteri sunt mai puțin dificile decât a Raisei.

— M-am temut că va muri - și îmi place de Raisa. Dar mi-a făcut plăcere să te ajut. Cred că aș vrea să fiu și eu moașă într-o zi.

Dina o strânse ușor înaintea să-i dea drumul.

— M-aș bucura să te învăț. Mi-ai fost de mare ajutor în noaptea asta. Dar acum cred că ți-ar prinde bine câteva ore de somn. N-am închis niciuna un ochi toată noaptea.

— Pot s-o țin mai întâi câteva minute în brațe pe Hodaia?

Dina privi cum Iael luă copilașul de la Ticva și rămase surprinsă de blândețea ei. Ido veni și el lângă ea s-o privească.

— Au respins pruncul din cauza piciorului? Întrebă el.

— Da. Propriul tată a respins-o, așa că femeile au lăsat-o să moară.

— Dar în mâinile tale va înflori, Dina, și va crește să fie vrednică de numele ei.

Ido avea s-o accepte și s-o iubească ca pe propria fiică. Dina nu se îndoise nicio clipă de asta. Îl luă de braț și-l trase după ea în curte, unde puteau vorbi între patru ochi.

— Ido, începu ea.

Îi era teamă să-l privească și să-i înfrunte privirea, dar știa că n-avea încotro. Simți un nod în gât când vorbi.

— Ido, știu că m-ai văzut în brațele lui Ioel, dar vreau să știi că n-am comis niciodată adulter... nu în sens fizic.

El închise o clipă ochii și ea îi citi pe față ușurarea și durerea.

— Dar, oricum, am greșit să fiu cu el, să caut mângâiere la el, nu la tine. Și am greșit amândoi învinuindu-te de ce i s-a întâmplat Suzannei. Vei putea să mă ierți vreodată?

— Te-am iertat deja.

— Și... și Dumnezeu mă va ierta vreodată?

— Doar de asta avem altar și jertfe zilnice, ca să putem veni înaintea Celui Preasfânt și să cerem iertare. De aceea în limba noastră cuvântul „jertfă” înseamnă și „a se apropia” - a avea o relație strânsă cu cineva. E o lecție pe care abia acum încep să o învăț.

Ea îi zări din nou cutele de durere din jurul ochilor și își dădu seama cât de tare îl rănise.

— Îmi pare atât de rău, Ido. Vrei să-mi arăți ce să fac ca să îndrept lucrurile? Și... și ești bun să aduci jertfa pentru mine?

— Voi fi de serviciu la slujbă peste două zile.

Când veni și dimineața aceea, Dina rămase în curtea femeilor să privească, în timp ce Ido își ocupă locul la altar, cu părul și barba la fel de albe ca mitra și mantia pe care le purta. La mijloc era încins cu un brâu stacojiu și, ca ceilalți preoți, era desculț. Jertfa zilnică de dimineața era un miel și Dina privi cum Ido tăie cu măiestrie gâtul animalului, lăsând să i se scurgă viața - sângele. Atât amar de sânge. Își dădu seama cât de legate sunt cele două între ele - viața și moartea. Și înțelese că fusese pe cale să arunce la gunoi un lucru neprețuit, ca samaritenii pe copilul Raisei.

Doi preoți îl ajutară pe Ido să jupoaie mielul și să-i scoată măruntaiele.

Urcă apoi panta până în vârful altarului și puse pe foc

jertfa. Un chiot de bucurie se ridică din rândul bărbaților adunați când fumul și focul se ridicară spre cer. Dina închise ochii și se rugă, cerând iertare printre lacrimi.

Ido se întoarse acasă mult mai târziu ca ea, după ce-și îndeplini îndatoririle și se schimbă de veșmintele preoțești. Se apropie de locul în care stătea îngenunchată lângă foc și se lăsă jos lângă ea, cu privirea ațintită în pământ. Dina îi detectă pe frunte câteva pete roșii, minuscule, de sânge, care nu trecuseră la spălat după terminarea jertfei.

— M-a iertat Dumnezeu? Întrebă ea.

— Da. Suntem liberi amândoi să o luăm de la capăt.

Era calea Celui Preasfânt, o viață oferită în schimbul alteia, cu preoți ca Ido pe post de slujitori. În Babilon nu existaseră asemenea jertfe de iertare.

— Dar tu, Ido? Tu mă poți ierta?

Simțea nevoia să i-o spună din nou și să-l creadă. Văzu cum ochii lui se umplură de lacrimi.

— Desigur, Dina. Te iubesc.

— Și eu te iubesc, șopti ea.

Îi venea să-și ceară iertare iar și iar, să-l îmbrățișeze și să-l sărute, dar se temea că își pierduse acest drept.

Ido își dresе glasul.

— Am stat de vorbă azi cu niște bărbați, care mi-au spus că o putem lua pe drumul principal spre miazănoapte, către Samaria și Damasc, iar apoi să ne croim drum spre Babilon alipindu-ne de câte o caravană locală la fiecare bucată de drum. Asta înseamnă că va trebui să rămânem în câte un oraș o zi, două, până găsim vreun negustor care să aibă loc pentru noi. Dar drumul de la Damasc la Babilon e unul important de negoț, așa că tot vom ajunge până la urmă.

Își ridică privirea să vadă dacă îl asculta și continuă:

— Am luat numele câtorva neguțatori și comercianți de încredere. Drumul înapoi s-ar putea să ne ia mai mult

de trei luni, dar vom ajunge în cele din urmă. Înainte de venirea iernii, desigur.

Gândul Dinei zbură la nașterea Hodaiei și la nenumăratele nașteri la care asistase de-a lungul anilor. Când mame ca Raisa se chinuiau în durere, îndeosebi în ultimele ore de travaliu, când epuizarea și agonia deveneau de nesuportat, multe voiau să se dea bătute. Dar ea le îndemna mereu să meargă înainte, căci momentele cele mai grele și mai dureroase erau întotdeauna cele de dinaintea nașterii. Nu cumva se putea spune același lucru și despre strădaniile lor de aici, din Ierusalim? Nu cumva mica lor națiune se afla la doar câteva clipe de renaștere? Nici ea, nici poporul ei, nu se puteau da bătuți din nou acum. Nu se puteau întoarce la dumnezeii din Babilon. Nu acum, când se aduceau din nou jertfe. Când bărbați precum Ido începuseră să slujească și să se închine din nou Atotputernicului. Nu înainte să se reclădească Templul și să revină Dumnezeu în mijlocul lor. Dacă s-ar fi întors în Babilon, n-ar fi trecut mult și și-ar fi transformat din nou familia în idoli. Și-ar fi găsit în ei plăcerea și țelul, nu în Dumnezeu.

— Ido, zise ea blând. Ido, nu ne întoarcem în Babilon.

El o privi neîncrezător.

— Cum așa?

Ea îi duse mâna la obraz, mângâindu-i barba albă.

— Nu vreau să mă întorc. Vreau să rămân aici și să-L slujesc pe Dumnezeul nostru.

Capitolul 27

Iael stătea în curte într-un petic desenat de lumina zorilor, legănând-o în brațe pe Hodaia. Acest copilăș venit pe lume într-un mod atât de dramatic acum două săptămâni îi zguduisese lumea din temelii. Nutrea față de Hodaia o dorință nespusă de a o ocroti și o dragoste cum nu mai simțise pentru nimeni până atunci. *Safta* Dina și Ido o duseseră pe micuță la *mikve*, înfiind-o să fie a lor, dar

Iael o iubea la fel de mult ca ei.

— Gata, gata... dormi acum, micuțo, o dezmierdă ea, mutând-o din brațe pe umăr și mângâindu-i spatele mic și cald.

— Te descurci de minune cu micuța, zise Zaki. Ești singura care poți s-o adormi.

Se pregătea să plece la runda de strajă, dar fata îi făcu semn să se așeze o clipă lângă ea pe zidul scund.

— Am văzut-o venind pe lume. A fost atât de uimitor... Amintirea încă îi aducea lacrimi în ochi.

— *Safta* a zis că samaritenii au vrut s-o omoare.

— Da. Am fost acolo.

O strânse și mai tare la piept pe Hodaia.

— I-au spus Raisei că fiica ei a murit și au pus-o pe Hodaia într-un coș afară să se sufoce.

— Pentru că s-a născut cu piciorul strâmb?

Iael dădu din cap, sărutând părul de culoare închisă al fetei.

— Nu pricep cum poate cineva să omoare un copil neajutorat.

— Păgânii o fac tot timpul, Iael. Își trec copiii prin foc, jertfindu-i idolilor. Când poporul nostru a început să facă asta - și chiar și împărații noștri au făcut-o - Cel Preasfânt ne-a pedepsit trimițându-ne în robie.

— N-aș fi crezut niciodată dacă n-aș fi fost de față, zise Iael. Aș fi zis că e o simplă născocire de-a *saftei*.

— Nici eu n-am vrut să cred toate acele istorisiri din *Tora*. Cum pot săvârși oamenii asemenea grozăvii? Dar nu sunt născoceli. Și samaritenii ăștia sunt vecinii noștri.

Hodaia avea ochii închiși. Adormise. Iael ar fi trebuit s-o pună jos și s-o ajute pe *safta* la treburile, dar îi plăcea s-o țină în brațe, să simtă căldura și viața din trupul bebelușului.

— Hodaia are același tată ca prietena mea, Leila, zise ea. Dar Leila n-a luptat pentru viața surorii ei. Sper că n-a

știut de ea și de aceea n-a făcut-o. Dormea când s-a născut Hodaia. Dar bunica Leilei a știut. Și a încercat s-o sufoce cu mâna ei. Nu cred c-am să mai pot da vreodată ochii cu ea.

— De aceea nu mai mergi în vizită la Leila?

— Nu... Nu știu... La urma urmei, Leila nu e crudă și n-ar fi în stare să omoare pe nimeni, dar acceptă rânduiala alor săi - de pildă, căsătoria tatălui ei cu o fată de vârsta Raisei. Leila nu știe că se poate și altfel.

— Dar noi știm. Noi știm că se poate și altfel. Încep să înțeleg de ce n-am putea niciodată să lucrăm cot la cot cu samaritenii la zidirea Templului.

Iael însă nu se sinchisea de Templu. Nu voia decât să înțeleagă familia prietenei ei, pe oamenii aceștia la care ținea.

— Leila a fost bolnăvicioasă de mică, dar nu s-au lepădat de ea. De ce stau lucrurile altfel cu fetița asta?

— Poate pentru că defectul Hodaiei e vizibil, răspunse Zaki, ridicând din umeri. Nu știu, dar *saba* spune că noi, iudeii, suntem altfel decât celelalte popoare. Că avem *Tora*, care ne învață ce e bine și ce e rău. Și *Tora* ne spune că viața - orice viață - e neprețuită, fiindcă suntem creați după chipul și asemănarea lui Dumnezeu. Zeița ta a lunii spune că am fi creați după chipul ei?

— Nu te apuca să-mi ții predici, Zaki.

— Sunt îngrijorat pentru tine, Iael. S-ar cuveni să te închini Atotputernicului, nu stelelor.

Iael nu mai avea tablele constelațiilor. Le lăsase la Leila în noaptea când se născuse Hodaia. La început se simțise pierdută fără ele și încă tânjea să le folosească pentru a descifra viitorul fetiței. Cunoștea ziua și ora exactă a nașterii ei și ar fi vrut să știe ce corpuri astrale o influențau. Dar în același timp ar fi preferat să nu știe. O parte din ea își pierduse credința în stele.

Auzi zgomot de pași, și ridicându-și privirea, fu

surprinsă să-l vadă pe *ava* intrând grăbit pe poartă. Nu de mult plecase la fermă și acum se întorcea deja.

— Ai uitat ceva, *ava*? îl întrebă ea.

El clătină din cap, ștergându-și fruntea de sudoare.

— Tocmai a venit la mine fratele Leilei. Sora lui e bolnavă și te roagă să vii.

Iael sări în picioare, trezind pruncul.

— Nu te duce, zise Zaki, prinzând-o de braț. Te rog.

— Trebuie să merg. Leila e încă prietena mea. Nu mi-aș ierta-o niciodată dacă i s-ar întâmpla ceva și nu m-aș fi dus s-o văd.

Duse fetița înăuntru și i-o dădu *saftei*, spunându-i unde pleacă.

— Nu poți să te întorci acolo, Iael! strigă Dina.

— Trebuie să dau față cu ei. Și să o văd pe Leila.

Se întoarse înainte să mai încerce vreunul s-o oprească și-și anunță tatăl că era gata de plecare. Acesta mai luă o gură zdravănă de apă și porniră.

În sufletul Iaelei se luptau mai multe sentimente în timp ce înainta grăbită la vale. Mânie față de Zabad și sătenii lui pentru lipsa lor de omenie. Groază la gândul că va trebui să dea ochii cu bunica Leilei. Dar mai presus de toate, teamă pentru prietena ei, atât de grav bolnavă că îi ceruse să vină. Luna se ridica deasupra muntelui, amintindu-i de întrebarea obsedantă a lui Zaki: *Zeîta ta a lunii spune că am fi făcuți după chipul ei?*

Ava o conduse la intrarea în sat, iar Rafi o însoți tot restul drumului spre casă. Toate îndoielile i se risipiră când îngenunche în sfârșit la patul Leilei și prietena ei își ridică ochii spre ea zâmbind.

— M-am temut că nu-mi mai ești prietenă.

— Cum să nu-ți fiu? Ești cea mai bună prietenă a mea.

— Atunci de ce n-ai mai venit?

Prin urmare Leila nu știa nimic despre copil. Nu se

facea pătașă la cruzimea familiei ei.

— N-am putut... zise Iael șovăielnic. Cu toate tensiunile astea dintre oamenii noștri și ai voștri...

— Nu te-am văzut din noaptea când era să moară Raisa. Ce trist că i-a murit copilășul, nu-i așa?

Iael nu putu să răspundă. Amintirea trupului cald și moale al fetei și al mirosului ei dulceag îi stăruiau încă în minte. Tânjea să-i spună Leilei că surioara ei era în viață, dar nu îndrăznea. Preferă să schimbe subiectul și pălăvrăgiri ca de obicei până când Leila obosi și o cuprinse somnul. Iael îi puse mâna pe fruntea fierbinte și-i privi pielea palidă, de un alb-albăstriu, regretând că nu putea vărsa o parte din propria-i viață și vitalitate în trupul prietenei sale.

Auzi pe cineva intrând în odaie. Era bunica Leilei. Mânia Iaelei se reaprinse. Îi ocoli privirea, refuzând să dea ochii cu ea și sperând să-și ia tălpășița.

— Văd că Leila e deja mai bine acum că te afli aici, zise bătrâna.

Dădu târcoale patului câteva minute, aranjând pernele și acoperitoarele, apoi întrebă:

— Ți-e foame, Iael? Să-ți aduc ceva de mâncare?

Fata clătină din cap, hotărâtă să nu-i vorbească. Dar furia o învinse în cele din urmă și răbufni:

— Chiar n-ai de gând să întrebi de fetița Raisei?

— Știu deja de ea, răspunse bătrâna netulburată. A murit la naștere. Mare păcat.

— N-a murit! E vie și sănătoasă. O cheamă Hodaia.

— Raisa și-a jelit desigur fata, continuă ea cu glas stins și abătut. Cu toții am jelit-o. Acum se roagă la zeita lunii să-i dea un alt copil. Raisa e din nou puternică și sănătoasă, mulțumită prietenei tale. Îi vor rămâne veșnic îndatorați - și ție că ai adus-o.

— Hodaia e un copil frumos și sănătos, stăruie Iael cu încăpățănare, cu păr negru și niște ochi căprui minunați...

Lacrimile îi înăbușiră vorbele și nu mai reuși să termine. Bunica Leilei se pregăti să plece - ceea ce spera și Iael. Dar în loc să plece, deschise un dulăpior de la piciorul patului Leilei și scoase ceva de acolo. Erau tablele constelațiilor ale Iaelei.

— Sunt ale tale, Iael. Le-ai lăsat aici când ai venit data trecută.

Iael își încrucișă brațele, refuzând să le ia.

— Nu fac doi bani, zise ea. Au prezis că Raisa și copilul ei vor muri. Doar le-am citit împreună în stele în noaptea aceea.

Bătrâna zâmbi.

— Dragă copilă, stelele ne arată uneori doar ce ar putea să se întâmple dacă nu intervenim. În noaptea aceea, după ce ne-ai arătat ce astre avem de înduplecat, am adus jertfe pentru Raisa. Așa că n-a murit. De ce te deranjează atât de mult că ni s-a răspuns la rugăciuni?

Iael o privi țință. Să fie oare adevărat? Știa că zeii se lasă înduplecați, dar nu văzuse niciodată un exemplu atât de dramatic. Atât mama, cât și copilul supraviețuiseră. Să fi avut și babilonienii o asemenea credință, poate și mama ei ar fi scăpat cu viață.

— Ți-aș rămâne îndatorată dacă ai arunca o privire cu mine peste stelele Leilei, continuă bătrâna. După cum vezi, e grav bolnavă. Cred că știu ce puteri o țințuiesc la pat, dar mi-ar plăcea să-mi spui și tu părerea ta.

Îi întinse sulurile Iaelei.

— Mai sunt și alte femei în sat care te așteaptă. Ne-a lipsit prezicătoarea noastră în ultimele săptămâni.

Iael n-avea inima s-o lase pe Leila să moară, după cum n-ar fi putut s-o lase nici pe Hodaia. Zaki avea dreptate. Fiecare viață era importantă. Luă sulurile din mâinile bătrânei și le duse la fereastră, la lumină, desfășurându-le încet.

Capitolul 28

De la postul lui de pe tumul de pază, Zaharia zări soldați mărșăluind pe drumul spre Ierusalim. Siluetele întunecate ale călăreților răsăriseră dintr-un nor de praf, cu săbiile sclipind în lumina soarelui. Purtau drapelele colorate ale dregătorului provinciei de dincolo de Râu. Băiatul numără cel puțin o duzină.

Zaharia stătea de atâta timp de pază pe acest turn sfărâmat și zile la rând nu văzuse nimic neobișnuit pe drumuri, încât acum mai că nu-i veni să creadă. Dar auzi răsunetul unui cor de șofare și își dădu seama că fuseseră zăriți și de celelalte santinele.

Primul imbold fu să se dea jos și să-și unească forțele cu ceilalți bărbați în alungarea cotropitorilor. Măcar de-ar fi avut o sabie! Sau de s-ar fi priceput la luptă. Dar comunitatea fusese avertizată de sosirea lor și rolul lui de-acum era să stea mai departe de pază, ca nu cumva să se ivească vreo altă năpastă sau vreun pericol din altă direcție. Singur la postul său, se frământă toată ziua cu gândul la soldați și, când îi veni schimbul, îl imploră să-i dea vești despre străinii înarmați.

— Mi s-a spus că e o delegație din capitala provinciei, din partea dregătorului de dincolo de Râu, zise schimbul său. Străinii au fost escortați la reședința dregătorului să se întâlnească cu prințul Șeșbațar. Mai multe nu știu nici eu.

Zaharia străbătu în goană muntele Templului până la bunicul său, care-l aștepta să ia parte împreună la jertfa de seară.

— Ce vor samaritenii ăia, *saba*? Știi cumva ce caută aici? îl întreabă el gâfâind.

— Habar n-am. S-au întrunit cu prințul într-o adunare cu ușile închise. Să sperăm că au venit să ne ajute să facem dreptate pentru moartea Suzannei și să restabilească pacea.

Când jertfa se sfârși, prințul mai tânăr, Zorobabel,

ieși în față să se adreseze congregației.

— Eu și dregătorul Șeșbațar convocăm o adunare aici, pe muntele Templului, peste două zile imediat după jertfa de dimineață. Vom trimite soli tuturor confrăților noștri din satele învecinate, rugându-i și pe ei să vină. Știu că ați văzut cu toții solii și vă întrebați ce se petrece, dar dregătorul samaritean ne-a rugat să nu dăm anunțul până nu se adună toată lumea, ca să nu se împrăstie zvonuri și să pricinuiască și mai multe necazuri.

Se opri din vorbit și Zaharia îl văzu aruncând o privire spre soldații din fața curții.

— Rugămintea vine la stăruința dregătorului Rehum.

— Despre ce crezi că e vorba? Întrebă din nou Zaharia în drum spre casă.

— Tare mi-ar plăcea să știu, crede-mă, zise *saba*. Trebuie să fie treabă serioasă dacă le cer oamenilor să-și lase ogoarele și recoltele și să vină la Ierusalim în perioada asta a anului, atât de aproape de culesul strugurilor. Vom avea două zile lungi de așteptare.

Două zile mai târziu, o mulțime uriașă împânzea curțile Templului, la fel ca în zilele de sărbătoare. Oameni de pe tot cuprinsul Iudeei așteptau sub soarele dogoritor să audă anunțul dat de dregătorul provinciei. Solii și ostașii samariteni priveau din curtea neamurilor, stând parcă de strajă. Zaharia stătea să asculte cu bunica lui și celelalte femei, iar *saba* cu restul preoților.

— În funcție de ce spune anunțul, îi spusese *saba* lui Zaharia, s-ar putea să fiu nevoit să mă întâlnesc pe urmă cu ceilalți preoți. Ai grijă, rogu-te, ca femeile să ajungă cu bine acasă.

Mulțimea se potoli când cei doi prinți ai Iudeei urcară pe platforma de unde suna de obicei *saba* din trâmbiță. Prințul Zorobabel păși înainte, asumându-și rolul de purtător de cuvânt. Mai vârstnicul Șeșbațar părea prea istovit și înfrânt s-o facă, ceea ce nu putea însemna decât

că erau vești proaste. Zaharia își aminti de noaptea din Babilon când *saba* îi vorbise despre puterea cuvintelor și se întrebă ce forțe se vor dezlănțui la aceste cuvinte.

— Vă mulțumesc că ați venit, începu Zorobabel. Dregătorul Rehum al Samariei m-a rugat să citesc o copie a acestei scrisori trimise de el împăratului Artaxerxe al Persiei. Mi s-a spus că Artaxerxe e fiul împăratului Cyrus, care de câteva luni conduce țara ca regent alături de tatăl său.

Se opri să privească spre cealaltă parte a pieței, către capul delegației samaritene, și Zaharia îi citi mânia mocnită pe chip și în glas.

— Rehum a fost destul de viclean să nu adreseze scrisoarea împăratului Cyrus, ci tânărului său fiu - din motive ce vor ieși de îndată la iveală. Iată ce spune scrisoarea lui Rehum:

Împăratului Artaxerxe, de la robii tăi, oamenii de dincoace de Râu:

Să știe împăratul că iudeii veniți aici din Babilon zidesc din nou cetatea aceea răzvrătită și rea a Ierusalimului. Îi ridică zidurile și-i dreg temelile. Să știe, dar, împăratul că, dacă se va zidi această cetate și se vor ridica zidurile ei, nu vor mai plăti nici bir, nici dare, nici drept de trecere, și vistieria împărătească va suferi din pricina aceasta. Și, fiindcă noi mâncăm sarea curții domnești și nu ne șade bine să vedem pe împărat păgubit, trimitem împăratului aceste știri, să se facă cercetări în cartea cronicilor părinților tăi. Acolo vei găsi și vei vedea că cetatea aceasta este o cetate răzvrătită, vătămătoare împăraților și care s-a dedat la răscoală încă din vremuri străbune.

De aceea a fost nimicită cetatea aceasta. Facem cunoscut împăratului că, dacă Ierusalimul va fi zidit din nou și i se vor ridica zidurile, nu vei mai avea stăpânire dincoace de Râu.

Zorobabel lăsă jos scrisoarea și privi spre mulțimea adunată, stăpânindu-și cu greu mânia.

— După cum vedeți, Rehum nu pomeneste nimic de Templul Sfânt – adevărata pricină pentru care ne-a trimis împăratul Cyrus să ne întoarcem. Să fi amintit de Templu, s-ar fi putut găsi cu ușurință proclamația inițială. El preferă în schimb să-l inducă în eroare cu bună știință pe noul împărat. Am să citesc acum răspunsul împăratului Artaxerxe, pe care tocmai l-a primit Rehum.

Desfășură un al doilea sul și începu cu glasul copleșit de amărăciune:

Sănătate...

Scrisoarea pe care ne-ați trimis-o a fost citită și tălmăcită înaintea mea. Am dat poruncă să se facă cercetări și s-a găsit că din vremuri străvechi Ierusalimul s-a răsculat împotriva împăraților și s-a dedat la răscoală și la răzvrătire. Au fost în această cetate împărați puternici, stăpâni peste toată țara de dincolo de Râu, și care cereau să li se plătească bir, dare și drept de trecere pe drum. Ca urmare, porunciți acestor oameni să înceteze lucrările...

— Nu!

Un val de proteste se ridicară din mulțime la vorbele lui. Să înceteze lucrările? Dar de-abia începuseră! Prințul așteptă să se potolească strigătele.

Porunciți acestor oameni să înceteze lucrările și să nu mai zidească Ierusalimul până nu vor primi învoire din partea mea. Vedeți să nu vă abateți de la aceasta. De ce să lăsați amenințarea să sporească spre dauna împăraților?

Indignarea gloatei se revărsă din plin când prințul înfășură la loc scrisoarea. Într-un târziu, le făcu semn cu mâna să-i dea voie să continue.

— Dregătorul Rehum, logofătul său, Șimșai, și ceilalți tovarăși de slujbă, ne silesc să ne oprim din lucru sub amenințarea forței – ați văzut cu toții *forțele* trimise de ei în mijlocul nostru.

Îi săgetă iar cu privirea pe cârmuitorul samaritean și pe oștenii ce stăteau de strajă lângă el.

— Cu durere trebuie să vă anunț că porunca lor include toate lucrările la Templu.

Strigătul puternic veni de această dată din partea preoților. Zaharia își ridică gâtul să-l zărească pe bunicul și-l zări stând cu fața îngropată în palme.

— Și, din moment ce nu mai putem zidi cetatea, continuă prințul, ridicându-și glasul să se facă auzit pe deasupra vociferărilor, nu vor mai putea nici să vină noi imigranți.

La auzul acestor cuvinte, mulțimea încremeni. Zaharia își ținu respirația. Asta însemna că nici părinții lui nu mai puteau să vină? Era cu putință să nu-i mai revadă niciodată? O privi pe bunica, care stătea cu ochii închiși și mâna la gură, încercând parcă să-și țină în frâu jalea.

— Rehum ne-a asigurat că, din clipa în care ne punem capăt zidirii Templului și a dregerii zidurilor și a porților cetății, vecinii vor face pace cu noi, continuă prințul. Amenințările și violența vor înceta și localnicii vor face din nou negoț cu noi.

Nu era un schimb drept. Zaharia știa că fără alimentele samaritenilor puteau supraviețui, dar fără prezența lui Dumnezeu nu. Viețile lor nu vor avea niciun sens fără El. Zorobabel trebui să-și ridice din nou mâinile pentru a-i liniști pe oamenii ce păreau tot mai indignați cu fiecare clipă, ca un roi de albine deranjat. De această dată, prințul Șeșbațar însuși ieși în față să ia cuvântul.

— Știm cu toții că împăratul Cyrus ne-a trimis aici să zidim Templul. O știe și Rehum. De îndată ce vor găsi proclamația inițială printre documentele perșilor, ea ne va confirma dreptul de a ne afla aici și de a zidi în locul acesta. Voi trimite de îndată soli în Persia. Situația se va rezolva în favoarea noastră. Din păcate, va mai dura o vreme până vom obține dreptatea ce ni se cuvine și mă

tem că, între timp, toate lucrările la Templu vor trebui să înceteze.

— Nu... murmură Zaharia. O repetă apoi mai tare, alăturându-se corului de proteste.

— Nu! Nu! Nu ne putem opri din zidit!

Simți pe umăr mâna bunicii sale și-i văzu fața brăzdată de lacrimi.

— De ce nu ne ajută Cel Preasfânt? întrebă el. El ar putea să facă o minune!

Safta clătină doar din cap.

Încă o dată, Zorobabel făcu semn să se facă liniște. Marele-preot se alăturase celor doi bărbați de pe platformă, așteptând să ia și el cuvântul.

— Jertfele zilnice și praznicele anuale vor continua, zise Iosua. Nimeni nu ne poate opri să ne închinăm lui Dumnezeu cât așteptăm să se găsească proclamația inițială. Între timp, avem destule lucruri pentru care să ne rugăm.

Nu mai era nimic de făcut. Curțile se goliră încet. Zaharia se întoarse acasă cu bunica și celelalte femei, rămânând cu ele toată ziua, cum îi ceruse *saba*, în loc să se întoarcă la tumul de pază. La ce bun să mai stea de pază, dacă vrăjmașul se afla deja în Ierusalim, biruindu-i?

Soarele asfinți și se iviră stelele, dar *saba* încă nu se întorsese acasă. La cină, Zaharia se jucă doar cu mâncarea din farfurie, neputând nici mânca de întrebările amare ce mocneau în sinea lui cu duiumul. Își așteaptă bunicul în fața porții, cu privirea ațintită în zare, și când îl văzu în sfârșit târându-se în drum spre casă, *saba* îi păru ca o plantă veștejită sub arșița verii. Zaharia alergă să-l întâmpine.

— Nu pricep de ce a îngăduit Cel Preasfânt una ca asta, *sabal*

— Vrăjmașii noștri sunt vicleni nevoie mare, Zaki. Dar nu vor putea zădărnici prea multă vreme planurile lui Dumnezeu.

Băiatul îi ținu calea, dornic să primească răspunsuri înainte ca bunicul să stea de vorbă cu ceilalți.

— De ce nu ne sare în ajutor Cel Preasfânt? Doar pe egipteni i-a înecat cu care cu tot! I-a ucis pe întâii lor născuți și...

— Știe Cel Preasfânt ce face. Poate că de data asta așteptarea ne va prinde bine.

— Cum să ne prindă bine? Ar trebui să ripostăm, nu să cedăm în fața inamicului.

— Ne-am certat pe asta toată ziua, Zaki, zise el cu glas răgușit. Le-am spus că mai bine ne supunem lui Dumnezeu, care ne-a poruncit să zidim la loc Templul, decât celor care ne silesc să ne oprim. Dar ultimul cuvânt îl are prințul Șeșbațar, care se teme că, din moment ce perșii au numit Ierusalimul o cetate răzvrătită, aceștia vor interveni în forță dacă nu ne supunem. A hotărât să trimită soli în Persia, să încerce pe toate canalele diplomatice și să aștepte răspuns. Nu vrea decât să-i ocrotească pe oamenii noștri.

— Dar... dar ne-ar putea ocroti Atotputernicul!

Saba îi puse mâna pe umăr.

— Mă tem că tu și cu mine suntem dintre cei foarte puțini care mai cred asta. Nu m-a ascultat nimeni azi. Ultima oară când cârmuitorii noștri mi-au urmat sfatul, ne-au atacat vrăjmașii și au ucis-o pe Suzana. Acum le e teamă.

Zaharia se întoarce și dădu să plece cu pas greoi, dar *soba* îl opri înainte să deschidă poarta.

— Ascultă, fiecare bărbat din rândul nostru - adică și tu, și eu - trebuie să răspundem în inimă la această întrebare: Cine ne-a poruncit să zidim Templul: Dumnezeu sau împăratul Cyrus? Dacă împăratul Cyrus, zidirea n-are decât să se oprească definitiv. Dacă Dumnezeu, acest impas pricinuit de vrăjmașii noștri nu e decât pentru o vreme.

Zaharia se frecă la ochi, reținându-și cu greu lacrimile.

— L-am auzit pe prinț spunând că nu vor putea să mai vină noi imigranți.

Saba îl cuprinse cu brațul după umeri, trăgându-l spre el.

— Îți faci griji pentru părinții tăi, nu-i așa?

— *Ava* a spus că vor veni și el și mama mai târziu, dar acum n-o vor mai putea face.

— Tatăl tău a greșit așteptând atunci când ar fi trebuit să acționeze. Și n-a fost singurul. Când auzim chemarea lui Dumnezeu, trebuie să răspundem imediat. Acum toți acești oameni rămași în Babilon vor trebui să se supună autorităților persane pentru că nu au ales să se supună lui Dumnezeu.

Nu asta voia să audă Zaharia. Dădu să se smulgă din încreștarea bunicului, dar acesta nu-l lăsă.

— Te îndoiești că Atotputernicul ți-a vorbit, Zaharia?

El nu răspunse.

— Ascultă, fiule. Ții minte cum a încercat Dumnezeu Israelul în pustie? Cum a vrut să știe ce e în inima oamenilor - frică sau credință? Dumnezeu știe deja ce avem în inimă, desigur, dar ne încearcă să o vedem și noi cu ochii noștri. Strămoșii noștri ar fi trebuit să-și folosească timpul în pustie învățând despre Dumnezeu, învățând că El îi va călăuzi, le va purta de grijă și va lupta pentru ei. Dar n-au făcut-o. De îndată ce au primit raportul iscoadelor rele, au vrut să se întoarcă în Egipt. Iosua și Caleb au fost singurii care și-au păstrat credința. Mai ții minte ce le-au spus ei celorlalți?

— Nu vă temeți de localnici, zise el țeapăn. Dumnezeu e cu Israel.

— Asta trebuie să le spunem și noi celorlalți, în timpul cât așteptăm să se facă dreptate.

— Cât vom avea de așteptat? întrebă Zaharia.

Socotise în minte toată după-amiaza și nu era mulțumit deloc de rezultate. Avea să dureze cel puțin trei luni să ajungă solii prințului Șeșbațar în Persia. Alte câteva săptămâni sau chiar luni să treacă prin canalele diplomatice adecvate și să obțină audiență la împărat. Avea să se piardă și mai mult timp până scotoceau prin arhive slujbașii împăratului, căutând proclamația inițială a împăratului Cyrus. Și chiar să le dea dreptate împăratul, avea să mai dureze încă trei luni să se înapoieze solii cu vestea la Ierusalim.

— Cât? repetă *saba*. Depinde în cât timp vom învăța lecția credinței, mă gândesc.

— Dar nu e drept! De-abia am început să zidim Templul!

— Viața e rareori dreaptă, Zaharia. Dar ne putem folosi de acest timp pentru a ne hrăni credința sau îndoielile. Asta e rostul perioadelor de încercare. Cât a avut de așteptat David înainte să devină împărat, în timp ce era fugărit de vrăjmașul său Saul prin pustie? A fost drept să fie așa? Dar în anii îndelungi de așteptare, David și-a hrănit credința și acum versurile psalmilor lui o pot întări pe a noastră: „Nădăjduiește în Domnul! Fii tare, îmbărbătează-ți inima și nădăjduiește în Domnul!”

— De ce nu pot învăța să lupt în răstimpul cât așteptăm? Ne-am putea face arme și să...

— Bătălia e a Atotputernicului, nu a noastră. Datoria ta e să studiezi *Tora*.

— Ce?... Nu!

Nu asta voia să audă Zaharia.

— Am hotărât să redeschidem de mâine *ieșiva*. Dregătorul Rehum ne asigură că nu va mai fi nevoie de gardieni atâta timp cât respectăm porunca împăratului.

Zaharia făcu o nouă încercare să plece, dar bunicul îl opri.

— Dacă vrei într-adevăr să lupți pentru Dumnezeu,

află ce ne spune El. Studiază Cuvântul Lui și învață despre credințioșia Lui din trecut, ca să ai credința să te încrezi în El acum. Ajută-mă să le grăiesc adevărul Lui celor lipsiți de credință. Să-i conving că trebuie să reclădim Templul, oricine ar încerca să ne stea în cale. Poți să faci asta, fiule?

Zaharia dădu din cap. Îl puteau sili să aștepte, dar nu și să-i placă așteptarea.

Partea a treia

Ierusalim

Tu ai fost binevoitor cu țara Ta, Doamne!

Ai adus înapoi pe prinșii de război ai lui Iacov; Ai iertat nelegiuirea poporului Tău... întoarce-ne iarăși, Dumnezeul mântuirii noastre! Încetează-ți mânia împotriva noastră! în veci Te vei mânia pe noi?

Psalmul 85: 1 - 2, 4 - 5

Capitolul 29

Zece ani mai târziu

Erau atât de multe de învățat. Zaharia stătea pe muntele Templului cu clasa lui de viitori preoți, privind cum un preot mai în vârstă pe nume Iachin îi învăța să pregătească berbecul pentru arderea de tot. Iachin apucă ferm animalul, îl supuse și îi dădu capul pe spate, dezgolindu-i gâtul.

— E foarte important să fixați cuțitul în poziția corectă. Animalul nu trebuie să sufere inutil.

Zi după zi, Zaharia își petrecea o parte a timpului la *ieșiva*, studiind *Tora*, istoria poporului său și scrierile prorocilor lui Israel, iar cealaltă parte pe muntele Templului, primind instrucțiuni practice de la preoții mai în vârstă.

— Puneți aici vârful cuțitului și-l trageți înapoi... uite-așa. Mintea lui Zaharia începu să hoinărească în timp ce Iachin le arăta cum să colecteze în vas sângele pentru jertfă. Dincolo de altar, ruinele Templului și șantierul abandonat de construcție arătau la fel ca în noaptea de

acum zece ani când se strecurase acolo cu Iael în căutarea prezenței lui Dumnezeu. În noaptea aceea, fata își ridicase ochii spre cer, arătând spre stele, căci nu era niciun templu spre care să-și îndrepte privirea pentru a căuta sensul vieții.

— După ce lăsăm sângele să se scurgă și îl punem deoparte... Totul era la locul lui. Scripetele stătea gata să ridice pietrele de construcție pe noua temelie a Templului, deși frânghiile începuseră să-i putrezească. Putrezite erau și mormanele de lemne înmuiate de ploaie. Buruienile și stufărișul se strecuraseră treptat înapoi pe șantier, ajungând deja la nivelul genunchilor în jurul noii temelii puse de ei.

— Zaharia! Ești atent?

— Da, domnule... îmi cer scuze.

Învățase să înjunghie animalele de sacrificiu, să le jupoaie, să le scoată măruntaiele și să pregătească grăsimea și carnea pentru jertfă. Trebuia să știe diferența dintre jertfele zilnice, arderile de tot, jertfele de mulțumire și cele de vină. Mai erau apoi de învățat regulile complicate ale praznicelor anuale și ritualurile specifice fiecăruia. Și, pentru că provenea dintr-o familie de preoți cântăreți, trebuia să știe cum să sune din trâmbiță la festivalurile de lună nouă, la praznicele anuale și mai ales la Sărbătoarea anuală a Trâmbițelor. După sfințirea lui ca preot de peste câțiva ani, acest ritm al slujirii la altarul lui Dumnezeu avea să-i modeleze zilele și anii pentru tot restul vieții.

Mai aruncă o privire spre ruine, întrebându-se dacă ar mai fi găsit locul unde stătuse odinioară cu Iael și se rugase. Atunci îi spusese fetei că Templul era ca o hartă, o cale de a descoperi prezența lui Dumnezeu. Dar încă nici urmă de Templu, de hartă, și se temea că prietena lui de-o viață se afunda tot mai tare în beznă pe măsură ce treceau anii. Și nu era nici pe departe singura din ținutul lui Iuda

care trebuia să-și regăsească drumul spre Dumnezeu.

— Zaharia...

Iachin îl privea ținută, ca și ceilalți, de altfel.

— Mai rămâi o clipă, te rog. Restul puteți pleca.

Așteptând ca Iachin să vorbească, Zaharia simțea căldura venită de la marele altar aflat la numai câțiva metri distanță.

— Care-i necazul, fiule? Ești unul dintre cei mai buni învățăcei ai noștri. Ai o minte scilpitoare pentru studiul *Torei*. Dar ai fost cam zăpăcit în ultima vreme. Te vom pierde și pe tine ca pe ceilalți?

— Nu, domnule. Nu mă veți pierde.

Trei colegi de-ai lui renunțaseră de curând la învățătură și în ultimele luni auzise de încă două familii de iudei care se hotărâseră să se întoarcă în Babilon.

Întoarceți-vă la Mine

9

— Poți să-mi spui atunci ce te frământă?

Era pe punctul să răspundă că nu știe. Dar revăzând-o în minte pe Iael printre uriașele pietre de construcție abandonate, se dumiri brusc unde era buba.

— M-am săturat de toate astea!

Făcu un gest larg cu brațele către tot muntele Templului.

— Cu cât studiez mai mult ce zice *Tora*, cu atât devin mai dezamăgit că nu pare s-o creadă nimeni. Nu sunt decât vorbe pe pagină, atâta tot.

Umerii lui Iachin se încordară.

— Desigur că credem.

— Nu-i adevărat! Toți prorocii - Ieremia, Ezechiel, până și dreptul Daniel - ne-au spus că Dumnezeu vrea să ne întoarcem și să reclădim Templul, dar noi ne-am oprit din lucru. Dacă am crede cu adevărat că acești oameni au grăit Cuvântul lui Dumnezeu, dacă am crede într-un Dumnezeu puternic și făcător de minuni, am avea aici un

Templu în locul dărmăturilor.

— Ești nedrept. Conducătorii noștri s-au străduit să anuleze porunca împăratului, dar s-au lovit de tot felul de opreliști. Curțile persane...

— Știu bine că vrăjmașii de la curțile persane ne-au sabotat cererile. Am auzit de toate intrigile politice și de intrușii de la palat, din guvernul persan, care ne pun bețe în roate - de urzelile, comploturile și soliile de seamă care au fost interceptate și furate. Între timp, munca la Templu zace abandonată de zece ani. De zece ani de zile!

— Nu striga, Zaharia. Ne aflăm într-un loc sfânt.

Zaharia respiră adânc, încercând să-și recapete cumpătul, și inhală aroma cărnii fripte. La început, după încetarea lucrărilor la Templu, se temuse că vor avea de așteptat un an de zile - o perioadă cumplit de lungă de timp. Nimeni - nici chiar bunicul său - nu și-ar fi închipuit că vor trece zece ani.

— Am așteptat destul, zise el. Credem sau nu ce ne spune *Toral* Moise ne-a îndemnat să nu privim la vrăjmașii noștri, să nu tremurăm de frică, ci să ne amintim ce i-a făcut Atotputernicul faraonului și oștirilor lui. Să reflectăm la marile Lui semne și minuni, la brațul puternic al lui Dumnezeu!

— Ieșirea din Egipt a fost un caz aparte, când...

— Vezi? Nici măcar tu nu crezi!

— Nu-i adevărat! Nu pot accepta ce spui!

— L-am auzit pe Iosua și alți câțiva preoți spunând că un altar restaurat e de ajuns deocamdată...

— Și au dreptate, Zaharia. A fost de ajuns.

— Doar nu vrei să spui că Dumnezeu ne-a adus din Babilon și ne-a făcut să batem atâta cale doar pentru un altar? Dacă-i așa, ne-a jucat o festă cam crudă. Atotputernicul ne-a promis că va sălășlui cu noi și va fi Dumnezeul nostru, dar cum să locuiască aici dacă n-avem Templu? Dacă într-adevăr El mi-a vorbit cu ani în urmă,

trebuie să isprăvim lucrarea pentru care am venit.

— N-am avut de ales. Autoritățile persane ne-au dat poruncă să ne oprim din construcție.

— Și cum rămâne cu rugăciunea pe care o rostim în fiecare dimineată? „Unii se bizuie pe carele lor, alții pe caii lor; dar noi ne bizuim pe Numele Domnului Dumnezeuului nostru”. Am învățat-o pe de rost, dar nu credem nici noi ce spunem.

Iachin se dădu un pas înapoi.

— Nu-ți stă în fire să te porți așa, Zaharia. Trebuie să stai de vorbă cu marele-preot. Mânia și... acuzațiile tale sunt nedemne de un viitor preot.

— Ai dreptate. Mă duc să stau de vorbă cu el chiar acum.

Străbătu curtea cu pași mari și coborî treptele, știind că la ceasul acela avea să-l găsească pe Iosua la casa adunării. Iminența situației îl copleșea tot mai mult la fiecare pas, de parcă s-ar fi aflat într-o clădire în flăcări și i-ar fi nesocotit toți îndemnurile de a stinge focul. Îi venea să strige la toată lumea, chiar și la marele-preot. Pe de altă parte, era destul de furios să lase totul baltă, abandonându-i să piară în flăcări.

Casa adunării era pustie, învățăceii fiind plecați deja acasă, dar auzi glasul lui Iosua din sala unde ținea întruniri private cu oamenii. Zaharia rămase pe loc, așteptându-l să termine. Nu voia să tragă cu urechea, dar după glasurile ridicate își dădu seama că marele-preot stătea de vorbă cu fiul său, Eliezer.

— Îți cer binecuvântarea, *ava*. De ce nu vrei să mi-o dai?

— Nu pot să ți-o dau dacă te însori cu o străină. Tu și fratele tău veți fi următoarea generație de preoți. Veți fi mijlocitorii Celui Preasfânt când generația mea nu va mai fi. Dar numai dacă rămâneți puri.

— Ce contează cu cine mă însor? Nu facem decât să

îndeplinim ritualuri seci! Nu-i închinare adevărată. Dacă lui Dumnezeu nu-i pasă de noi și nu ne ascultă rugăciunile nesfârșite, de ce să nu mă însor cu cine vreau?

— Un copil de la o nevastă străină nu va putea să se închine cu noi. Fiii tăi nu vor putea să se facă preoți.

— Ce contează, *ava*? Oricum ne prefacem doar că suntem preoți ai unui Dumnezeu care nici măcar nu se sinchisește de noi! Vreau să am parte de un strop de fericire măcar o dată în viață. M-am săturat de legile și regulile voastre – respectarea lor n-ajută la nimic.

Zaharia își luă tălpășița, stânjenit de cele auzite. Dacă până și Eliezer se îndepărtase de la Dumnezeu, ca Iael și atâția alții, era prea târziu să mai sune alarma. Flăcările înghițiseră deja clădirea.

Mânia i se mai potoli în drum spre casă, înlocuită de tristețe. Intrând în ogradă, le găsi pe bunica lui și pe celelalte femei forfotind în jur să termine pregătirile pentru cină. Nu știa unde să se ducă să nu le fie în cale. Odăile simple la construitul cărora ajutase la sosire se dublaseră și se triplaseră între timp. Mai fuseseră adăugate altele pentru Besai și soția lui, Rahela, cu familia lor crescândă, pentru Ticva și copiii ei, pentru Iael și Hodaia. Cu trecerea anilor, tencuiseră pietrele de construcție atât pe dinafară, cât și pe dinăuntru și adăugaseră un acoperiș solid cu trepte până în vârf, cum avuseseră în Babilon. Extinseseră curtea exterioară în care trăiau și lucrau, adăugând o vatră uriașă, un cuptor și încă două bazine pentru captarea apei de ploaie.

— Unde-i Iael? o întreabă el pe Hodaia.

Fetița se ținea ca o umbră după Iael și părea pierdută fără ea.

— La prietena ei din sat. S-au dus la o serbare.

El își înăbuși un geamăt, amintindu-și de serbarea păgână la care luase parte acum zece ani. Iael avea să consume mâncăruri interzise, să vadă lumea închinându-se

pe înălțimi și să fie ademenită și mai departe de Cel Preasfânt. Oricum era deja pierdută în ochii Lui.

— Aici erai, Zaki! exclamă *safta*, trăgându-l la o parte. Bunicul tău e supărat. Du-te, rogu-te, și stai de vorbă cu el.

— Unde e?

Femeia arătă spre acoperiș.

— Acolo sus. Vin și eu într-o clipă.

Zaharia și-ar fi dat seama că *saba* nu era în apele lui chiar să nu-i fi spus bunica. Stătea lângă stâlpul de est al acoperișului, privind cerul ce se întuneca deasupra Muntelui Măslinilor, cu fața săpată de cute adânci de îngrijorare.

— Ce s-a întâmplat, *saba*?

— Atotputernicul ne încearcă – și noi dăm greș.

Zaharia auzea acest refren de zece ani.

— E vreo încercare nouă de care nu știu încă? întrebă el.

— Nu văd de ce nu ți-aș spune. Oricum vei afla în curând. Fiul marelui-preot, Eliezer, s-a hotărât să se însoare cu o localnică. A fost unul dintre învățăceii pe care i-am învățat *Tora* în Babilon. Am încercat să-l fac să se răzgândească, dar nu vrea să mă asculte.

— Știu. Am auzit o discuție dintre el și tatăl său. N-a vrut să asculte nici de Iosua.

— L-am rugat să se gândească ce daune aduce preoției – și poporului nostru. Și așa suntem o rămășiță prea mică; dacă ne mai și încuscrim cu neamurile, vom dispărea cu desăvârșire. Nu mai avem decât patru familii de viță preoțească și vom avea nevoie de toți tinerii demni să slujească la isprăvirea Templului.

„Dacă se va isprăvi vreodată”.

Zaharia nu avu inima s-o spună cu voce tare, ca să nu-l descurajeze și mai mult pe *saba*. Norii se adunau din nou, sporind întunericul și jalea.

— A spus Eliezer când are de gând să se însoare? întrebă el.

Înainte să apuce *saba* să răspundă, veni și *safta*, gâfâind de la urcatul treptelor.

— Am venit să vă anunț că e gata cina... Cine ziceai că se însoară?

— Eliezer, fiul marelui-preot. A...

— O, ce minunat! O știi pe mireasă?

— Nu. Nu-i dintre fetele noastre. E samariteană.

— Ah! Nu-i de mirare că ești supărat.

Se întoarse spre Zaharia, disperată parcă să intervină. Când el nu schiță niciun gest, recurse la unul dintre refrenele ei familiare.

— Dacă tot veni vorba de însurătoare, nu crezi că-i timpul să-și găsească și Zaki o soție potrivită? E mai bătrân decât eram noi când ne-am luat.

Zaki o cuprinse cu brațul după umeri.

— Aștept să găsesc o soție perfectă ca tine, *safta*. Dar încă n-am dat de ea.

— De ce te împotrivești tuturor strădaniilor mele? Sunt atâtea fete încântătoare la noi în comunitate.

— Și totuși fiul marelui-preot s-a dus să caute în afara comunității, făcu *saba* cătrănit.

Safta îi aruncă o privire îngrijorată, apoi se întoarse din nou spre Zaharia.

— Tu n-ai de gând să te însori și să ai copii, Zaki? Un preot bun se cade să fie însurat, să știi. Mai ai doar câțiva ani până la sfințirea ca preot.

Multe fete recomandate de *safta* fuseseră atrăgătoare, dar niciuna atât de frumoasă ca Iael. Erau prieteni de o viață și împărtășeau o grămadă de amintiri, dar n-ar fi putut niciodată s-o ia de soție. Un preot al lui Dumnezeu nu se putea însura cu o vrăjitoare. Nu-i putea explica asta bunicii, mai ales cu *saba* atât de abătut, așa că se hotărî să ia în șagă subiectul.

— Găsește-mi o fată frumoasă ca tine și mă însor, *safta*.

Ea îl privi încruntată.

— Mai sunt și alte calități de luat în seamă, nu doar frumusețea. „Dezmierdările sunt înșelătoare, și frumusețea este deșartă...”

— ...dar femeia care se teme de Domnul va fi lăudată”. Știu ce spune proverbul, *safta*. Dar ce zici, îmi poți găsi o fată care gătește la fel de bine ca femeile din casa asta? M-am obișnuit cu mâncarea bună, să știi.

— De ce nu mă iei în serios, Zaki?

— Și tu de ce te legi taman de mine? De ce nu de Iael? A trecut cu mult de vârsta măritişului.

— Știu. Nu poți să mă ajuți tu în privința ei, Zaki? Invită acasă câțiva flăcăi pe care-i știi și fă-le cunoștință cu ea. Sau invită-l pe Eliezer, feciorul marelui-preot, s-o cunoască. Să vadă cât e de frumoasă și nu-i va mai arde de fete străine.

— Prea târziu, zise *saba*, clătinând din cap. Eliezer s-a hotărât deja să se însoare cu samariteana.

Zaharia pomenise de Iael să abată atenția de la sine, dar acum îi părea rău. Căută o cale de scăpare.

— Iael ne e dragă tuturor, *safta*, dar știm că e prea independentă să se așeze la casa ei și să fie o soție bună. Nu vezi cum aleargă de aici în vale, la casa lui Matania, și de-acolo la prietena ei, Leila? Ți-o poți închipui stând acasă toată ziua și făcând de mâncare pentru soț și copii? Hodaia, la cei zece ani ai ei, e deja mai bună bucătăreasă ca Iael.

— Știu, zise *safta* cu un oftat. E numai vina mea, mă gândesc, că n-am ținut-o în frâu când era mică.

— Cum să ții vântul în frâu? zise Zaharia. Când se va hotărî să se așeze la casa ei, crede-mă, *safta*, că vor sta bărbații la coadă să se însoare cu ea.

Simți în inimă dorul gelos ce îl cuprindea de fiecare

dată când și-o închipuia pe Iael cu alt bărbat. Și, în timp ce cobora la cină, se gândi îngrijorat că Iael se afla chiar acum în clădirea în flăcări. Și că poate era prea târziu să o salveze.

Capitolul 30

Iael îngenunche în odaia ei să-și pieptene părul și să-l împletească într-o cosiță lungă. Norii primăvăratici de ploaie se risipiseră în timpul nopții și soarele strălucea puternic în dimineața aceea, dându-i ghes să iasă din casa îmbâcsită. Trebuia să se întâlnească cu *ava* la poalele treptelor spre muntele Templului imediat după jertfa de dimineață.

Auzi un bocănit surd și scârțâitul familiar al cârjei pe pavaj și o văzu pe Hodaia oprindu-se în pragul ușii.

— Te duci azi la prietena ta, Leila? o întrebă ea.

— Da. N-am mai fost de mult.

— Pot să vin cu tine?

Iael se ridică și se apropie de ea, căutând în minte o cale milostivă de a o refuza.

— E prea mult de mers pe jos, micuțo, zise ea, îndepărtându-i buclele negre din ochi. Ai fi frântă de oboseală până la jumătatea drumului.

— Am putea împrumuta asinul tatălui tău... Și să merg călare.

— Asinul ăla bătrân e prea încăpățânat și țăfnos să-l mai călărească cineva. I s-ar putea năzări să te arunce din spinare și n-aș vrea pentru nimic în lume să ți se întâmple ceva.

O îmbrățișă și-i simți brațele plăpânde cuprinzând-o la rândul lor.

Hodaia se făcuse o fată voinică și veselă de zece ani, care umbla cu cârja aproape la fel de bine ca Iael cu picioarele sănătoase. Cu râsul și zâmbetul ei luminos, câștigase dragostea tuturor din comunitate. Dar Iael nu-și putuse duce niciodată sora adoptivă în satul în care se

născuse. Cei din familia Leilei aveau s-o recunoască imediat, nu numai din pricina piciorului ei infirm, ci și a asemănării uluitoare cu sora ei vitregă, Leila, și cu fratele vitreg, Rafi. Cu toții aveau același păr des, cârlionțat, și aceiași ochi mari, de culoare închisă. Hodaia însăși ar fi putut să observe asemănarea și Iael nu voia ca fata să știe adevărul despre nașterea ei. Făcea parte acum din familia lor.

— Hodaia! strigă *safta*. Unde ești? Am nevoie de ajutor!

— Iael de ce nu ajută niciodată? Întrebă fata, depărtându-se șontâc. Ea de ce are voie să alerge peste tot?

Iael nu mai așteptă răspunsul *saftei*. Își luă tălpășița, ciufulind în trecere părul fetei și zicându-i:

— Pe curând, micuțo.

În drum spre satul samaritean, *ava* îi vorbi întruna despre recolta lui de orz și de cât de mult crescuse aceasta în urma ploilor îmbelșugate de primăvară. Iael îl ascultă răbdătoare și zâmbi în sinea ei, știind cât de mult își iubea tatăl ei pământul. În ultimii zece ani, ogorul prosperase atât de mult pe mâinile lui, că le asigura acum alimente pentru întreaga familie, ba le mai rămâneau și de vânzare pe deasupra.

La sosirea în sat, tatăl Iaelei se așeză alături de Zabad și de ceilalți bătrâni de la intrare, dar fata nu putu să dea ochii cu Zabad, urându-l încă pentru că ordonase moartea fiicei sale. Îl lăasă stând de vorbă cu *ava* și intra repede în sat, dar mersul îi fu repede încetinit de o mulțime de femei și copii ce se adunară în jurul ei să o salute. Faima ei de prezicătoare respectată ajunsese atât de mare, că veneau s-o consulte și oameni din satele vecine.

Câteva minute mai târziu, când ajunse în sfârșit la casa Leilei, își găsi prietena proptită în pat, palidă și

slăbită. Dar chipul acesteia se luminează de fericire de cum o zări.

— Iael! Am o veste minunată! Iar acum o am și pe prietena mea cea mai bună cu care s-o împărtășesc.

Iael se apropie de patul ei zâmbind. Erau prietene de zece ani și mai bine.

— Spune-mi vestea ta minunată.

— M-am logodit! Urmează să mă mărit!

Iael se holbă la ea neîncrezătoare, în timp ce prietena ei continuă să sporovăiască.

— *Ava* a îndeplinit toate rânduielile, mi-a pregătit zestrea și acum sunt logodită în toată regula cu viitorul meu soț.

— Cine e? Îl cunosc cumva?

Întrebări stupide. Femeile din satul Leilei nu stăteau de vorbă cu bărbații. Faptul că fratele ei, Rafi, mai intra uneori la ea în odaie când venea în vizită Iael era ieșit din comun. Iael scotoci în minte după o replică menită să-i ascundă surprinderea și consternarea.

— E tânăr și frumos?

Leila râse.

— Dacă vrei să zici tânăr și frumos ca Rafi, ei bine, nu. Dar nu contează. E aproape la fel de bogat ca *ava* și căsătoria noastră le va consolida parteneriatul de negoț. Noroc că Basam m-a acceptat chiar dacă am trecut de vârsta la care se mărită de obicei fetele la noi în sat.

— Aha!

Iael se strădui să zâmbească și să se bucure pentru prietena ei, dar nu reuși. Cum putea s-o folosească tatăl ei pentru a-și consolida negoțul în ciuda sănătății ei precare? Dar Leilei nu i se părea nimic deplasat. Cel puțin n-o măritase cu ani în urmă, pe când era doar un copil.

— Promite-mi să vii la nuntă, Iael.

— Desigur. Mă simt onorată.

Tocmai se pregătea să se așeze lângă pat, când se

deschise ușa și intră Rafi.

— Leila, am...

Se opri brusc, surprins.

— Hei, bună, Iael! N-am știut că ești aici. Ți-a dat soră-mea vestea cea bună?

Zâmbetul lui făcu să bată mai repede inima Iaelei. În ochii ei, era tot fratele Leilei și un prieten bun, ca Zaharia. Dar Leila avea dreptate. Se făcuse un flăcău chipeș nevoie mare. Avea părul negru, ușor buclat, mai lung ca al bărbaților iudei și barba neagră puțin mai lungă, încadrându-i un surâs încântător.

— Da, chiar de asta vorbeam. Mă bucur atât de mult pentru ea.

— Ce nu înțeleg, zise el, scărpinându-se în barbă, e cum poate o fată frumoasă ca tine să nu fie încă logodită. Tatăl tău nu știe că ar putea cere o răscumpărare împărătească pentru zestrea ta? Sau chiar asta să fie problema? Că iudeii de la voi din comunitate sunt prea zgârciți să plătească prețul pe care îl meriți?

Era ceva neobișnuit în felul în care o privea azi - sau poate imaginația îi juca feste?

— *Safta* Dina a încercat să mă mărite nu o dată, crede-mă. I-a făgăduit mamei că îmi va găsi un bărbat cumsecade, dar i-am spus lui *ava* că nu vreau să mă mărit încă.

Rafi ridică din sprâncene.

— Chiar așa? Tații din satul nostru nu și-ar lăsa fetele să ne comande și să ne spună ce să facem.

Insulta o duru. Își ridică bărbia.

— De altfel, am prea mult de lucru să-mi bat capul cu un soț.

— Munca ta de prezicătoare îți dă atâta de lucru?

— Și asta. În plus, mă pregătesc să fiu moașă.

El rânji.

— Aha! Acum știu de ce te-ai speriat de măritiş - ai

văzut prea multe nașteri.

— Nu-i adevărat!

Tachinarea lui îi făcu inima să-i bată mai tare. Nu știa dacă era iritare sau altceva. Își puse mâinile în șolduri și se hotărî să-l tachineze la rândul ei.

— Dacă tot veni vorba, tu de ce nu te-ai însurat încă, Rafi?

— N-am întâlnit nicio fată care să-mi placă.

— Aha! Adică tu poți alege cu cine să te însori, dar Leila nu?

— Firește. Ea e femeie, eu bărbat. Așa a rânduit Dumnezeu, în *Tora* scrie clar că bărbatul va stăpâni peste soția sa.

— În *Tora*?

Trebuia să-l întrebe pe Zaki când ajungea acasă. El studia *Tora* tot timpul. Dar i se părea nedrept să stăpânească cineva peste ea.

— Și bărbații din satul vostru au voie să se însoare vreodată din dragoste? Întrebă ea.

— Ne însurăm din mai multe motive. Dragostea poate fi unul dintre ele.

O zăpăcea felul în care o privea, cu ochii negri ațintiți asupra ei, de parcă ar fi încercat să-i memoreze chipul. Trebuia să schimbe subiectul.

— Îl cunoști pe soțul Leilei? E om de treabă? Vrednic de scumpa mea prietenă?

Văzuse dragostea lui Rafi pentru sora lui de-a lungul anilor și-l știa tandru și protector. Se întrebase adesea dacă și-ar fi protejat și cealaltă soră, Hodaia, dacă ar fi știut de existența ei. Nu-și putea închipui că Rafi sau Leila ar fi putut să-și lase surioara să moară.

— Nu-l cunosc prea bine pe soțul Leilei, zise Rafi, pregătindu-se de plecare. E din alt sat. Trebuie să plec acum. Nu vreau să vă rețin de la planurile de nuntă, domnițelor.

— Nu ne reții, protestă Leila. Nu poți să mai stai?

— Azi nu.

După plecarea lui, Leila își ridică privirea spre Iael și oftă.

— Întotdeauna mi-am dorit să te măriți cu Rafi. Atunci am fi cu adevărat surori.

Iael nu fu în stare să răspundă. De ce o încerca un simțământ atât de ciudat la acest gând?

— Te-am așteptat să vii să-mi citești în stele, continuă să ciripească Leila. Vreau să aflu ziua cea mai potrivită pentru nuntă.

— Da, cum să nu?

Iael scoase tablele din micul cufăr de la piciorul patului Leilei și le desfășură să-i citească viitorul. Zaki o avertizase de consecințe dacă era prinsă cu sulurile la Ierusalim, așa că le ținea aproape tot timpul acasă la Leila. Ceea ce văzu în stele legat de Leila în ziua aceea o surprinse.

— Văd atâta fericire! E... e aproape coplesitor! Luna, stelele, toate corpurile cerești se aliniază să-ți aducă privilegii și binecuvântări. Vei avea o viață prosperă, Leila, și copii cu duiumul.

Bunica Leilei veni și ea și se aplecă împreună asupra sulurilor, alegând o dată favorabilă pentru nuntă în două luni.

— Gata! S-a rezolvat, zise Leila fericită când rămaseră din nou singure.

— Încă nu-mi vine să cred că în curând vei fi măritată, draga mea prietenă. Mai spune-mi câte ceva despre soțul tău.

— Nu-l cunosc prea bine, zise Leila râzând. Îl cheamă Basam. Are deja o soție, dar nu i-a dăruit decât fete. Fiul pe care i-l voi dăruia eu îi va fi moștenitor, iar eu voi ajunge soția numărul unu. Cu timpul, poate vom ajunge chiar să ne iubim.

Iael nu putea concepe o căsătorie cu un bărbat pe care nu-l cunoștea sau nu-l iubea. Toate perechile de iudei pe care le știa se iubeau - cum se iubiseră și tatăl cu mama ei. Ido o iubea pe Dina, Besai pe Rahela. Habar n-avea ce să-i spună prietenei ei fără să-și dezvăluie îndoiala - sau teama.

— Nu te deranjează că tatăl tău l-a ales pe Basam?

— Nu, niciun pic. Rafi are dreptate. Nu se cuvine ca femeile să aleagă. Tații și soții noștri știu ce e mai bine pentru noi. Sunt mai înțelepți în asemenea privințe, așa că mai bine să hotărască ei. E înțelept să ne supunem.

Gingașa Leila - atât de docilă și de ușor de controlat, atât de diferită de Iael!

— Și știi care-i partea cea mai bună? continuă ea. Că voi avea copii! Întotdeauna mi-am dorit copii, mulți copii.

— O, Leila...

— Ce e?

Iael nu fu în stare să răspundă. Ajutând-o pe *safta* Dina la moșit, văzuse cum durerile facerii și nașterea le secătuiau chiar și pe femeile cele mai zdravene, darămite o fată plăpândă ca Leila. Mai știa și cât sânge pierdeau uneori. Leila n-ar fi trebuit să rămână niciodată grea și să aibă copii. Își căută cuvintele.

— Uite, îți dau zeița mea a lunii ca dar de nuntă. Să-ți aducă noroc și să te facă puternică și sănătoasă la naștere.

— Nu mai bine s-o păstrezi? N-ai de gând să te măriți și tu și să ai copii?

— Ba da... desigur. Într-o bună zi. Ai să mi-o poți da înapoi atunci.

De cum ajunsese seara acasă, Iael o luă deoparte pe Dina să vorbească despre prietena ei.

— Leila s-a logodit cu un bărbat pe care abia îl cunoaște. Vrea să aibă copii și mi-e atât de teamă pentru ea, *safta*. Doar știi ce bolnăvicioasă a fost întotdeauna! Crezi că va fi destul de puternică să facă un copil?

— Nu știu. Dacă-i atât de bolnavă, poate nu va reuși nici să rămână grea.

— Încă mă tulbură faptul că n-a avut niciun cuvânt de spus în toată treaba asta. Fratele ei, Rafi, și ceilalți bărbați din sat își pot alege cu cine să se însoare!

Rafi. Gândul la el nu-i dăduse pace toată ziua, ca un refren repetat iar și iar. Îi revedea zâmbetul, capul încadrat de un nimb de bucle negre și ochii frumoși. Și mai presus de orice, intensitatea cu care o privise.

— Și tu ar trebui să te gândești la asta, zise *safta*, întrerupându-i șirul gândurilor.

— Ce? La ce să mă gândesc?

— La măritiș! Nu de asta era vorba? Ca fiică de levit, ai putea avea onoarea să fii nevastă de levit sau preot. I-am făgăduit mamei tale că...

— Știu, știu, râse Iael, cuprinzând-o în brațe.

Era calea cea mai ușoară de a schimba subiectul cu *safta* Dina.

— Promit că am să încep să mă gândesc la măritiș.

Iael continuă să se gândească la Rafi și în timp ce le ajuta pe celelalte să pregătească masa de seară. Nu-i mai ieșeau din minte vorbele lui, că bărbatul trebuia să stăpânească asupra soției. Se hotărî să-l întrebe pe Zaki când se întorcea de la *ieșiva*. Îl abordă în timp ce se pregătea să se spele pe mâini.

— Ai vreme un minut? îl întrebă ea. Vreau să te întreb ceva.

— Da, sigur. Ce anume?

Dragul de Zaharia - mereu responsabil și atât de serios în comparație cu Rafi, care părea să nu aibă nicio grijă pe lume! Zaki era puțin mai înalt ca Rafi, dar nu chiar atât de vânjos, cu aspectul curățel al unui cărturar. Își purta părul negru mai scurt, barba tunsă cu grijă și *kipa* de pe cap ușor strâmbă, oricât s-ar fi străduit s-o îndrepte. În câțiva ani avea să fie preot, dar pentru Iael avea să

rămână întotdeauna băiatul solemn cu care crescuse, prietenul pe care-l ştia de o viaţă.

— Chiar scrie în *Tora* că bărbatul trebuie să stăpânească peste soţia lui? întrebă ea.

— Da. Atotputernicul i-a spus Evei: „Dorinţele tale se vor ţine după bărbatul tău, iar el va stăpâni peste tine”.

— De ce? Nu mi se pare drept.

— Pentru că Eva l-a ispitit pe bărbat să păcătuiască.

— Credeam că şarpele i-a ispitit.

— Şarpele a ispitit-o pe Eva şi ea l-a ispitit pe Adam. Dar Atotputernicul a spus şi că Eva a fost creată din coasta lui Adam ca să-i fie tovarăşă. Se cuvine să lucreze împreună în dragoste, ca doi oameni ce au devenit un singur trup.

— Şi cum pot să facă asta dacă nu se cunosc şi nu se iubesc?

— Ce-i cu întrebările astea?

Zaki îi dăruie un surâs calm şi senin şi Iael îl recunosc în spatele cărturarului sobru pe băiatul pe care-l ştia dintotdeauna. Dar grija pentru Leila o opri să-i întoarcă zâmbetul.

— Prietena mea, Leila, s-a logodit cu un bărbat mai în vârstă ales de tatăl ei. Nici nu-l cunoaşte bine, dar zice că trebuie să asculte de el de acum înainte. Nu mi se pare drept. Ție da?

Zaharia redeveni grav.

— Nu. Nu e drept. Încă o deosebire între noi şi samariteni - una dintre miile care există. După cum bine ştii, nu pun prea mare preţ pe viaţă. Nici femeile nu şi le preţuiesc. Îşi tratează soţiile de parcă ar fi proprietatea lor, nu un ajutor de suflet. Tare-aş vrea să nu-ţi mai petreci atâta timp acolo, Iael. Nu poţi să te împrieteneşti cu nişte femei din mijlocul nostru?

— Era o simplă întrebare, zise ea, ieşindu-şi din fire. Nu-i nevoie să-mi ții predici despre cu cine să mă

împrietenesc și cu cine nu.

— Și noi am fost prieteni odată, mai știi? întrebă el blând. Ce s-a întâmplat oare?

— Încă mai suntem.

O spusese așa, într-o doară, dar nu era tocmai adevărat. Iael știa că Zaki nu era de acord cu cititul ei în stele. Cu cât îi creștea renumele de prezicătoare – și Zaki se apropia mai mult de preoție – cu atât se îndepărta mai mult de el. Îi spusese odată că pedeapsa pentru vrăjitorie, dacă era prinsă, era uciderea cu pietre.

În seara aceea, după ce se adunară toți la masă, Iael studie atentă perechile căsătorite. Afecțiunea lor unii pentru alții era vădită în gesturi și priviri. Își dorea ca prietena ei – și într-o zi ea însăși – să aibă parte de aceeași dulce intimitate. Își dorea ca Leila să fie fericită. Și sănătoasă. O privea întruna pe Hodaia, cu buclele ei negre și ochii frumoși, și gândul îi zbura la Leila.

Și la Rafi.

Capitolul 31

Iael stătea în picioare la căpătâiul Leilei, prea încordată de griji și frustrare să se așeze.

— Nu puteți amâna nunta? o întrebă ea pe bunica fetei. Prietena ei leșinase la doar câteva minute după ce sosise să o ajute la ultimele pregătiri de nuntă.

— N-am nimic, stăruie Leila. Sunt doar puțin amețită, atâta tot. Dar Iael o făcuse să se întindă în pat și acum începea să-i crească febra. Gemu de durerea pe care o simțea în toate încheieturile corpului.

— E prea târziu să mai amânăm nunta, zise bunica. Tatăl ei ar rămâne de rușine. Mâncarea e gata și oaspeții sosesc în trei zile. Nu mai putem schimba nimic.

— Dă-o încolo de rușine! Și cu sănătatea Leilei cum rămâne?

— Dar vreau să mă mărit! exclamă Leila. Și toate stelele îmi sunt prielnice, nu?

Da. Iael își consultase din nou tablele și acestea nu indicau nici urmă de boală.

Leila își petrecu următoarele trei zile în pat, bând licorile din sânge și lapte de capră ale bunicii sale, dar în ziua nunții încă nu era complet refăcută. Își acoperise cu un văl chipul palid și ochii vineții, dar nimic nu putea ascunde faptul că era prea slăbită să poată merge fără susținere. Iael șezu cu ea tot timpul cât așteptară alaiul mirelui și încercă s-o calmeze, sporovăind vrute și nevrute.

— Voi putea veni în vizită de-acum? întrebă ea. Nici măcar nu știu unde stă noul tău soț.

— Într-un alt sat de peste munte, nu departe de aici. Promit că, de îndată ce terminăm săptămâna de miere, voi trimite slujitori să te aducă.

— Ai văzut casa cea nouă?

— Nu încă. Până după nuntă. Tata zice că Basam a adăugat o odaie nou-nouță, minunată, special pentru mine.

Într-un târziu sosi și mirele cu alaiul său de muzicanți, cântăreți și zeci de rude și invitați. Leila era prea slăbită pentru procesiunea tradițională prin sat, așa că trebui dusă pe un scaun împodobit cu flori. Se opriră în piața publică a satului pentru ceremonie, după care se încinse ospățul de nuntă.

Basam era un bărbat trupeș și sobru, mai bătrân ca mireasa lui cu cel puțin cincisprezece ani. Așezați unul lângă altul, păreau diferiți din toate punctele de vedere: Basam oacheș și voinic ca un stejar, Leila palidă și plăpândă ca o ramură de salcie. Iael își aminti cât de firavă păruse mama ei în ultimele luni de viață și o copleși o presimțire cruntă pentru prietena ei. Se întoarse spre bunica Leilei, așezată lângă ea, și șopti:

— Cum s-a putut învoi tatăl ei la așa ceva? E prea bolnavă să se mărite.

— Dar stelele și zodiile i-au fost prielnice, nu?

Da. Îi fuseseră.

Ospățul copios se prelungi până târziu în noapte, cu miel fript și vin, urmat de cântece și dansuri la lumina torțelor. Tatăl Iaelei era și el invitat și stătea cu ceilalți bărbați, în timp ce Iael se alăturase femeilor din gospodărie, printre care se afla și Raisa, mama vitregă a Leilei. Toți cei trei copilași ai acesteia semănau leit cu Hodaia. Cu fiecare clipă ce trecea, Iael o vedea pe draga ei prietenă ofilindu-se și sfrijindu-se tot mai mult ca un vlăstar gingaș sub soarele pustiei, dar n-avea cum să o ajute. Când mirele își conduse mireasa în iatacul de nuntă, Iael își împachetă tablele constelațiilor și plecă definitiv din casa prietenei ei, întorcându-se acasă cu tatăl său.

O lună întreagă așteptă Iael după nuntă, făcându-și griji pentru prietena ei și întrebându-se cum o mai duce, dar slujitorii făgăduiți nu mai veniră. Mai așteptă o lună, apoi încă una. Începuseră ploile timpurii de toamnă. Iael își zise că poate vremea urâtă le îngreuna călătoria. Dar când se făcu timp frumos și înfloriră migdalii și ea tot nu primise vești de la Leila, se hotărî într-o bună dimineață să dea o fugă până la ea în sat să se intereseze de prietena ei. Îl găsi pe Rafi stând cu ceilalți bătrâni la intrarea în sat și-l salută ca pe un vechi prieten.

— Rafi! Cum...?

— Taci! strigă unul din bătrâni. Nu vorbi!

Rafi se ridică degrabă, clătinând din cap, de parcă fata ar fi săvârșit un păcat cumplit. Ceilalți o săgetară dezaprobat cu privirea. Teribil de stânjenit, tânărul îi făcu semn să se depărteze cu el de ceilalți să stea de vorbă.

— Ce e? întrebă ea.

— Femeile n-au voie să intre în vorbă cu bătrânii de la poartă! Și ce cauți aici singură? Unde-i tatăl tău? Nu știi că-i periculos și necuviincios ca o femeie să călătorească fără însoțitor?

— Ce gogomănie! Uite, ogorul tatii e chiar acolo, în

vale! A fost prea ocupat să mă aducă și, de altfel, am și ajuns în câteva minute.

Nu pricepea de ce atâta vâlvă.

— Ascultă, am venit să aflu vești despre Leila. Cum o mai duce? Mi-e tare dor de ea.

— Ai mei n-au mai primit nicio veste din ziua nunții.

— Cum așa? Doar au trecut câteva luni de-atunci!

— Soțul Leilei nu ne-a invitat niciodată la el acasă și nu i-a dat voie să ne viziteze.

Iael își înghiți nodul de teamă din gât.

— Dar e... Nu știi dacă e bine sau nu? Bunica ta n-o vizitează?

El șovăi o clipă înainte să răspundă.

— Bunica a murit acum două luni. Am trimis după Leila, dar Basam n-a lăsat-o.

— Ce groaznic! Sărmana Leila!

Realitatea îi depășea temerile. Leila fusese izolată nu numai de ea și de Rafi, ci și de draga ei bunică.

— Credeam că Basam face negoț cu taică-tău. Sigur știe el ceva.

— Colaborarea lor s-a încheiat. Un bărbat are tot dreptul să decidă în ce o privește pe soția lui, zise Rafi. N-avem ce face.

Iael văzu însă că se străduia din greu să-și înfrâneze emoțiile, împărtășindu-i preocuparea. Basam o ținea pe Leila prizonieră. Dar cum de-i preziseseră toate stelele o căsătorie minunată?

— Dacă o vezi pe Leila, spune-i, te rog, că am întrebat de ea. Mi-ar plăcea nespus s-o revăd. Mi-e tare dor de ea.

Neputincioasă și furioasă în același timp, o luă înapoi spre casă.

— Iael, stai! Nu te duce singură! Vin cu tine.

Se grăbi s-o ajungă din urmă.

— Nu li se va părea scandalos? făcu ea cu amărăciune, arătând cu capul spre cercul de bătrâni. Îi ura

pentru că erau bărbați și pentru regulile lor stupide, dominatoare, cu care o țineau departe de prietena ei.

— Nu de scandal e vorba. Vorbesc serios, Iael. Să nu mai vii singură aici. Niciodată! E în joc siguranța ta.

Dădu s-o ia de braț după ce ieșiră din sat, dar ea îl respinse.

— Siguranța mea? Credeam că e pace între oamenii noștri. N-au mai fost tulburări de zece ani.

— Da, e pace. Dar nu de asta e vorba. Nu toți flăcăii din satele vecine au aceleași tradiții morale ca voi. Adevărul e că mulți dintre tinerii voștri nu le au nici ei.

— Cum așa? Toți bărbații din Ierusalim pe care îi știu eu respectă *Tora*.

— Asta s-o crezi tu. Nimeni n-o spune, e un mic secret vinovat, dar în satele noastre au loc niște... serbări. Mai ales acum, primăvara. Și mulți dintre sfinții voștri iudei se dau în vânt să ia parte la ele. Așa a ajuns să se îndrăgostească un preot de-al vostru de o săteancă de-a noastră. Sunt sigur că vor mai urma și alte idile în lunile ce urmează.

— Am auzit de fiul marelui-preot. Toată lumea clevetește despre el și samariteana pe care a luat-o de nevastă.

— Căsătoria n-a fost decât de ochii lumii. Îi era deja țiitoare.

Iael simți cum i se înroșesc obraji.

— Și ce-are a face asta cu mersul meu singură acasă?

— Se vede că trebuie s-o spun pe șleau. E o regulă nescrisă printre oamenii noștri că o femeie neînsoțită se află în căutare de... tovarăș. Localnicii se cred îndreptățiți s-o înhațe. Și o fată frumoasă ca tine...

Clătină din cap, fără să-și termine fraza.

— N-am mai auzit așa ceva în viața mea.

Nu și-l putea închipui pe Zaharia sau pe ceilalți învățăcei de la studiul *Torei* săvârșind o faptă atât de

scandaloasă.

— Mda, e adevărat. *Tora* zice că, dacă un bărbat „ia” la el o femeie, trebuie să se însoare cu ea sau să plătească prețul miresei pentru virtutea pierdută. Dar dacă acel bărbat nu ține legile *Torei*... s-ar putea ca femeia să-și petreacă restul vieții ca prostituată.

Obrajii Iaelei se încinseră de la discuția fără ocolișuri. Rămase fără replică.

Rafi se opri brusc și o făcu să stea pe loc, punându-i pe umeri mâinile lui calde.

— Acum știi, Iael. Făgăduiește-mi că n-ai să mai riști.

Îi zâmbi pentru prima oară de când îl salutase la venirea în sat și căldura mâinilor lui păru să i se răspândească prin tot trupul. Era un flăcău atât de chipeș! Rezistă cu greu ispitei de a-i îndepărta buclele negre de pe frunte ca pe ale Hodaiei.

— Bine. Făgăduiesc.

Ajunseseră la ogorul lui *ava*. Iael văzu ușa casei de piatră deschisă și auzi behăitul caprelor în țarc.

— Îți mulțumesc că ai venit cu mine, zise ea și o tuli spre casă fără să se mai uite în urmă. Trebuia să fugă de lângă el. O înfricoșa felul în care îi bătea inima de fiecare dată când îl privea. Gândul îi zbură la o dimineață îndepărtată când îi spusese Suzana, verișoara *saftei*: „*Într-o zi vei pune ochii pe un fecior care îți va fura inima și nu ți-l vei mai putea scoate din minte...*”

Se scurse o săptămână de la drumul Iaelei în sat și gândul ei era tot la Rafi. Se gândea la el în timp ce lucra sau mergea după apă la izvor, și noaptea în pat. Tocmai se gândea la el într-o seară, în timp ce stătea cu *safta* Dina, Hodaia și celelalte femei după cină, când își ridică privirea și îl văzu intrând ca prin farmec pe poarta curții, adus parcă de vrăjile ei. Nu ceru să stea de vorbă cu ea, ci cu tatăl ei, dar fata trase cu urechea la discuție.

— Am venit să-ți cer ajutorul, domnul meu. Sora mea,

Leila, e grav bolnavă și a cerut s-o vadă pe fiica dumitale, pe Iael. O lași, rogu-te, să vină? Nici nu m-aș gândi să deranjez dacă n-ar fi atât de urgent.

Rafi nu i se adresase ei, nici măcar n-o privise, dar Iael sări de îndată de la locul ei.

— Lasă-mă să merg cu el, *ava*! Te rog! Știi bine câte griji îmi fac pentru Leila!

— Firește, zise *ava*. Vin și eu.

Dură o veșnicie până se pregăti *ava*. Iael își vârî în desagă tablele și-l imploră să se grăbească, gata să alerge tot drumul până la prietena ei. Trebuia să fie foarte grav bolnavă dacă Rafi venise până la Ierusalim după ea. Cum reușise să dea de casa lor? Așteptă să treacă de zidurile cetății și să înceapă coborâșul, apoi izbucni:

— Ce-i cu ea, Rafi? Îi e rău? Spune-mi, te rog! Mi-e atât de teamă pentru ea!

— E foarte bolnavă, rosti el încet. Tu ai mai avut grijă de ea când i-a fost rău, de aceea a cerut să te vadă. Vrea să-i citești în stele și să-i spui ce zei are de înduplecat.

— Să-i citești în... ce? făcu *ava*. Ce tot vorbiți acolo?

— Nimic, nimic, *ava*. Leila a fost întotdeauna puțin superstițioasă.

Se făcu noapte pe când ajunseră la casa lui Basam. Fusesse un urcuș obositor, pe o cărare întortocheată ce ducea undeva, mai sus de Muntele Măslinilor. Nimeni nu făcu prezentările la intrarea în casă și Iael nu-l văzu defel pe soțul Leilei. Inima îi bătea ca nebuna de teamă când îi lăsă în urmă pe *ava* și pe Rafi și fu dusă de una dintre femei în dormitorul Leilei. Ochii i se umplură de lacrimi zărindu-și prietena ce zăcea în pat printre perne năclăite de sânge. Pielea acesteia era albă ca cearșaful. Iael se repezi la ea și se prăbuși în genunchi.

— Am venit, Leila. Sunt eu, Iael.

Era în viață, dar pe jumătate inconștientă. Nu-i răspunse. Iael privi salteaua plină de sânge și mormanele

de cârpe însângerate și întrebă:

— Ce-i cu ea? Ce s-a întâmplat? Asta nu-i una dintre crizele ei obișnuite!

— Sunt moașa, zise o femeie mai în vârstă. Așteaptă prunc și a început de ieri să piardă sânge.

Iael răbufni de furie.

— Leila e prea plăpândă să facă prunci! A avut probleme cu sângele toată viața! N-ar fi trebuit să se mărite din capul locului! Darămite să mai rămână și grea!

— Poți s-o ajuți? întrebă o altă femeie. Își dorește tare mult acest copil.

Iael privi sângele pierdut și pricepu cum stăteau lucrurile.

— Copilul nu mai e. Moașa voastră ar fi trebuit să-și dea seama și ea de atâta lucru! Leila a pierdut copilul și acum își pierde și sângele. Trebuie să oprim sângerea!

— Am încercat. Nu vrea să se îngroașe și nici să se închege.

— I-ați dat să bea ceai de coada șoricelului? I-ați bandajat pânțelele cu cârpe curate?

— Am făcut tot ce am putut. A vrut să vii ca să-i citești în stele.

Iael ceru mai multe candelă și-și desfășură sulurile. Ieși apoi afară să studieze cerul nopții. Nu-i veni să creadă. Stelele și toate corpurile cerești erau în favoarea Leilei. Boala ei nu apărea nicăieri în zodii.

— Ne poți spune ce zei să înduplecăm? întrebă o femeie când se întoarse în casă.

— Nu... nu știu. Luați-i pe toți la rând!

Se prăbuși la căpătâiul Leilei, luându-i între palme mâna albă ca varul. În palma vlăguită a bolnavei se afla zeița lunii pe care i-o dăruise ea.

— Sunt aici, Leila... Sunt aici, repetă ea iar și iar.

Propria neputință îi provoca o durere surdă în piept. Leila era pe moarte ca mama ei, numai că de data asta nu

mai existau vecini necredincioși. Nu-i mai rămânea decât să privească cum i se scurgea sângele din trup. Câteva ore mai târziu, o mai ținea încă de mână când Leila își dădu ultima suflare.

Iael își acoperi fața și plânse vreme îndelungată. Moartea Leilei n-avea niciun sens. Cum se puteau înșela stelele în așa măsură? Năucită de durere, văzu într-un târziu cum se adunară celelalte femei să spele și să miruiască trupul Leilei pentru îngropăciune. Una dintre ele ținea în mâini un lințoliu lung alb.

— Stați puțin, zise Iael. Chemați-l mai întâi pe Rafi, fratele ei, s-o vadă. Sunt sigură că și-ar dori să-și ia rămas-bun. Și unde sunt bărbatul și tatăl ei?

— La noi e alta rânduiala, răspunse moașa, ajutând-o să se ridice de jos. Sângele o face necurată. Bărbații nu vor să devină necurați. Acum du-te. Nu mai ai ce face aici.

Mica statuie a zeiței lunii alunecase din mână Leilei. Iael o lăsă jos pe podea. Își mai privi o dată prietena și ieși în fugă din odaie ținând în mâini tablele inutile. Îi venea să fugă încotro vedea cu ochii, fără să privească în urmă. Își găsi tatăl așteptând-o în curte, privind cerul ce se înroșea la orizont. Rafi nu era nicăieri. Îl luă pe *ava* de braț și-l trase după ea spre poartă.

— Hai să plecăm. S-a sfârșit.

Jalea și furia îi creșteau la fiecare pas. Furie pe tatăl Leilei că o silise să se mărite. Pe Basam că nu se sinchisise să-i stea la căpătâi în ultimele clipe. Pe stele că o mințiseră.

— Nu vreau să mă întorc încă la Ierusalim, zise ea când se apropiară de oraș. Aș putea să rămân la ferma ta câteva zile? Vreau să fiu singură o vreme ca să țin doliu.

— De ce să ții doliu singură? Nu mai bine să le lași pe Dina și pe Hodaia să te mângâie?

— Nu pot, *ava*... Hodaia seamănă prea mult cu Leila și... pur și simplu nu pot...

El o strânse de braț.

— Înțeleg. Atunci hai la fermă. Ziua slujesc la altar, dar noaptea voi veni acasă să-ți țin de urât.

După plecarea lui *ava* „Iael dormi și plânse cea mai mare parte a dimineții, apoi îmbucă niște pâine și mai plânse puțin. Nu pricepea nicicum de ce nu-i dezvăluise zeița lunii adevărul în stele. De ce toate zodiile îi dăduseră de înțeles că Leila va trăi și va fi fericită? Ani la rândul îl învinuise pe Dumnezeuul lui Zaki pentru moartea mamei sale, ca acum să fie dezamăgită de propria zeiță.

Stătea culcată pe rogojină, cu privirea ațintită spre tavanul noduros de lemn, când auzi un glas de bărbat strigând afară.

— E cineva acasă?

Se ridică în capul oaselor, cu inima bătându-i nebunește. Se hotărî să tragă cu coada ochiului și să rămână ascunsă dacă era un străin. Se furișă la fereastră, pitindu-se în umbră.

Era Rafi.

— E cineva aici? strigă el din nou.

Iael își șterse fața și-și aranjă părul, apoi se duse la ușă, ferindu-și ochii de soarele strălucitor și rezistând ispitei de a căuta alinare în brațele lui. El păru ușurat să o vadă.

— Iael! Speram să te găsesc aici.

Fata dădu din cap, ștergându-și lacrimile proaspete ce-i șiroiau pe față. Ieși din casă și, când se opri în dreptul lui, îi văzu ochii înroșiți de durere. Rafi o luă brusc în brațe și Iael se agăță strâns de el. Îmbrățișarea lui i se păru la fel de naturală ca a Leilei.

— Simțeam nevoia să strâng în brațe pe cineva, zise Rafi cu glas întretăiat. Am știut că tu vei înțelege.

Iael îi simți trupul zguduit de suspine tăcute și îl cuprinse strâns, plângând la pieptul lui și simțindu-i lacrimile pe păr. Habar n-avea de cât timp stăteau așa

îmbrățișați, când el îi dădu în sfârșit drumul.

— Mulțumesc, șopti Rafi.

Îl luă de mână și se așezară unul lângă altul pe zidul scund de piatră ce împrejmuia curtea. Își aținti ochii în pământ, prea revoltată să-i ridice spre satul Leilei de peste vale, prea speriată de propriile simțăminte să-i îndrepte spre Rafi.

— Mi-e dor de sora mea, zise el cu glas răgușit. Mi-a fost prietenă de mică - cum ți-a fost și ție. Îți mulțumesc pentru bunătatea ta față de ea. Leila a ținut mult la tine. A vrut să-i fii alături în ultimele clipe, pentru că a știut că eu nu-i voi putea fi.

— Ce n-aș da să știu dacă a fost fericită în aceste ultime luni!

— Basam va plăti.

— Rafi, toți banii din lume n-o vor mai putea aduce înapoi.

— Viață pentru viață. Mi-a lăsat sora să moară. E datoria mea s-o răzbun.

Iael îngheță, înfricoșată de vorbele și de tonul lui glacial. Oare chiar avea de gând să-l omoare pe Basam? Trebuie că vorbeau doar mânia și durerea din el.

— Mi-e atât de dor de Leila, murmură ea.

— Știu. Și mie.

O strânse puțin mai tare de mână înainte să-i dea drumul și să se ridice.

— Mă bucur că te-am găsit aici. Am să vin și mâine dacă n-ai nimic împotrivă. Bărbații din satul meu... ei bine, la noi nu se cade să-ți arăți durerea.

— Mai rămân aici câteva zile, zise ea.

— Mulțumesc.

Iael rămase așezată și-l privi plecând, urmărindu-l cu ochii de-a lungul văii.

Rafi se întoarse și a doua și a treia zi. Când fata îi împărtăși consternarea ei la mesajul stelelor, află că Rafi

nu crede în nimic.

— Ne croim singuri destinul, prin propriile forțe și strădanii, îi zise el. Eu nu cred în zei, nici în stele sau religii.

Lui Iael nu-i păsa în ce crede. Stătură astfel de vorbă, râzând și plângând pentru Leila și, până la sfârșitul săptămânii, când el o sărută pentru întâia oară, știu că era îndrăgostită. Crezuse că primul ei sărut va avea loc în noaptea nunții, dar după acea primă și tandră experiență a sărutului lui Rafi, înțelese că dorea să-i simtă buzele pe ale ei și brațele vâjnoase cuprinzând-o pentru tot restul vieții. Rafi o iubea. Și îl iubea și ea. În ciuda durerii copleșitoare, Iael era mai fericită ca niciodată. Peste tot în jurul ei natura înverzea, florile sălbatice înmugureau, soarele dezmoțea pământul și simțea cum se trezește ea însăși la viață. Îmbătută și gătită de emoție, aștepta cu sufletul la gură în fiecare dimineață să plece *ava* și să vină Rafi. Știa că Leila le zâmbește de sus, împărtășindu-le bucuria nestingherită.

— Vrei să știi când m-am îndrăgostit pentru prima oară de tine? întrebă Rafi.

Stăteau sub smochinul tatălui ei pe o rogojină menită să-i protejeze de răcoarea pământului jilav.

— Când?

— În ziua aia când erai la morminte și am venit cu ceata de băieți. Ne-ai poruncit să ne dăm la o parte fără să pari cătuși de puțin speriată. Stăteai cu o mână în șold și bărbia scoasă în afară, uite așa, și ai zis: „Lăsați-ne să trecem!”. Ai fost extraordinară – și atât de frumoasă.

Iael râse la felul lui de a o imita.

— N-am arătat așa!

— Ba da!

— Poate că am făcut pe viteaza, dar în realitate eram moartă de frică. Mi-au atacat prietenul. N-am apucat să-ți mulțumesc niciodată că ne-ai ajutat.

— N-am mai văzut o fată care să țină piept așa unei cete întregi de flăcăi. Țin minte cum mi-am zis că niciun bărbat nu va putea să câștige vreodată iubirea unei fete atât de curajoase, cu atât mai puțin să o facă femeia lui. E ca și când ai încerca să capturezi o flacără.

— Dar acum sunt a ta, zise ea, apropiindu-se și mai mult de el. Te iubesc, Rafi.

— Iar eu sunt cel mai bogat om din lume. Vreau să fii soția mea.

— Să le spunem alor noștri. Tata se întoarce până la asfințit. Să-i dăm vestea împreună.

— La noi în sat e altă rânduială. Am să-i spun tatii că mi-am găsit nevastă și, dacă se învoiește, va veni la tatăl tău să-i propună contractul de căsătorie. Crezi că tatăl tău se va învoi?

— Desigur. Am să-i spun că n-are încotro. Vreau să fiu soția ta.

Rafi plecă înainte să se întoarcă *ava*, dar promise că va vorbi neîntârziat cu tatăl său. Lui Iael i se păru insuportabilă așteptarea în acest proces lung și plictisitor. Îi pregăti lui *ava* o masă delicioasă și nu bine se așeză el să mănânce, că îi spuse de Rafi.

— Am o veste minunată, *ava*... M-am îndrăgostit!

Vorbele i se revărsară într-un tumult de emoție.

— Când va veni tatăl lui Rafi să-mi ceară mâna, te rog, te implor să accepți!

— Stai puțin... ești îndrăgostită... de Rafi?

— Da, de Rafi, fratele Leilei. Vrea să mă ia de nevastă. Tatăl lui e Zabad, pe care îl știi.

— Da, îl știu.

Ava se opri din mâncat, punând jos strachina și pâinea cu o expresie îngrijorată.

— Când s-au petrecut toate astea?

— Pe Rafi îl cunosc de ani de zile, *ava*, și e un om de treabă. Am fost întotdeauna prieteni, ca și cu Zaki.

Întoarceți-vă la Mine

9

— Nu cred că-i o idee bună să te măriți cu un samaritean.

— De ce? îl iubesc!

— Trebuie să mă consult mai întâi cu Dina și cu Ido.

Vorbele lui o scoaseră din fire.

— N-ai nevoie de îngăduința lor! Doar ești tatăl meu!

— Îmi pare rău, dar nu pot să-ți dau un răspuns până nu mă consult cu ei. Ești fiica lor în aceeași măsură în care ești și a mea.

Iael știa deja care va fi reacția lor. Ido și Dina îi urau pe samariteni. Așteptă să adoarmă *ava* și scoase tablele să studieze astrele, disperată să știe ce le rezerva viitorul ei și lui Rafi. La nevoie, putea aduce jertfe ca să înduplece cerul. Când toate stelele indicară că va fi fericită cu el, le mai citi o dată, apoi încă o dată, să fie sigură. Dar stelele se înșelaseră în privința viitorului Leilei... Iael rămase trează multă vreme, îndoindu-se de cele citite și de propriul dar de prezicătoare - o prezicătoare ce nu mai putea prezice.

A doua zi, dis-de-dimineă, Iael se sui cu *ava* în oraș, unde trebui să aștepte toată ziua cu celelalte femei întoarcerea tatălui ei și a lui Ido.

— Ce te foiești atâta? o întreabă *safta* Dina. Ce-ai pățit?

Iael nu voia să-i spună până seara, când aveau să șadă toți patru laolaltă după cină. Va găsi ea o cale să fie cu Rafi, oricine ce-ar spune. Doar o citise în stele.

— Iael crede că e îndrăgostită, începu *ava*.

— Nu cred, *sunt* îndrăgostită! îl întrerupse ea. De Rafi, fratele Leilei. Și mă iubește și el. Tatăl lui va veni la *ava* să mă ceară de soție.

— Dar i-am zis că trebuie să vorbesc mai întâi cu voi, zise *ava*.

— Nu poți s-o lași să facă asta! zise *safta*, care se împotrivi prima. I-am făgăduit lui Miriam că am să-i găsesc un soț pe măsură, un iudeu...

— Dar Rafi e iudeu!

Iael se strădui să-și păstreze cumpătul, dar îi venea să dea din picior de frustrare.

— Genealogia noastră se stabilește pe linie maternă, nu paternă, zise Ido. Dacă mama lui e din rândul neamurilor, și el la fel. Dumnezeu i-a oferit poporului nostru o a doua șansă după ce s-au rătăcit în idolatrie, iar acum vrăjmașii Lui încearcă să ne despartă din nou de EL.

— Cum să trăiești cu astfel de oameni care-și ucid propriii copii? întrebă *safta*.

— Rafi nu e așa.

Dar Iael nu putea uita chipul lui rece, de piatră, când îi împărtășise hotărârea de a-l face pe Basam să plătească pentru moartea surorii sale.

— De unde știi? întrebă *safta*. După ce te măriți cu el, s-ar putea dovedi la fel ca tatăl lui și ca ceilalți bărbați din sat. Asta a văzut toată viața, Iael.

— Rafi e întâiul născut, nu-i așa? întrebă Ido. Moștenitorul. Într-o bună zi, când va fi bătrânul satului, își va lua și alte neveste pentru alianțe politice, prestigiu și ca să-și afișeze bogăția. De ce să înduri o asemenea umilință?

— N-ar putea face una ca asta. Mă iubește.

Dar fu cuprinsă din nou de tulburare amintindu-și de separarea femeilor și bărbaților din casa lui Rafi.

— Și dacă-ți va interzice să vii acasă să-ți vezi familia ca bărbatul Leilei? continuă *safta*. Hodaiei i s-ar frânge inima. Ca de altfel și nouă, tuturor. Ai uitat ce-ai simțit tu când soțul Leilei a rupt orice legătură dintre voi? Știi bine că Hodaia nu va putea veni niciodată să te viziteze.

— Rafi mă va lăsa să vin acasă. Doar acum e pace între familii.

Știa însă că *safta* avea dreptate într-o privință:

Hodaia nu va putea s-o viziteze niciodată în sat. Și se va întreba de ce.

— Și moșitul? Nu vei putea să continui fără îngăduința lui.

— Sunt sigură că nu se va împotrivi. Și femeile din satul lui au nevoie de moașă.

— Dar nu ne împărtășesc valorile, Iael. Nu trebuie decât să te uiți la Hodaia ca să-ți aduci aminte cum sunt ei. Chiar vrei să trăiești printre astfel de oameni?

Iael nu voia să se gândească la asemenea lucruri. Ea și Rafi se iubeau. Nimic altceva nu mai conta.

— Vom face noi cumva să fie bine.

— Iael, îți spun toate astea pentru că te iubesc, zise *safta*. Întotdeauna ai fost căpoasă și independentă, dar măcar o dată în viață, te rog să-mi ascuți sfatul. După ce va trece primul val al dragostei, te vei trezi prizonieră într-un sat cu totul diferit de al nostru, printre oameni care nu fac parte din familie, care gândesc altfel și nu ne împărtășesc credința. Va trebui să te supui soțului tău fără crâcnire tot restul vieții.

— Dar...

— Dina are dreptate, zise *ava*. Știu cum gândesc bărbații de la ei din sat. Întotdeauna ai făcut ce te-a tăiat capul, dar nu și de data asta. Nu te pot lăsa să te măriți cu Rafi. Ar fi o greșeală, îl știu pe Zabad de peste zece ani. Cunosc felul lui de viață și... și nu te pot lăsa să trăiești așa.

— Nu, *aval* Nu asculta de *safta*

O podidiră lacrimile și se ridică alene în picioare.

— Nu poți să te opui, nu poți! Ce-i vei spune lui Zabad când va veni să-mi ceară mâna? Că fiul lui nu e vrednic de mine? Că ar fi o greșeală să ne căsătorim? Ai să începi un nou război! Ai uitat ce-a fost când le-ai spus samaritenilor că nu sunt vrednici să se închine cu noi?

— Hotărârea mea e luată, Iael. Nu vreau să mai aud

niciun protest.

Fata fugi în odaia ei să plângă nestingherită, sperând ca *safa* și *ava* să n-o urmeze înăuntru. Dar peste câteva minute veni Hodaia s-o consoleze.

— De ce-au vorbit de mine, Iael?

— Nu de tine au vorbit, ci de mine, micuțo. Vor să mă împiedice să mă mărit cu bărbatul pe care îi iubesc, dar n-am să-i las. Nimic nu ne poate sta în cale - mie și lui Rafi.

— Ba da, au pomenit de mine. I-am auzit zicând: „Nu trebuie decât să te uiți la Hodaia ca să-ți aduci aminte”. Ce să-ți aduci aminte?

— Nu-ți bate capul cu asta, zise Iael, încercând s-o ia în brațe. Dar Hodaia se zbatu să se elibereze.

— E vorba de părinții mei adevărați, nu-i așa? De ce nu vrea nimeni să-mi spună despre ei?

— Nu e momentul. Sunt supărați toți din cauza mea și a lui Rafi. Așteaptă să se mai calmeze spiritele.

— Când te muți cu Rafi, pot să mă mut și eu cu tine?

Iael închise ochii. Era imposibil. Dar cum să plece de lângă Hodaia, pe care o iubea ca pe o soră? I se va face dor de ea de fiecare dată când își va privi soțul și va vedea asemănarea, în schimb adevărul ar fi distrus-o. Propriul tată o lepădase și poruncise să fie înăbușită sub o pătură udă. *Tatăl lui Rafi.*

— Trebuie să existe o explicație pentru toate astea, zise fetița cu un oftat.

— Găsesc eu o cale, îți promit.

Târziu în aceeași noapte, după ce adormiră cu toții, Iael luă tablele constelațiilor și o candelă și ieși în curte să mai descifreze o dată mesajul cerurilor. Dar nici nu se apucă bine să le studieze, că auzi pe pavaj bocănitul și scârțâitul familiar al cârjei Hodaiei și le înfășură repede la loc.

— De ce ești trează, Hodaia? Du-te înapoi la culcare.

— Nu pot să dorm. Mi-e teamă că ai să pleci de la

mine.

— N-am să plec.

Iael ştia însă că hotărârea nu era a ei, ci a lui Rafi. Hodaia se apropie şontâc de ea.

— Ce faci? Ce sunt sulurile astea?

— Nimic, zise ea. Hai să mergem la culcare.

Viitorul ei alături de Rafi trebuia să rămână nepătruns deocamdată.

Capitolul 32

Într-o locuinţă colectivă ca a lor, lui Zaharia îi fu uşor să audă tot ce se petrece. Iael era îndrăgostită de un samaritean şi avea de gând să se mărite cu acesta. Ascultă toate pledoariile şi implorările bine intenţionate ale familiei, ştiind în tot acest timp că prietena lui independenta va face după cum o va tăia capul, încercase şi el ani la rând s-o dezbrace de samariteni şi de cititul lor în stele, dar în zadar. Dacă se mărita cu Rafi şi se muta la el în sat, n-avea să mai dea nimeni ochii cu ea. N-o va mai putea aduce niciodată înapoi la Dumnezeu. Avea să moară printre păgâni.

În dimineaţa de după primirea veştii, un vis familiar îl făcu să se trezească brusc înaintea ivirii zorilor. Doar că sfârşitul era diferit de data asta. Coşul unde stătea pitită Iael era legat strâns cu frânghii, ca să nu poată scăpa. Zaharia tăie frânghiile cu unul dintre cuţitele de jertfă pe care tocmai învăţase să le folosească, eliberând-o pe Iael.

Rămase treaz în beznă, cu privirea aţintită în tavan, întrebându-se care era tâlcul visului. Când se mai luminea de ziuă, îşi auzi bunicii stând de vorbă în curte.

— Trebuie să facem ceva, Ido! Ştii bine cum sunt samaritenii. Îmi vine rău când mă gândesc că Iael va locui printre ei. O vor distruge. Mi-e ca o fiică şi n-aş putea îndura s-o pierd. N-o putem lăsa să se mărite cu el.

— Nu-ţi mai face griji, Dina. Matania m-a asigurat că va refuza propunerea lui Zabad.

— Atunci va fugi cu el - sunt sigură de asta. N-o putem lămuri nicicum că face o greșeală.

— Matania ne-a rugat să stăm cu ochii pe ea și să n-o lăsăm să plece nicăieri. N-o putem lăsa să se întoarcă la fermă.

— A mai fugit o dată de acasă, nu mai ții minte? Atunci când s-a dus în sat la Leila. Iael nu se teme de nimic.

— Știu. Dar Matania are nevoie de timp să găsească o cale onorabilă de a refuza propunerea lui Zabad. Iael are dreptate când spune că un refuz pe șleau ar putea isca un nou război. Nu putem risca să-i insultăm din nou și să pricinuim alte neplăceri.

Zaharia coborî din pat și ieși repede afară, conștient brusc care era răspunsul la întrebare. Visul îi arătase soluția, care părea atât de evidentă, de inevitabilă, că se întrebă cum de nu-i trecuse prin cap până atunci.

— Știu eu o cale onorabilă de a refuza propunerea, *saba*. Să-i spună că a venit prea târziu. Că a ales deja un bărbat pentru Iael și i-a pus deoparte zestrea. Să-i arate contractul semnat de căsătorie. Așa, dacă Rafi va fugi cu Iael, își va face de rușine familia, furând nevasta altui bărbat.

— Nu-l pot sfătui pe Matania să mintă.

— Nu trebuie să mintă. Poate semna contractul cu mine. Mă însor eu cu Iael.

— Nu, Zaki, protestă *saba*. Tu trebuie să te însori cu o fată care te iubește - și care-L iubește pe Dumnezeu.

— Iael e fiică de levit și...

— Ai vreo dovadă că e potrivită ca nevastă de preot? E devotată Atotputernicului?

Zaharia își întoarse fața, sperând ca *saba* să nu-i citească adevărul în priviri. Să le povestească visul? Îl vor crede oare?

— În Babilon familia Iaelei s-a ocupat cu cititul în

stele și vrăjitoria, continuă *saba*, și ea însăși s-a amestecat cu samaritenii în toți acești ani.

— Știu. Dar am putea spune același lucru despre întreg neamul nostru, *saba*. Strămoșii noștri s-au depărtat de la Cel Preasfânt, nu-i așa? Și totuși El ne-a iertat și ne-a oferit o a doua șansă. Iael nu e și ea încă fiica lui Israel? Nu merită o a doua șansă?

— Dar ce soi de căsnicie veți avea, dacă ea iubește pe altcineva, nu pe tine? Întrebă *safta*.

Întoarceți-vă la Mine

9

Zaki nu putea să se gândească la asta acum. Era încredințat că găsise răspunsul.

— Trebuie să recunoașteți și voi că e soluția ideală. Toată lumea știe că eu și Iael suntem prieteni de mici. Am fi putut fi făgăduiți unul altuia cu ani în urmă.

— Hai să nu ne pripim în privința asta, zise *saba*, ridicându-și mâinile. Trebuie să existe o cale mai bună. Poate ne vom da seama de ea după ce se mai calmează spiritele.

Zaharia respiră adânc, cu hotărârea deja luată.

— Sunt bărbat în toată firea, *saba*. E hotărârea mea. Am să-i fac propunerea lui Matania ca să-l poată refuza pe Zabad. Dacă Iael fuge cu Rafi, nu mai e nimic de făcut, dar cel puțin am încercat.

— Dacă se hotărâsc să fugă, Iael îi va fi țiitoare, nu soție, zise *saba*. Am încercat s-o lămuresc de asta azi-noapte, dar nu cred că m-a ascultat.

— I-am făgăduit mamei ei...

— Știu, *safta*.

Zaharia își puse mâna pe umărul bunicii sale. Era mai înalt deja cu un cap și mai bine decât ea.

— Și am să te ajut să-ți ții făgăduiala.

— Ai răbdare, zise *saba*. Să ne mai rugăm în privința asta și să căutăm călăuzirea Atotputernicului.

— Știu deja care va fi răspunsul Lui, zise el, amintindu-și de vis. *Tora* interzice încuscririle cu neamurile ca să nu ajungem să umblăm în căile lor și să ne închinăm la dumnezeii lor. Nu de asta am fost trimiși în exil? Dar El ne-a lăsat să ne întoarcem în țară și să ne refacem neamul. Să ne însurăm și să facem prunci...

— Zaharia, ascultă-mă...

— Îmi pare rău, *saba*, dar mi se pare de bun simț să o iau de soție. O iubesc pe Iael și vreau s-o împiedic să facă această greșală uriașă. Și am s-o fac.

Se întoarse la el în odaie înainte ca bunicii să mai spună ceva. Vedea supărarea lui *saba*, dar constată cu surprindere că spusese adevărul. O iubea cu adevărat pe Iael. Dintotdeauna. Avea să facă iar ce făcuse toată viața – să o salveze, chiar cu prețul preoției. Țăsta era tălcu cuțitului pentru jertfe din vis. Nu se va mai putea face niciodată preot și nici să stea înaintea Atotputernicului, știind că propria-i soție se închina la idoli.

Capitolul 33

Iael își apucă tatăl de marginea mantiei, implorându-l:

— Nu, *ava*! Te rog, nu mă sili să mă mărit cu Zaki! Nu pe el îl iubesc, ci pe Rafi!

— Totul e aranjat, Iael. I-am spus lui Zabad că îmi pare rău, dar ești făgăduită altuia și pe Zaharia îl știi de o viață. I-am arătat învoirea de logodnă. Înțelege și el că orice tată are dreptul să hotărască în privința fiicei sale.

— A fost și Rafi de față? El precis ar fi luptat pentru mine.

— Nu, n-a fost de față. Rafi n-are nimic de-a face cu propunerea asta. În satul lui, tații se ocupă de asemenea aranjamente.

Iael simțea cum pereții odăii strâmte se prăbușesc asupra ei. *Ava* stătea în fața ușii, nelăsându-i nicio scăpare. Cum era cu puțință așa ceva?

— Te rog, *ava*, nu face asta! Te implor!

— Îmi pare rău, Iael, dar sunt convins că e spre binele tău. Zaharia e un om bun și se va purta bine cu tine. Despre feciorul lui Zabad nu pot spune același lucru. Samaritenii nu sunt ca noi, mai ales când vine vorba de felul în care își tratează femeile. Cum să-mi las unica fiică să se mărite cu un bărbat care nu vede nimic rău în poligamie sau într-o căsătorie cu o copilă de doisprezece ani?

— Rafi n-ar face niciodată așa ceva. Mă iubește.

— Îi știu pe oamenii din satul lui, Iael. Acolo e o dovadă de prestigiu să ai mai multe neveste – și câteva țiitoare pe deasupra.

Ea îl apucă și mai strâns de marginea hainei, zgâlțâindu-l să-și vină în fire, dar *ava* rămase neclintit.

— Te rog, *ava*, nu face asta!

— Am făcut-o deja.

Iael se închise în odaia ei tot restul zilei, nevrând să stea de vorbă cu nimeni, nici chiar cu Hodaia. Sigur va găsi ea o cale să fie cu Rafi. Sigur va găsi! Toată lumea era cu ochii pe ea, având grijă să nu fugă. *Ava* dormi toată noaptea în fața ușii, blocând intrarea. Dar înainte să se ivească zorile, în timp ce toți dormeau, reuși să deschidă obloanele de lemn și să se strecoare afară pe ferestruica odăii. Știa drumul până la ferma tatălui ei și cu ochii închiși și așteptă să se mai lumineze puțin înainte să pornească spre satul lui Rafi. Îi făgăduise că nu va mai trece niciodată singură valea, dar de data asta n-avea încotro. De-acum vor fi împreună.

Rafi nu era la poartă cu bătrânii satului când ajunsese. Iael își ridică bărbia, hotărâtă să treacă pe lângă ei fără niciun cuvânt, dar un tânăr din cerc o opri.

— Ce cauți în sat la noi? o întrebă el.

Felul în care o priveau el și ceilalți o făcu să se cutremure – păreau să o dezbrace cu privirile. Bărbații

iudei nu s-ar fi uitat niciodată atât de direct și necuviincios la o femeie.

— Doar mă știți cine sunt, zise ea. Vin aici de ani de zile cu tata la Leila.

— Leila nu mai locuiește aici.

— Știu. Dar familia ei da.

Le întoarse spatele și trecu semeată pe lângă ei, sperând să n-o oprească din drum. Rafi se declarase surprins de curajul ei și la fel trebuie să fi fost acum și bătrânii, căci o lăsară să plece. Pomi grăbită spre casa lui Rafi, încetinită de sătencele ce se îmbulziră s-o salute, atingând-o cu mâinile și rugând-o să se oprească și să le citească în stele.

— I... îmi pare rău, dar n-am la mine tablele... Poate altă dată.

O urmară tot drumul până la casa la Rafi, de parcă ar fi venerat-o.

Intrând în complexul familiei, Iael le găsi pe nevestele lui

Zabad trebăluind prin curte și pe copii jucându-se prin noroi, își ridicară cu toții privirea spre ea, apoi și-o abătură din nou, de parcă le-ar fi fost teamă. Se duse drept la Raisa, care stătea la războiul de țesut și tocmai introducea suveica în rostul urzelii, și-i zise:

— Bună dimineața, Raisa. E acasă Rafi?

Când fata nu răspunse, îi smulse suveica din mâini, făcând-o să se oprească din țesut.

— Raisa, ai uitat că ți-am salvat viața când ai adus pe lume primul născut? Te rog să-i trimiți vorbă lui Rafi că sunt aici. Trebuie să-i vorbesc.

Femeile se opriră din lucru și până și pruncii încremeniră. Toată lumea părea să aștepte cu sufletul la gură, cu ochii ațintiți asupra ei. Într-un târziu, Raisa îi făcu semn unuia dintre fiii săi să se apropie.

— Du-te și cheamă-l pe fratele tău Rafi.

Fratele lui. Iael simți aceeași tulburare la gândul că fata aceasta, cu zece ani mai tânără ca Rafi, era de fapt mama lui vitregă.

Într-un târziu, Rafi intră cu pași mari în ogradă. Iael nu se mai putu stăpâni și i se aruncă în brațe. Când el o privi, citi în ochii lui iubire, urmată de durere. Apoi mânia luă locul celorlalte simțăminte.

— Ce cauți aici, Iael? N-ar fi trebuit să vii!

Înainte să răspundă, Rafi își roti privirile prin jur la femeile și copiii ce erau numai ochi și urechi și-i alungă cu mâna.

— Lăsați-ne singuri!

Curtea se goli.

— Te iubesc, Rafi. Am venit să fugim împreună. Mai știi ce mi-ai spus despre luatul nevestelor? Că dacă sunt singură înseamnă că...

— Nu!

Mânia din ochii lui se întetî.

— Nu, Iael. Mi-aș face de răs familia. Tata e căpetenia satului. Bărbații cu statutul nostru plătesc zestre pentru mireasa potrivită, nu se însoară cu prima *sota* care li se aruncă în brațe. Și nu fură o femeie logodită.

— Logodna mea e o farsă.

— Nu contează. Chiar să te iau la mine, mi-ai fi țiitoare, nu nevestă. Mai întâi am nevoie de o nevestă. O țiitoare nu-mi poate dărui moștenitor.

— Mă iubești, Rafi?

Ochii lui licăriră o clipă de lacrimi nevărsate.

— Din tot sufletul, zise încet, apoi chipul i se înăspri din nou. Du-te acasă, Iael. Mărită-te cu prietenul tău iudeu.

— Dar tu și eu suntem oameni liberi. Dacă mă iubești și te iubesc, îi putem sfida pe părinții noștri. Nimeni nu ne poate opri să fim împreună.

— N-aș putea pentru nimic în lume să-mi sfidez tatăl. M-ar costa moștenirea.

— Nici chiar ca să te însori cu mine?

El șovăi multă vreme.

— Nu. Nici chiar pentru tine.

Iael se răsuci pe călcâie și se năpusti afară din complex, gonind pe ulițele satului spre casă. Rafi nu o urmă. O cuprinse o groază cumplită când trecu pe lângă cercul de bătrâni și grupul de tineri din jurul acestora, amintindu-și de felul în care o priviseră și de avertizarea lui Rafi. Străbătu în grabă valea îngustă, gâfâind cu ochii împăienjeniți de lacrimi, alergând cât o țineau puterile. Când își luă în sfârșit inima în dinți și privi peste umăr, văzu cu groază trei tineri săteni care se țineau după ea.

— O, Dumnezeule, nu... Te rog!

Înaintau fără grabă. Aveau s-o ajungă ușor din urmă la primele semne de oboseală. N-avea cum să urce tot drumul la deal până la Ierusalim, la loc ferit. Și chiar să ajungă la ferma tatălui său, *ava* nu era acolo s-o ocrotească. Nimeni nu era. Auzi din spate râsetele bărbaților ce se apropiau.

— O, Dumnezeule, ajută-mă, te rog!

Habar n-avea cui îi adresa rugămintea.

Se afla la un pas de casa tatălui ei, când zări un bărbat dând buzna pe ușa de la intrare și gonind spre ea.

— Nu! țipă fata.

Trebuie că plecase din sat înaintea ei și acum se pomeni încolțită, prinsă ca într-o capcană. Se întoarse să-l ocolească, nemaștiind încotro s-o apuce.

— Iael! îl auzi strigând-o. Iael, stai!

Privi peste umăr și-l zări printre lacrimi pe Zaharia.

— Iael, aici! Aleargă spre mine!

Ea îl ascultă, răsucindu-se pe călcâie și împleticindu-se în direcția lui, în timp ce el micșoră distanța ce-i despărțea până când fata i se prăbuși în brațe.

— Gata, ești în siguranță, o liniști el. N-am să-i las să se atingă de tine.

Dar samaritenii erau trei și Zaki numai unul. Iael se agăță strâns de el, tremurând de frică, în timp ce bărbații ajunseră la vreo zece metri de ei și se opriră.

— Iael e nevasta mea, le spuse Zaki. Suntem logodiți. Nici chiar voi nu puteți fi atât de meschini să siluiți femeia unui om însurat chiar sub ochii lui!

Se răsuci în sens opus și le întoarse spatele, apoi străbătu agale restul drumului spre casa tatălui ei ținând-o strâns. Nici măcar nu privi peste umăr.

Odată ajunși în fața casei, Iael se poticni înăuntru și se prăbuși plângând pe podea. Zaki rămase în prag cu ușa deschisă, privind afară fără vreun cuvânt. După o bună bucată de vreme, fata se șterse în sfârșit la ochi.

— M-ai urmărit, spuse ea blând. De ce?

— Ca să-ți salvez viața. Asta am încercat să fac în toți acești ani. De aceea ți-am ținut secretul atâta vreme, ca să nu afle nimeni că te ocupi cu vrăjitoria.

Ea nu putea pricepe.

— Mulțumesc, șopti.

El o privi lung și veni să se lase jos lângă ea.

— Te simți bine?

— L-am implorat pe Rafi să fugim împreună, dar...

O lacrimă prelungă îi cutreieră încet obrazul. Și-o șterse.

— Dar n-a vrut. Îi pasă mai mult de moștenire decât de mine. Ar fi putut să-și sfideze tatăl dacă m-ar fi iubit cu adevărat.

Zaki pufăi.

— Îmi pare nespus de rău, Iael. Nu știu ce altceva să mai spun.

— Mai bine hai acasă. Altfel se vor îngrijora cu toții.

Se ridică și lăsară în urmă casa tatălui ei, urcând împreună drumul spre Ierusalim. Avea să-i facă pe plac lui *ava* și să se mărite cu Zaharia.

Rafi n-o iubea.

Capitolul 34

Zeci de oaspeți împânziră curtea lui Zaharia la nunta acestuia – preoți și leviți, colegi de la *ieșiva* și oameni ce-i însoțiseră pe el și pe Iael în lunga călătorie din Babilon. Avură parte de muzică veselă, dansuri vioaie și ospăț cu vin și bucate, dar în ciuda acestui fapt, tatăl Iaelei părea îngrijorat și bunicii lui Zaharia nefericiți. Zaharia avea și el temerile lui – se temea ca nu cumva să dea buzna Rafi cu ceata lui de golani, tulburând serbarea și furând-o pe Iael. Dar ziua se scurse în pace și Rafi nu-și făcu apariția. Zaharia stătea destul de aproape de Iael ca să-i citească pe față tristețea și suferința chiar și prin vâl.

Târziu în noaptea aceea, o duse în iatacul de nuntă – o odaie nouă adăugată la locuință anume pentru ei. Simți o durere surdă în piept când închise ușa în urma lor și puse candela la locul ei în firida din perete. Iael își smulse vâlul și-și desfăcu părul. Era atât de frumoasă. Nu se mira că o poftiseră samaritenii. Dar în loc să se apropie de ea, Zaharia se retrase în celălalt capăt al odăii și se așeză pe podea cu spatele rezemat de perete.

— Ce mai aștepți? întrebă ea. Dă-i drumul și isprăvește odată! El clătină din cap.

— Știu că nu mă iubești. Poate mă urăști chiar pentru că am luat locul lui Rafi. Ar trebui să fie un act de iubire, zise el, arătând spre patul nupțial. Nu un trofeu.

— Un act de iubire? repetă ea și el îi citi disprețul din glas. Tu mă iubești, Zaki?

— Te-am iubit dintotdeauna. De mic copil. Ți-am iubit curajul, spiritul de aventură și setea de viață – și n-am vrut ca samaritenii să le distrugă. Căci le-ar fi distrus până la urmă, să știi. De aceea ți-am cerut mâna de la tatăl tău.

Iael îl privi ținând o clipă cu aceeași expresie sfidătoare. Apoi închise ochii și el îi văzu sfidarea prefăcându-se în durere. Se prăbuși pe pat.

— L-am iubit pe Rafi... L-am iubit cu adevărat.

Lacrimile începură să-i şiroiască. Zaki simţi nevoia să meargă la ea s-o mângâie, dar rămase pe loc.

— Te cred. Dar în câţiva ani, după ce s-ar fi stins pasiunea, viaţa ta printre samariteni ar fi devenit un iad. Şi n-ai mai fi putut să dai timpul înapoi sau să te răzgândeşti şi să vii acasă. Ştiu că încă nu-ţi dai seama de asta, dar te-am scăpat de la un trai cumplit.

Ea nu îl privi şi nu-i dădu niciun răspuns.

— Dacă nu vrei să-mi fii soţie, dacă încă mai vrei să fugi, n-am să te împiedic.

Iael se opri în sfârşit din plâns. Îşi şterse lacrimile şi-şi ridică bărbia să-l privească.

— Ceilalţi aşteaptă să le arătăm cearşafurile - dovada. Nimeni nu crede că sunt fecioară. Toţi sunt convinşi că m-am culcat cu Rafi, dar nu e aşa.

— Te cred. Dar nu vreau să pecetluiesc căsnicia până nu vei fi pregătită.

— Pregătită? Eşti bărbatul meu. Nu-ţi dă *Tora* dreptul să stăpâneşti asupra mea? De ce nu-ţi ceri drepturile?

— Pentru că mă gândesc că singura cale să înduri patul nupţial e să-ţi închipui că sunt Rafi. Şi eu vreau să fii fericită că eşti soţia mea. Nutresc speranţa că într-o bună zi mă vei iubi. Până una-alta, am oprit nişte sânge de la o capră înjunghiată pentru ospăţul de nuntă. Vom unge cu el cearşafurile ca să-i amăgim.

Iael îşi îngropă faţa în mâini şi plânse din nou. Durerea ei îi frângea inima lui Zaharia. Se ridică şi merse să se așeze pe pat lângă ea, luând-o în braţe şi consolând-o ca după moartea mamei ei în copilărie.

— Fără dragoste nu vom avea o căsnicie adevărată, zise el. I-am văzut pe buncii mei şi dragostea pe care o împărtăşesc şi asta îmi doresc şi eu. *Safta* îi e devotată lui *saba*. Iar el n-ar putea trăi fără ea. Ştiu că nici căsnicia lor n-a fost mereu perfectă, dar au rămas laolaltă şi au muncit împreună în toţi aceşti ani, la bine şi la rău.

Așteptă ca fata să se oprească din plâns și se ridică din nou, luând cu el una din acoperitoarele de pe pat. O duse la locul său din colț și-și scoase mantaua de deasupra.

— Îți dau timp să te hotărăști ce vrei, Iael. Nu vom fi căsătoriți până nu vei decide tu.

Se culcă pe podea și încercă să adoarmă, istovit după încordarea zilei lungi și pline de emoții.

Cu candela încă aprinsă, desluși pe zid umbra Iaelei, care se ridică din pat și se ghemui lângă desăgile cu lucrurile ei. *Safta* îi mutase mai devreme daraverile în odaia lor și Zaharia fu convins acum că le va aduna și-și va lua tălpășița. Auzi în schimb un foșnet și, ridicându-se într-un cot, o zări așezată pe podea, aplecată asupra unui sul.

— Ce ai acolo? Ce faci? o întreabă el.

— Trebuie să știu ce spun stelele despre viitorul meu... Nu știu cum altcumva să hotărâsc ce am de făcut.

El se culcă la loc dezgustat. N-avea niciun rost să-i spună că *Tora* interzicea așa ceva - cu atât mai mult într-o casă de preot. Iael o știa deja. I-o repetase de nenumărate ori. *Saba* îl avertizase să nu se însoare cu ea, căci inima ei era încă plină de idolatrie, și iată dovada. Se hotărî să se lase de preoție de îndată ce se încheia săptămâna de miere. Oftă și închise ochii.

— Noapte bună, Iael.

Ea se aplecă asupra tablelor, căutând răspunsuri. Deslușise atât de clar mesajul lor în trecut, dar în noaptea aceea zodiile n-aveau nicio noimă. Păreau să se contrazică. Poate era prea implicată în situație ca să vadă clar. La urma urmei, era vorba de stelele ei, de viitorul ei. Poate confunda mesajul dorit cu cel real.

Dar bunica Leilei era moartă și Iael nu mai știa pe nimeni care s-o ajute la tălmăcit.

Cuprinsă de frustrare, lăsă candela aprinsă în odaie și ieși în curte. Poate privind bolta cerească, va reuși să deslușească răspunsul. Noaptea răcoroasă era minunată,

cu un cer strălucitor fără umbră de nori, de parcă cineva l-ar fi spălat de curând, și luna atât de luminoasă, că putea citi tablele și fără candelă. Alte stele răsăriră chiar sub privirile ei, ieșind parcă din ascunzătoare anume ca să-i vorbească. Și chiar în mijlocul cerului se revărsa un râu de stele alb, sclipitor.

Toate corpurile cerești spuneau că dragostea dintre ea și Rafi era reală. Le preziseseră o viață lungă și fericită împreună. Dar stelele se înșelaseră, cum o făcuseră și la căsătoria Leilei. Cum putuse să se amăgească atât de mult? Unde greșea? De ce nu voiau să-i ofere îndrumare? Viitorul i se părea de nepătruns.

Încă mai privea bolta amețitoare, când auzi un foșnet lângă poartă. Se întoarse, surprinsă să zărească un bărbat. O clipă rămase înmărmurită, cu inima bătându-i mai cu putere. Apoi îl recunoscă – după înălțime, după statură, după minunatul păr cârlionțat. Era *Rafi* Iael se repezi la el și i se aruncă în brațe, vărsând lacrimi de bucurie.

— Rafi! Ești aici! Ai venit după mine!

— Da. Sunt aici, zise el, dar glasul îi suna straniu și nu-i întoarse îmbrățișarea. Rămase cu brațele țepele pe lângă corp. Iael îi dădu drumul, ridicându-și ochii spre el.

— Rafi, ce s-a întâmplat?

— Unde-i noul tău bărbat?

Expresia de gheață de pe chipul lui o înfioră. Părea altfel în noaptea aceea, diferit de Rafi pe care îl știa.

— Zaharia nu mi-e încă bărbat, zise ea. N-a fost consumată căsătoria.

— Nu te cred.

Din nou, glasul acela straniu, glacial. Îl îmbrățișă din nou, de parcă dragostea și căldura brațelor ei ar fi putut să-i topească răceala.

— Te iubesc, Rafi. Zaharia o știe. Mi-a spus că pot fugi cu tine dacă vreau, că n-are să ne oprească. Am ieșit să caut răspunsuri în stele, dar, acum că ești aici, nu mai e

nevoie. Hai să plecăm.

Încercă să-l tragă spre poartă, dar el rămase neclintit ca un stâlp.

— A semnat sau nu contractul de căsătorie cu tatăl tău?

— Da, dar...

— Și soțul tău te iubește?

— Nu contează, Rafi. Te rog...

— Nu mi-ai răspuns la întrebare. Asta nu poate să însemne decât că te iubește.

— Am vrut să fug cu tine încă înainte de nuntă. Doar ți-am spus-o. De ce n-ai venit mai repede după mine?

— N-am venit nici acum după tine, Iael.

— Ce... Ce vrei să spui?

În loc de răspuns, el o apucă de braț, strângând-o atât de tare, că îi lăsă vânătăi. Omul acesta era un străin, nu bărbatul blând și iubitor pe care îl știa.

— Dă-mi drumul, Rafi. Mă doare.

O smuci spre ușa odăii pe care o lăsase deschisă, cu candela arzând înăuntru.

— Îmi aparții, Iael. Ești a mea.

— Da, și ți-am mai spus-o. De ce te porți așa? Mă doare.

— Nu-mi place să pierd pe cineva drag. Basam a trebuit să plătească pentru Leila și acum e rândul soțului tău să plătească.

Ajuns la ușă, o deschise larg cu piciorul. Zaharia se ridică în capul oaselor speriat.

— Țasta e soțul tău? Întrebă Rafi.

— Nu-i o căsnicie adevărată, ți-am mai spus. Lămurește-l tu, Zaki...

Dar, cu o smucitură bruscă și puternică, Rafi o trase la pieptul lui, ținându-i brațele de o parte și de alta a corpului. Simți un obiect rece și ascuțit apăsându-i gâtul. Un cuțit.

— Să nu scoți niciun sunet, zise el, sau îi tai gâtul chiar acum.

Un fior de teamă o străbătu din cap până-n picioare, secătuind-o de puteri. Să n-o fi ținut Rafi, s-ar fi prăbușit. Trupul îi tremura violent, de parcă ar fi stat dezbrăcată în viscol. Cu ochii împăienjeniți de lacrimi, nu reuși să vadă la lumina palidă a candeliei chipul lui Zaharia când acesta se ridică încet în picioare.

— Stai! Pune jos cuțitul, Rafi! Nu-i face niciun rău!

Ridică brațele în semn de capitulare.

— Ar fi trebuit să-mi las amicii să te omoare în bătaie cu ani în urmă. Dintre toți, tocmai tu a trebuit să mi-o iei pe Iael. Tocmai *tul* își scuipe vorbele ca fierea amară.

— Ce durere mi-ai pricinuit! Parcă aș fi privit-o murind sub ochii mei, știind că nu va fi niciodată a mea. Acum vei trece tu prin agonia de-a o vedea murind. Va fi ultimul lucru pe care-l vei vedea înainte să-ți iau viața.

— Pe *tine* te iubește, nu pe mine, rosti calm Zaharia. Cu tine a vrut să se mărite. Cum poți să iei viața cuiva care te iubește? Omoară-mă pe mine, dacă vrei, dar de ce s-o omori pe Iael?

— Pentru că mi-ai furat-o. Și pentru că o iubești. Vreau să suferi cum am suferit eu.

Iael îi simți strânsoarea întetându-se. Și lama cuțitului pe piele. Avea să moară.

— Nu, Rafi, te rog! îl imploră ea.

Ido se trezi din vis cu răsuflarea întretăiată.

— Șșș... N-a fost decât un vis, Ido, îl liniști Dina. Culcă-te la loc.

El se ridică în capul oaselor, cu hainele learcă de sudoare. Coșmarul fusese atât de real, că îi luă o vreme să se dumirească unde era. La el în pat. Alături de Dina. La Ierusalim. Dar de ce să aibă un coșmar tocmai acum, după ce ani la rând nu mai avusese niciunul?

— I-am trezit pe toți cu strigătele mele? întrebă el.

— Nu te-a auzit nimeni în afară de mine... Același vis, Ido?

— Da.

Se pitise sub căruță, în timp ce Ierusalimul ardea în flăcări. Soldatul o ataca pe mama și fratele lui tocmai se târâse afară să-i vină în ajutor. Ido încercase să iasă din ascunzătoare și să-i salveze pe cei dragi. Se străduise să se urnească din loc, să se târască afară și să-i scape, trezindu-se însă brusc înainte să se clinească. Azvârli acoperitoarea la o parte și se dădu jos din pat.

— Unde mergi? întrebă Dina.

— Afară, să iau o gură de aer. Îmi pare rău că te-am trezit.

Leși în curte, dar nici cerul plin de stele strălucitoare nu reuși să-i alunge din minte coșmarul. Teamă și groaza persistau ca un gust amar de care nu mai putea să scape. Oare ce-i provocase acel vis? Ziua de ieri fusese o ocazie fericită - căsătoria lui Zaharia cu Iael. E drept că Ido nu voise ca băiatul să se însoare cu ea, dar chiar și așa, se minuna că apucase ziua aceea. Încă puțin și vor avea copii, zădărniciind blestemul morții și aducând viață nouă. „*Uită-te spre cer și numără stelele, dacă poți să le numeri... Așa va fi sămânța ta*”.

9

Dar Ido nu se putea concentra la cerul nopții. Groaza obsedantă din vis lăsase în urmă o aură nefastă. Străbătu curtea pe vârfuri, căutând... nu știa nici el ce. Gândul îi zbură la cuibul de vipere descoperit la zidirea temeliei și, așa cum stârpise atunci șerpilor, simți nevoia iminentă să găsească sursa răului și să-l distrugă.

Auzi un sunet. Glasuri. Acestea veneau din direcția noii odăi ridicate pentru Zaharia și Iael. Înaintă tiptil în direcția sunetului și zări ușa deschisă și candela arzând înăuntru. În pragul ușii desluși silueta unui bărbat. Nu era Zaki... era mai scund ca el. Nu era din familia lui Ido.

— Acum ai s-o vezi murind, zicea bărbatul.

Era Rafi. Samariteanul.

O ținea la piept pe Iael. Ido văzu scăpărarea unui cuțit.

— Să nu-i faci niciun rău, Rafi.

Glasul lui Zaharia.

— Răzbună-te pe mine, dar nu te atinge de Iael. Te iubește.

Preț de o clipă, Ido nu reuși să se clintească, încremenit de groază cum era de fiecare dată în vis. Trebuia să-i salveze pe ai lui! Se urni din loc cu efort, rotindu-și privirile prin curte în căutarea unei arme. Zări la picioare ulciorul greu de lut al Dinei, îl ridică și se furișă spre ușa deschisă, sfărâmându-l cu toată puterea de ceafa lui Rafi. Acesta se împletici, dar nu căzu, năucit pe moment. În clipa aceea, Zaharia se năpusti asupra Iaelei, smulgându-i-o din încheștare. Se postă în fața ei s-o ocrotească, în timp ce ea urla din toți răunchii.

Rafi se răsuci să-l atace pe Ido, ținând în mână un cuțit scurt, cu două tăișuri. Era tânăr și voinic, dar Ido era și el în putere, înjunghiasse și jupuisse sute de tauri și berbeci pentru jertfe. Acum se lupta pentru viața lui, a lui Zaharia și a Iaelei. Îl apucă de brațe să abată cuțitul.

— Dă-te înapoi, Zaki! strigă el. Are să te omoare!

Dar Zaki îl atacă din spate pe Rafi, lovindu-l cu pumnii și cu picioarele și apucându-l cu brațul de gât să-l dea la o parte.

În timp ce bărbații se încăierau, Iael continuă să strige după ajutor până izbuti să-i trezească pe ceilalți. Besai și Matania le săriră în ajutor, dar se mișcă prea încet, amețiți încă de somn și de vinul de la nuntă. Printr-o lovitură ageră și nimicitoare, Rafi reuși să-și elibereze o mână și să-l străpungă pe Ido în stomac. Ido simți forța izbiturii și valul de sânge cald și umed. Se dădu înapoi poticnindu-se, în timp ce Rafi smulse cuțitul și se răsuci să-

l atace pe Zaharia, cu tăişul ridicat.

— Nu! răcni Ido.

Se zbătu să-şi recapete echilibrul şi se năpusti asupra lui, împingându-l cu toată puterea din calea nepotului său. Ceilalţi îl încolţiră şi ei, trântindu-l la pământ şi azvârlindu-i cuţitul din mână cu piciorul. Ido înşfăcă pumnalul şi i-l înfipse în piept. O clipă mai târziu, Rafi se potoli.

Ido era la capătul puterilor. Simţi un foc arzându-i măruntaiele în locul unde fusese înjunghiat. Se sprijini de perete şi se lăsă încet la pământ.

— Ido e rănit! Sângerează! strigă cineva.

Îl ajutară să se întindă şi Dina se aplecă asupra lui, deschizându-i mantia să-i oblojească rana. Întreaga încăpere se învârtea ca într-un vis. Abia mai putea respira.

— Stai liniştit, Ido, îl imploră ea. Te rog, nu te mişca... Fă-te bine, te implor...

— Sunt bine, Dina. Nu-ţi face griji. N-a fost decât un vis. Dar de data asta i-am salvat... L-am ucis pe soldatul babilonian... şi i-am salvat...

Închise ochii, lăsându-se învăluit de întuneric.

Capitolul 35

Zaharia reveni în fugă de la jertfa de seară, dornic să-şi petreacă timpul cu bunicul său şi să nu irosească nicio clipă departe de acesta, conştient că ar fi putut fi ultima. Trecuseră trei zile lungi şi zbuciumate de când îl înjunghiase Rafi pe *saba* şi încă nu ştia nimeni dacă avea să scape cu viaţă. Zaharia dădu buzna în curte şi în odaia bunicului, unde o găsi la căpătâiul lui pe *safta*.

— Doarme, zise ea. Nicio schimbare.

Femeia se străduia din răspuţeri să fie tare, veghind la căpătâiul lui *saba*, încurajându-l să se facă bine şi nelăsând pe nimeni să-i vadă lacrimile. Zaharia, care stătuse şi el la patul lui toată noaptea, o auzise murmurând în întuneric: „Te iubesc, Ido... Trebuie să te faci bine... Trebuie...

— Rămân eu cu el o vreme, zise el, așezându-se lângă pat.

— Nu vrei să îmbuci ceva, Zaki?

— Poate mai târziu.

Îngrijorarea îi tăiaze orice poftă de mâncare.

Safta dădu din cap și îl lăsă de mână pe *saba*, ridicându-se în picioare.

— Mă duc să încălzesc niște ciorbă, poate i se face foame când se trezește.

După plecarea ei, Zaharia închise ochii și-l imploră în tăcere pe Atotputernicul să-i cruțe viața bunicului. De ce să plătească acesta pentru hotărârea lui de a se însura cu Iael?

Nu trecu mult și mintea începu să-i hoinărească, purtându-l încă o dată la evenimentele din noaptea aceea cumplită. Nimeni din familia lui nu putea pricepe violența și ura ce intraseră pe poarta lor. Rafi încercase s-o ucidă pe Iael. Și pe el însuși. Și pe *saba*. Și cine știe câți alții ar mai fi omorât dacă nu l-ar fi împiedicat *saba*?

Dar Rafi era mort. În zorii zilei, Matania trimisese vorbă bătrânilor din satul lui să vină să vadă cu ochii lor ce încercase să facă acesta. Bătrânii îi luaseră trupul acasă. Întreg Ierusalimul aștepta cu sufletul la gură să vadă dacă aveau să mai urmeze și alte crime și răzbunări sângeroase.

În toată această jale și buimăceală, Zaharia abia dacă reușise să schimbe două vorbe cu Iael – soția lui. Hodaia se pricepea mult mai bine s-o mângâie. Ce mod îngrozitor de a începe o căsnicie! Dacă avea să fie vreodată o căsnicie adevărată.

Zaharia deschise din nou ochii când îl auzi pe bunicul foindu-se.

— S-a sfârșit jertfa, Zaki? îl întrebă acesta cu glasul blând ca o șoaptă.

— Da. Și ne-am rugat cu toții pentru tine. Preoții și toți ceilalți... Cum te simți?

— Ca într-un vis. De parcă aş fi cu un picior în lumea asta şi cu celălalt în aialaltă.

Cute de durere îi încreţiră faţa. Rana fusese adâncă şi i se scursese atâta sânge din trup, că acum era slab ca un nou-născut şi palid şi rece ca omătul. Dar Zaharia n-avea de gând să-şi lase bunicul să capituleze în faţa durerii şi să moară.

— Te rog, mai rămâi puţin pe lumea asta, *saba*. Avem nevoie de tine.

— Asta depinde de Cel Preasfânt, nu de mine... Până unaalta, povesteşte-mi despre porţiunea de azi din Tora.

Zaharia îşi înghiţi durerea.

— E una dintre preferatele tale, pasajul în care Cel Preasfânt îi spune lui Avraam: „Uită-te spre cer şi numără stelele, dacă poţi să le numeri... Aşa va fi sămânţa ta”.

— Spune-mi...

Întoarceţi-vă la Mine

9

Începu să tuşească şi Zaharia se chirci de teamă ca efortul să nu-i redeschidă rana.

— Odihneşte-te, *saba*. Nu încerca să vorbeşti până nu mai prinzi puteri. Te consumi prea mult.

— Ştii cum prindem puteri? Întrebă el, surâzând uşor. Studiind *Tora*.

Zaharia îşi muşcă buzele. Tânjea să mai audă măcar o dată o lecţie de *Tora* de-a bunicului. De ce nu apreciasse cum se cuvine bogăţia de înţelepciune şi de cunoştinţe a lui *saba*? Cine-l va putea înlocui vreodată pe acest om al lui Dumnezeu când nu va mai fi? Zaharia nici nu putea să se gândească la asta.

— Atunci vom studia pasajul împreună ca să prinzi puteri.

Se îndreptă de spate, aşteptând să înceapă bunicul cu o întrebare. În odaie se făcuse deja întuneric, fiind trecut de asfinţit, dar Zaharia nu voia încă să aprindă

candela.

Saba respiră scurt.

— Care e sensul vădit al pasajului?

— Cel Preasfânt îi spune lui Avraam că urmașii lui vor fi într-o zi la fel de numeroși ca stelele cerului. Prea mulți ca să putem fi numărați.

— Și El își ține întotdeauna făgăduințele... Nu te lăsa amăgit de numărul nostru mic. Sau de nesupunerea noastră în terminarea Templului. Dumnezeu își ține făgăduințele chiar și atunci când noi nu le ținem pe ale noastre.

Așteaptă o clipă, apoi întrebă:

— Deslușești vreun sens mai profund?

Zaharia zâmbi. Desigur. Întotdeauna se găsea câte un sens mai profund. *Saba* îl învățase acest pasaj cu ani în urmă și acum îl încerca să vadă dacă mai ține minte.

— Cel Preasfânt i-a spus lui Avraam nu numai că urmașii lui vor fi numeroși, ci și că vom străluci la fel ca stelele cerului. Că vom fi o sursă de lumină în întuneric. Cel Preasfânt ne-a încredințat nouă Cuvântul Lui și întreaga lume e luminată de înțelepciunea și învățăturile morale ale *Torei*, atunci când trăim în supunere față de ele.

— Foarte bine. Mai deslușești vreun înțeles?

Zaharia se gândi o clipă, dar nu-i veni în minte niciunul.

— Dacă mai e vreunul, sunt sigur că îl știi tu, *saba*.

Se aplecă spre el, în timp ce bunicul își drese glasul.

— Cel Preasfânt i-a cerut lui Avraam să numere stelele. O sarcină imposibilă. El a știut însă că, dacă Avraam va încerca să facă imposibilul, și urmașii lui vor face la fel. Și noi suntem gata să facem imposibilul dacă ne-o cere Dumnezeu. Căci, cu ajutorul Lui, nimic nu e imposibil. Crezi asta, Zaki?

— Da. Desigur.

Nu era momentul să-i împărtășească bunicului

îndoielile lui.

— Cu toții am crezut la început când am venit aici, continuă *saba*. Am fost hotărâți să rezidim Ierusalimul, Templul și poporul nostru, chiar dacă molozul, buruienile și ura vrăjmașilor au făcut ca această sarcină să pară imposibilă. Am început atât de bine și acum... în ultimii zece ani, am hotărât că e imposibil. Ne-au stat în cale prea multe opreliști, prea multe stele de numărât.

— Dar opreliștile sunt reale, nu închipuite, *saba*. Am fost siliți să ne oprim din lucru, ai uitat? Împăratul perșilor și-a anulat porunca.

— Dar Atotputernicul și-a anulat-o și El pe a Lui?

— Nu, dar au venit vrăjmașii cu soldați și amenințări și ne-au poruncit să ne oprim. N-am avut de ales.

Zaharia se străduia să fie îngăduitor și să nu îl contrazică, deși înainte fusese de acord cu *saba*, opunându-se și el preotului Iachin.

— Încă suntem sub stăpânirea perșilor. Trebuie să ascultăm de împărat.

— Nu cumva împăratul e mai puternic ca Dumnezeu?

Nu mai apucă să răspundă, că în odaie intră *safta* cu un castron de supă caldă.

— Nu-l obosești, Zaki? Trebuie să mănânce puțin și să se odihnească.

Zaharia se ridică, oferindu-i locul lui de lângă pat.

— Mă întorc îndată.

— Nu, Zaharia... stai... n-am terminat încă.

Ido îi făcu semn să îngenuncheze din nou lângă pat.

— La Dumnezeu nimic nu e imposibil, zise el. Crezi asta sau nu?

— Cred.

Dar se lupta de atâta timp cu îndoielile și teama, că ele îi erodaseră certitudinea, ca și pe cea a marelui-preot, a cârmuitorilor națiunii și a atâtor altora.

— Încearcă să mănânci niște supă, îl îndemnă *safta*.

Saba clătină din cap.

— Mâna lui Dumnezeu e asupra ta, Zaharia, pentru o sarcină cu totul specială. Întotdeauna am știut asta... Spune-mi de ce te-ai hotărât să vii aici.

— Pentru că am simțit prezența lui Dumnezeu. L-am auzit îndemnându-mă să vin. M-am gândit... m-am gândit că, dacă vom zidi la loc Templul, prezența lui Dumnezeu va fi mereu în mijlocul nostru, dar...

— Dar nu L-ai găsit?

— Nu. Nu încă.

Lui Zaharia îi era rușine s-o mărturisească.

— Ești sigur? Eu cred că L-ai căutat în locuri greșite, când în tot acest timp El ți-a fost mai aproape decât îți sunt eu acum.

— Cum așa?... Unde?

— Cu toții vrem să-l întâlnim pe Dumnezeu în chip dramatic cum L-ai întâlnit tu în ziua de *bar mitva*. Dar Atotputernicul ni se dezvăluie tainic prin Cuvântul Său. Studiind zi de zi, îi auzi glasul și îl poți vedea. Numai așa poți învăța să-L cunoști.

— Dar, *saba*, eu...

— Nu aștepta un nou Templu sau o nouă experiență mistică ca cea dintâi. Ascultă-L pe Dumnezeu chiar acum, fiule. Ia aminte la glasul Lui în Scripturi.

Saba închise ochii.

— Și, când îți spune să faci imposibilul, du-te și fă întocmai.

Zaharia ieși din odaie și se duse în curte, copleșit de emoții.

Să facă imposibilul? Ceilalți se așezaseră deja la masa de seară și îl chemară și pe el, dar nu-i era foame. Oare *saba* avea dreptate? Oare prezența lui Dumnezeu nu era mai departe de paginile *Torei* și de scrierile prorocilor? Durerea pe care o simțea era atât de vie, groaza atât de intensă, că abia mai putea gândi și funcționa normal. Fugi

în odaia cea nouă - în iatacul de nuntă - și încercă să-și potolească emoțiile ce-l răvășeau. Încă mai stătea jos în întuneric, cu spatele rezemat de perete, când auzi ușa deschizându-se. Își ridică privirea și o zări pe Iael intrând cu o candelă în mâini și închizând ușa în urma ei. El așteptă să pună candela în firidă, nesimțindu-se destul de încrezător să vorbească.

— N-am avut prilejul să vorbim din noaptea aceea, zise ea. De când bunicul tău a...

O văzu înghițind în sec.

— Dar trebuie să-ți spun ce rău îmi pare pentru tot ce s-a întâmplat. Ai să mă poți ierta vreodată?

— Pentru ce? Pentru că te-ai îndrăgostit de cine nu trebuie? făcu el ridicând din umeri. N-aveai de unde să știi ce va face Rafi.

— Ar fi trebuit să-mi dau seama. Am ignorat semnele cu bună știință. Rafi ne-ar fi omorât pe amândoi. Și pe oricine ar fi încercat să-i stea în cale.

Mai făcu câțiva pași în față, temându-se parcă să se apropie de el.

— Zaki, știu că eu sunt de vină pentru ce i s-a întâmplat bunicului tău.

— Nu-i adevărat. Eu nu te învinuiesc. N-ar fi trebuit să mă amestec în viața ta, oferindu-mă să te iau de soție.

Ea se apropie și mai mult și îngenunche în fața lui. Lacrimile îi șiroiau pe chipul frumos.

— Dacă n-ai fi intervenit, aș fi făcut nebunia să mă mărit cu Rafi. M-aș fi măritat cu un bărbat în stare să mă omoare. Ar fi trebuit să ascult de tine și de ceilalți. Te rog, te implor, iartă-mă.

— Desigur, Iael. Firește că te iert.

Văzându-i tulburarea, își întinse mâinile spre ea și o luă în brațe, lăsând-o să-i stea aproape și să plângă pe umărul lui. Dar, în ciuda asigurărilor, o parte din el o învinuia încă pentru cele întâmplate. Iar dacă murea

bunicul... Zaharia se întreba dacă o va mai putea privi vreodată fără să-i atribuie o parte din vină.

— Am dat foc tablelor constelațiilor... Le-am aruncat pe vatră și le-am privit arzând.

Glasul îi suna înăbușit de veșmântul lui.

— N-am să mai caut niciodată călăuzire în stele. Am să mă închin Dumnezeuului tău de-acum înainte.

El nu răspunse. Erau cuvintele după care tânjise atâția ani. Dar cu ce preț? Al vieții bunicului său?

— Mai poți să-mi dai o șansă, Zaki? șopti ea.

— Bineînțeles.

Iael se desprinsese din brațele lui și se dădu înapoi să-l privească, îi luă fața în mâini, netezindu-i barba, mângâindu-i părul.

— Când a spus că vrea să te omoare, Rafi era un om pe care nu-l cunoșteam. Un străin. N-aș fi putut iubi niciodată un om în stare să te ucidă. Dar, în clipa aceea cumplită, te-am văzut pe tine și te-am recunoscut. L-am recunoscut pe Zaki, prietenul meu. Bărbatul cu care am împărtășit o viață și pe care-l cunosc atât de bine. Te iubesc și nu-mi pot închipui viitorul fără tine. Îmi pare atât de rău pentru toată suferința pe care am pricinuit-o familiei tale. Pentru ce i s-a întâmplat bunicului tău...

— Șșș... șșș... Nu plânge, Iael.

O strânse din nou în brațe, încercând disperat să-i oprească șirul vorbelor. Promisese că o va ierta, așa cum își asigurase bunicul că se încredea într-un Dumnezeu capabil să facă imposibilul – dar Zaharia nu era sigur nici de una, nici de alta. Nu știa în ce crede sau dacă va putea vreodată să ierte. Avea nevoie de timp să reflecteze în singurătate.

— Vreau să-ți fiu soție cu adevărat, zise ea, dacă nu cumva te-ai răzgândit.

— Îmi ești deja soție, Iael. Suntem căsătoriți. Nici prin cap nu-mi trece să mă răzgândesc.

Dar transformarea trebuia să aibă loc în inimă, nu în minte. Mai ales dacă murea bunicul.

Ea îl strânse și mai tare în brațe.

— Sunt a ta, Zaki. De acum înainte, sunt a ta.

— Iael, în clipa asta... trebuie să mă rog pentru saba.

Îi desprinsе brațele și se ridică greoi în picioare.

— Mă întorc repede.

Ieși din casă și cutreieră străzile întunecate, ocolind mormanele de moloz adunate încă peste tot după atâția ani. Câteva case răzlețe - nu prea multe - erau luminate de licărirea palidă a candelelor. Locuitorii Ierusalimului erau prea săraci să risipească prețiosul untdelemn. Vrând să evite muntele Templului, coborî la vale spre bazinul ce colecta apele izvorului Ghihon. Bazinul se aflase odată în incinta zidurilor cetății, dar acestea fuseseră distruse de babilonieni. Zaharia se cățăără pe un fragment de zid frânt în două și se așază.

De cealaltă parte a văii, în satul lui Rafi, rotocoale subțiri de fum cenușiu se încolăceau spre cerul nopții. Zaki întoarse spatele priveliștii și-și ridică ochii spre mănunchiul de case de pe deal unde locuiau el și ceilalți coloniști. Mai sus, pe povârniș, se afla casa adunării și reședința dregătorului Șeșbațar, iar pe culmea movilei de pământ ce găzduise odată cetatea împăratului Solomon, Zaharia zări fumul ce se înălța din altarul Celui Preasfânt. Era muntele unde ar fi trebuit să fie Templul.

Închise ochii, îngropându-și fața în mâini ca să reflecteze. Iael se lăsase de închinatul la idoli. Era gata să-i fie soție. Dar era conștient că o făcuse din vinovăție, din obligație și teamă, știind că *saba* ar fi putut să moară. Zaki tânjea după dragostea ei. Trebuise să treacă prin această criză, să fie pe punctul de a o pierde, să o vadă cu cuțitul la gât, ca să-și dea seama cât de mult o iubește. Se oferise să-și dea viața pentru ea. Deschise din nou ochii și privi spre locul destinat Templului, întrebându-se dacă a trăi cu

o femeie care nu-l iubea era ca și când ar fi slujit ca preot fără să-L iubească pe Dumnezeu. Oare asta simțea și Atotputernicul când îi vedea credința șovăielnică? Oare își dorea și El totul sau nimic, o relație bazată pe dragoste reciprocă, nu pe sentimente de vinovăție și obligație?

Totul sau nimic. Asta încercase să-l învețe bunicul său. Credea oare toate acele istorisiri din *Tora*, toate înfăptuirile imposibile ale Atotputernicului din trecut?

Își dădu seama că da. Pentru că *saba* avea dreptate – studiind Scripturile, învățase să-L cunoască pe Dumnezeu. Vedea un Dumnezeu al dragostei, al minunilor și al legii, și știa că viața fără El nu merita trăită. Fără El, n-ar fi fost cu nimic mai presus ca dobitoacele pământului. Sau ca samaritenii.

Zaharia gustase într-adevăr prezența lui Dumnezeu în Babilon. Atotputernicul îi poruncise să se întoarcă la Ierusalim și la El. Din clipa aceea, tânjise fără încetare după prezența Lui, căutându-L, așteptând să-i spună de ce se afla acolo și ce voia de la el. Și privind acum spre dealul povârnit, la ruine, la cetatea zidită doar pe jumătate, la spațiul gol din vârf unde îl oferise Avraam ca jertfă pe Isaac – unde ar fi trebuit să se afle Templul, înțelese exact ce-i cerea Dumnezeu.

Imposibilul.

Sări jos de pe zid și urcă în goană dealul, zorind prin beznă pe ulițele înguste cât îl țineau picioarele. Dădu buzna pe poartă și se năpusti în casă, trecând pe lângă ceilalți ce se aflau încă în ogradă și neoprindu-se până în odaia lui *saba*. Bunicul deschise ochii și-l privi cum îngenunche lângă pat.

— Trebuie să reclădim Templul, zise el, gâfâind încă în urma urcușului. Nu pentru că așa a spus împăratul Cyrus, ci pentru că tânjim să-L întâlnim pe Dumnezeu. Pentru că II iubim și nu suntem desăvârșiți fără de El. Ai avut dreptate, *saba* – Dumnezeu ne-a încercat prin toate

aceste greutăți ca să vadă cât de important e Templul pentru noi... dacă ne vom lăsa descurajați sau ne vom încrede în El și vom înfăptui imposibilul.

O urmă de zâmbet blajin luminează chipul palid al lui *saba*.

— Dumnezeu vrea dragostea ta, *saba*, nu o supunere vinovată. Dragostea – asta a lipsit și din viața mea. În loc să aștept să-l simt din nou prezența, El a vrut să-L caut așa cum ne spune *Tora* – cu toată inima, cu tot sufletul și cu toată puterea mea. Respectarea regulilor și jertfele zilnice n-au niciun rost fără iubire. Are vreun sens ceea ce spun?

Saba dădu din cap, surâzând în continuare.

— Trebuie să reclădim Templul. Să ne încredem în Dumnezeul imposibilului. Mi se pare atât de limpede, atât de evident, dar cum să-i facem și pe ceilalți să creadă?

— Va trebui să-i convingi.

— Iar tu va trebui să mă ajuți!

Zaharia luă între palme mâna ca de gheață a bunicului.

— Trebuie să lupti să te faci bine și să trăiești, ca să putem face asta împreună. A fost visul tău – și acum e și al meu – să slujim împreună în Templul Celui Preasfânt.

Simți răspunsul în strânsoarea blândă a mâinii lui *saba*.

— Am să fac tot ce-mi stă în putință.

Zaharia avea să facă și el tot ce-i stătea în putință. Să-și repare căsnicia cu Iael și credința în Dumnezeu – zi de zi, pas cu pas – câte un pas imposibil de iubire. Și apoi să reclădească Templul lui Dumnezeu.

Partea a patra

Templul

„Lucrul acesta nu se va face nici prin putere, nici prin tărie, ci prin Duhul Meu”, zice Domnul oștirilor!

f

Zaharia 4: 6

Capitolul 36

Şase ani mai târziu

Soarele necruţător îl lăsă pe Zaharia secătuît şi chinuit de sete pe drumul de zece kilometri spre casă de pe păşunile înverzite de la periferia Betleemului. Vestea pe care tocmai o primiseră de la Besai, marele păstor, îi descurajase pe toţi.

— Să poposim o clipă, zise *rabi* Iachin. Trebuie să-mi trag sufletul. Sudoarea îi şiroia pe faţa roşie de epuizare după urcuşul la deal. Zaharia şi ceilalţi doi viitori preoţi se opriră la umbra modestă a unui cedru, recunoscători pentru popas.

— Dacă primăvara e atît de cald, cum va fi la vară? le zise Zaharia celorlalţi. Luă o înghiţitură din burduful uscat, neaşteptînd niciun răspuns.

Iachin arătă spre peisajul de culoarea paiului dimprejurul lor.

— Dealurile iudaice par la fel de sterpe ca pustia de la Marea Roşie. Aţi văzut vreunul pustia Iudeei?

— Nu, răspunse Zaharia. Dar am mai străbătut drumul ăsta primăvara şi aceste wadi sunt de obicei pline de apă. Abia am reuşit să răzbatem prin unele dintre ele. Acum sunt toate uscate. Până şi valea Chedronului a secat.

Ploile de primăvară ce umpleau de obicei albiile uscate ale râurilor nu mai veniseră. Nici ploile de iarnă sau cele timpurii de toamna trecută. Seceta mistuia solul fertil al Pământului Făgăduinţei, lăsându-l uscat ca cenuşa.

— Iosua nu va fi încântat de raportul nostru, zise Iachin. Va trebui să reducem iar jertfele zilnice.

— Şi cu jertfele de Paşti cum rămâne? Sau cu cele pentru sfinţirea mea? întrebă Zaharia.

Răspunsul nu-l ştia nimeni. Îşi şterse sudoarea de pe frunte şi o porniră din nou la drum pentru a străbate ultima parte a urcuşului peste Muntele Măslinilor.

— Voi fi în sfârşit sfinţit în câteva săptămâni şi acum

s-ar putea să n-am niciun miel de oferit! le zise el celorlalți.

Ajunși la Ierusalim, se duseră direct la casa adunării să dea raportul. Din odaia înăbușitoare a marelui-preot, Zaharia auzea glasurile monotone ca un roi de albine ale tinerilor învățăcei de *ieșiva* ce studiau cu capetele aplecate asupra sulurilor. *Rabi* Iachin îl înștiință pe Iosua de efectele secetei și de faptul că multe oi din turmele Templului își lepădaseră mieii.

— Dacă vine o mulțime de lume la Sărbătoarea Paștelui, Besai se teme că nu vom avea destui miei să le ajungă tuturor, încheie Iachin. Ca să nu mai vorbim de jertfe zilnice.

Marele-preot închise ochii un lung răstimp, cu încordarea vădită pe față.

— Ne-am uitat azi dimineată prin depozite și resursele de grâne și untdelemn sunt primejdios de puține. S-ar putea să fim nevoiți să oprim chiar și jertfele zilnice, pentru prima oară de la rezidirea altarului.

— Atotputernicul nu-și va primi partea, și nici noi pe a noastră, zise Iachin. Cum să ne supraviețuiască familiile? Depindem de zeciuiala oamenilor, iar zece procente din nimic tot nimic e.

— Nu înțeleg de ce se întâmplă asta, murmură Iosua, făcându-și vânt cu o frunză uscată de palmier.

Iosua și *rabi* Iachin aveau avantajul vârstei asupra lui Zaharia, care avea destulă minte să nu-și dăscălească mai-marii, dar nu mai putu să se abțină.

— „Cereți de la Domnul ploaie, ploaie de primăvară! Domnul scoate fulgerele și vă trimite o ploaie îmbelșugată pentru toată verdeața de pe câmp”.

Bărbații se holbară la el, încercând să identifice unde se află în Scriptură cuvintele pe care tocmai le auziseră. De unde erau oare? Cuvintele îi răsăriseră brusc în minte, dar nu reuși nici el să le identifice. Căută în minte altele pe

care să le poată cita.

— Citeam și mă rugam zilele trecute în legătură cu seceta și am găsit un pasaj legat de asta în *Tora*. Pot să vi-l citesc?

— Da, cum să nu?

Zaharia dădu o fugă în *ieșiva*, întrerupând lecțiile și împrumutând sulul cu a cincea carte a lui Moise. Aruncă o privire peste text, în timp ce se întorcea în odaia marelui-preot și, deși nu era cel pe care îl citase, îl citi cu voce tare celorlalți.

— „Dacă veți asculta de poruncile mele pe care vi le dau astăzi, dacă veți iubi pe Domnul Dumnezeu vostru și dacă-l veți sluji din toată inima voastră și din tot sufletul vostru, El va da țării voastre ploaie la vreme, ploaie timpurie și ploaie târzie, și-ți vei strânge grâul, mustul și untdelemnul; de asemenea, va da iarbă în câmpiile tale pentru vite, și vei mânca și te vei sătura”.

— Cunoaștem cu toții această promisiune, zise Iachin vădit iritat.

— Da, doar de aceea i-am rugat pe toți preoții și învățăceii noștri să-și cerceteze viața de păcat, adăugă Iosua. Poți afirma că e vreunul dintre noi care nu-L iubim sau nu-L slujim pe Dumnezeu, Zaharia? Cu ce greșim în ascultarea noastră față de El?

Zaharia respiră adânc, adunându-și curajul. În toți acești șase ani, ca ucenic la preoție, încercase să se facă ascultat de cineva și să rostească aceste cuvinte. Poate că sosise în sfârșit momentul.

— Cu tot respectul cuvenit... Cred că greșim nesocotind porunca Atotputernicului de a rezidi Templul. Cred că El a trimis această secetă să ne atragă atenția.

Evantaiul marelui-preot se opri în loc. Se lăsă pe spate în scaun, studiindu-l o clipă pe Zaharia. Inima tânărului începu să bată cu putere. Poate că venise timpul să se facă în sfârșit auzit de ceilalți. Dar, când începu

Iosua, vorbele lui îl dezamăgira.

— M-am întâlnit de curând cu prințul Zorobabel ca să discutăm despre Templu și am căzut de acord că încă n-a sosit timpul să reconstruim casa Domnului.

— Nu pot să fiu de acord! Timpul să reconstruim a fost acum aproape douăzeci de ani, când am venit aici. Îl nesocotim pe Dumnezeu și...

— Zaharia, îl întrerupse Iachin cu glas aspru. Ești un mare cărturar al *Torei* și vei fi un preot pe cinste. Dar ai uitat, pesemne, că am fost siliți să ne oprim din cauza unei porunci împărătești. Nici Iosua, nici Zorobabel nu cutează să se împotrivească puterii și autorității împăratului.

Iar Zaharia nu se putea împotrivi mai-marilor lui, dar nu-și putu opri șirul vorbelor când un alt cuvânt din Scriptură îi răsări în minte:

— „Lucrul acesta nu se va face nici prin putere, nici prin tărie, ci prin Duhul Meu” – zice Atotputernicul!

Bărbații se holbară la el de parcă ar fi vorbit o altă limbă. De unde mai erau și aceste cuvinte? De la vreunul din proroci? Zaharia nu știa sigur. Studiase temeinic Scripturile, învățase porțiuni întregi pe de rost și îl tulbura faptul că nu-și aducea aminte unde citise cuvintele ce i se întipăriseră atât de profund în minte, încă încerca să-i dea de capăt, când Iosua zise:

— Prințul își face griji pentru siguranța oamenilor. E responsabil pentru noi și nu vrea să riște represalii din partea împăratului sau a vrăjmașilor. Ne-am oprit din zidit de dragul păcii.

— Dar n-am făcut pace, am făcut doar un compromis cu dușmanii, replică Zaharia. Am renunțat la împlinirea scopului pentru care ne aflăm aici. Datoria noastră e să-l proslăvim pe Cel Preasfânt printre neamuri. El vrea să-și îplinească făgăduința făcută lui Avraam că prin sămânța lui vor fi binecuvântate toate neamurile!

— Și ce-are a face asta cu zidirea Templului? întrebă

Iachin.

— Totul! Prin închinarea la Templu, le arătăm oamenilor calea spre părtășia cu Dumnezeu. El ne-a promis că va locui printre noi. Noul Templu nu e numai al nostru, ci al lumii întregi, ca să-L poată cunoaște pe Atotputernicul. Menirea noastră e să aducem viață și speranță lumii așa cum am adus viață dintre dărâmături. Babilonienii și samaritenii n-au nicio nădejde pentru că nu-L cunosc pe Dumnezeu. De aceea se agață de superstiții și încearcă să citească viitorul în stele.

— Dacă ar fi vrut să-L găsească într-adevăr pe Dumnezeu, nu ne-ar fi stat împotriva când am început să zidim, zise Iachin.

— Nu-i adevărat. Cunosc și eu câțiva cititori în stele și toți pe El îl caută, fie că-și dau seama, fie că nu. Ascultați, la primul exod din țara Egiptului, Atotputernicul le-a poruncit străbunilor noștri să-i stârpească pe toți locuitorii din ținut. De data asta, nu ne-a mai cerut așa ceva. Cred că Dumnezeu vrea să trăim în așa fel, încât să atragem toți oamenii la El. Să-i facem să se lepede de închinarea la idoli și să-L găsească pe Dumnezeul cel viu.

Cum făcuse Iael, după toți acești ani.

Zaharia avu impresia că Iosua era singurul din încăperea care îl asculta cu adevărat, străduindu-se să priceapă ce se lupta cu atâta disperare să pună în cuvinte.

— Dar trebuie să rămânem separați de restul neamurilor, zise Iosua.

— Știu. Și, cu toate astea, n-am rămas separați. În numele păcii, ne-am dus la festivalurile lor păgâne, am mâncat mâncare jertfită idolilor și am urmat obiceiurile lor în loc să le arătăm noi cum să trăiască și să se închine în mod corect. Bunica mea a oferit una dintre cele mai curajoase pilde de comportament în mijlocul necredincioșilor, salvând un prunc nou-născut pe care samaritenii au încercat să-l omoare. Ar fi putut să justifice

uciderea aceluia prunc spunând că e rânduiala lor și să nu intervină, dar a făcut-o. Le-a spus că orice viață are preț în ochii Dumnezeului nostru și a înfiat copilul, crescându-l ca pe al ei.

— O admirăm cu toții pentru pilda ei curajoasă, zise Iosua.

— Ar trebui să devenim *toți* astfel de pilde, continuă Zaharia. Așa vorbește Atotputernicul: „În zilele acelea, zece oameni din toate limbile neamurilor vor apuca pe un iudeu de poala hainei și-i vor zice: «Vrem să mergem cu voi; căci am auzit că Dumnezeu este cu voi!»”.

— Unde scrie asta? întrebă Iachin. Nu cunosc aceste cuvinte.

Nici de această dată Zaharia nu-și aduse aminte. De unde era oare?

— Păi... nu știu sigur... dar Dumnezeu i-a arătat prorocului Isaia că va veni o vreme când și străinii II vor căuta. El a zis: „Casa Mea se va numi o casă de rugăciune pentru toate popoarele”. Trebuie să-l zidim iar locașul! Seceta asta e felul Lui de a ne atrage atenția. Faptul că abia ne ajung oferte pentru jertfe ar trebui să ne arate că nu e mulțumit de închinarea noastră.

— M-ai pus pe gânduri, fără îndoială, zise Iosua.

Dar apoi oftă, lăsând jos evantaiul, și Zaharia văzu că nu mai voia să continue discuția. Cu toții erau înfierbântați și istoviți, iar Iosua avea alte treburi de făcut.

— Trebuie să găesc o cale de a ține sărbătoarea Paștelui, cu toată criza asta de miei, zise el. Dacă seceta va continua și după aceea, prințul Zorobabel și cu mine vom declara o zi de rugăciune pentru a căuta voia Atotputernicului. Vă mulțumesc tuturor pentru rapoarte.

Zaharia era liber să plece. Dar, în loc să urce pe muntele Templului împreună cu ceilalți, rămase la *ieșiva* să studieze cărțile prorocilor, hotărât să nu mai plece de acolo până nu va găsi prorociile ce i se întipăriseră atât de

adânc în inimă. Avea să le dovedească lui Iosua și Zorobabel adevărul Cuvântului lui Dumnezeu. „*«Lucrul acesta nu se va face nici prin putere, nici prin tărie, ci prin Duhul Meu»* – zice Atotputernicul!”

Capitolul 37

Dina scotoci prin cămară, aruncând o privire prin coșuri și ulcioare să vadă câtă mâncare le mai rămăsese. Ceea ce găsi – sau mai degrabă nu găsi – o umplu de consternare.

— Uite, îi zise ea Iaelei, care o urmase înăuntru. Borcanele sunt aproape goale. Mă gândeam să pregătesc o masă pe cinste pentru fericita ocazie, dar cum să faci ospăț cu așa puține provizii?

— Zaharia va înțelege, *safta*. Nu se așteaptă la un ospăț uriaș pe seceta asta.

Iael se opri, ținând o mână pe pântecul umflat și cealaltă pe spatele ce o durea. Dina constată că pruncul se mutase în poziția corectă. Putea să se nască în orice zi.

— Dar ne vin oaspeți, replică ea. Trebuie să le dăm de mâncare.

— Besai și Rahela au promis să aducă și ei ce pot, zise Iael. Cei doi aveau să călătorească de la Betleem, unde Besai păstora turmele pentru jertfe, aducând-o cu ei și pe văduva lui Hanan, care între timp se recăsătorise.

— Iar tata va aduce și el ce mai are pe la fermă. Lumea vine să vadă sfințirea lui Zaharia ca preot, nu să se înfrupte regește.

Dina luă un ulcior aproape gol cu grăunțe într-o mână și un coș cu smochine stafidite în cealaltă.

— Să te ajut, se offeri Iael.

— Nu, draga mea. Mă descurc și singură. Mai bine stai jos și odihnește-te.

— Să mă odihnesc? Cu doi țânci după care am de fugărit întruna? Întrebă Iael râzând. Nu prea văd cum.

Dina zâmbi, conștientă că avea dreptate. Cele două

fetițe ce li se născuseră - Abigail de cinci ani și Sara de trei - nu erau cu nimic mai puțin zglobii și puse pe șotii ca Iael la vremea ei, istovindu-și mama, pe mătușa Hodaia și pe toți ceilalți membri ai familiei.

Dina ieși cu proviziile în curte și le puse lângă cămin. Avea să înceapă pregătirile pentru ospățul din seara aceea imediat ce se întorcea de la jertfa de dimineață. Zaharia își începea de azi preoția, slujind la ambele jertfe.

— Ido zice că Atotputernicul încearcă să ne atragă atenția prin seceta asta, dar noi nu-l băgăm în seamă.

— Ei bine, până acum am avut destul să ne hrănim familia, zise Iael, apucând-o pe micuța Sara, ce tocmai scăpase din strânsoarea Hodaiei, și luând-o în brațe. Sunt sigură că se va găsi destul și pentru această sărbătoare. Nici de Paște n-am avut prea mult, dar tot a fost o ocazie fericită, nu?

— *Ava* zice că ospăț e atunci când stai la masă cu cei dragi, zise Hodaia, luând-o în poală pe Abigail să-i descâlcească părul.

— Da, așa a spus Ido, confirmă Dina. El zice că nu contează câtă mâncare e *pe* masă, ci câtă dragoste e *în jurul* mesei.

— Atunci deseară ne vom ospăta ca regii, zise Iael.

— Când au zis că vin Besai și Rahela? Întrebă Hodaia. Iael râse, trăgând-o cu afecțiune de cosiță.

— De ce întrebi, surioară? Te gândești la mielul pe care-l vor aduce sau la Aaron, mândrețea lor de fecior?

Dina văzu obrăzii Hodaiei făcându-se roșii ca racul și se întrebă dacă nu cumva îi scăpase ceva. Oare se năștea o idilă între Hodaia, de șaisprezece ani, și feciorul de optsprezece ani al păstorului? Dar n-avea vreme să-și bată acum capul cu asta. Trebuia să-i dea zor, ca să nu întârzie de la jertfa de dimineață. Zaharia și Ido porniseră încă de cu zori.

Verifică repede apa din ulcioare și suspină văzând că

erau aproape goale. Nu mai plouase de atâta vreme, că secaseră toate bazinele de la subsolul caselor și femeile din Ierusalim erau nevoite să aducă apă de la izvor. Hodaia nu putea șchiopăta atâta cale, iar Iael nu mai putea merge nici ea în starea în care se afla, așa că Dina trebuia să se ducă singură în fiecare zi. Îi spusese toți că adusul apei era o corvoadă prea grea pentru o femeie de vârsta ei, dar nu se simțea deloc bătrână.

— S-ar putea să-mi ia mai mult până acolo și înapoi, zise ea familiei, și să trebuiască să car un ulcior mai mic, dar încă sunt stăpâna casei, mulțumesc.

Ca de obicei, Iael n-o ascultase și apelase la câțiva vecini să le aducă niște apă în plus. Dina știa că, pe când se va întoarce de la jertfa de dimineață, ulcioarele se vor fi umplut în chip misterios.

— Sunteți gata cu toții? întrebă ea. Trebuie să ne grăbim dacă vrem să mai prindem loc în față să-l vedem pe Zaharia. Întorcându-se spre Iael, o văzu ținându-se de burtă cu o expresie de surprindere pe față.

— Ce-i, Iael? Au început durerile?

— Nu, nu-i nimic. E una din durerile alea false. Și nu prea puternică. Pruncul ăsta n-ar cuteza să se nască într-o zi atât de importantă pentru tatăl lui.

Dina își strânse laolaltă cele două nepoate și porniră cu toții la deal spre muntele Templului. Erau nevoite să meargă încet din pricina Hodaiei și a laelei, care se oprea des să se odihnească.

— Parcă nici nu-mi vine să cred că Zaharia împlinește azi treizeci de ani, zise Dina când făcură primul popas. E bărbat în toată firea.

— Mai ții minte ceremonia lui de *bar mitva* din Babilon? întrebă Iael, dar se opri brusc. Îmi pare atât de rău. Știu că nu-ți place să aduc vorba de Babilon.

— Nu-i nimic, draga mea. Da, îmi aduc aminte de ziua aceea. Am ținut o serbare mare în cinstea lui. Naomi,

Sara și cu mine am gătit o săptămână întreagă. Ce n-aș da să putem face la fel și de ziua lui!

Abigail o trase de mânecă pe Dina.

— Haide, *safta*. Vreau să-l văd pe *ava*.

Își reluară drumul.

— Încă mă întreb cum o duce familia mea în Babilon, zise Dina, dar am învățat că pruncii ne sunt dați cu împrumut doar pentru o vreme. Un soț, mai ales dacă e cel potrivit, ne e dat de

Dumnezeu pentru o viață. Da, mi-a fost greu să-mi las în urmă familia și am suferit multă vreme. Dar, chiar să fi rămas cu Ido în Babilon, nu-i nicio garanție că n-am fi avut parte de suferințe și pierderi. Mă bucur că am venit la Ierusalim.

— Da? făcu Iael.

— Da. Nu te mai arăta așa surprinsă! Dacă n-am fi venit, Zaharia n-ar mai sluji azi ca preot.

Reținu o clipă mâna Hodaiei și adăugă:

— Iar Hodaia n-ar fi intrat în viața noastră.

Fiica adoptivă a Dinei se făcuse o fată frumoasă cu ochi negri și păr des, cârlionțat, ce stârnea invidia tuturor fetelor de vârsta ei. Se descurca atât de bine cu cârja prin casă, că nimeni nu cuteza s-o numească oloagă. Hodaia știa că fusese înfiată, dar nu cunoștea amănuntele cumplite ale nașterii ei. Dina reușise să-i ocolească deocamdată întrebările, oferindu-i doar răspunsuri vagi.

Femeile poposiră din nou în fața treptelor spre munte, începându-și apoi urcușul. Nerăbdarea Dinei creștea cu fiecare pas. Nu crezuse niciodată că va apuca ziua aceea. Ido era deja prea bătrân ca să mai fie în sjubă, dar azi fusese invitat de ceilalți preoți să-și pună straietele preoțești și să-și asiste nepotul la jertfă.

Ajunseră în cele din urmă în Curtea Femeilor, unde își croiră drum în față să vadă peste barieră locul unde era adusă jertfa. Sosiră la timp să-l zărească pe Zaharia ieșind

din sala de schimb și străbătând curtea spre altar. Mantia și mitra de in îi erau de un alb incandescent, în contrast cu părul și barba de culoare neagră. La brâu purta o cingătoare roșie. Ido pășea în urma lui, cu părul și barba albe ca mantia și umerii ușor gărboviți. Nu mai reușise să pună la loc kilogramele pierdute acum șase ani, când fusese înjunghiat, dar prin harul lui Dumnezeu supraviețuise. Privindu-i cum aduc jertfa împreună, Dina avea ochii în lacrimi și inima atât de plină că se temea să nu-i spargă pieptul. Zaharia urcă panta și puse jertfa pe altar, iar mulțimea scoase un chiot de bucurie când fumul și focul se ridicară spre cer. Dar Iael icni zdravăn și se îndoi de spate.

— Au început durerile, zise Dina. Trebuie să te ducem acasă.

— O să-mi treacă. Să ne mai uităm câteva minute.

Mai zăboviră să se uite, dar nu bine se sfârși jertfa, că Dina îi făcu pe toți să pornească spre casă. Rămase tot drumul cu ochii pe Iael, deși călătoria fu mai ușoară la vale.

— Nu se poate să înceapă chiar azi durerile, zise Iael. Nu vreau să pierd jertfa de seară sau să stric serbarea din noaptea asta. În plus, trebuie să te ajut la pregătiri și...

— Se va găsi cine să mă ajute. Hodaia e o bucătăreasă mai bună ca noi toți laolaltă.

Pe când ajunseră acasă, fața Iaelei era înfierbântată și acoperită cu broboane de sudoare. Dina o trimise în odaia ei să vadă de pete, dar știa răspunsul înainte să se întoarcă. Începuseră contracțiile. Iael insistă să o ajute cu una, alta la gătit, dar pe la amiază trebui să se dea bătută și să se întindă în camera ei.

— Hodaia, îți las în grijă pruncii și mă duc după moașă.

Dina mai instruisese o femeie pe lângă Iael și rareori mai moșea ea însăși. Dar cu această ocazie fu încântată să

ajute.

Al treilea copil al Iaelei se născu mai repede decât ceilalți doi, deși traviu dură toată ziua. Chiar în ceasul când Zaharia înjunghia jertfa de seară, veni pe lume primul său băiat. Dina își moși cu mâinile ei cel de-al treilea strănepot. Cum putea fi atât de binecuvântată?

— E un băiețel frumos și sănătos, îi spuse ea Iaelei, culcându-l alături de ea.

— Sper să nu fie un încurcă-lume, zise tânăra cu un surâs. Deja ne-a făcut să pierdem ziua cea mare a tatălui său.

— Nu cred că Zaharia se va supăra niciun pic când va afla de ce.

Vecinele o ajutară pe Dina să facă ultimele pregătiri pentru cină și, pe când se întoarseră ceilalți de la jertfa de seară, ospățul era gata. Dina alergă să-și îmbrățișeze nepotul.

— Sunt atât de mândră de tine, Zaharia! Atât de mândră!

— Mulțumesc, *safta*.

Își roti privirile prin curtea aglomerată și întrebă:

— Unde-i Iael?

— La voi în odaie. Are o surpriză pentru tine.

Dina îl urmă în încăpere, dornică să-i vadă chipul când o va zări pe Iael culcată în pat cu pruncul lângă ea.

— Ai un fecior, Zaki, îi zise Iael. Și s-a născut în aceeași zi ca tine.

Dina se retrase să-i lase singuri și Zaharia se prăbuși în genunchi lângă pat, cuprinzându-și în brațe soția.

Iael deja moțâia mai târziu în noaptea aceea, când Zaharia își luă în sfârșit rămas-bun de la familie și de la oaspeți și veni să se culce. Deschizându-și ochii, tânăra îl văzu așezat lângă patul ei, privind-o țință.

— Ce te holbezi așa la mine? îl întrebă ea.

— Știi ce frumoasă ești, așa, culcată aici?

Se aplecă să o sărute.

— Spui asta doar pentru că tocmai ți-am dăruit un fiu.

— Nu, o spun fiindcă e adevărat. Te iubesc atât de mult, Iael. Cum te simți?

— Istovită. Măcar durerile au trecut repede de data asta. La fel de cumplite, dar mai scurte ca dățile trecute. Îmi pare rău că am pierdut jertfa de seară.

— Ai avut o scuză bună. Și vei avea o viață întreagă să mă vezi aducând jertfe.

— Cum a fost prima zi de slujbă?

— Bucuria mea e de nedescris! Toți acei ani lungi de ucenicie s-au sfârșit și am senzația că încep o viață nouă. De câte ori avem oare prilejul să o luăm de la capăt?

— Îmi vin în minte câteva prilejuri. Când am venit la Ierusalim... când ne-am căsătorit... când am devenit părinți...

— Da, ai dreptate, zise el râzând. Iar acum îmi încep lucrul în slujba lui Dumnezeu. *Saba* zice că menirea preoților e să facă pace între Atotputernicul și poporul Său. Aflându-mă azi la slujbă, nici nu mi-aș fi putut închipui că bucuria mea ar putea fi și mai deplină, dar apoi m-am întors acasă la tine... și la fiul nostru.

— S-o fi văzut pe *safta* încercând să pregătească masa și să moșească în același timp! zise ea zâmbind.

— I-am spus că a fost un ospăț pe cinste - chiar și în toiul acestei foamete.

Se aplecă din nou să o sărute și întrebă blând:

— Ești fericită, Iael?

— Nu vezi? Nu mă mai pot opri din zâmbit!

— Nu în clipa asta vreau să zic, ci așa, în general. Nu te simți niciodată... prinsă în capcană?

— Zaki! De ce îmi pui o asemenea întrebare?

Cum el nu răspunse, îl înghionti.

— Suntem căsătoriți de șase ani. Ce-ți veni să mă

întrebi tocmai acum dacă sunt fericită?

— Pentru că și eu mă simțeam ca într-o capcană la început, când am venit la Ierusalim și aveam de învățat toată ziua. Îți invidiam libertatea. Nu păraai să-ți dorești o viață ca a bunicii sau ca a celorlalte femei. *Safta* se dădea de ceasul morții că nu te putea face să te așezi la casa ta. Iar acum că ai făcut-o, mă întreb uneori dacă... dacă nu cumva ai vreun regret. Nu tânjești niciodată după un trai diferit de al nostru? Fii sinceră, Iael.

— Nu m-am simțit niciodată „liberă” pe vremea aceea. Aveam impresia că alerg întruna și nu ajung nicăieri. De parcă mi-ar fi lipsit ceva și eram în continuă căutare. Viața mea a fost foarte nesigură după moartea mamei, ca și când aș fi fost aruncată înainte și înapoi pe fundul unei căruțe cu fugari. Nu găseam nimic solid de care să mă agăț. Am vrut să-mi controlez viitorul pentru că nu l-am cunoscut pe Dumnezeu și n-am crezut că-mi poartă de grijă.

Îl luă de mână.

— Acum am găsit în sfârșit ceva solid.

— Ești sigură că nu tânjești după vreo aventură, două?

Era Zaki cel dintotdeauna - atât de grav în timp ce rostea întrebarea.

Iael zâmbi.

— Căsnicia e și ea o aventură, nu crezi? Nu mai vorbesc de creșterea copiilor!

— Dar n-ai lăsat niciodată impresia că ți-ai dori o astfel de viață și acum... iată-te aici.

Iael îl studie o clipă la lumina palidă a lunii, vrând să știe de ce-i pune toate aceste întrebări. Se mai gândea la Rafi după tot acest timp?

— Te iubesc, Zaki. Știu că te întrebi precis dacă mă mai gândesc încă la Rafi.

Îi văzu surprinderea și adăugă:

— Știi bine că-ți pot citi gândurile.

— Credeam că te-ai lăsat de vrăjitoria babiloniană.
El zâmbi în sfârșit.

— Nu-i nevoie să fiu vrăjitoare. Te cunosc atât de bine. Gândești prea mult, îți faci prea multe griji. Când ți se întâmplă ceva bun, te întrebi de ce și parcă aștepti să se întâmple ceva rău ca să se redreseze balanța. Și bunicul tău e la fel. Aveți minți atât de sclipitoare, că tindeți să analizați totul prea mult. Bucură-te de fiecare clipă, Zaki. Bucură-te de ziua de azi. Nu asta spune și Atotputernicul să facem?

— Ba da, dar ești soția mea. Trebuie să mă asigur că ești fericită.

Iael își coborî privirea spre fiul lor, trecându-și degetele peste căpșorul lui moale și pufos, apoi și-o ridică din nou spre soțul ei.

— Vrei să știi de ce eram atât de zvăpăiată și greu de stăpânit, de ce exploram mormintele și mă amestecam în practicile babiloniene? Cred că testam limitele, dorindu-mi să fiu oprită. Pentru că lipsa opreliștilor nu ne face liberi – ea ne pune în mare primejdie. Văd asta atât de clar acum, când avem copiii noștri. Dacă le-aș lăsa pe Sara și pe Abigail să facă tot ce vor, fără nicio opreliște, ar sfârși prin a se vătăma. Dar învățând cum e Atotputernicul și de ce ne impune limite, mi-am dat seama că nu există cale mai bună ca a Lui. Fără El, nu ne-am deosebi de ucigașii de samariteni.

Așteptă ca Zaki să spună ceva și, cum nu o făcu, continuă:

— Acum zi-mi, de ce îmi pui toate aceste întrebări?

El o privi cu ochii licărind de lacrimi.

— Sunt atât de fericit azi și mi-ar plăcea tare mult să fii și tu la fel de fericită.

— E o zi excepțională, Zaki. Dar *tu*? Tu te simți vreodată prizonier?

— Dimpotrivă. Simt că viața mea e pe punctul să explodeze în ceva uriaș... ceva enorm. Am așteptat cu sufletul la gură un semn sau o minune și cred că fiul nostru e acest semn. Mai ales că s-a născut chiar azi, la începutul lucrării mele de slujire.

Iael nu era sigură că pricepea vorbele lui, dar ele se revărsau prea repede să le poată opri. Începu să gesticuleze cu ambele mâini în timp ce vorbea.

— Acum înțeleg de ce a ținut *saba* să vină și tata și unchiul cu noi la Ierusalim. Și de ce s-a bucurat atât de mult când m-am hotărât să vin. Dumnezeuul întregului univers se coboară să-și afle lăcașul aici, în Templul pe care ar trebui să-l zidim. Și chemarea mea - chemarea fiului nostru - e să-l slujim ca preoți. De fiecare dată când privesc temelia goală acolo unde ar trebui să fie Templul, îmi vine să sar în picioare și să le strig tuturor să se trezească! E timpul să facem ce ne-a cerut Dumnezeu!

— Șșș! Zaki! Ai să trezești pe toată lumea!

— Dar înțelegi ce vreau să spun? Mi se pare că nu mă exprim prea bine.

— Da, înțeleg. Ți-ai găsit bucuria în săvârșirea lucrării lui Dumnezeu. Iar eu încerc să-ți spun că mi-am găsit-o și eu pe a mea. Căci atunci când ne supunem lui Dumnezeu, viețile noastre capătă sens, chiar dacă El nu așteaptă de la noi decât să gătim linte și să creștem prunci.

Zaki privi spre fiul său.

— Astăzi tu și cu mine am adus pe lume un nou preot, zise el, luând mânuța nou-născutului. O nouă stea pe cerul întrezărit de părintele nostru Avraam.

Iael își întinse mâna și-l mângâie pe obraz.

— Te iubesc, Zaki. N-am visat niciodată că aș putea fi atât de fericită. Nu e zi să nu-I mulțumesc lui Dumnezeu că tu ești soțul meu și nu Rafi.

Capitolul 38

Zaharia îl ținea de braț pe bunicul său, sprijinindu-l în drum spre sala preoților, unde aveau să-și îmbrace robele albe de in Scăldat în sudoare de la arșița cumplită, se întreba cum își vor desprinde hainele năclăite de pe trup. Dar prințul Zorobabel și marele-preot îi chemaseră pe toți preoții în putere să slujească la jertfa de seară și să se roage. *Saba* avea să cânte împreună cu cântăreții leviți.

De la sfințirea lui Zaharia de acum patru luni, seceta continuase să facă ravagii. Vânturi hamsin veniseră din pustie, aducând cu ele furtuni uscate de nisip zgrunțuros și o atmosferă dogoritoare. Recoltele ofilite erau compromise, dar cârmuitorii îndemnaseră poporul să implore mila lui Dumnezeu și să-L roage să pună capăt vântului, secetei și foametei.

Zaharia se aplecă să-și dezlege sandalele. Preoții trebuiau să slujească desculți, după cum rânduise Dumnezeu, dar azi se temea că pietrele fierbinți de pavaj aveau să le ardă tălpile.

— Arșița asta și vânturile sunt pedeapsa Atotputernicului, nu-i așa? îl întreabă el pe bunicul său.

— *Tora* spune că seceta și foametea sunt blesteme pentru neascultarea noastră.

— Și nu ascultăm pentru că nu isprăvim Templul. De ce nu văd și cârmuitorii noștri atâta lucru?

Ido nu răspunse, trăgându-și cu greutate mantia peste cap. Zaharia sări să-l ajute și îi legă apoi brâul roșu.

— Tare-aș vrea să pot face ceva să se deștepte lumea, continuă el, dar habar n-am ce. Mi-ai spus să aștept până îmi termin pregătirea ca preot. Acum va trebui să aștept până urc în rang și câștig respectul celorlalți preoți și al cârmuitorilor? Cum de nu pot și ei să vadă că dăm dovadă de nesupunere refuzând să isprăvim Templul?

Saba luă un prosop de in și se șterse pe față și pe frunte înainte de a-și lega mitra.

— Trebuie să te rogi ca pe vremea când erai copil și

I-ai cerut lui Dumnezeu un răspuns. Să-L rogi să-ți arate ce să faci.

Zaharia se îmbracă și își conduse bunicul la platforma cântăreților. Din fericire, cineva împrăștiase deja un strat de paie pe jos pentru a le proteja tălpile de pavajul fierbinte.

— Ne întâlnim aici după ce se termină slujba, *saba*.

Se îndreptă spre locul unde se aflau ceilalți preoți și pieptul i se strânse de mânie zărind spațiul gol, năpădit de buruieni, unde ar fi trebuit să fie deja Templul. Prințul mai bătrân, Șeșbațar, murise fără a duce la îndeplinire această sarcină. În locul lui era dregător nepotul său, Zorobabel. Pe tronul Persiei domnea acum un alt împărat, iar peste provincia Samariei de dincolo de Râu stăpânea un alt dregător. Cum de nu vedeau și confrății lui iudei că venise timpul să înfăptuiască imposibilul, să-și pună credința în Dumnezeu și să se apuce de zidit?

În timp ce slujea, îi veni în minte un verset din Scripturi, atât de limpede de parcă l-ar fi citit într-o carte sau l-ar fi văzut desfășurându-se chiar sub ochii lui:

Semănăturile vor merge bine, vița își va da rodul, pământul își va da roadele, și cerurile își vor trimite rouă; și toate aceste lucruri le voi da în stăpânirea rămășiței poporului acestuia.

După cum ați fost un blestem între neamuri, casa lui Iuda și casa lui Israel, tot astfel vă voi mântui, și veți fi o binecuvântare.

Nu vă temeti, ci întăriti-vă mâinile!

Ce minunată făgăduință! Dar care dintre proroci rostise acele cuvinte? Se hotărî să verifice după jertfă ca să-l împărtășească și celorlalți - dacă-l găsea. Mai erau atâtea promisiuni și avertismente pe care tânjise să le împărtășească, dar nu reușise să dea nicicum de ele.

Marele-preot aduse el însuși jertfa și își conduse adunarea în rugăciune, rugându-L pe Dumnezeu să-și

reînnoiască privilegiile și binecuvântările asupra poporului Său. *„Întoarce-ne iarăși, Dumnezeul mântuirii noastre! Încetează-ți mânia împotriva noastră!... Arată-ne, Doamne, bunătatea Ta și dă-ne mântuirea Ta!”*

Zaharia își pleacă capul și urmă sfatul bunicului său, rugându-se Atotputernicului să-i vorbească așa cum o făcuse în Babilon. *„Arată-mi ce să fac, Doamne”*. Oare în afară de el și *saba*, nu mai vedea nimeni necesitatea reînceperii lucrului?

Pe când se termină slujba, cerul ardea de un asfințit roșu aprins. Aerul înăbușitor emana căldură, dogorind ca jăratul de pe altar. Membrii adunării se pregătiră să se întoarcă la casele lor înăbușitoare, la cămărilor goale și la cina frugală. Dar înainte să apuce Zaharia sau vreunul dintre ceilalți preoți să se clintească din loc, un bărbat păși înainte din mulțime. Nimic din înfățișarea lui nu-l făcea remarcabil. De vârstă mijlocie, cu nimic mai înalt ca alții din adunare, îmbrăcat în straie simple, ar fi putut fi fratele, tatăl sau unchiul oricui.

— Luați aminte! strigă acesta. Ascultați, Zorobabel și Iosua. Atotputernicul are ceva de spus.

Peste curte se lăsă o liniște atât de mare, că Zaharia auzea porumbei gângurind în vârfurile copacilor. Bărbatul mai făcu un pas înainte.

— De ce ziceți mereu că încă nu-i timpul să fie zidită casa Domnului? E timpul ca voi să trăiți în casele voastre cu panee, în timp ce locașul Lui zace în ruine?

Zaharia se întrebă dacă nu cumva avea vedenii din cauza căldurii. Acest străin spunea exact ce avea și el pe inimă. Părea un om obișnuit, dar vorbele lui aveau putere și autoritate.

— Așa vorbește Atotputernicul, continuă bărbatul. *„Uitați-vă cu băgare de seamă la căile voastre! Semănați mult, și strângeți puțin, mâncați, și tot nu vă săturați, beți, și tot nu vă potoliți setea, vă îmbrăcați, și tot nu vă este*

cald; și cine câștigă o simbrie o pune într-o pungă spartă!”

Zaharia fu copleșit din nou de prezența sfântă a lui Dumnezeu ca pe vremea când era copil. Numai că de data asta, în locul căldurii, simți că se spărsese un nor de ploaie, revărsând asupra lui apă dătătoare de viață, apă ce putea preschimba albiile secate în adevărate puhoai. Privi în jur și văzu că și ceilalți erau la fel de vrăjiți de cuvintele pline de forță ale bărbatului. Nu era un om ca oricare – era un proroc! Oare așa simțiseră și cei ce îi ascultaseră prorocind pe Isaia și pe Ieremia? Zaharia nu îndrăznea nici să respire, în timp ce prorocul își continuă discursul în numele Celui Preasfânt:

— „Uitați-vă cu băgare de seamă la căile voastre! Suiți-vă pe munte, aduceți lemne și zidiți Casa! Eu Mă voi bucura de lucrul acesta și voi fi proslăvit”, zice Domnul. „Vă așteptați la mult, și iată că ați avut puțin; l-ați adus acasă, dar Eu l-am suflat. Pentru ce?” – zice Atotputernicul. „Din pricina Casei Mele care stă dărâmată, pe când fiecare din voi aleargă pentru casa lui. De aceea, cerurile nu v-au dat rouă, și pământul nu și-a dat roadele. Am chemat seceta peste țară, peste munți, peste grâu, peste must, peste untdelemn, peste tot ce poate aduce pământul, peste oameni și peste vite și peste tot lucrul mâinilor voastre”, zice Domnul.

Bărbatul se întoarse și plecă la fel de brusc precum se ivise. Odată cu ultimele lui cuvinte, se topi și sentimentul prezenței lui Dumnezeu. Zaharia se repezi prin curtea dogoritoare înaintea celorlalți preoți, strigându-l să aștepte. Reuși să-l ajungă din urmă chiar înainte să se facă nevăzut în mulțime.

— Vrem să auzim mai mult. Întoarce-te, rogu-te, să stai de vorbă cu noi și cu cârmuitorii noștri.

Îl luă de braț și îl conduse la platforma prințului Zorobabel. Prorocul străbătu pavajul tremurând din toate măduarele, dar Zaharia nu credea că de teamă. Era

limpede că prorocia îl sleise de puteri, de parcă ar fi concentrat o zi întreagă de efort în acele câteva minute.

Ceilalți preoți se adunară și ei în jurul prorocului. Zaharia se întrebă dacă erau la fel de profund impresionați de vorbele lui ca el sau mai degrabă indignați din pricina muștrării, supărați că le fusese întreruptă ceremonia.

— Cum te cheamă? îl întrebă prințul Zorobabel pe bărbat.

— Hagai.

— Ne-ai vestit azi cuvântul Domnului, Hagai.

— Da, domnia ta. El m-a îndemnat să vă spun: „Eu sunt cu voi”, grăiește Domnul.

Zaharia simți un fior prin tot trupul. „*Eu sunt*” - numele folosit de Dumnezeu când îi vorbise lui Moise.

— Ești proroc, zise Iosua.

Nu era o întrebare. Era limpede că Hagai era proroc, primul proroc uns de Dumnezeu de la exil încoace. Dumnezeu era din nou cu ei și le vorbea. Zaharia nu se mai putu stăpâni.

— Trebuie să facem ce ne-a poruncit Cel Preasfânt! Părinții noștri n-au ascultat de proroci, dar noi trebuie să ascultăm de Hagai! Cel Preasfânt a așteptat să fim destul de disperați ca să-L căutăm - și azi în sfârșit am făcut-o. Iar El ne-a răspuns prin mesagerul Lui, Hagai.

Zaharia era preotul sfințit cel mai de curând, dar acum le dădea ordine celorlalți, ridicând glasul chiar și la prinț. Nimeni nu-l reduse însă la tăcere.

— Vrei să spui că voia lui Dumnezeu e să ne reapucăm de zidirea Templului? întrebă Zorobabel.

— Da, răspunse Hagai. Nu vă trebuie aprobarea împăratului persan. Aveți aprobarea Atotputernicului. „*Eu sunt cu voi*”. Iată ce spune El.

— Și dacă asta va duce la noi atacuri din partea vrăjmașilor? întrebă unul dintre preoți.

— Nu putem ceda în fața fricii! replică Zaharia.

Vru să mai spună ceva, dar începură să vorbească și să se certe toți deodată. Zorobabel își ridică mâinile să se facă liniște.

— Ascultați! zise el. Am primit voie să guvernez peste Iudeea și Ierusalim, dar mă aflu sub autoritatea perșilor. Toate proiectele de construcție au nevoie de aprobarea lor. Dacă ne apucăm de zidit fără aprobare, am putea fi acuzați de răzvrătire. Nu vreau să risc o nouă invazie sau un nou exil.

— Iar dacă nu ne supunem, seceta va continua, zise Hagai. Vom muri încet de foame. Ce e mai bine - să ne supunem autorității perșilor sau autorității lui Dumnezeu?

Încă o dată, Zaharia nu se mai putu stăpâni:

— Dregătorul Samariei care ne-a silit să oprim lucrările e mort. La fel și împăratul care a dat porunca. Dumnezeu ne îndeamnă să reclădim și ne făgăduiește că va fi cu noi. De ce altceva mai avem nevoie? Să încerce numai vrăjmașii să ne stea în cale! „Lucrul acesta nu se va face nici prin putere, nici prin tărie, ci prin Duhul Meu” - zice Atotputernicul!

— Îmi trebuie un timp de gândire, zise Zorobabel.

Dădu să plece, dornic în mod vădit să amâne decizia, dar Zaharia nu putea lăsa să se întâmple una ca asta.

— Stai! Crezi că Dumnezeu ne-a vorbit azi prin Hagai, domnia ta?

Nu știa de unde căpătase brusc un asemenea curaj, dar nu putea să tacă.

— Ne-am adunat aici să ne rugăm pentru oprirea secetei - crezi sau nu că acesta este răspunsul lui Dumnezeu?

Printul șovăi îndelung înainte să răspundă, dar în cele din urmă zise:

— Da. Cel Preasfânt ne-a vorbit azi prin Hagai... Și recunosc că mi-e teamă să ies din cuvântul Lui, dar mă tem și de consecințele ascultării de El.

— De ce să nu ne încredem în Dumnezeu, care ne-a scos cu braț puternic din robia babiloniană, și să reîncepem construcția? întrebă Hagai. Da, vrăjmașii vor trimite solie la împărat, înștiințându-l de faptele noastre. Dar să aștepte ei de data asta până li se va face dreptate. Între timp, noi să ne continuăm lucrările și să nu-i mai lăsăm să ne pună bețe în roate.

— Fă-mă pe mine responsabil! ceru Ido. De aproape douăzeci de ani aștept ziua asta.

Zaharia nu fu surprins când o parte dintre preoți începură să se opună, susținuți și de mulți dintre cei veniți la Ierusalim să se roage pentru oprirea secetei. Dar cei mai mulți păreau să fie de partea lui și a lui Hagai, îndemnându-l pe prinț să se încreadă în Atotputernicul. Discuțiile se întetiră, încingându-se tot mai mult, până când, într-un târziu, prințul ridică din nou mâinile, cerând să se facă liniște.

— Hotărârea e doar a mea și îmi asum responsabilitatea pentru ea. Argumentele voastre pro și contra n-au cum să mă influențeze. Trebuie să deslușesc singur cuvântul Domnului.

Se opri, și în timp ce aștepta cu sufletul la gură, Zaharia ridică spre cer o rugăciune tăcută.

— Cred că astăzi El ne-a vorbit, rosti prințul în cele din urmă. E timpul să reclădim Templul.

Gloata rămase tăcută vreme îndelungată, străduindu-se parcă să priceapă importanța ultimelor cuvinte ale prințului. Zaharia nu mai așteaptă răspunsul celorlalți. Se prăbuși în genunchi pe pavajul fierbinte și îi aduse slavă lui Dumnezeu.

Ido prezidă prima reuniune de discuții legate de reclădirea Templului. Desemnează lucrători să evalueze cele necesare pentru construcție și delegă sarcini meșterilor și zidarilor. În ziua următoare, cumplitele vânturi hamsin se potoliră.

Nerăbdător să treacă la treabă, își stabili ca obiectiv să înceapă lucrările înainte de Sărbătoarea Corturilor, care avea loc în mai puțin de o lună.

Era conștient însă că munca nu putea începe cu adevărat decât după ce soseau noile materiale de construcție și era adus lemnul din pădure. Trebuiau să refacă scripetele ce zăcuse abandonat atâția ani și să taie și să șlefuiască sute de pietre de construcție. Ido, care ținea evidența costurilor și a cheltuielilor, își notă în registrul său că munca la casa Domnului începuse în a douăzeci și patra zi a lunii a șasea. În ziua aceea se duse la *ieșiva* și îi racolă pe toți învățăceii de la studiul *Torei* să smulgă buruieni și să taie vegetația acumulată în jurul temeliei. Ido coordonă el însuși activitatea.

— Nu vom tocmi lucrători pentru asta, le spuse el tinerilor și băieților. O vom face chiar noi, ca pedeapsă că am lăsat să înceteze lucrările și să crească buruienile atât de mari. Păcatul e că aceste buruieni au rădăcini foarte adânci ce nu pot fi smulse decât cu mare efort. Și vom avea nevoie de sânguință reînnoită ca să oprim buruienile necredinței și apatiei să ne năpădească la loc viața ca acestea! Și atenție! Chiar când credem că am înlăturat păcatul, e destul să rămână o sămânță cât de mică pentru ca, în scurt timp, el să pună din nou stăpânire pe viața noastră.

Câteva ore mai târziu, când Ido și învățăceii săi luară o pauză, în zare se iviră primii nori de ploaie, ridicându-se dinspre Marea Mediterană. Învățăceii arătară spre ei, șușotind entuziasmați. Norii continuară să se îngroașe și în curând acoperiră soarele, întunecând cerul deasupra Ierusalimului. Dar plivitul și lecțiile de *Tora* ale lui Ido continuară.

— Anul trecut n-am avut deloc ploaie, țineți minte? întrebă el. Doar câțiva stropi mărunți din niște nori răzleți – apă nedătătoare de viață. Așa trebuie să-l fi părut și noi

Celui Preasfânt. Nu era decât gura de noi, suflam aer cald când venea vorba de credință și de reclădirea Templului, dar fără rod.

Pe când începură să cadă primii stropi, reușiseră să curețe deja o mare parte din vegetație. Dar Ido și învățăceii lui nu se opriră din lucru. Ploaia li se părea reconfortantă după lunga vară fierbinte.

— De ce are nevoie Cel Preasfânt de Templul ăsta? își întrebă Ido ceata. Ce ne spune Scriptura?

Ascultă satisfăcut bâzâitul vioi de glasuri în timp ce învățăceii dezbătură o vreme întrebarea, susținându-și argumentele cu cuvinte din Scripturi. Unul dintre băieții cei mai inteligenți răspunse că Atotputernicul n-avea nevoie de Templu, citând din rugăciunea rostită de împăratul Solomon la dedicarea Templului dintâi: „Iată că cerurile și cerurile cerurilor nu pot să te cuprindă: cu cât mai puțin Casa aceasta pe care Ți-am zidit-o eu!”

Un alt învățăcel strigă:

— În Psalmi scrie: „Înălțați pe Domnul Dumnezeuul nostru și închinați-vă înaintea așternutului picioarelor Lui, căci este sfânt!”

— Dacă Templul Atotputernicului e în ceruri și pământul e așternutul picioarelor Lui, de ce vrea El totuși să-l reclădim Templul? îi provocă Ido.

Discuția continuă, învățăceii ridicându-și glasurile la răstimpuri să aducă argumente și să citeze din Scriptură. În final, unul dintre ei rezumă pe scurt concluzia colectivă:

— Pentru că noi avem nevoie de Templu, nu El. E un loc în care să fim iertați de păcate pentru a putea veni în prezența Celui

Preasfânt. Un loc în care ne putem întâlni cu El, refăcând părtășia pe care am pierdut-o în Eden.

— E un privilegiu și o binecuvântare să-L avem pe Cel Preasfânt în mijlocul nostru, adăugă altul. El i-a promis lui Avraam că va fi cu el și cu seminția lui pentru

totdeauna.

— Foarte bine. Dar ne dorim noi cu adevărat să-l avem pe Cel Preasfânt în mijlocul nostru? Întrebă Ido. Îl dorim destul de mult ca să muncim din toate puterile în ciuda prigonirilor și amenințărilor din partea vrăjmașilor? E râvna noastră pentru El destul de mare ca să ne facă să sfidăm chiar și o poruncă împărătească?

Toți tinerii și copiii căzură de acord că era mai important să asculte de Dumnezeu cu orice preț decât să se dea înapoi în fața fricii. Între timp ploaia se întetise, dar nimeni nu voia să se oprească din discuții sau din lucru. Dacă într-adevăr începuseră ploile de iarnă, Ido se hotărî să lucreze pe tot parcursul sezonului ploios.

— Acum urmează întrebarea cea mai grea, le zise el. Acest Templu a fost nimicit pentru că strămoșii noștri n-au mai ținut Legea lui Dumnezeu. Au devenit ca neamurile – desfrânați, plini de ură și lăcomie, închinători la idoli. Suntem noi oare dispuși să trăim în așa fel încât Cel Preasfânt să rămână cu noi de data asta? Vom face tot posibilul ca El să nu ne mai întoarcă spatele cu mânie? Trebuie să dați fiecare răspunsul în inima voastră și să vă hotărâți apoi dacă mai vreți să veniți să munciți aici și mâine – și poimâine, și răspoimâine, și așa mai departe. Sunteți gata să reveniți chiar dacă ne vor ataca vrăjmașii și vor încerca să ne descurajeze?

Ploua deja cu găleata. Erau cu toții uzi până la piele. Dar și pământul era. Continuară să lucreze până la jertfa de seară, cântând psalmi de slavă.

Dina îl dojeni pe Ido când sosi seara acasă.

— Ai să te îmbolnăvești! Ești prea bătrân să stai în ploaie și să te uzi learcă.

— Nu-i ploaie, Dina, e binecuvântarea lui Dumnezeu! Ne-am supus Lui și El ne-a ascultat rugăciunile.

— Dar uită-te la tine! Ești ud până la piele.

— Și e minunat!

În seara aceea, Ido se culcă încredințat că avea să smulgă buruieni și să pregătească locul de construcție, chiar să fi fost singurul care venea la lucru ziua următoare.

A doua zi, dis-de-dimineată, fu trezit de răpăitul ploii pe acoperiș. În ciuda vremii de afară, se strânseseră o mulțime de oameni la jertfa de dimineată, fără să le pese că se udă. Norii încă se revărsau la terminarea jertfei și Ido se întoarse la temelia Templului să-și reia smulsul buruienilor. Se holbă, nevenindu-i să creadă. Șantierul era plin nu numai de învățăcei de *ieșiva*, ci și de bărbați de toate vârstele. Aceștia se apucaseră deja de lucru, umplând coșuri întregi cu buruienile ce se smulgeau acum cu ușurință din lutul înmuiat de ploaie.

Capitolul 39

A

În ziua întâi a lunii a șaptea, Zaharia stătea în ploaie pe o platformă specială, suflând pentru prima oară în viață din trâmbița de argint pentru a vesti Sărbătoarea Trâmbițelor. În timp ce ecoul răsună în munții îndepărtați, prezența Celui Preasfânt îl copleși din nou ca pe vremuri, în Babilon. Închise ochii și-i mulțumi lui Dumnezeu pentru ploaie și pentru că le vorbise prin prorocul Său, Hagai. Munca la Templu reîncepuse. Primul rând de pietre avea să fie în curând gata de pus la temelie.

Zaharia așteptase în toți acești ani de tăcere, întrebându-se de ce nu mai voia să-i vorbească Dumnezeu, dar acum înțelegea. Cel Preasfânt nu tăcuse, ci pur și simplu nu se răzgândise. Îi ceruse să plece din Babilon și să-l reclădească Templul, și îndemnul Lui rămăsese același. Zaharia sună din trâmbiță cât îl țineau puterile, rugându-se ca ea să-i trezească pe oamenii lui Dumnezeu din lăncezeala lor spirituală, rugându-se ca ei să creadă că El e un Dumnezeu al imposibilului.

În a douăzeci și două zi a lunii Tiști, ultima zi a

Sărbătorii Strângerii Roadelor, Zaharia urcă din nou pe muntele Templului la sfânta adunare. Festivalul sărbătorea un seceriș ce nu mai venise și, în loc să aducă mai multe jertfe, marele-preot oferi un singur țap ca jertfă pentru păcat. Dar Zaharia și ceilalți îl slăviră pe Atotputernicul, alăturându-se corului de leviți și instrumentelor muzicale ce cântau: *„Lăudați pe Domnul, căci este bun, căci în veac ține îndurarea Lui!”*

Zaharia ar fi vrut ca slujba să nu se mai sfârșească niciodată, dar când ea se încheie în sfârșit și ultimele ecouri ale muzicii se stinseră în depărtare, Hagai ieși încă o dată în față din rândul mulțimii. Inima lui Zaharia începu să bată mai repede. Închinătorii ce se foiau, gata să plece, făcură liniște.

— Cine a mai rămas dintre voi care au văzut Casa aceasta în slava ei dintâi? Și cum o vedeți acum? Așa cum este, nu pare ea ca o nimica în ochii voștri? *„Acum fii tare, Zorobabel!”* – zice Domnul. *„Fii tare și tu, Iosua, fiul lui Ioțadac, marele-preot! Fii tare și tu, tot poporul din țară”*, zice Domnul, *„și lucrați! Căci Eu sunt cu voi”*, zice Atotputernicul. *„Eu rămân credincios legământului pe care l-am făcut cu voi când ați ieșit din Egipt și Duhul Meu este în mijlocul vostru; nu vă temeți!”*

Zaharia văzu dârzenia și speranța reînnoită pe fețele preoților și ale oamenilor din curți. Hagai privi solemn spre temelia Templului, de parcă ar fi văzut în viitor, și-și continuă discursul:

— Căci așa vorbește Atotputernicul: *„Încă puțin și voi clătina încă o dată cerurile și pământul, marea și uscatul; voi clătina toate neamurile; comorile tuturor neamurilor vor veni, și voi umple de slavă Casa aceasta”*, zice Atotputernicul. *„Al Meu este argintul și al Meu este aurul”*, zice Atotputernicul. *„Slava acestei Case din urmă va fi mai mare decât a celei dintâi”*, zice Atotputernicul; *„și în locul acesta voi da pacea”*.

După asta tânjise Zaharia. Nu numai că va reveni prezența lui Dumnezeu, dar Mesia însuși va veni în acest Templu. Și, spre deosebire de împărățiile lumii, pe care Dumnezeu avea să le clatine din locurile lor, împărăția Lui nu va avea sfârșit.

Hagai se întoarse să se retragă la loc în mulțime, dar Zaharia alergă din nou după el.

— Hagai, așteaptă! Pot să vorbesc cu tine?

Prorocul părea sleit de puteri, tremurând sub ploaia rece de toamnă.

— Să mergem într-un loc uscat, zise Zaharia. *Ieșiva* e liberă azi, că-i sărbătoare. Putem merge acolo să stăm de vorbă. Vrei să-mi acorzi câteva minute să-mi schimb veșmintele și să ne întâlnim apoi acolo?

Hagai se învoi și, după puțină vreme, ședeau amândoi la una dintre mesele de studiu din *ieșiva*.

— Știu că ești proroc, căci vorbele tale poartă ungerea lui Dumnezeu, zise Zaharia. Nu pe tine te auzim vorbind, ci pe Atotputernicul. Ai văzut că am ascultat de cuvântul Domnului și am reluat construcția?

— Da, am văzut. Se vede că Dumnezeu a cercetat inimile oamenilor.

— Da, dar chiar înainte să vorbești întâia oară, am simțit ceva... straniu... petrecându-se în viața mea. Pe când eram mic și locuiam în Babilon, am simțit odată prezența Celui Preasfânt într-un mod cât se poate de dramatic și intens. Datorită acelei experiențe m-am hotărât să vin aici și să ajut la reclădirea Templului, ca să mă pot închina în prezența Lui iar și iar. L-am căutat toată viața și, din clipa în care am aflat că II pot găsi în Scripturi, le-am citit și le-am studiat cu sârguință reînnoită. Oricând deschid suluri să citesc, El e acolo. Nu chiar în felul în care L-am cunoscut în copilărie, dar II aud totuși vorbindu-mi și învățându-mă.

Zaharia șovăi, codindu-se să întrebe dacă aveau vreo

noimă spusele sale. Dar Hagai dădu din cap și zise:

— Înțeleg. Spune mai departe.

— Iar acum, chiar și când nu citesc, ci slujesc ca preot - mai ales atunci - îi aud glasul limpede și cu putere. E ca și cum aş auzi versete memorate din Scriptură. „Iată ce zice Domnul”... Dar cuvintele pe care le aud nu se găsesc nicăieri. Am căutat în toți prorocii și în toate scrierile.

Zaharia arată cu mâna spre Chivotul unde erau ținute *Tora* și celelalte cărți sacre.

— Caut întruna cuvintele auzite, dar în zadar. Am ajuns să cred că poate am studiat prea mult și încep să-mi pierd mințile. Dar, odată cu acele cuvintele din mintea mea, am simțit și o dorință arzătoare de a începe reclădirea Templului, chiar înainte să te aud vorbind. O dorință arzătoare de a le spune celorlalți că trebuie să ne întoarcem la Dumnezeu. Să-L căutăm cu toată inima, cu tot sufletul și cu toată puterea noastră.

— Auzi același mesaj de la Dumnezeu pe care îl aud și eu.

— Știu! Când ai vorbit atunci, întâia oară, am simțit nevoia să strig într-un glas cu tine. Să nu ne mai mulțumim cu acest mod slăbuț în care ne închinăm și cu căutarea lui Dumnezeu din datorie! Să-l zidim Templul și să căutăm din toată inima fața Lui!

— Da. Chiar așa!

Hagai asculta cu atenție, aplecat spre el. Ochii lui negri păreau să-i citească până în străfundul sufletului.

— Continuă.

— Am crezut că aceste... trăiri nebunești se vor sfârși după ce ne apucăm de construit, după ce se hotărăsc și ceilalți să-ți dea ascultare și să se supună lui Dumnezeu. Dar, dimpotrivă, ele parcă s-au întetit. Cuvintele îmi clocotesc prin cap ca o... ca o oală ce fierbe pe vatră. Nu le pot stăvili nicicum, cu atât mai puțin ignora. Și sunt

însoțite de fiecare dată de aceeași căldură a prezenței lui Dumnezeu pe care am simțit-o pe vremea când eram copil. De aceea vreau să te întreb dacă... dacă mă poți ajuta să înțeleg ce se petrece. Oare îmi pierd mințile?

— Nu, Zaharia. Dimpotrivă! Din ceea ce mi-ai descris, sunt încredințat că Domnul Preasfânt vrea să vorbească și prin tine ca prin mine. Te cheamă să fii prorocul Lui.

— Să fiu... *prorocul Lui*?

Zaharia clătină din cap, neputând să priceapă.

— Cu neputință! Nu sunt nici destul de bătrân, nici copt la minte... De drept nici nu mai vorbesc!

— Nimic din toate astea nu contează. Chiar tu ai spus că ai învățat să-L cunoști pe Dumnezeu și să înțelegi ce așteaptă de la noi. Acum nu trebuie decât să-ți deschizi gura și să lași cuvintele Lui să curgă prin tine.

— Ceea ce am descris... e... același lucru care ți se întâmplă și ție?

— Nu chiar, dar tot pe-acolo.

Zaharia șovăi, simțind nevoia să-l asalteze cu întrebări, dar temându-se să nu-și dea de gol propria credință slabă.

— Pot să te întreb... cum ai știut când e timpul să ieși în față? De unde ai căpătat curajul de a vorbi?

— Ți-e teamă că te va batjocori lumea, zise Hagai.

— Nu neapărat, nu de batjocură mă tem... Mă îngrijorează faptul că mă cunosc toți. M-au văzut transformându-mă dintr-un băiat de doisprezece ani într-un adult, m-au văzut devenind preot, făcând greșeli. Mulți dintre ei sunt chiar rabinii care m-au învățat Tora. Prințul Zorobabel și marele-preot sunt amândoi mai în vârstă ca mine și cu mai multă înțelepciune, maturitate și experiență. Cum să cutez a veni în fața lor să le spun lucruri îndrăznețe, vorbind în numele Domnului? Tu ai apărut ca un străin în ochii celor mai mulți. Anonimatul ți-a oferit o oarecare credibilitate. De aceea au ascultat de

tine.

— Credibilitatea mea vine de la Duhul Atotputernicului care vorbește prin mine. Dă glas cuvintelor Sale, Zaharia. S-ar putea ca lumea să râdă de tine și să nu te asculte, dar fiecare proroc al lui Dumnezeu a avut de înfruntat astfel de reacții.

Zaharia citise și el despre Ieremia, Isaia și Ezechiel. Știa că Hagai are dreptate.

— Cum să taci când Dumnezeu vrea să vorbească prin tine? continuă Hagai. Încrede-te în Duhul Lui. Fii credincios soliei puse de El în inima și pe buzele tale. Fiecare om care te aude va fi singur răspunzător înaintea Domnului pentru alegerea de a ține cont sau nu de cuvântul Lui. Dacă judecă mesajul după mesager, e rușinea lor, nu a ta.

— Pot să-ți împărtășesc ce-mi spune Dumnezeu? Ca să-mi confirmi că am auzit într-adevăr cuvântul Lui?

— Cum să nu?!

Zaharia trase aer în piept.

— Cred că Atotputernicul spune: „Întoarceți-vă la mine!”. Ne-am abătut treptat de la El, distrași de lucruri fără importanță din viața noastră. Am lăsat frica de vrăjmași și lipsa de credință să ne despartă de El. Am fost ademeniți tot mai departe de ispitele popoarelor din jur, mai întâi în Babilon, apoi aici. Dumnezeu spune „întoarceți-vă la mine”. El așteaptă să facem asta ca să ne poată binecuvânta.

Un zâmbet înflori încet pe chipul lui Hagai.

— Da. Ai auzit cuvântul lui Dumnezeu. Deslușesc Duhul Lui în tine. Îi vom împlini lucrarea împreună, prietene. Atotputernicul are acum doi martori care să vorbească în numele Lui.

Se ridică și-l îmbrățișă, pregătindu-se să plece.

— Stai... mai vreau să te întreb ceva. De unde voi ști când e timpul să vorbesc?

— Vei ști pur și simplu. Te va călăuzi Cel Preasfânt.

Vorbele lui Hagai îl îmbărbătară și îl îngroziră în același timp pe Zaharia. Era cu puțință ca el, Zaharia, fiul lui Berechiasa, fiul lui Ido, să fie chemat a fi prorocul lui Dumnezeu? Părea imposibil, la fel ca numărul stelelor. Nu spuse nimănui de discuția cu Hagai - nici măcar bunicului sau soției sale. Dar continuă să se roage, cerându-l lui Dumnezeu să-i dezvăluie voia Sa și punându-se la dispoziția Lui ca slujitor.

Munca la Templul fu reluată după sărbătoare și, la sfârșitul fiecărei zile, Zaharia se întâlnea acolo cu bunicul său să se întoarcă împreună acasă. Șantierul zgomotos forfotea de activitate și Zaharia vedea progresul rapid, mormanele de pietre tăiate și șlefuite, scripetele dres de curând și gata să le ridice, stâlpii de lemn măsurați și pregătiți. În ziua aceea, ca în atâtea altele, Zaharia nu reuși să-l facă pe *saba* să se oprească din lucru și să meargă acasă. În timp ce coborau treptele de pe munte, *saba* îl întrebă:

— Ce-ar fi să vii cu mine mâine în zori la casa adunării? Iosua și Zorobabel au convocat o adunare după jertfa de dimineată și mă apucă groaza. Sunt prea bătrân să-mi irosesc anii rămași și puterile sleite certându-mă cu niște nerozi.

Zaharia nu-și putu reține un zâmbet.

— Și cu ce nerozi se mai întâlnește marele-preot de data asta?

— Iosua i-a descris ca pe niște „cetățeni preocupați” din câteva sate iudaice. Bănuiesc că preocuparea lor e legată de faptul că i-am mâniat pe samariteni apucându-ne de zidit.

— Vin cu plăcere, răspunse Zaharia, străbătut de un fior straniu, de aceeași neliniște plină de anticipație ca în noaptea de dinaintea sfințirii sale sau ca în dimineata când sunase pentru prima oară din trâmbița de argint. Straniul

simțământ nu-l părăsi nici după ce ajunse acasă și se spală pe mâini, așezându-se la masă cu ceilalți. Iael îl strigă de trei ori pe nume înainte s-o audă.

— Ce-i cu tine, Zaki? întrebă ea. Pari cu gândul aiurea.

Toți cei dragi erau strânși în jurul lui – bunicii, soția și copiii, tânăra Hodaia – dar nu știa ce să le spună. Pe Hagai îl acceptaseră cu ușurință ca proroc al lui Dumnezeu, crezând că dădea glas cuvintelor Atotputernicului. Dar ce-ar fi zis să fi știut că era poate și el chemat să fie proroc? Și lui îi venea greu să creadă – darămite lor.

— Nimic, zise el în cele din urmă. Am prea multe pe cap.

Zâmbi și se alătură în conversație. A doua zi se trezi dis-de-dimineață și ieși în curte să se roage singur. Simțea aceeași neliniște ca înainte de schimbarea vremii și de venirea furtunii. Stătu la micul dejun fără să se atingă de mâncare, apoi își sărută soția și copiii și plecă cu bunicul.

Vizitatorii strânși în dimineața aceea în casa adunării pentru a se întâlni cu prințul și cu marele-preot își trădau preocuparea prin agitația și tonurile lor indignate.

Purtătorul lor de cuvânt, un bărbat mătăhălos pe nume Adin din satul Lod, trecu direct la subiect:

— De ce n-au fost consultați capii de familie și cârmuitorii locali înainte de reînceperea construcției? Ne-ați pus pe toți în pericol – nevestele și copiii noștri. Lucrările trebuie să înceteze imediat până vom primi îngăduință de la împăratul persan.

— Ați fost vreunul de față când am venit înaintea Celui Preasfânt să ne rugăm pentru oprirea secetei? întrebă prințul Zorobabel. Sau la Sărbătoarea Strănerii Roadelor? L-ați auzit vorbind pe prorocul Hagai?

— Nu, dar am auzit de el. Și chiar dacă acest om e proroc, hotărârea voastră de a vă apuca imediat de zidit a

fost pripită și nebunească. Satele noastre sunt înconjurate de așezări samaritene, zise el, arătând spre ceilalți bărbați. Am viețuit în pace cu ei în ultimii ani pentru că am respectat porunca împăratului și ne-am oprit din zidit. Dar, acum că s-a răspândit vestea abaterii voastre, am ajuns să trăim din nou pe muchie de cuțit!

Ido se ridică încet să se adreseze bărbaților și Zaharia îl văzu luptându-se să-și rețină furia.

— Și de ce, mă rog, domnilor, v-ați întors pe aceste meleaguri cu familiile voastre? întrebă el.

— Pentru că e țara noastră, zise Adin. Atotputernicul a dat-o străbunilor noștri.

— V-a fost teamă de samariteni la început, când am venit aici și ne-am apucat de construit?

— La început nu. Ne aflam aici cu voia împăratului Cyrus. Dar apoi ați făcut nebunia să refuzați ajutorul samaritenilor și ați pricinuit o furtună de neplăceri.

— Nu cumva tot samaritenii au pricinuit și seceta și foametea prin care am trecut? întrebă Ido.

— Desigur că nu!

— De ce credeți voi că am suferit? De ce ni s-au uscat roadele și recoltele?

— De unde să știm? Și ce-i cu întrebările astea stupide? Vreți să ne ascultați plângerile sau ba?

— Vă întreb, zise Ido, pentru că vreau să văd ce înseamnă pentru voi făgăduințele Celui Preasfânt și ce rol credeți că joacă El în toată treaba asta. V-ați întors în țară ca să umblați cu Dumnezeu ca părintele nostru Avraam sau pur și simplu pentru că v-ați plictisit de traiul din Babilon? Și ați crezut că o veți duce mai bine aici?

Vorbele lui fură întâmpinate cu o furtună de strigăte și proteste mâniașe din partea celorlalți bărbați. Când Iosua reuși în sfârșit să-i potolească, Ido continuă:

— Am văzut cu ochii mei mânia lui Dumnezeu și nimicirea Ierusalimului. Am văzut și minunea săvârșită de

El când ne-a lăsat să ne întoarcem în țară. Dacă Atotputernicul ne-a adus aici și dacă umblăm în supunere față de El, ne promite biruință asupra vrăjmașilor și ploaie la bună vreme. Dar, în ultimii ani, am râvnit pacea cu vrăjmașii mai mult decât pe Dumnezeu.

— Cum îndrăznești?

Ido ignoră indignarea lui Adin.

— Dumnezeu a vorbit prin prorocul Hagai și ne-a spus că e timpul să reclădim. Ne-am supus și ploaia mult-așteptată a început să cadă. Credeți că e doar o coincidență?

— Nu știm, dar...

— Noi, cei ce l-am auzit pe Hagai, suntem încredințați că ne-a adus mesajul Atotputernicului, așa că am ascultat de El. Am greșit oare? Voi ce ați face în locul nostru?

— Dacă ne-ar vorbi Dumnezeu, am asculta, desigur, dar nu ne-a vorbit, așa că...

Fără să pregete, Zaharia sări de la locul său, răsturnând scaunul pe spate cu o bufnitură.

— Atunci ascultați ce zice Atotputernicul!

Era glasul lui și în același timp nu era. N-ar fi putut să-și oprească șirul vorbelor mai mult decât ar fi putut opri o furtună.

— Dumnezeu s-a mâniat nespus pe părinții voștri. Iată ce mi-a cerut El să vă spun, vouă și la tot poporul: „Întoarceți-vă la Mine”, zice Atotputernicul, „și Mă voi întoarce și Eu la voi. Nu fiți ca părinții voștri, căroră le vorbeau prorocii de mai înainte, zicând: «Așa vorbește Atotputernicul: „Întoarceți-vă de la căile voastre cele rele, de la faptele voastre cele rele!», dar n-au ascultat și n-au luat aminte la Mine”, zice Domnul. „Unde sunt acum părinții voștri? Oare prorocii puteau să trăiască veșnic? Totuși cuvintele Mele și poruncile pe care le dădusem slujitorilor Mei prorocii ca să le vestească n-au atins ele pe

părinții voștri? Și atunci ei s-au întors și au zis: «Atotputernicul ne-a făcut cum hotărâse să ne facă, după căile și faptele noastre!»”.

Zaharia se opri să-și tragă sufletul și văzu uimirea de pe fețele tuturor. Ale tuturor a, mai puțin a bunicului său. *Saba* stătea cu ochii închiși, cu capul plecat și fața scăldată de lacrimi. Zaharia mai luă o gură de aer.

— „Nu fiți ca părinții voștri”, zice Atotputernicul. „Întoarceți-vă la Mine și Mă voi întoarce și Eu la voi”.

Bâjbâi în spate să ridice scaunul și se prăbuși la loc, istovit. Minute în șir trecură fără ca nimeni să se clinească sau să rostească vreun cuvânt. Într-un târziu, prințul se ridică în picioare.

— Am auzit cuvântul Domnului de la *doi* din prorociei Lui. Cred că nu mai e nimic de adăugat, domnilor.

Capitolul 40

Zaharia tremura de frig în dimineața geroasă de iarnă, inspectând cu bunicul său progresul lucrărilor de la Templu.

— Te-ai dus la lucru azi cu noaptea-n cap, *saba*. Nici soarele n-a apucat să se trezească, darămite ceilalți.

— Am vrut să mă apuc din vreme, înainte de jertfa de dimineață. Azi vom isprăvi de pus primul rând de pietre. De-acu va merge tot mai repede, pe măsură ce vom fi tot mai siguri pe noi și ni se vor alătura și alții. Matania a terminat semănăturile de iarnă săptămâna trecută și ne-a fost de mare ajutor.

— Arată splendid, *saba*. Greu de crezut că v-ați apucat de lucru cu numai trei luni în urmă.

Își luă bunicul de braț și arătă spre altar, unde urma să înceapă jertfa de dimineață.

— Nu sunt preot în slujbă azi. M-am gândit să luăm parte împreună.

Trecură muntele și-și găsiră un loc unde să stea în curtea bărbaților. Zaharia era conștient de sușotelile

sfloase și de capetele ce se întorceau în urma lui în timp ce trecea.

Rostise prima prorocie cu mai bine de o lună în urmă și, la început, se temuse că n-avea să fie luat în serios de bărbații mai vârstnici pe care îi cunoștea și-i respecta. Dar, pe măsură ce în comunitate se răspândi vestea că Zaharia, fiul lui Berechias, fiul lui Ido fusese uns de Cel Preasfânt să-l fie proroc, se întâmplă taman opusul. Ceilalți începură să-l privească cu respect și chiar cu venerație. Neobișnuit cu acest tratament, se simțea tulburat de reacția lor.

— Simt cum se adâncește tot mai mult prăpastia dintre mine și ceilalți preoți, îi spuse el lui *saba* în timp ce așteptau. Am impresia că le e teamă de mine.

— Te venerază.

— Pe Atotputernicul ar trebui să-L venereze, nu pe mine.

— Dar El te-a făcut purtătorul Lui de cuvânt. Sunt conștienți cu toții de asta. Ai uitat că părinții noștri au refuzat să asculte de prorocii Lui și au fost pedepsiți? Bărbații de acum nu vor să repete aceeași greșală.

— Chiar și Iael pare... mai sfioasă cu mine. Și *safta la fel*. Chiar și tu te porți oarecum diferit în preajma mea.

— Ne uimești pe toți, Zaharia. Te-ai făcut om al lui Dumnezeu cât nici n-am băgat de seamă. Și om al Cuvântului Său. De aceea te-a ales El. Ți-am fost prea aproape să vedem transformarea ta treptată, dar acum o vedem și suntem uluiți.

Pe când preoții aduceau jertfa de dimineață, Zaharia își roti privirile prin curte și îl zări printre ceilalți bărbați pe Hagai. Îl privi îndeaproape și numai se făcu cât un purice de emoție la încheierea slujbei, când acesta păși în față să ia cuvântul. Făcură cu toții liniște să asculte.

— Iată ce spune Atotputernicul: „Uitați-vă cu băgare de seamă la cele ce s-au întâmplat până în ziua de azi, până să se fi pus piatră pe piatră la Templul Domnului!

Când veneau la o grămadă de douăzeci de măsur, nu erau în ea decât zece; când veneau la teasc să scoată cinzeci de măsur, nu erau în el decât douăzeci! V-am lovit cu rugină în grâu și cu tăciune, și cu grindină; am lovit tot lucrul mâinilor voastre. Și, cu toate acestea, tot nu v-ați întors la Mine”, zice Domnul. „Uitați-vă cu băgare de seamă la cele ce s-au petrecut până în ziua de azi, până în a douăzeci și patra zi a lunii a noua, din ziua când a fost întemeiat Templul Domnului, uitați-vă cu băgare de seamă la ele. Mai era sămânță în grânare? Nici via, nici smochinul, nici rodiul și nici măslinul n-au mai adus nimic. Dar din ziua aceasta, îmi voi da binecuvântarea Mea”.

— E un avertisment să nu dăm înapoi, șopti *saba*. Trebuie că a auzit și el de întrunirea noastră cu Adin și cârmuitorii celorlalte sate.

— Sunt sigur că a auzit.

Închinătorii se pregăteau să se întoarcă pe muntele Templului și să-și înceapă ziua de lucru. Dar un alai de bărbați ce urcau treptele spre munte îi aținură, silindu-i să se dea la o parte și să-i lase să treacă. Delegația de reprezentanți oficiali de la dregătorie purtau drapelul împăratului persan și erau escortați de un efectiv restrâns de soldați perși. Se apropiară de platforma dregătorului unde Zorobabel se pregătea să plece. Zaharia și bunicul său îi urmară, ajungând tocmai când bărbatul în ținută regală, cu haina împodobită de broderii, era prezentat drept Tatnai, dregătorul de dincoace de Râu, însoțit de Șetar-Boznai și de tovarășii lor de slujbă.

— Am știut eu că ne vor pune bețe în roate din clipa în care am comandat materiale și lemne, zise *saba*. N-avea cum să nu audă și noul dregător – și iată-l deja aici.

— Nimic nu se face în ascuns, zise Zaharia. Întrebarea e dacă va rămâne prințul Zorobabel pe poziție, ținând cont de tot ce ar avea de pierdut el și familia lui. Se va bizui pe făgăduința Atotputernicului că strămoșul lui,

împăratul David, va avea întotdeauna un moștenitor pe tron?

— Ochiul lui Dumnezeu veghează asupra noastră, șopti *saba*.

Tatnai păși înainte și se adresa lui Zorobabel:

— Ești demnitarul responsabil?

— Da, sunt Zorobabel, dregătorul Iudeei și al Ierusalimului.

— Am fost înștiințat de curând că în acest loc se desfășoară un proiect de construcție la scară largă. Și, pentru că nu știu să aveți învoire pentru așa ceva, am venit să mă conving cu ochii mei.

Arată spre șantierul împrăștiat și spre mormanele de materiale de construcție.

— Nu pare o clădire obișnuită.

— Nu e. Reclădim Templul zidit aici cu mulți ani în urmă de împăratul Solomon. E un templu închinat singurului Dumnezeu adevărat, Căruia îi slujim.

— Înțeleg. Ei bine, în numele împăratului Darius, vreau să știu cine v-a dat învoire să ridicați acest templu și să-i refaceți structura?

— Dumnezeuul cerului și al pământului. Suntem robii Lui.

— *Dumnezeul* făcu Tatnai pe un ton disprețuitor.

Cei doi bărbați stăteau față în față, de parcă niciunul n-ar fi fost dispus să cedeze niciun milimetru sau să recunoască superioritatea celuilalt. Pe Zaharia îl duceau cu gândul la doi câini ce-și dădeau târcoale cu perii de pe spinare ridicați, așteptând fiecare ca oponentul său să atace sau să se dea bătut.

— Părinții noștri L-au mâniat pe Dumnezeuul cerului, continuă prințul Zorobabel, și El i-a dat în mâinile împăratului Nebucadnețar al Babilonului, care a nimicit Templul și a dus poporul în robie. Dar, în primul an de domnie, împăratul Cyrus a dat o poruncă prin care ne-a

îngăduit să zidim din nou această casă a lui Dumnezeu. Ba mai mult, ne-a înapoiat tezaurul de aur și argint luat de Nebucadnețar din Templul lui Dumnezeu și l-a încredințat predecesorului meu, Șeșbațar. Cyrus l-a pus pe acesta dregător și l-a îndemnat să aducă din nou uneltele la Ierusalim și să reclădească Templul pe locul unde era. Șeșbațar a ascultat și a pus temeliile casei lui Dumnezeu. Din ziua aceea și până azi, de zidește casa aceasta și încă nu s-a isprăvit.

— Împăratul Cyrus e mort. În locul lui domnește împăratul Darius.

— Am auzit.

— Vă trebuie învoire de la împăratul Darius.

Când prințul nu răspunse, Tatnai zise:

— Voi avea nevoie de numele tuturor celor ce zidesc această clădire.

— Numele meu e Zorobabel. Să-l spun pe litere pentru logofătul tău?

— Numele meu e Ido.

Bunicul lui Zaharia păși în față.

— Sunt responsabil de supravegherea construcției și de evidența costurilor și cheltuielilor.

— Eu sunt Iosua, fiul lui Ioțadac, mare-preot al Atotputernicului.

Ieșiră în față și alți bărbați - preoți și lucrători deopotrivă - spunându-și numele logofătului samaritean. Cei ce se aflau prea în spate să iasă își strigară numele din multime.

Tatnai ridică mâinile cu vădită frustrare.

— Stați puțin! Nu vorbiți toți deodată. Logofătul meu n-are cum să scrie toate aceste nume.

— Îi vor trebui ceasuri nenumărate și zeci de suluri să ne scrie numele la toți, zise Zorobabel. Ne-am întors în patria noastră din Babilon în număr de peste patruzeci și două de mii și ridicăm acest templu împreună, toți ca unul.

Tatnai îi făcu semn logofătului său să se oprească. Îl privi ținând pe Zorobabel și pe frunte îi apărură o cută.

— Ca parte a raportului pe care-l întocmesc, oamenii mei vor inspecta acum proiectul.

— Vor trebui s-o facă de la distanță, zise Iosua. E un loc sfânt.

Zaharia văzu pieptul lui Tatnai tresăltând de mânie. Se codea parcă să obiecteze, să pășească pe pământ sfânt.

— Voi trimite pe loc un raport împăratului Darius, zise el în cele din urmă. Vei primi și tu o copie, dregătorule Zorobabel. Între timp, să înceteze toate lucrările până veți primi învoire de la curte.

Zorobabel clătină din cap.

— Cu tot respectul cuvenit, dregătorule Tatnai, avem de gând să continuăm lucrările. Am primit deja învoire de la împăratul Cyrus și de la Dumnezeuul nostru. De El trebuie să ascultăm.

— Splendid, șopti Ido, în timp ce Tatnai se depărta tanțoș cu suita lui.

— N-am știut că avem un prinț atât de viteaz, zise Zaharia. Și-a asumat un risc enorm.

— Știu. Dacă hotărârea lui e privită ca act de răzvrătire împotriva împăratului perșilor, el și familia lui vor fi deportați în Persia în lanțuri și uciși ca trădători.

— Și tu la fel, *saba*... Dar nu pari deloc înfricoșat, adăugă el cu un rânjet.

— Ochiul Dumnezeuului nostru veghează asupra noastră.

Spectacolul se încheiase și lumea se pregătea din nou de plecare. Dar prorocul Hagai îi surprinse pe toți pășind din nou în față.

— Atotputernicul mi-a vorbit din nou și mi-a zis: „Vorbește lui Zorobabel, dregătorul lui Iuda, și spune: «Voi clătina cerurile și pământul; voi răsturna scaunul de domnie al împăraților, voi nimici puterea împăraților

neamurilor, voi răsturna carele de război și pe cei ce se suie în ele; caii și călăreții lor vor fi trântiți la pământ, și unul va pieri ucis de sabia altuia.»”. Și, pentru vitejia ta și supunerea ta față de Dumnezeu, iată ce zice Atotputernicul: „Pe tine, Zorobabel, fiul lui Șealtiel, robul Meu, te voi lua și te voi păstra ca pe o pecete; căci Eu te-am ales”, zice Atotputernicul.

— Slavă lui Dumnezeu! șopti Zaharia. Atotputernicul și-a revocat blestemul!

— Asta înseamnă prorocia lui Hagai? întrebă Ido.

— Da. Am citit prorociile lui Ieremia și Cel Preasfânt i-a spus ultimului nostru împărat, Ioiachin, că, dacă ar fi un inel de pecetluit în mâna Lui cea dreaptă, l-ar scoate de acolo și l-ar da în mâinile vrăjmașilor. Dumnezeu a spus că Ioiachin va rămâne în istorie ca un om lipsit de copii și că niciunul din urmașii săi nu va ajunge pe tronul de domnie al lui David.

— A, da, îmi aduc aminte.

— Dar acum Cel Preasfânt l-a făcut pe Zorobabel inelul său de pecete. Legământul Său e că într-o zi va veni Mesia, urmașul împăratului David. Un nou moștenitor va sta pe tronul lui de domnie.

— Ce zi! făcu *saba* cu un suspin. Dar acum la treabă! Ai vreme să mă ajuți, Zaki?

— Dă-mi orice de lucru, *saba*. Sunt gata.

Capitolul 41

Era unul din rarele răgazuri tihnite când cina fierbea mocnit pe vatră și ambele fiice ale Iaelei dormeau. Se așeză și ea în odaie să se odihnească, alăptându-și fiul și gândindu-se la soțul ei. De când cu prorocitul, Zaharia devenise un reprezentant distins al comunității, un bărbat respectat de toți. Iael era mândră să-i fie soție, dar și puțin înfricoșată. Nu era puțin lucru ca Dumnezeul cerului și al pământului să vorbească prin soțul ei!

Încă se mai minuna de toate astea, când auzi o bătaie

în uşă. În clipa următoare, Hodaia îşi vârî capul în încăpere.

— Pot să te întreb ceva, Iael? Nu te deranjez, nu?

— Nu, deloc. Hai şi stai jos lângă mine. Am destul timp să stau la taclale cât îşi umple burtica mâncăciosul ăsta.

Hodaia intră şchiopătând şi se aşează pe o pernă lângă ea, proptindu-şi cârja de perete. Rămase tăcută atât de multă vreme, că în cele din urmă Iael o întrebă:

— Ce-i, Hodaia? Care-i necazul?

— Vreau să ştiu cine sunt, zise ea cu faţa frumoasă încruntată de hotărâre. Cine îmi sunt părinţii şi cum am ajuns să trăiesc aici, cu voi.

Iael închise ochii o clipită, căutând o cale de scăpare. Atât ea, cât şi *safta* Dina ajunseseră să se priceapă de minune să schimbe subiectul şi să ocolească întrebările Hodaiei, asigurând-o că era iubită din toată inima şi că făcea parte din familie. Dar, judecând după expresia ei hotărâtă, fata nu mai părea dispusă să se mulţumească cu asigurări vagi.

— De ce întrebi, Hodaia? Nu ţi-am spus de-atâtea ori cât de mult te iubim? Şi că eşti a noastră?

— Ba da, dar de data asta trebuie să ştiu adevărul. E important.

— Poţi să-mi spui şi de ce? întrebă Iael, încă buimăcită.

Hodaia îi întâmpină privirea, cu frumoşii ochi negri strălucind.

— Pentru că sunt îndrăgostită de Aaron, fiul lui Besai. Şi mă iubeşte şi el.

Iael se holbă la ea cu gura căscată. Cum putuse să crească atât de repede bebeluşul adus acasă de ea şi de *safta* din satul samaritean? Fata avea deja şaisprezece ani – şi era îndrăgostită de Aaron, fiul lui Besai şi al Rahelei, de optsprezece. Acesta locuia acum în vecinătatea

Betleemului, păstorind turmele cu tatăl său, dar Hodaia îl știa de o viață. Crescuseră laolaltă și încă se mai vedeau la praznice și sărbători. Iael băgase de seamă privirile tandre și conversațiile sfioase dintre cei doi, dar nu era pregătită s-o vadă pe Hodaia îndrăgostită, măritată și așezată la casa ei.

— Aaron crede că sunt drăguță, zise Hodaia când ea nu răspunse. Nu-l deranjează nici... ăăă... piciorul meu strâmb.

— *Ești* drăguță. Și pe niciunul nu ne deranjează piciorul tău. Cu toții avem defecte - doar că al tău e puțin mai vizibil ca al nostru.

— Nu semăn cu niciunul dintre voi, zise Hodaia.

— Ce contează? făcu Iael, ridicând din umeri. Nici fetele mele nu seamănă cu mine, dar...

— Nu asta vreau să zic! Știu bine cu *cine* semăn și vreau să aflu adevărul!

— Cu cine crezi tu că semeni?

Iael așteptă, simțind pe piele furnicături de groază.

— Mai ții minte noaptea aceea când a fost înjunghiat Ido? L-am văzut pe bărbatul care a făcut-o. Cel care a murit. I-am văzut chipul când zăcea la pământ, înainte să-l acopere. Am tras cu ochiul din odaia mea și... și semăna leit cu mine! Avea părul exact la fel!

Iael își căuta cu greutate cuvintele.

— Sunt rudă cu el? Sunt și eu samariteană?

— Nimic din toate astea nu contează, reuși ea să îngaimă. De ce te preocupă atât de mult cu cine semeni?

— Pentru că bărbatul ăla mort e Rafi, cel cu care ai vrut tu să te măriți, nu? Dar nu te-au lăsat fiindcă nu era iudeu. Dacă sunt rudă cu el... dacă nu sunt iudeică... nu-l vor lăsa nici pe Aaron să mă ia de nevastă.

— Of, Hodaia... bineînțeles că ești iudeică! Doar Ido și Dina te-au înfiat. Te-au dus și la mikve și te-au făcut a noastră. Sigur că Aaron te poate lua de nevastă.

— Atotputernicul n-are să mă accepte niciodată dacă nu sunt iudeică.

— Dar te închini întotdeauna cu noi în Curtea femeilor, Hodaia. Știi bine că Dumnezeu te acceptă.

— Aaron zice ca samaritenii n-au voie să se închine cu noi. A spus că de asta ne-au silit să oprim lucrările la Templu. Și acum încearcă să ne oprească din nou. Știu toate aceste lucruri, Iael.

— Uite ce-i, hai să-l întrebăm pe Zaki când se întoarce acasă, dar bag mâna în foc că va spune și el același lucru - că poți să te închini cu noi și că Atotputernicul te acceptă.

Nădăjduia să rezolve astfel disputa și să pună capăt tuturor întrebărilor, dar Hodaia scoase un suspin de frustrare.

— Vreau să știu adevărul despre părinții mei și pricina pentru care am fost înfiată. Am tot dreptul să știu, și Aaron la fel. De ce nu vrei să-mi spui?

Ridică glasul, făcând bebelușul să se foiască. Iael îl ridică pe umăr și-l scărpină pe spate să-l adoarmă la loc.

— N-am vrut să-ți spunem fiindcă ne-a fost teamă că te va supăra. Și niciunul nu vrem să te vedem supărată.

Hodaia se ridică greoi în picioare.

— Dacă nu-mi spuneți voi, tot aflu eu cumva. Mă duc cu Aaron în satul samaritean să-i întreb de ce semăn cu Rafi.

— Nu, Hodaia! Nu puteți face asta! Să nu puneți piciorul acolo în sat! Așază-te la loc, te rog... Am să-ți spun adevărul.

Hodaia se prăbuși înapoi pe pernă.

Iael se întrebă dacă nu era mai bine s-o cheme și pe *safta* Dina și să-i destăinuie împreună adevărul. *Safta* se temuse de mult că va veni această zi.

— Stai mai întâi s-o chem pe *safta*... începu ea, dar Hodaia o întrerupse.

— Nu. Vreau să-mi spui tu.

Cum să înceapă? Iael încercă o clipă să se hotărască, rugându-se să-și găsească cuvintele.

— O mai ții minte pe buna mea prietenă Leila? Fata samariteană la care mergeam adesea în vizită? Ești sora ei vitregă. Aveți același tată. Asta înseamnă că Rafi, bărbatul cu care am vrut să mă mărit, ți-a fost frate vitreg. De aici asemănarea. Am ținut la amândoi, Hodaia. Mi-au fost prieteni buni ani de zile până când Leila a murit și Rafi a luat-o razna.

— Și mama mea cine e? A murit și ea?

I-ar fi fost mai ușor să-i răspundă că da, murise la naștere, dar ar fi fost o minciună. Și Iael știa că minciunile duc întotdeauna la suferință.

— Pe mama ta o cheamă Raisa și aproape a murit la nașterea ta. Ați fi murit amândouă negreșit dacă nu s-ar fi dus *safta* Dina în noaptea aia în sat să ajute. Mama ta era foarte tânără când s-a măritat cu tatăl tău – mai tânără decât ești tu acum. Prea tânără pentru o naștere. Ai fost primul ei copil.

— M-a lepădat din pricina piciorului?

Iael își dădu seama pentru prima oară de adevăr.

— Nu. Mama ta nu te-a lepădat defel. Dimpotrivă, te-a iubit și a vrut să te ia în brațe. Dar bunica Leilei – care nu ți-e rudă de sânge – a crezut că ești prea plăpândă să supraviețuiești. I-a spus mamei tale că ai murit ca să o cruțe de durerea de a se atașa de tine și de a te pierde. Nimeni nu se aștepta ca tu sau Raisa să scăpați cu viață.

— Și tata?

Iael suspină.

— Îl cheamă Zabad și e căpetenia satului. E în mare parte iudeu, urmaș al celor rămași aici când ceilalți au fost exilați în Babilon.

— Și mama e samariteană?

— Cred că da, dar nu sunt sigură. N-am întrebat-o

niciodată.

Iael speră din nou ca întrebările Hodaiei să se sfârșească aici.

Dar se înșelă.

— Și tata cum de v-a lăsat să mă aduceți?

Iael suspină din nou.

— Păi, el și-a dorit un băiat.

— Și eu eram fată... și încă una cu piciorul strâmb, nu?

Iael dădu din cap și puse bebelușul pe pat, cuprinzând mâinile Hodaiei în ale ei.

— Au crezut toți că vei muri în noaptea aia. Dar *safta* Dina și-a pus în cap să te țină în viață chiar să fie ultimul lucru pe care l-ar mai fi făcut vreodată. Așa că te-am adună acasă... Am fost acolo la nașterea ta, Hodaia. Am văzut când ai venit pe lume și a fost cea mai uimitoare experiență din viața mea. Te-am îndrăgit pe loc. Cu toții te-am îndrăgit.

Lacrimile îi năpădiră ochii.

— Iar acum, dacă tot trebuie să te dăm din nou, nu-mi pot închipui un bărbat mai minunat și mai vrednic de tine ca Aaron, fiul lui Besai.

Capitolul 42

De la postul său de supraveghetor pe muntele Templului, Ido privea cum o echipă de meșteri ridicau cu scripetele o piatră uriașă de construcție, cu frânghiile scârțâind și gemând sub greutatea ei. Piatra se legănă o clipă în aer înainte ca bărbatii s-o echilibreze și s-o coboare la locul ei în zidul lăcașului sfânt. Satisfacția lui Ido era la fel de uriașă ca blocul de piatră. Peste vale, în copacii de pe Muntele Măslinilor, înmugureau nori de flori albe de migdal, vestind sfârșitul iernii și începutul primăverii. Zilele aveau să se dezmoștească și să devină mai lungi, sporind ceasurile de lumină în care putea să lucreze Ido și echipa sa. Lanurile de orz și de in se

pârguiau pe ogoarele din depărtare datorită ploilor îmbelșugate de iarnă, semn al harului și îndurării lui Dumnezeu și al faptului că își găsea plăcerea în supunerea lor.

Ido se pregăti să se întoarcă la listele lui de provizii și cheltuieli, când îl zări pe Zaharia străbătând cu pași mari curtea spre el.

— Dacă vii să vezi ce progrese am mai făcut, zise Ido zâmbind, să știi că tocmai am mai pus încă o piatră.

Arată spre locul unde manevraseră lucrătorii blocul de calcar. Zaki clătină din cap, cu chipul grav.

— Nu de asta am venit. Prințul Zorobabel a primit azi dimineață vești din Samaria. E o copie a scrisorii trimise de dregătorul Tatnai împăratului Persiei în legătură cu noi. M-am gândit ca poate vrei să vii și tu să vezi ce spune.

Ido se ridică încet în picioare.

— Văd că Tatnai n-a tărgănat trimiterea raportului.

— Nu. După cum spune proverbul despre cei nelegiuți, „picioarele lor aleargă la rău”.

Zaki îl luă de braț și străbătură împreună piața, coborând treptele muntelui. Ido era frustrat că îi slăbiseră atât de mult puterile că avea nevoie de un braț de sprijin. Ar fi înfăptuit mult mai multe dacă ar fi fost tânăr și voinic ca nepotul său.

— Sunt sigur că vor trebui câteva luni ca să ajungă solia lui Tatnai la împărat, zise Zaki când făcură popas la capătul scărilor să se odihnească. Și alte câteva luni ca să primim răspunsul lui. Cât crezi că vom putea înainta cu lucrările în acest timp?

Ido nu se arată prea optimist.

— Chiar un an să treacă până primim vești de la perși, tot n-avem cum să terminăm. După socotelile mele, ne va lua cam trei sau patru ani să isprăvim Templul.

Străbătură distanța scurtă până la sala tronului de la reședința dregătorească unde își desfășura Zorobabel

activitatea. Marele-preot și majoritatea preoților de seamă și bătrânilor se îmbulzeau deja pe coridorul lung și îngust. Zaharia găsi un loc unde să se așeze lângă un stâlp de susținere.

— La urma urmei, nu contează ce spune scrisoarea lui Tatnai, zise Ido. Noi vom continua oricum lucrările.

Zorobabel se ridică să facă liniște în rândul bărbaților.

— După cum ați auzit, am primit azi dimineață o copie a scrisorii trimise de dregătorul Tatnai împăratului Darius. O voi citi, apoi vom putea reflecta cum sau dacă să răspundem.

Prințul desfășură scrisoarea și începuse să citească:

Către împăratul Darius: Sănătate!

Să știe împăratul că ne-am dus în ținuturile lui Iuda, la Casa Dumnezeului celui mare. Ea de zidește din pietre cioplite, și în pereți se pune lemn; lucrul merge repede și izbutește în mâinile lor.

Ido se aplecă și-i șopti lui Zaharia la ureche:

— O iau ca pe un mare compliment.

Am întrebat pe bătrâni și le-am vorbit așa: „Cine v-a dat învoire să zidiți Casa aceasta și să ridicați zidurile acestea?”. Le-am cerut și numele lor ca să ți le facem cunoscute și am pus în scris numele oamenilor care sunt în fruntea lor. Iată răspunsul pe care ni l-au dat...

Zorobabel își ridică ochii din scrisoare și zise:

— Tatnai reproduce destul de fidel răspunsul nostru, spunând că ridicăm Templul pentru Dumnezeul nostru și că avem învoire de la împăratul Cyrus. Scrisoarea continuă în felul următor:

Acum, dacă împăratul găsește cu cale, să se facă cercetări în casa vistieriilor împăratului la Babilon, ca să vadă dacă s-a dat din partea împăratului Cyrus o poruncă pentru zidirea Casei acesteia a lui Dumnezeu la Ierusalim. Apoi, să ne trimită împăratul voința lui asupra acestui

lucru.

— Perfect, zise Ido, destul de tare ca să-l audă și ceilalți. Dacă vor căuta, vor da de proclamație. Vor vedea atunci că au fost lăsați să se întoarcă și să zidească și robi de alte nații, nu numai noi.

— Aveți întrebări? întrebă prințul, înfășurând la loc sulul. Căpitanul gărzilor Templului ceru primul îngăduința să vorbească.

— Și dacă dregătorul samaritean trimite oșteni să ne oprească cu sila? N-avem destui oameni și nici putere să ne războim cu ei.

— Ai dreptate, zise Zorobabel. Și sunt convins că au văzut cât suntem de lipsiți de apărare când au venit să inspecteze proiectul de construcție. Dar deocamdată provincia lui Iuda e încă sub stăpânirea mea și dregătorul samaritean n-are niciun drept să trimită trupe decât la porunca împăratului persan.

Ido ridică mâna, cerând să i se acorde atenție.

— Nu trebuie să ne oprim - și *nu* ne vom opri - în răstimpul cât așteptăm răspuns de la împărat.

— Mă tem și pentru siguranța domniei tale, prințe Zorobabel, continuă căpitanul. Ca moștenitor legitim la tron, ai putea îi osândi la moarte sau surghiunit din nou dacă faptele tale suni privite ca act de răzvrătire.

— Îți mulțumesc pentru grija pe care mi-o porți, dar mă încred în făgăduința Atotputernicului că tronul lui David va dăinui veșnic.

— Au mai fost rapoarte de nemulțumire din partea vecinilor samariteni? întrebă unul.

— Da, cu zecile, la fel ca înainte. Duc un război al terorii, folosind frica pe post de armă. Am adunat paznici care să stea de pază pe muntele Templului. Dar sunt încredințat că Atotputernicul ne-a poruncit să zidim și trebuie să ne temem de El mai mult decât de vecinii noștri.

După adunare, Ido se întoarse din nou pe muntele

Templului, dar munca se încheie cu o oră mai repede în dimineața aceea pentru ca lucrătorii să aibă timp să se pregătească de Sabat. Ajuns acasă, le găsi pe Dina, pe Iael și pe Hodaia alergând încoace și încolo să facă ultimele pregătiri pentru masa de Sabat. Dar Dina îl trase o clipă la o parte, ținând în mâini o pâine proaspătă.

— Am auzit de scrisoarea dregătorului samaritean, zise ea. Unele din rândul nostru se tem că vom avea din nou neplăceri.

— Bazinele ne sunt pline cu apă de ploaie, nu-i așa? întrebă el.

— Da. Din fericire, nu va mai trebui să mergem la izvor, dar totuși...

— Hai să ne luăm masa în tihnă, Dina. Am pregătit un mic discurs pentru fiecare la sfârșit.

Ido reflectase la scrisoarea lui Tatnai toată după-amiaza. Era responsabil pentru siguranța familiei lui, dar știa că nu-i stătea în puteri să-i protejeze. Se rugă iar și iar să scape din ghearele fricii și ale îngrijorării și să lase protecția lor în seama lui Dumnezeu - rugăciune pe care avea s-o rostească probabil pentru tot restul vieții.

Frânseră pâinea, băură vin și se ospătară la lumina candeliei. Cânteculele tradiționale ale strămoșilor lui îl umplură pe Ido de nădejde și curaj. Apoi copiii făcură liniște să-l audă vorbind despre fragmentul din *Tora* de săptămâna aceea, cum îi era obiceiul de Sabat.

— Fragmentul de săptămâna asta e cât se poate de relevant pentru această perioadă din viața poporului nostru, zise el. În acest pasaj, Domnul Preasfânt îi scoate pe Moise și pe strămoșii noștri din Egipt, așa cum ne-a scos și pe noi din Babilon. Iată ce spune Cel Preasfânt: „Să-Mi facă un Locaș Sfânt, și Eu voi locui în mijlocul lor”. Le-a arătat în detaliu cum să zidească acest lăcaș sfânt și oamenii au ascultat, oferind ca daruri de bunăvoie aur, argint și pietre prețioase, precum și în fân, lemne și

mirodenii. Astăzi ascultăm și noi de porunca lui Dumnezeu și-l ridicăm un locaș sfânt, chiar dacă vrăjmașii noștri încearcă să ne oprească. În seara asta aș vrea să vă întreb pe fiecare în parte: Vă încredeți în Dumnezeu? Sunteți gata să vă supuneți Lui cu orice preț? Căci de data asta locașul Celui Preasfânt s-ar putea să ne coste nu numai aurul și argintul, ci chiar și viața, ca pe Suzana. Sunteți gata să vă încredințați Lui orice teamă, ca El s-o poată înlocui cu credință?

Dina fu prima care răspunse. Aceasta stătea lângă Ido, ținând în poală o somnoroasă Sara.

— Când mi-a cerut Cel Preasfânt să renunț la familia mea și să plec din Babilon, recunosc că n-am vrut s-o fac. Asta pentru că n-am înțeles de ce trebuia să venim aici. Dar acum înțeleg, Ido. Să fi rămas în Babilon, am fi devenit ca restul neamurilor. Sunt gata acum să mă supun. Și n-am să las frica să-mi stea în cale.

— Sunt de acord cu *safta*, zise Iael cu bebelușul pe umăr, scărpinându-l blând pe spate. Înainte am citit în stele, râvnind să cunosc viitorul, fără să pricep că de fapt, în tot acest timp, Cel Preasfânt ne călăuzea deja spre viitor. Prorocii au spus că El va restaura poporul nostru și iată-ne aici, în patria noastră. A spus că vom fi la număr ca stelele cerului, și iată-ne binecuvântați – Zaki și cu mine – cu trei copii. Știu că Dumnezeu e cu noi, nu cu vrăjmașii, așa că nici eu nu mă tem. De-aceia i-am pus fiului nostru numele de „Iosua”, pentru că Domnul mântuiește.

— Dar tu, Hodaia? Întrebă Ido.

Fata își abătu privirea, nu înainte ca el să-i vadă ochii năpădiți de lacrimi.

— Ți-e frică? Nu-i nicio rușine s-o recunoști, să știi.

— Nu-i vorba de asta, zise ea, clătinând din cap.

Ido așteaptă până când în sfârșit fata își ridică din nou privirea spre el.

— Iael mi-a spus cine îmi sunt părinții adevărați. Știu

că nu sunt iudeică. Sunt samariteană, ceea ce înseamnă că fac parte din rândul vrăjmașilor voștri. Nu am voie să vă ajut la zidirea Templului.

Iael își lăsă copilul pe mâinile lui Zaharia și dădu s-o ia în brațe.

— Nu ești din rândul vrăjmașilor! Ești de-a noastră. Spune-i tu, Zaki. Eu nu știu să-i explic așa cum se cuvine.

— Cunoscut relatarea din *Torn*, zise Hodaia, dând-o la o parte. Când poporul lui Israel a venit aici în țară după ieșirea din Egipt, Cel Preasfânt le-a poruncit să-i dea morții pe toți - bărbați, femei și copii. Le-a interzis să se încuscrească cu oricine care nu e iudeu.

— E numai vina mea, zise Iael. Nu i-am explicat cum se cuvine. Îmi pare atât de rău.

— Hodaia, uită-te la mine, zise Ido.

Așteaptă până fata făcu întocmai.

— Cel Preasfânt ne-a poruncit să stârpim aceste popoare din același motiv pentru care a fost nimicit Ierusalimul și dus în robie tot poporul iudeu - fiindcă am devenit corupți, închinându-ne la dumnezei falși, săvârșind lucruri imorale și sacrificându-ne copiii idolilor. Dar planul Lui a fost întotdeauna să binecuvânteze prin noi toate neamurile pământului. I-a făgăduit-o lui Avraam și și-a reînnoit făgăduința față de Isaac și față de Iacov. Multă vreme n-am dorit să se îndeplinească această prorocie pentru că îi uram pe babilonieni pentru ce au făcut familiei și orașului meu. Dar apoi ai intrat tu în viața noastră și Cel Preasfânt a început să-mi arate ce mult iubește toate popoarele, nu doar pe fiii lui Avraam. Ai devenit de-a noastră, închinându-te la Dumnezeuul nostru și făcând ce spune *Tom*. Și, într-o bună zi, la fel vor face toți oamenii pământului - se vor închina Dumnezeuului nostru și vor asculta de El.

Se opri și privi fața frumoasă a Hodaiei la lumina tremurândă a candeliei, dându-și seama cât de mult

ajunsesse s-o iubească, ca pe propria fică.

— Auzi, Hodaia? înțelegi ce-ți spun? Motivul pentru care n-am putut să-i lăsăm pe samariteni să zidească împreună cu noi e că încă mai practică un amalgam de religii. Dar orice samaritean care se întoarce din toată inima la Dumnezeu e bine-venit oricând să se închine cu noi. Tu ești iudeică pentru că ești a noastră. Și chiar de n-ai fi a noastră, ai putea să te închini cu noi și să te măriți cu fiii noștri fiindcă-L slujești pe Dumnezeu.

— Da, *soba* are dreptate, zise Zaharia.

Se aplecă spre Hodaia și o luă de mână.

— Prorocul Isaia a scris că, în zilele din urmă, muntele Casei Domnului va ajunge cel mai înalt munte și popoarele se vor duce cu grămada la el. A mai spus că străinii care-L vor sluji pe Domnul, care I se vor închina și vor stăruî în legământul Lui vor fi acceptați de El și Templul Lui se va numi o casă de rugăciune pentru *toate* neamurile.

— De aceea muncim cu atâta sârg să-l isprăvim, zise Ido. Și de aceea încearcă să ne oprească vrăjmașii. Ei se răzvrătesc împotriva lui Dumnezeu. Dar tu, Hodaia, te numeri printre primele roade ale făgăduinței lui Dumnezeu. Prin tine se împlinesc prorociile Lui.

Hodaia își roti privirile de la unul la altul și zâmbi sfios, ștergându-și lacrimile.

— Atunci... atunci mă vei lăsa să mă mărit cu Aaron când va veni tatăl lui să-mi ceară mâna?

— Sigur că da! zise Ido râzând. Cum să nu, draga mea copilă. Voi dansa de bucurie la nunta ta.

— Dar numai peste un an, doi, adăugă Dina cu o expresie îngrijorată. Ești încă mult prea tânără.

Râseră toți de la masă și chipul Hodaiei se îmbujoră de fericire.

Capitolul 43

Zaharia fu trezit dintr-un somn agitat de către fiul

său, care plângea, cerând țăță.

— Rămâi în pat, îi spuse el Iaelei, care se ghemuia sub acoperitoare în noaptea rece de iarnă târzie. Mă duc eu să-l aduc.

Simți sub picioare podeaua de piatră rece ca gheața și frigul din odaie când îl ridică pe Iosua din coșul său și îl puse lângă Iael. Dar, în loc să se întoarcă în pat, Zaharia își îmbracă mantaua și își încălță sandalele. Nu știa de ce, dar se simțea treaz de-a binelea, deși mai era mult până în zori, judecând după cerul întunecat din fața ferestrei.

Prin minte îi clocotiseră toată ziua o mulțime de gânduri, de la scrisoarea trimisă perșilor de dregătorul Tatnai până la grijile Hodaiei legate de dragostea lui Dumnezeu pentru neamuri. Hotărî să se roage pentru toate acestea. Și, în loc să măsoare odaia în lung și în lat, ținând-o trează pe Iael, închise ușa în urma lui și ieși tiptil în curte.

Acolo zări un bărbat.

Zaharia făcu un pas înapoi speriat, amintindu-și de noaptea în care venise Rafi. Dar, deși bărbatul nu se clinti și nu rosti nicio vorbă, prezența lui îl umplu de o asemenea pace, de parcă ar fi turnat-o dintr-un ulcior, revărsând-o asupra lui. Zaki se apropie încet de el, cu picioarele ușor tremurânde. Păși afară în curte și, când își roti privirile prin jur, i se păru că se ridică o cortină și în locul caselor și ulițelor din împrejurimi, se pomeni într-o ravenă printre tufe de mirt. Văzu un bărbat călare pe un cal roșu, iar în spatele lui alți cai roșii, murgi și albi. Își dădu seama că nu visa căci simțea sub sandale podeaua de piatră și adierea nopții răsfirându-i părul. Dar vedenia din fața lui era la fel de vie și reală ca pietrele de sub picioare. Auzi tropăit de copite și simți mirosul cailor. Vântul ce îi răsfira părul făcea să foșnească frunzele tufelor de mirt.

Se întoarse spre bărbatul din curte și înțelese că era un înger, fără să știe în ce fel și cum. Zaharia arătă spre

cai și întrebă cu glas șoptit:

— Ce sunt aceștia, domnul meu?

— Au fost trimiși de Domnul să cutreiere tot pământul.

Glasul îngerului era plin de puterea lui Dumnezeu și întreg trupul lui Zaharia vibră la unison cu el ca atunci când sunase din trâmbița de argint.

— L-am întrebat pe Atotputernicul cât timp își va mai ascunde mila de Ierusalim și de cetățile Iudeei, continuă îngerul, și iată ce mi-a spus: „Mă întorc cu îndurarea către Ierusalim; Casa Mea va fi zidită iarăși în el. Cetățile Mele vor avea iarăși belșug de bunătați, Domnul va mângâia Sionul și va alege iarăși Ierusalimul”.

Inima lui Zaharia bătu mai tare de emoție. Vru să se repeadă în odaia bunicului și să-l trezească pentru a-i da vestea cea bună, dar auzi deodată un zgomot deasupra capului și, ridicându-și privirea, zări patru coame – embleme ale puterii și forței politice.

— Ce sunt acestea? îl întreabă el pe înger.

— Sunt coarnele care au risipit pe Iuda, pe Israel și Ierusalimul, de n-a mai putut ridica nimeni capul. Dar acum popoarele care v-au nimicit pe voi vor fi la rândul lor nimicite.

Un alt sunet îi atrase atenția și, privind în direcția lui, văzu decorul schimbându-se. Zări un bărbat ținând în mână o funie de măsurat, de parcă ar fi fost gata să zidească. Zaharia simți un fior de emoție, amintindu-și cât de mult zidiseră prima oară la sosire și cum se înălțase Ierusalimul din mine. Învățase și el să folosească o funie de măsurat ca și cea din mâna bărbatului și un fir de plumb ca să se asigure că sunt drepte zidurile. Dar vrăjmașii puseseră apoi capăt lucrărilor de construcție.

— Unde se duce bărbatul acesta? îl întreabă el pe înger.

— Să măsoare Ierusalimul, să vadă care e lățimea și

lungimea lui. Ierusalimul va fi o cetate deschisă, din pricina mulțimii oamenilor și vitelor care vor fi în mijlocul lui. „Și eu însumi”, zice Domnul, „voi fi un zid de foc de jur-împrejurul lui și voi fi slava lui în mijlocul lui!”

Oare asta însemna că se vor mai putea întoarce și alții din robie? Zaharia fu gata să întrebe, dar îngerul păru să-i citească gândurile.

— „Veniți, veniți! Fugiți din țara de la miazănoapte!” strigă el. „Scăpați, voi cei din Babilon! Îmi voi ridica mâna împotriva neamurilor care v-au jefuit”, zice Domnul, „căci cel ce se atinge de voi se atinge de lumina ochilor Mei”.

Lui Zaharia îi veni să strige și el cu îngerul la cuvintele mângâietoare ale lui Dumnezeu, dar viziunea încă nu se sfârșise.

— „Strigă de veselie și bucură-te, fiica Sionului! Căci iată, Eu vin și voi locui în mijlocul tău”, zice Domnul. „Multe neamuri se vor alipi de Domnul, în ziua aceea, și vor fi poporul Meu. Eu voi locui în mijlocul tău, și vei ști că Atotputernicul M-a trimis la tine. Orice făptură să tacă înaintea Domnului, căci El S-a și sculat din locașul Lui cel sfânt!”

Zaharia se prăbuși pe zidul din curte copleșit de emoție, își lăsase în urmă casa și părinții pentru a căuta prezența Domnului, iar acum El făgăduia că va locui în mijlocul lor. Ba mai mult, ca un răspuns parcă la grijile Hodaiei, făgăduia și că oameni de nenumărate neamuri se vor alipi de El. Zaharia rămase așezat pe zid vreme îndelungată, cu ochii închiși, slăvind-L în tăcere pe Dumnezeu.

Când îi deschise din nou, îngerul îl chemă la el.

— Vino cu mine.

Nu bine făcură câțiva pași, că îl zări pe Iosua, marele-preot. Zaharia dădu să-l atingă, să se convingă că era în carne și oase, dar decorul se schimbă din nou și se pomeni într-o sală de judecată. La dreapta lui Iosua se afla

Acuzatorul și stăteau amândoi înaintea îngerului Domnului.

— „Domnul să te mustre, Satano!” zise îngerul. „Domnul să te mustre, El care a ales Ierusalimul! Nu este el, Iosua, un tăciuni scos din foc?”

Iosua stătea înaintea îngerului și a celorlalți preoți îmbrăcat în straie murdare, ca ultimul cerșetor. Dar îngerul Domnului le porunci celor din jurul lui să-l dezbrace de hainele murdare și îi zise:

— „Iată că îndepărtez de la tine nelegiuirea!”

Sub privirile lui Zaharia, Iosua fu îmbrăcat într-o haină albă, curată, și pe cap i se puse o mitră imaculată.

— Așa vorbește Atotputernicul: „Dacă vei umbla pe căile Mele și vei păzi poruncile Mele, vei judeca Locașul Meu și vei priveghea asupra curților Mele, și te voi lăsa să intri împreună cu cei ce sunt aici. Ascultă, dar, Iosua, mare-preot, tu și tovarășii tăi de slujbă care stau înaintea ta – căci aceștia sunt niște oameni care vor sluji ca semne. Iată, voi aduce pe Robul Meu, Vlăstarul. Și într-o singură zi voi înlătura nelegiuirea țării acesteia”.

Inima lui Zaharia bătea să-i spargă pieptul. Îngerul vorbea de Mesia cel promis, sămânța femeii care avea să zdrobească capul șarpelui.

Înainte să apuce să deschidă gura, imaginile se făcură nevăzute, înghițite parcă de o întindere întunecată de apă. După ce dispărură toate, Zaharia se pomeni din nou în ograda binecunoscută, înconjurat de casele și ulițele din împrejurimi. I se părea că trecuseră zile întregi, dar cerul nopții era încă negru și munții de la răsărit învăluiți în beznă. Sleit de puteri, se prăbuși în curte cu spatele la zid și închise ochii. În clipa următoare, simți că-l zgâlțâie cineva. Își ridică privirea și îl zări pe înger.

— Ce vezi? îl întreabă acesta.

Zaharia se ridică repede în picioare.

— Văd un sfeșnic din aur curat, un vas cu untdelemn

și șapte candel. Și doi măslini, unul la dreapta, altul la stânga vasului.

— Iată cuvântul Domnului către Zorobabel, zise îngerul. „Lucrul acesta nu se va face nici prin putere, nici prin tărie, ci prin Duhul Meu”, zice Atotputernicul. „Cine ești tu, munte mare, înaintea lui Zorobabel? Te vei prefăce în șes. El va pune piatra cea mai însemnată în vârful Templului, în mijlocul strigătelor de: «îndurare, îndurare cu ea!» Măinile lui Zorobabel au întemeiat Casa aceasta și tot mâinile lui o vor isprăvi”.

Zaharia ardea de nerăbdare să vadă bucuria lui *saba* la auzul veștilor. Dar sfeșnicul și măslinii încă îl zăpăceau.

— Ce sunt aceste ramuri de măslin? îl întreabă el pe înger.

— Sunt cei doi unși ce stau înaintea Domnului întregului pământ.

Împăratul și marele-preot. Robii unși ai lui Dumnezeu.

Zaharia auzi apoi un zgomot ca un fâlfâit de aripi sau ca un foșnet de pergament și, ridicându-și ochii, zări un sul de carte uriaș, lung de zece metri și lat de cinci, ce zbura prin văzduh deasupra lui. Își aminti că îl mai văzuse în vis pe când era copil.

— Ce înseamnă asta? îl întreabă el pe înger.

— E blestemul care va cădea peste toată țara. El va intra în casa tuturor hoților și a celor ce jură strâmb, pentru ca orice clădesc ei să fie nimicit până nu vor rămâne decât lemne și pietre. Acum privește aici, Zaharia.

Se uită în direcția indicată de înger și mai că nu se prăpădi de râs la ceea ce văzu. Văzu o eră și, după ce fu ridicat capacul de plumb, o zări în era pe vrăjitoarea din Babilon ce mergea în vizită la Iael. Era îmbrăcată în negru și Zaharia îi auzi clinchetul lin al brățărilor și amuletelor.

— Aceasta e nelegiuirea! zise îngerul și îi dădu brânci înapoi în era, punând la loc capacul de plumb. Zaharia

privi uluit cum două femei cu aripi ca de cocostârc ridicară era și zburară cu ea.

— Unde o duc? întrebă el.

— Înapoi în Babilon, unde îi e locul. Dumnezeu va scoate nelegiuirea din țară.

Zaharia așteptă ca femeile înaripate să se topească în depărtare și, pe când se întoarse din nou spre înger, scena se schimbase din nou. Patru care ieșeau dintre doi munți de aramă, fiecare tras de o ceată de cai de altă culoare – roșii, negri, albi și bălțați. Îi auzea fornăind pe nări și tropăind din copite, în timp ce roțile carelor scârțâiau și huruiau, gonind înainte.

— Ce sunt aceștia, domnul meu? întrebă el.

— Sunt cele patru vânturi ale cerurilor ce ies din locul unde stăteau înaintea Domnului, ca să cutreiere întregul pământ. Cei ce se îndreaptă spre țara de miazănoapte fac să se mai potolească mânia Domnului în această țară.

Zaharia se simți copleșit din nou de pacea Domnului. Era un semn pentru el și pentru întreg poporul lui Dumnezeu că orice s-ar fi întâmplat – azi, mâine sau în ziua următoare – Atotputernicul era la cârmă, lucrând spre binele, nu spre răul alor Săi.

Zgomotul carelor se stinse în depărtare și viziunea dispăru din nou în beznă. Zaharia găsi un loc unde să se așeze rezemat de zidul de la curte și să privească soarele răsărind în sfârșit peste Muntele Măslinilor. În clipa următoare, cineva îl strigă pe nume, trezindu-l cu un zgâlțâit.

— Zaharia... Zaharia...

Nu era îngerul, ci bunicul său. Un om în carne și oase, nu o viziune.

— Te simți bine? întrebă *saba*. De ce dormi afară în frig?

Zaharia se ridică încet în picioare.

— Am vrut să mă rog, așa că m-am sculat și am venit aici. Dar pe urmă...

N-avea cuvinte să descrie ce văzuse în noaptea aceea, dar știa că trebuia să încerce.

— Cel Preasfânt a trimis un înger să-mi vorbească, *saba*. Mi-a arătat vedenii atât de reale, că le-am putut mirosi și atinge, îmi trebuie niște pergament și cerneală, ca să le pot scrie și spune tuturor.

Zaharia știa însă că Dumnezeu îi încrustase în inimă vedeniile ca în piatră. N-avea să uite niciodată cele văzute și auzite. Își trecu degetele prin păr, în timp ce *saba* se holba la el cu uimire.

— Ce facem noi în Ierusalim, *saba*, e de o mie de ori mai măreț decât am putea visa vreodată. În noaptea asta am văzut timpul dându-se la o parte ca o cortină și dezvăluindu-mi un crâmpei din veșnicie. Ceea ce am văzut e... e ca și cum... am simțit că înțeleg în sfârșit tot ce ni s-a întâmplat nouă și poporului nostru. Și Dumnezeu m-a asigurat că vom *termina zidirea* Casei Sale. Zorobabel însuși va pune piatra de căpătâi. Vrajmașii noștri n-au cum să ne oprească. Atotputernicul a spus: „Lucrul acesta nu se va face nici prin putere, nici prin tărie, ci prin Duhul Meu”. Trebuie să le spun lui Iosua și celorlalți că nelegiuirea de dinainte a trecut – a fost curățată! Acuzatorul lumii nu mai are nimic de spus acum că suntem spălați și iertați de Cel Preasfânt.

— Slavă Domnului, murmură *saba*.

Zaharia încă mai vorbea, când ieșiră în curte femeile. Își privi frumoasa soție și zâmbi în sinea lui amintindu-și de viziunea cu femeia babiloniană care aproape reușise să o ademenească pe Iael. Acum femeia nelegiuită nu mai era. Țara era curățată. Îi făcu semn Hodaiei să se apropie și-i puse mâna pe umăr.

— Domnul promite că multe neamuri se vor alipi de El, îi spuse. Vor fi ai Săi. Și tu ești a Lui, Hodaia. Îi aparții.

Ea îl cuprinse cu brațele și-l îmbrățișă strâns.

— Zaharia, întrebă Iael, ce... cum...?

— Domnul Preasfânt a deschis porțile veșniciei și mi-a arătat viziuni menite să ne încurajeze, Iael. Nu trebuie să fim dezamăgiți dacă munca pe care o facem pare mărunță în ochii noștri. Viitorul e de o mie de ori mai mareț ca acest templu clădit de noi. Cel Preasfânt vine! Vine și va locui printre noi.

Mai mult nu reuși să spună. Enormitatea acestui adevăr – *Dumnezeu cu noi* – îi tăie răsuflarea.

Capitolul 44

Ido privea cum echipa sa de tâmplări cioplea o bârnă masivă de cedru pentru Templu, cu rindelele și teslele lăsând în urmă mormane de rumeguș parfumat. Ce n-ar fi dat ca rindelele să meargă mai repede. Și să aibă mai mulți meșteri ca aceștia. Scoase un oftat, rezistând imboldului de a-și zori lucrătorii și disciplinându-se să aibă răbdare. Lucrul mergea bine, ținând cont de limitările lor și de arșița verii. Templul se ridica încet din cenușa Ierusalimului și lucrătorii erau îmbărbătați de prorociile lui Hagai și ale lui Zaharia. Nepotul lui Ido tocmai revenise dintr-o călătorie prin câteva orașe și sate ale Iudeei, unde potolise temerile oamenilor, împărțându-le mesajele primite de la Cel Preasfânt și vorbindu-le de viitorul glorios ce-i aștepta. Propria izbăvire din robie nu era decât o anticipare a mântuirii lumii întregi ce avea să vie. Restaurarea Templului și a poporului nu era decât o reflectare a restaurării pe care avea s-o aducă într-o bună zi Mesia.

Ce lucru de neînchipuit! Zaharia, nepotul său, proroc al lui Dumnezeu! se întrebă dacă fiul lui, Berechia, avea să afle vreodată. Ar fi fost oare mândru de băiatul lui și bucuros că Zaharia ascultase de Atotputernicul, venind la Ierusalim? Oare Berechia și Osea își regretau vreodată decizia de a rămâne în Babilon? Ido oftă din nou, conștient

că nu era bine să trăiască în trecut când viitorul se desfășura chiar sub ochii lui ca un covor somptuos înaintea unui împărat. Își îndreptă din nou atenția spre bârna de cedru ce începea să prindă contur și desluși în ea un simbol al lucrării Celui Preasfânt, Care-i cioplea și-i modela viața în vederea scopurilor Lui. Operațiunea fusese dureroasă uneori, dar cum altfel să fie modelat pe măsura locului pregătit pentru el de Dumnezeu?

Când își ridică din nou privirea, îl zări pe Zaharia croindu-și drum spre el prin șantier.

— Știu, știu, zise Ido când acesta se apropie. Am întârziat. Sunt în mare belea, nu-i așa?

Zaharia surâse, ridicându-și mâinile în semn de capitulare.

— Nu mă întreba, sunt un simplu sol. *Safta* m-a trimis să-ți spun - și sunt chiar vorbele ei - că Templul îl vei putea zidi și mâine și poimâine, dar nunta Hodaiei e numai azi.

— Dar nu e până diseară. Mai avem timp berechet.

— Chiar vrei să riști a o mânia pe *safta*? întrebă Zaki. Eu unul nu vreau - și am primit poruncă strașnică să nu mă întorc acasă fără tine.

Ido îl apucă de braț să se sprijine de el și-și începură drumul lung de-a curmezișul pieței. Se mărita Hodaia. Era de necrezut. Fata împlinise șaptesprezece ani în primăvara aceea și Dina epuizase toate pretextele de a-i face pe ea și pe Aaron să mai aștepte puțin.

În timp ce cobora scările de pe munte cu Zaki, Ido zări o caravană mică ce se apropia de oraș dinspre nord-vest cu cai, căruțe și drapele fluturând în vânt.

— Uite! zise el, oprindu-se să-și tragă sufletul. Așa ceva nu vezi în fiecare zi.

Zaharia își duse mâinile streășină la ochi.

— Sunt drapelele dregătorului samaritean. Poate a primit în sfârșit răspuns de la împăratul persan. Au trecut

aproape opt luni de când a trimis Tatnai scrisoarea.

Ido simți brusc un gol în stomac.

— Mi-a fost o groază cumplită de ziua asta. Și nu-i semn bun dacă dregătorul însuși aduce veștile. Dacă împăratul persan a hotărât împotriva noastră, Tatnai vine probabil în persoană să savureze victoria și să ne silească să ne supunem.

— N-are cum să ne împiedice, *soba*. Atotputernicul ne-a asigurat că Templul va fi terminat chiar de Zorobabel.

— Trebuie să mergem la palat să aflăm veștile. Dina va trebui să mai aștepte puțin.

— Bine. Dar oricare ar fi veștile, *saba*, nu le putem lăsa să distrugă nunta Hodaiei.

— Știu, știu.

O luară în susul străzii pe distanța scurtă până la reședința dregătorului, întâlnind pe drum alți preoți și căpetenii ale cetății. Vestea despre caravană se răspândise rapid. Nu mai fu nevoie să convoace Zorobabel o reuniune, căci preoții și bătrânii se opriră din lucru, pornind în valuri către sala de primire. Dregătorul Tatnai nu venise în persoană, ci-și trimisese logofătul să citească scrisoarea împăratului persan. Zorobabel nu-și pierde timpul cu formalități la adresa vizitatorilor samariteni, ci-l invită de îndată pe logofăt pe platformă să citească scrisoarea cu voce tare. În sală se făcu liniște. Ido își ținu respirația, cuprinzându-l strâns de braț pe Zaki. Logofătul citi:

Ca răspuns la scrisoarea dregătorului Tatnai, împăratul Darius a poruncit să se facă cercetări în arhivele vistieriei din Babilon. Acolo s-a găsit un sul din primul an de domnie al împăratului Cyrus privitor la Templul lui Dumnezeu din Ierusalim. Proclamația împăratului Cyrus spunea: „Casa să fie zidită iarăși, ca să fie un loc unde să se aducă jertfe...

Ido răsuflă ușurat, sprijinindu-se de nepotul său.

— Care vasăzică au găsit până la urmă porunca

dintâi.

Templul va fi înalt și lat de treizeci de metri, cu trei rânduri de pietre cioplite și un rând de lemn nou. Cheltuielile vor fi plătite din vistieria împăratului. Mai mult, uneltele de aur și de argint duse de împăratul Nebucadnețar la Babilon să fie date înapoi”. După ce a găsit proclamația originală, continuă logofătul, împăratul Darius a dezbătut chestiunea și a trimis această scrisoare dregătorului Tatnai, exprimând hotărârea monarhului persan: „Acum, Tatnai, dregătorule de dincolo de Râu, și tovarășii voștri de slujbă, să vă depărtați de locul acesta. Lăsați să meargă înainte lucrările acestei Case a lui Dumnezeu.

Un chiot puternic se ridică din rândul bărbaților adunați, înăbușindu-i cuvintele. Ido nu-și mai putu reține lacrimile. Aveau învoire să zidească mai departe! Împăratul persan însuși le dădea voie. În sală se făcu din nou liniște când lumea văzu că logofătul aștepta să citească mai departe.

Dregătorul iudeilor și bătrânii lor să zidească iarăși această Casă a lui Dumnezeu pe locul unde era. Mai mult, iată porunca pe care o dau: cheltuielile, luate din averile împăratului provenite din birurile de dincolo de Râu, să fie plătite pe dată oamenilor acestora ca să nu înceteze lucrul. Lucrurile trebuincioase pentru arderile de tot ale Dumnezeului cerurilor să li se dea, la cerere, zi de zi și fără nicio lipsă, ca să aducă jertfe de bun miros Dumnezeului cerurilor și să se roage pentru viața împăratului și a fiilor lui.

Un alt chiot de bucurie umplu sala. Unii se îmbrățișau, alții clătinau din cap cu neîncredere.

— Ai auzit, *soba*? strigă Zaharia deasupra hărmălaiei. Tatnai nu numai că trebuie să ne lase să zidim, ci și să ne ajute să plătim din biruri!

Aplauzele și ovațiile se potoliră din nou când oamenii

constatară că logofățul nu terminase nici de data asta.

Și iată porunca pe care o dau cu privire la oricine va călca porunca aceasta: să se scoată din casa lui o bârnă și să fie ridicată ca să fie spânzurat pe ea, iar casa să i se prefacă într-o grămadă de gunoi. Dumnezeu care a pus să locuiască în locul acela Numele Lui să răstoarne pe orice împărat și pe orice popor care ar întinde mâna să calce cuvântul meu și să nimicească această Casă a lui Dumnezeu din Ierusalim!

Eu, Darius, am dat porunca aceasta. Să fie împlinită întocmai.

Chiote asurzitoare răsunară în urechile lui Ido. Ultima parte a poruncii împăratului Darius însemna că își puteau continua lucrările fără teama de represalii sau atacuri din partea vrăjmașilor.

— E mai mult decât am îndrăznit să sper vreodată, murmură Ido, în timp ce Zaharia îl strângea în brațe. Dumnezeu e cu noi. E într-adevăr cu noi.

— Da! Și, din moment ce dregătorul Tatnai trebuie să-și împartă birurile cu noi, poți să mai tocmești și niște lucrători în plus, *soba*. Va merge lucrul mai repede.

— Răspândiți vestea! strigă prințul Zorobabel. Spuneți tuturor din Cetate și din toate satele și orașele din împrejurimi! Se cuvine să sărbătorim această veste minunată!

— Trebuie să ne întoarcem la templu, Zaki. Trebuie să le dau de veste tuturor lucrătorilor mei că...

Dar Zaharia nu păru să-l audă. Își desprinsese brațele de Ido fără niciun cuvânt, își croi drum în fața sălii, făcându-și loc printre bărbații ce ovaționau, și sări pe platformă lângă prinț.

— Așa grăiește Atotputernicul, strigă el, și întreaga sală se potoli brusc. „Am o mare râvnă pentru Ierusalim! Mă întorc iarăși în el și vreau să locuiesc în mijlocul Ierusalimului. Și muntele Atotputernicului se va chema:

«Muntele cel sfânt». Iarăși vor șede pe ulițele Ierusalimului bătrâni și femei în vârstă, fiecare cu toiagul în mână, din pricina marelui lor număr de zile. Ulițele cetății vor fi pline de băieți și fete care se vor juca acolo. Iată, Eu izbăvesc pe poporul Meu din țara de la răsărit și din țara de la asfințitul soarelui. Îi voi aduce înapoi și ei vor fi poporul Meu, iar Eu voi fi Dumnezeuul lor cu adevăr și dreptate”.

Zaharia se opri și Ido văzu lacrimile ce-i curgeau pe față în timp ce-și trăgea sufletul să poată continua.

— „Voi, cei ce ați fost acolo când s-a pus temelia Casei Domnului, întăriți-vă mâinile, ca să de zidească Templul!”, declară Atotputernicul. „Căci înaintea acestor zile, nimeni n-avea pace din pricina vrăjmașului și Eu dezbinam pe toți oamenii unii împotriva altora. Dar acum nu voi mai face rămășiței poporului acestuia ca în trecut. Ci semănăturile vor merge bine, vița își va da rodul, pământul își va da roadele și cerurile își vor trimite rouă; și toate aceste lucruri le voi da în stăpânirea rămășiței poporului acestuia. După cum ați fost un blestem între neamuri, casa lui Iuda și casa lui Israel, tot astfel vă voi mântui și veți fi o binecuvântare. Nu vă temeți, ci întăriți-vă mâinile!”

Ido fu copleșit de bucurie și mândrie văzând cum prințul și ceilalți cârmuitori veniră în față să-l îmbrățișeze pe Zaharia, vorbindu-i și bucurându-se împreună. Într-un târziu, Zaharia se dădu jos de pe platformă și-și croi drum înapoi prin mulțime la locul unde-l aștepta Ido.

— Vino cu mine pe muntele Templului, îi zise din nou acesta. Trebuie să le spun...

— Nunta! îl întrerupse Zaharia. Am uitat cu toții de nunta Hodaiei! *Safta* precis se întreabă unde suntem!

— Știu, știu, dar hai să urcăm mai întâi la Templu...

— Nici nu mă gândesc, făcu Zaki râzând. Aș înfrunta mai degrabă o haită de lei hămesiți decât pe *safta* când se

înfurie.

Ido simți că plutește în drum spre casă. Dina nu numai că îi iertă când află pricina întârzierii lor, ci și plânse de bucurie pe umărul lui Ido. Apoi se șterse repede la ochi și-i dădu o listă cu pregătirile de făcut pentru nuntă.

— Pe tine ar trebui să te pun responsabilă de reclădirea Templului, îi spuse Ido. Ar fi gata cât ai clipi.

Mai târziu în aceeași seară, Hodaia radia așteptându-și mirele pe scaunul ei împodobit cu flori. Auziră șofarele, flautele, ȕambalele și tobele din alaiul acestuia cu mult înainte să ajungă, pe când urcau povârnișul spre oraș, croindu-și drum pe ulițele și drumurile de țară. Muzica se înteti când prietenii, vecinii și tovarășii de preoție ai lui Ido se alăturară convoiului în drum spre casă, cântând despre mirese și iubiri înflăcărate. Ospățul urma să aibă loc în curtea lui Ido, Hodaia neputând merge pe jos cu alaiul până la locuința lui Aaron din Betleem. Și ce ospăț se mai încinse! Dina, Iael și celelalte femei se întrecură pe sine, încărcând mesele cu vin și bucate.

Ido privi cum Aaron ridică vălul Hodaiei și își revendică frumoasa mireasă, văzând în gestul lui o ilustrare a dragostei Celui Preasfânt pentru poporul Său – mireasa Lui. Pe Aaron nu-l deranja piciorul strâmb al Hodaiei și nici faptul că fusese înfiată din rândul samaritenilor. O iubea și o accepta, luând-o la el ca să devină un singur trup. Și chiar dacă Cel Preasfânt îi pedepsise o vreme cu robia pe Ido și pe poporul Său, erau încă preaiubiții Lui, logodiți acum iarăși cu El.

Ido dansă de bucurie până noaptea târziu sub cerul plin de stele fără număr.

Capitolul 45

Trei ani mai târziu

Zaharia stătea culcat în beznă alături de Iael, cu privirea ațintită spre grinzile din tavan. Templul era gata.

Terminat. Reclădit din cenușă la șaptezeci de ani după nimicirea lui de către babilonieni. Prin minte i se perindară toate evenimentele ce duseseră la acea zi și mai că nu-veni să creadă că trecuseră mai bine de douăzeci de ani de când el și ceilalți iudei primiseră învoire de la împăratul Cirus să se întoarcă la Ierusalim. Începutul păruse atât de promițător, ca apoi lucrările să fie oprite vreme de șaisprezece ani. Zaharia își aminti de îndelunga sa căutare după Dumnezeu și cum viețile lor deveniseră seci și pustii ca pământul uscat de secetă. Apoi Atotputernicul îl trimisese pe Hagai ca pe un nor încărcat de ploaie, aducându-le viață nouă și sens. Construcția reîncepuse în ciuda pericolului și a amenințărilor și acum Templul era gata. Îi sărbătoreau azi sfîntirea.

Azi în Locul Preasfânt avea să fie aprins sfeșnicul de aur, pentru a fi lăsat apoi să ardă fără încetare înaintea lui Dumnezeu. Azi preoții aveau să ardă tămâie pe altar, ca mirosul să se ridice la cer împreună cu rugăciunile oamenilor. Aveau să fie așternute pe masă în Locul Preasfânt pâinile pentru punerea înaintea - câte una pentru fiecare trib - urmând să fie apoi reîmprospătate săptămână de săptămână cât avea să dăinuiască Templul. Zaharia avea să cânte din șofar iar preoții să aducă jertfe și rugăciuni. De bucurie și emoție nu putu închide un ochi toată noaptea.

Se întoarse să se dea jos din pat, încercând să n-o trezească pe Iael sau pe mezinul nou născut, Ionatan, venit pe lume la optsprezece luni după Iosua. Iael se foi însă și deschise ochii.

— Unde pleci?

— Decât să stau aici gândindu-mă la ce am de făcut și frământându-mă că am uitat ceva, mai bine mă scol.

— Mă bucur atât de mult pentru tine, Zaki. Și pentru *soba*. Când eram mici, tânjeai după aventură, mai ții minte? Aventura asta e destul de măreață pentru tine?

— Nici nu mi-aș fi putut închipui una mai palpitantă.

Se aplecă spre ea să o sărute și zise:

— Culcă-te la loc, draga mea. Nu-i nevoie să te scoli încă.

Se îmbracă pe întuneric și ieși în curte pe bâjbâite, tremurând în răcoarea nopții de primăvară timpurie. Nu fu deloc surprins să vadă că și bunicul lui era treaz, cu privirea ațintită spre silueta întunecată a muntelui de la răsărit, dorindu-și parcă să răsară cât mai repede soarele din spatele lui ca să poată începe.

— E greu de dormit, nu-i așa, *saba*?

— Stau și-l aduc slavă lui Dumnezeu că am apucat să ajung ziua de azi.

— Știu.

Zaharia se opri alături de *saba* în întunericul tăcut, întrebându-se ce simțăminte încerca bunicul său acum că străbătuse circuitul complet. Fusesse martor la nimicirea Ierusalimului și la distrugerea Templului și își văzuse poporul măcelărit într-o revărsare a judecății lui Dumnezeu - iar acum vedea harul Său purificator, cetatea și Templul reclădite și familia renăscută. Cerul se lumina încet chiar sub ochii lor și siluetele familiare din curte începeau să prindă contur.

— N-are rost să stăm aici, zise *saba*. Mai bine hai la Templu să începem de cu zori.

— Nici nu vă gândiți, nu înainte să îmbrucați ceva.

Zaharia se întoarse la glasul *saftai*, surprins să vadă că era și ea trează și îmbrăcată. Femeia căscă și se aplecă să ațâțe la loc focul.

— Așteptați o clipă.

— Nu-i nevoie să ne faci de mâncare, *safta*.

— Ba bine să nu! Credeți că v-aș lăsa să plecați de acasă cu burțile goale într-o zi așa de importantă?

Se încruntă, de parcă întrebarea ar fi fost prea absurdă să merite un răspuns.

Zaharia se ghemui lângă ea.

— Și tu ai contribuit la reclădirea Templului, să știi. Toate mesele alea pe care ni le-ai pregătit cu credincioșie zi de zi au fost la fel de importante ca șlefuitul pietrelor și mutatul lor din loc.

Ea dădu din mâini, respingându-i complimentul.

— E floare la ureche pe lângă ce ai făcut tu și Ido.

Zaharia îi era recunoscător pentru masa simplă pregătită și, pe când isprăviră de mâncat, se făcuse deja destul de lumină să poată porni spre muntele Templului. Când ajunseră la capătul treptelor și văzură construcția enormă din fața lor, *saba* se opri.

— Uite! gâfâi el. E atât de frumos, nu-i așa?

— Da, într-adevăr.

Ochii lui Zaharia se umplură de lacrimi. Soarele zorilor preschimbăse în aur pietrele crem-maronii ale Templului, inundând curțile de lumină.

— Casa lui Dumnezeu nu putea fi zidită decât aici, la Ierusalim, pe acest munte unde Avraam l-a oferit ca jertfă pe fiul său, zise *saba*.

Pe lângă templele pe care le văzuse Zaharia în Babilon, acesta nu era somptuos. Îl ridicaseră în jumătatea timpului în care fusese zidit Templul lui Solomon și cu o fracțiune din lucrători. Dar se înălța pe același loc și avea aceeași mărime, fiind clădit tot din pietre de var locale și cedri libanezi.

— Dar fără aur, rosti Zaharia cu glas tare. Împăratul Solomon a folosit mii de shekeli de aur să-și împodobească Templul.

— Nu contează, zise *saba*. Nici nu te gânde să le compari. De altminteri, Cel Preasfânt vrea devotamentul nostru, nu aurul nostru.

În timp ce străbătea curtea spre sala de schimb a preoților, Zaharia auzi behăitul și mugetele îndepărtate ale animalelor de jertfă ce se foiau în țărcurile lor de dincolo

de Poarta Oilor. Astăzi preoții aveau să aducă drept ardere de tot o sută de tauri, două sute de berbeci, patru sute de miei de parte bărbătească, precum și doisprezece țapi pentru jertfa pentru păcat, câte unul pentru fiecare trib al lui Israel. Numărul de jertfe era mic în comparație cu miile de animale oferite la închinarea Templului lui Solomon. Dar după slujbă, rămășița poporului lui Dumnezeu avea să se adune aici, în curțile proaspăt curățate, și să se înfrupte din jertfele de mulțumire. Să prăznuiască reluarea părtășiei cu Dumnezeu.

Dumnezeu cu noi.

Gândul continua să-l uluiască pe Zaharia.

— Văd că nu suntem singurii care ne-am trezit devreme, zise *saba* când își făcură loc în sala de schimb. Zeci de preoți se pregăteau deja pentru activitățile zilei, în timp ce corul de leviți și cântăreții își acordau instrumentele.

— E un eveniment unic în viață, Ido, cine să poată dormi? replică marele-preot.

Acesta arăta splendid în efodul său, cu pieptarul și tunică brodată, cu mitra albă și tabla de aur pe creștet. Cu atâtea de făcut, cele două ore de pregătiri se scurseră pe nesimțite pentru Zaharia și ceilalți preoți. Se bucura acum că se trezise devreme. El și *saba* se spălară afară în ligheanele de aramă cu apă vie. Lumea se aduna deja în curți și Zaharia își simțea emoția crescândă și bătăile tot mai puternice ale inimii. Spera ca *safta*, Iael și copiii să sosească la timp pentru a găsi un loc bun. Îi căută cu ochii prin mulțime în drum spre platforma cântăreților, dar nu-i zări. Mai era puțin și trebuia să sosească alaiul prințului Zorobabel, vestit printr-o fanfară de șofare. În timp ce-și ocupa locul pe platformă, pregătindu-se să cânte, Zaharia îl auzi pe un cântăreț levit zicând:

— Nu e drept că prințului nostru nu i se recunoaște cum se cuvine statutul împărațesc. La urma urmei, e

împăratul nostru, din vița împărătească a lui David.

— Ai dreptate, zise altul. Ar fi trebuit adus cu toată pompa, ca împărații babilonieni. Mai țineți minte ce alaiuri aveau?

Zaharia mai ținea minte. Urcase odată cu tatăl său până în vârful zidurilor Babilonului să privească alaiul împărătesc, împăratul trecuse într-o caleașcă de aur trasă de cai albi, având în suită oșteni călare și nobili în care de război, precum și idoli scipitori ai Babilonului purtați în căruțe de aur. Lumea adunată de-a lungul străzii făcea temenele, aducându-i omagii, dar *ava* susținuse că nu se va închina niciodată înaintea împăraților sau dumnezeilor păgâni, ci numai înaintea Atotputernicului.

Câteva minute mai târziu, Zaharia îl zări intrând în curtea Templului pe prințul Zorobabel însoțit de nobilii lui. Trase aer în piept și suflă în șofar în ovațiile mulțimii. Într-o bună zi, un alt urmaș al lui David va domni pe tronul acestuia și întreaga lume se va închina în fața lui. Zaharia închise ochii, în timp ce viitorul își deschise porțile și cuvântul lui Dumnezeu îi răsună în inimă ca un sunet de trâmbiță:

Saltă de veselie, fiica Sionului! strigă de bucurie, fiica Ierusalimului! Iată că împăratul tău vine la tine; El este neprihănit și biruitor, smerit și călare pe un măgar, pe un mânz, pe mânzul unei măgărițe. El va vesti neamurilor pacea și va stăpâni de la o mare la cealaltă și de la Râu până la marginile pământului... în ziua aceea, se va deschide casei lui David și locuitorilor Ierusalimului un izvor pentru păcat și necurăție... Și Domnul va fi împărat peste tot pământul. În ziua aceea, Domnul va fi singurul Domn și Numele Lui va fi singurul Nume.

Când lăsă jos cornul de berbec și deschise ochii, Zaharia se pomeni din nou în Ierusalim. Această sărbătoare nu era decât o anticipare a zilei când întreg pământul avea să-l proclame ca împărat pe Mesia -

urmașul împăratului David și al prințului Zorobabel. Prințul se opri cu brațele ridicate înaintea mulțimii ce aștepta.

— Slăvit să fie Domnul, Dumnezeuul lui Israel, Care cu mâinile Lui și-a îndeplinit făgăduința față de noi! strigă Zorobabel. În timp ce stăm astăzi adunați aici să ne închinăm Lui, El e cu noi! Dumnezeu este cu noi! Vrăjmașii din vechime nu mai sunt. Frântă e tăria asirienilor, a babilonienilor și a egiptenilor. Dar noi am supraviețuit. Noi, fiii lui Avraam, suntem încă binecuvântați de El, după cum ne-a făgăduit. Vom trăi și îl vom sluji atâta timp cât va exista zi și noapte, în număr la fel de mare ca stelele cerului. Slăvit să fie numele Său preasfânt!

Zaharia sună din nou din șofar și mulțimea scoase un chiot puternic al cărui ecou se auzi până în dealurile dimprejur și în valea de dedesubt. Într-un târziu, când strigătul de slavă se *întoarceți-vă la Mine*

9

stinse, marele-preot începu să se roage. Zaharia recunoscă în cuvintele lui rugăciunea rostită de împăratul Solomon la consacrarea primului Templu.

„Doamne Dumnezeu lui Israel! Nu este Dumnezeu ca Tine, nici sus în ceruri, nici jos pe pământ: Tu ții legământul și îndurarea față de robii Tăi, care umblă înaintea Ta din toată inima lor... Dar ce! Va locui oare cu adevărat Dumnezeu pe pământ? Iată că cerurile și cerurile cerurilor nu pot să te cuprindă: cu cât mai puțin Casa aceasta pe care Ți-am zidit-o noi! Totuși, Doamne Dumnezeul meu, ia aminte la rugăciunea robului Tău și la cererea lui, ascultă strigătul și rugăciunea pe care Ți-o face astăzi robul Tău. Ochii Tăi să fie zi și noapte deschiși asupra Casei acesteia, asupra locului despre care ai zis: «Acolo va fi Numele Meu!»... Ascultă din locul locuinței Tale, din ceruri, ascultă și iartă!”

Preoții începură să aducă jertfe, presărând sângele în

jurul altarului și punând bucățile de carne pe grătarul de pe altar. Fumul și focul se înălțară spre ceruri. În tot acest timp, corurile antifonice de leviți cântară psalmi de-ai lui David, acompaniați de trâmbițe, țambale, harfe și lire. Oamenii îngenuncheară pe pământ, închinându-se cu venerație, în timp ce glasurile adânci ale leviților îl slăveau pe Cel Preasfânt.

Când se sfârșiră jertfele, un alt chiot răsunător de bucurie se înalță spre cer. Apoi toți cei adunați își uniră glasurile cu corul, cântând imnuri de slavă: *„Lăudați ye Domnul căci este bun, căci în veac tine îndurarea Lui!”*

9

Sunetul glorios îl împresura pe Zaharia din toate părțile, învăluindu-l, până i se păru că se deschid cerurile și cete întregi de îngeri își unesc glasurile cu ei în închinare. Atotputernicul, Creatorul universului, era vrednic de laudă! Îndurarea și harul Lui n-aveau sfârșit! Acesta era adevăratul izvor al bucuriei lui Zaharia și al oricărei bucurii adevărate: cunoașterea dragostei lui Dumnezeu.

Soarele se oglinzi în tăblița și efodul de aur al marelui-preot când acesta se opri înaintea mulțimii și-și ridică mâinile să rostească binecuvântarea preotească. *„Domnul să facă să lumineze fața Lui peste voi și să se îndure de voi! Domnul să-și înalțe fața peste voi și să vă dea pacea!”*

Zaharia închise ochii și fața Celui Preasfânt străluci asupra lui, copleșindu-l și mistuindu-l. În curțile Templului se făcu liniște și împrejurul lor foșni o adiere blândă, aducând cu ea prezența copleșitoare și pacea lui Dumnezeu. Apoi cuvântul Domnului se revărsă în inima lui Zaharia, care păși în față, dându-i glas cu bucurie:

— *„Strigă de veselie și bucură-te, fiica Sionului! Căci iată, Eu vin și voi locui în mijlocul tău”,* zice Domnul. *„Multe neamuri se vor alipi de Domnul în ziua aceea și vor*

fi poporul Meu. Voi locui în mijlocul tău și vei ști că Atotputernicul M-a trimis la tine”. Orice făptură să tacă înaintea Domnului, căci El S-a sculat din locașul Său cel sfânt!

Ceremonia de închinare se sfârșise. Începea marele festin de sărbătoare. Dar Zaharia știa că nu era sfârșitul.

Era doar începutul.

Glosar

Ava – Părinte, tată.

Bar mitva – Fiul legământului – ceremonie organizată pentru băieții iudei la împlinirea vârstei de doisprezece sau treisprezece ani, în urma căreia sunt considerați adulți și li se permite să citească din Scriptură în sinagogă.

Bet kneset – Casa Adunării, numită ulterior în greacă sinagogă.

Bimah – Platformă din casa de închinare a iudeilor unde se citește Scriptura.

Chivot – Ladă din lăcașul de închinare a iudeilor unde erau păstrate *Tora* și celelalte cărți sfinte.

Filactere – Cutiute cu pasaje din Scriptură purtate de bărbații iudei pe frunte și pe brațe în timpul rugăciunii. (Vezi Deuteronomul 6: 8.)

Gan Eden – Grădina Eden.

Haroset – Pastă făcută din mere tăiate, nuci etc. care se consuma la Paște în amintirea mortarului folosit derobi la construcție în Egipt.

Ieșiva – Școală tradițională evreiască în care se studiază Scripturile.

Kipa – Mică acoperitoare de cap purtată de bărbații evrei.

Levit – Descendent al tribului lui Levi, unul din cei doisprezece fii ai lui Iacov, care mai târziu au devenit slujitori la Templu.

Mikve / Mikvaot (pl.) – Baie folosită în scopul curățării și purificării rituale.

Mișne - „Cartierul nou” al Ierusalimului, construit în timpul domniei împăratului Ezechia.

Neghev - Deșert de la miazăzi, situat în zona de sud a Israelului.

Rabi - învățător.

Saba - Bunic.

Sabat - Ziua de odihnă la iudei. Începe vineri la apusul soarelui și se termină sâmbătă la apusul soarelui.

Safta-Bunică.

Seder - Masa și sărbătoarea de Paște.

Simhat Tora - Sărbătoare evreiască la care se celebrează darul *Torei* oferit de Dumnezeu pe muntele Sinai.

Sota - Femeie bănuită de adulter.

Șalom - Pace. Formulă de salut ce poate avea sensul de „bună ziua” sau „la revedere”.

Șalom bayit - Pace în casă.

Șofar - Instrument muzical din corn de berbec.

Țesuva - Pocăință, întoarcere pe calea cea dreaptă, schimbarea direcției în viață.

Tora - Primele cinci cărți ale Bibliei care conțin Legea lui Dumnezeu.

Zigurat - Edificiu în formă de piramidă cu trepte folosit în închinarea la zeii păgâni (ex. Turnul Babel).

Notă pentru cititor

Această narațiune romanțată are la bază un studiu atent al Scripturii și al comentariilor. Pentru a da naștere unui grai autentic, autoarea a parafrazat cuvintele unor personaje biblice precum Zaharia și Hagai. Atunci când personajele citesc, cântă sau recită pasaje din Scriptură, citatele sunt preluate exact cum apar în cărțile biblice.

Cititorii interesați sunt încurajați să studieze relatările complete ale acestor evenimente în Biblie în paralel cu *Cronicile întoarcerii din exil*. Referințe scripturale pentru *întoarceți-vă la Mine*:

2 împărați 17: 24 - 40 2 împărați 25: 1 - 21 Ezra 1 - 6
Hagai 1 - 2 Zaharia 1-14 Daniel 5, 9

Alte cărți publicate la editura Casa Cărții

Căminul mult visat, de Lynn Austin când o lume
întreagă ne desparte, de Lynn Austin Dorie, fata pe care
nu o iubea nimeni, de Doris Vanătone și Erwin W. Lutzer
Fiicele Evei, de Lynn Austin Flacăra Rezistenței, de Tracy
Groot Fugi, băiete, fugi!, de Nicky Cruz Ironia sorții, de
Jerry B. Jenkins Locul femeii, de Lynn Austin în vârtoarea
apelor, de Lynn Austin

Niciun loc unde să plângi, de Doris Vanătone și Erwin
W. Lutzer

Omul ceresc, Fratele Yun și Paul Hattaway

O perlă în nisip, de Tessa Afshar

Pârâul Fermecat, de Lynn Austin

Perechea potrivită, de Lynn Austin

Scorpionul roșu, de Râmi Kivisalo și Marko Joensuu

Sub ocrotirea aripilor Lui, de Lynn Austin

Tărâmurile ascunse, de Lynn Austin

Tot ce ea își dorește, de Lynn Austin

Un nou început, de Lynn Austin

Colecția Raftul clasic:

Ben-Hur, de Lewis Wallace *Cămașa lui Cristos*, de
Lloyd C. Douglas *Cetatea blestemată*, de John R. Carling
Coliba unchiului Tom, de Harriet Beecher Stowe *Mândrie
și prejudecată*, Jane Austen *Quo vadis*, de Henryk
Sienkiewicz *Seria Anotimpurile inimii*, de Janette Oke (4
volume)

Seria Cântecul Acadiei, de Janette Oke și T. Davis
Bunn (5 volume)

Seria Cronicile de la Fountain Creek, de Tamera
Alexander (3 volume) *Seria Cronicile regilor*, de Lynn
Austin (5 volume)

Seria Faptele credinței, de Davis Bunn și Janette Oke
(3 volume)

Seria *Focul topitorului*, de Lynn Austin (3 volume)

Seria *învăluși de iubire*, de Janette Oke (8 volume)

Seria *Moștenirea din Lancaster County*, de Beverly Lewis (vol. 1 - Izolarea, vol. 2 - Mărturisirea)

Seria *Moștenirea din prerie*, de Janette Oke (4 volume)

Seria *Secretul trandafirului*, de Michael Philips (4 volume)

Seria *Soțiile patriarhilor*, de Jill Eileen Smith (3 volume)

Seria *Soțiile regelui David*, de Jill Eileen Smith (3 volume)

Seria *Trilogia Genezei*, de Kacy Barnett-Gramckow (3 volume)

Seria *Vestul canadian*, de Janette Oke (6 volume)

În curs de apariție

Seria *Moștenirea din Lancaster County*, de Beverly Lewis (vol. 3 - Regăsirea) Seria *Cronicile întoarcerii din exil*, de Lynn Austin (volumele 2 și 3)

Seria *Surorile Shenandoah*, de Michael Phillips Seria *Carolina Cousins*, de Michael Phillips